

9560

691-93

Q-13

891.99

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

C-43
56

ԱՐԱՆ և ԱՅՈՒՆԱՅ

ՈՐ Է

ՀԱՐԱՎՈՐՄԵՆ

ՕԳՏԱԿԱՐ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ
ԶՈՒԱՐԺԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ
ՊԻՏԱՆԻ ԽՐԱՏՆԵՐՈՒ
ԲԱՐՈՅԱՆ ԱՌԱՆՆԵՐՈՒ
ԵՒ ԵՐԳԵՐՈՒ

ՀԱՍԱՐԱԿ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՅԵՏԿԱԳԵՍ ԱՒՆՈՒԱԾ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

1858

891.99

C-43

“Բ”- սերտը իրարի՛ց հուս-ը, և անանջներ՝ գեղ-
Նեան իօսիերուն” :

Երանկ. 19. 12 :

9999

39

2337-սհ

2003

ԱԶԴ

Ա՛յ գիրքը որ ԱՆՔԵՐՏԱՐԸՆ ՄԵՆՈՒՆՑ անուան-
ցինք, ըստ մասին ծաղկաբաղ մըն է այլ և այլ լեզուներէ
աշխարհարատ Այլերենի թարգմանուած գրքերէ և օրագիրնե-
րէ, և ըստ մասին թարգմանութիւն է Անգղերենէ, Մ.Ս. և այլ
գրքեր և օրագիրներ ըսածնիս արոնք են Շտեմարանք Պետանի
Գիտելեաց, Բաղմալեաց, Բեւտարերք, Օքոսարան, Կը-
գարան, Վաղարափարութիւն Ղոյայի, և այլն: Ոտանա-
ւոր առակներուն գրեթէ ամենը Բաղմալեայնէն են, ու նաև
աւելորդագաղաթութեանց վրայ քանի մը հատուածներ: —

Այսպիսի ծաղկաբաղ մը ընելնուս վախճանը՝ արդի զար-
գացեալ և զիրացեալ դաստիարակութեան ոճոյն համեմատ՝
նախակրթութեանց ընթացքի մէջ վարժուող տղայոց կարգա-
լու արհեստը զիրաւ և հաճելի ու օգտակար կերպով սորվե-
ցընել է: Տղայ մը հեգարանը լմնցընելէն ետև Վերան-
եալ է այր որ ոչ գնաց՝ի սկսելով իր անգին ժամանակին մէկ
մասը գրարատ Սաղմաթի մէջ և այնուհետև գաւառական լեզ-
ուով գրուած ուրիշ գրարատ անտանելի գրքի մը մէջ անցը-
նելուն՝ և այսպես կարգալ սորվելու համար խել մը ատեն
անց աշնակն հոսոր յառաջակնելն մը ընելու-
չարաչար տանջուելուն տեղը, իր հասկըցած լեզուով, իր իմանալու
իմաստներով և իր ըմբռնելու խորհուրդներով, իր միտքը մշա-
կող՝ բարբը մարբող և առաքինութեան հուրը սրտին մէջը վա-
ռող խրատներով՝ յորդորակներով՝ նկարագրութիւններով՝
առակներով՝ պատմութիւններով և երգերով լեցուն գիրք մը
կարգալով ընթերցանութեան արհեստը սորվելու ըլլայ նէ,
ազգերնուս հասարակ գաղաթանց դաստիարակութեանը մէջ
մեծ յառաջադիմութիւն ընելիքը այնչափ յայտնի և մտա ա-

տեններս շատ վարժապետներէ ալ այնպէս յստակ հասկըցուած բան մըն է, որ ասոր վրայ երկար խօսելու հարկաւորութիւն մը չենք տեսներ հոս. միայն թէ այսչափ կ'ըսենք որ տղուն միտքը առանց ամենեկին մշակելու՝ լոկ կարգալու արհեստը բանական ճամբով մը սորվեցընելու գրութիւնը շատ ծանր չար հետեւանքներ ունի, ու Եւրոպայու մէջ հարիւրաւոր միլիօնաւոր մարդոց մէջ ընդունելի եղած և գործածուած օճին գլխովին հակադարձն է. դարձեալ ոչ միայն իմաստուններու վկայութենէ զուրկ է, այլ և մեր աղջին մէջ մինչև հիմա եղած փորձովն իսկ յայանի է թէ աս ոճը գաստիարակուող տղոց միտքը բխացընելու, սիրտը ճախեցընելու և կարգալը հնարողին վրայ մինչև եօթը ազգ անէծք կարգացընելու կը ծառայէ, իսկ օգտի կողմանէ և ոչինչ կը մնայ իրեն բաժին: Ըսոր համար է որ ճշմարտութիւնը և բարին ու ազատութիւնը սիրող հայկազնեան առհմին զուկընելուն մէջ սարսափելի ընթերցասիրութիւն մը կը տեսնենք առ հասարակ տարածուած և իբր թէ ընդարցյս բնութիւն մ' եղած: Մէկ մարդ մը տղայութեան մէջ չորս՝ հինգ՝ վեց՝ եօթը տարի ամէն որ առտուրնէ մինչև իրիկուն գիր բովանդակող որ և իցէ բանի վրայ զարհուրանքով՝ զգուանքով և սաստիկ տախլութեամբ նայելու վարժուի՝ և հետեւապէս ասիկայ իրեն հաստատուն Ունկն (ուսակութեան զորութեանը վրայ՝ կարգա իմացական փրկիտօփայութեան, Մասն Ե. ԳԼ. Է) ստանալու ըլլայ նէ, անոր քովը ո՞րչափ ընթերցասիրութիւն կը մնայ պատանեկութեանը մէջ. և թէ որ պատանեկութիւնը առանց ընթերցասիրութեան անցընէ նէ, երիտասարդութեանը մէջ ինքզինքը նորաձև բարեկարգութեան մը խօթելուն ի՞նչ յոյս կ'ըլլայ. իսկ թէ որ երիտասարդութիւնն ալ առանց ընթերցասիրութեան անցնելու ըլլայ նէ, անոր համար ուրիշ բաժին չմնար

բայց եթէ երևելապէս զուրկ մնալ բազմաթիւ ամենօգտակար անդեկութիւններէ, որոնք կրնային իր առաքինութիւնները եւելցընել, փորձութեանց մէջ զինքը պահպանել, բազմաթիւ շար դէպքերէ ազատ կացուցանել, ունայնարաններու՝ խեղկատակներու՝ ստակ մեխողներու՝ արբեցողներու և շնացողներու ընկերութենէն զինքը հեռացընել, իր կեանքին առողջութիւն՝ ջղերուն ուժ՝ սրտին զուարթութիւն և հոգւոյն ճշմարտութեան սնունդ տալ, և զինքը մաքուր յարգելի և Աստուծոյ սիրելի ընել :

Արդեօք աս հրատարակած գրքերնիս աղայոց դաստիարակութեանը ծառայելու մասին ինչ աստիճան կատարելութիւն ունի, ասոր դասումը մեզի շմար ընել . ուղղը կրնայ ինք իրեն համար քննել : — Ս՛եր վկայութիւնը այսչափ է որ իր վախճանին ծառայող գիրք մըն է, և մեր ազգն ալ կարօտ է ասանկ գրքի մը . միանգամայն կը խոստովանինք որ ներկայ հանգամանքները առ այժմ աս աստիճան կատարելութիւն ունեցող (Նթերցարան մը շինելու ներեցին մեզի, և թէ որ իրերուն վիճակը ներքեր, ասկէ շատ աւելի կատարեալն ալ կրնայինք շինել :

Արդ՝ յուսալով, որ աս մեր ներկայ աշխատութիւնը հասարակութեան հաճելի պիտի ըլլայ և Հայազգի մանկանց դաստիարակութեանը օգտակար, խնդութեամբ սրտի կ'ակնկալեմք մեր աշխատութեանը պտուղը վայելել իմաստուն և խոհեմազարդ վարժապետաց խնամովը և ժիրաժ իր մանկանց զուարթամիտ գործունէութեամբը :

Ա. Դ. Պ :

ՅԵՆԿ

Ա

Արխագոս	89
Ազահայութիւն	248
Աղէկ ընկերին օգուտը	37
Աղէկ կողմին վրայ մտածէ	166
Աղքատ աղջիկ մը	86
Աղօթքի մէջ սխալմունք	288
Աղօթքի պատասխան	285
Աղօթք Քրիստոսի թագաւորութեանը համար	327
Ամուսնութիւն	72
«Ամենեւին երգում մի ընկեր»	257
Ամեն մարդ բան հասկըցող մի կարծեր	247
Ամեն օրինակի մի հետեւիր. կամ Նշ եւ ջորի	59
Այլ եւ այլ աղգաց բարեւելու սովորութեանցը վրայ	307
Անակնկալ յանդիմանութիւն	108
Անգթութիւն ձիւնեանիկները մնացընէլու	127
Անխարդան խոստովանութիւն	9
Անխելք երկասարգ	170
Անկիրթ մարդու նկարագիր	139
Անհող ընտանիք	286
Անհրաժեշտ բան մը	175
Անմահութեան օշարակ	108
Անմահութիւն հոգւոյ	319
Անմտազրութեան փաստ	38
Անտղար խնկը մը	163
Անցաւոր աշխարհ	234
Աշխատատէր եղիր	205
Աշխատասիրութիւն	66
Աշուն	154
Ապերախաութիւն մարդոց	175

Առակ	137
" Առ զտակն	61
" Արատ եւ խայտիտ	167
" Գորտ եւ կով	193
" Էշ եւ շնիկ	7
" Ընկուզի ծառք	250
" Լեռնցի մուկն ու քաղաքացի մուկը	164
" Խելք ազրարներ ու կրակ	109
" Խորհուրդ մկանց	219
" Մեղու, ձգուռն եւ ձանձ	311
" Մուկ եւ կով	83
" Մըջիւնին դատաստանը	248
" Զանրով աշխատէ, մի՛ աճապարհք	278
" Տղայ եւ մեղու	39
" Փոք եւ անդամք	141
Առանձին ազոթք	177
Առաւօտները կանուխ ելլելու վրայ	51
Աստիճակները շատ անգամ արտաքին զինակէ կախու՛մ ունի, եւ փորձութիւնը կը ցուցնէ անոր սուտ կամ ճշմարիտ ըլլալը	253
Առիւծ	75
Ատուածաշունչ զերք	318
Ատուած ի՞նչ է	11
" մեր հայրը	328
" սփք է	13
Ատուծոյ ներկայութիւնը	12
Արագաշարժութիւն	50
Արագ եւ արմուկնի	100
Արարչագործութիւն եւ նախաինամութիւն	24
Արգարտեր երկրագործ	228
Արժամտիրութիւն	169
Աւելորդապաշտութիւն Մեռելոց ուրուականներու վրայ	279
" Սատանայ կամ դեւ երեւնալու վրայ	111
Ք	
Բաղին լեզուն	5
Բաղդատութիւն կատուի եւ շան մէջ	189
Բաղդին անիւր	116

Բաղձանք, հրաշք մը տեսնելու	62
Բաժնատանքի ականջ մը գնեք	176
Բարեգուշտ թագաւոր մը	199
Բարկացող քրիստոնեայնէր	135
Բարկութիւն	144
Բարոյական	70
"	217
" առածներ	261
"	69
"	234
" Ազանխաչուոյ առածներ	292
" առածք	322
" "Ն՛ք ես, մեծկութիւն"	324
" պատմութիւն	275
" եւ կրօնական առածներ	177
" " առածք	206

Գ

Գարուն	1
Գեղացի մարդ մը	12
Գեշ ընկերաց փրանները	168
Գէորդ	103
Գինեմալութեան զրայ Սուրբ Գրոց վկայութիւնը	171
Գինեմալութեան ատթանները	168
Գիշեր	29
Գողի մը աղայ	11
Գործի մէջ քնչպէս յաջողութիւն կը գտնուի	23

Գ

Գաշատհրդեհ	125
Գժուարութեան յաջթեղ	57

Ե

Եզրայրական սէր	142
"	41
"	91
"Ետքը ո՛նք պիտի կրթամ"	91

Երգ . Աղօթք առ Սուրբ Հոգին	293
„ Աշխատասեր ժանուկ	71
„ Երգում ընելու , հայհոյելու եւ Ատուածոյ անունը պարտապանեզը յիշելու գեմ	263
„ Կանուխ բարեպաշտութիւն	208
„ Չար ընկերներէ հեռու կենալ	179
„ Սէր առ Քրիստոս	46
„ „ Եզրայրական	153
„ Սուրբ Գրաց պատուականութիւնը	326
„ Ստախոսութեան գեմ	236
„ Քրիստանկից մէջ ծնանելու եւ վարժուելու վրայ	124
Երեք հարցմունք աղայոց համար	121
Երկինքի ուրախութիւնը	330
Երկնաւոր աշխարհ	329
Երկու մկնորանք	40
„ մեծ պարգև	177
„ որդիք	42
„ վարդ	287

Ձ

Ձուարձակ գէպք մը	132
„ պատմութիւններ . Դիպուած անակնկալ	246
Ձրպարտութիւն	255

Ը

Ըստ պարագայից դատողութիւն	243
-------------------------------------	-----

Թ

Թութակ եւ սքաղաղ	221
Թըրճած է թէ չոր	58

Ժ

Ժամանակ	64
Ժամանակը կարճ է	14
Ժամանակին՝ տեղին եւ անձին նայելով խօսել	117

Ի

Իմաստուն այծ մը	159
Ինչու ամեն մարդ ժանտացած է	145
՚Ինչ չափով որ չափէք՝ պիտի չափուի ձեզի՝	119

Լ

Լուսկերցի ուսումնական մանուկ մը	55
Լուտեր	315

Խ

Խաւարի մէջ ալ կրնամ գործել	195
Խելացի ազգիկ մը	178
Խոտահամբար	209
Խորհուրդ կանկաց	194
Խորհրդածութիւն մանկան արարչութեան վրայ	21
Խուլ եւ մունճ ազնիկ մը	46

Մ

Մանրութիւն ծովու	99
Մերունի պաշտօնեաց մը	45
Միածան	27
Մնողք ՚ի Գերմանիա	77
Մովային թռչնոց որսորդութեան վտանգները	131
Մուլութիւն	65

Կ

Կայէն	196
Կապիկ եւ մանուկ	5
Կենդանեաց անդթութիւն	114
„ ցեղը	266
Կերակուր ուտելու ատեն պահուելու կանոններ	104
Կէս գիտունը արհամարհում կ'ըլլայ	60
Կիկերան եւ իր կիներ	106
Կծծի մարդու մը կտակը	160
Կծծութիւն	81
Կոզու պաշ	107

Կապաշաութեան յիմարութիւնք	203
Կապաշաութիւն	201

Լ

Լաչուտի վրայով խրատներ	312
Լայր եւ սրդի . կամ Աշխատատիրութեան արդիւնքք	67
Լանձարեղ աղայ մը	57
Լարցմունք աստղերուն վրայ . Պատասխանի	30-31
„ քրիստանէական . Տղայոց համար	42
Լուսաարմութիւն	9
Լնաղանդութիւն առ ծնոջս	96
Լնդկատանու ամենքք	239
Լողակեր եւ ծառքնակ ժողովուրդ	211
Լրէից ազգին կամեւոր ընծայարեթութիւնք	213
„ Պատերք	271

Ղ

Ղմու	237
----------------	-----

Ճ

Ճանձէ մը նամակ մը	135
Ճարտար պատասխան	120
Ճնճուկ	149
Ճշմարտութեան դորութիւնք	293
Ճշմարտախօսութիւն	10

Մ

Մահը ամենամեծ հաւատարմն է	134
Մանկութիւն	61
Մարդկային դործաւնութեանց մէջ պահելու տաք կանոն	151
Մարդուն ճշմարիտ պատիւք	282
Մարդաս բաղդք	251
„ հինգ զգոյարանայք վրայ	298
Մարմնապաշտ երկատարք	157
Մարտիրոս մը	45
Մարտութիւն ընդուի	278

Մեծն Աղէքսանդր եւ ազգասակ	109
Մեղաց սկիզբը	200
Մեղու	267
Մեղք	174
Մեր կարգութիւններուն զոյնըւշ գործագրութեան հետեւանքը	284
Մինչև որ մեր սիրանքը Սուրբ Հոգիին շնորհուն՝ երկինք չենք կրնար մտնել	94
Միջանկրու վրայ	238
Մի ցանկար	117
Մըջիւն	210

Ե

Եակոբին Աստուածը	176
Եանցաւոր վարքը ազերջանիկ է	252
Եաջորդան բարիքը մտածել	38
Եստիանականութիւնը ի՞նչ է	176
Եիմարնեղու տեսարան	191
Եօջան մարդակ	146

Ն

Ներդաժնաւ հայր	78
--------------------------	----

Շ

Շահու ճամբայ մը	106
Շատախօսութիւն	247
Շնորհաց մէջ աճիլ	204
Շուն	303

Ո

Ոխակալութիւն	194
Որդիական հնազանդութիւն	88
Որն է դժուար բանը եւ որն է դիւրինը	107
Ուղտնը գրուցողը չուղտնը կը լսէ	73
Ունայն հետամուտութիւն	230

Ուսուցանական պատանի	249
Ուրախարարութիւն	144
Ուրիշին իրատ տալու օրինակ	161

Չ

Չարեաց պատճառ	251
Չար նշան	80
Չինացոց տաւաններ ծնողատիրութեան վրայ	92
„ որդիական սէրը	73
„ սովորութիւններու վրայ	3

Պ

Պանդուխտ հարք	294
Պատաւ կին մը	316
Պատանեկութեան մէջ բարեպաշտութիւն	287
Պատմութիւն	34
„	4
Պատմութիւնք 'ի լեզու Երեւանցոց	81
Պատրաստութիւն քնանալու	16
Պարսկական տաակներ	292
Պղտի ազոյի մը փոփոքը	332
„ ազոյ մը	88
„ „ „	13
Պսակ կատարելութեանց	116

Ջ

Ջրվէժ 'նիակարոյի	26
Ջրվէժք քելթակիի	265

Ռ

Ռամկական ծուռ կարծիք. Ակնհարութիւն	84
--	----

Ս

Սարբա եւ իր մայրը	19
Սէր քրիստոսի	47
Սկիպիան եւ իր բարեկամը	107

Մնացորդութիւն	158
Սուա երգման պատիժը	261
Սուրբ Բեռնարդոսի վանքի շուները	101
Սուրբ Գրոց պատուականութիւնը	331
„ „ վկայութիւնը ստույգութեան վրայ	226
Ստախոսի անուն հանելը գէշ բան է	247
Ստախոսութեան վրայ	224
„ „ օգուտը	206
Ստախոսութիւնը ատելի է Աստուծոյ	227
Սրիկաներու կատակ մը	222

Վ

Վագրի մը պատմութիւն	103
Վանեցոց երգ կարաւու	138
Վարուց կանոններ	152
Վարդեա զատաստան	60
Վերառակի զուեշտ	221
Վիրգինիայի բնական կամուրջը	180
Վկայք Փրկչին	20
Վշտացեալ մայր	286
Վշինկիթոնին առածները	121

Տ

Տղի մը մտքի ամփոփութիւնը	6
------------------------------------	---

Փ

Փռաափանութիւն Աստուծոյ	24
Փիղերու ճարարութեանը վրայ	129
Փոքրիկ աղջիկ մը	229
„ „ „	206
„ տղի մը պատահած զտանգը	32

Ք

Քէնդըքիի հռչակաւոր սյրը	182
Քնար	93
Քուրմզու	97

Ջուն	155
Քրիստոսի սրանդէլի ուսումնականին զրոյ	190
Քրիստոսնէին մեանիլը աղբիլ է	205
" զըլ ժխնդրութիւնը	146
Քրիստոսնէութեան փաստեր	290
" ազատկարութիւնը	231
Քրիստոսաւեր աղոյ ժը	45
Քրիստոս է ամենայն յամենայնի	173
" իւր մայրը սիրելց	92

Օ

Օրթոդոքս	214
Օր Տէրունական	317

Փ

Փրանքիւն	48
--------------------	----

ՔՆՌԵՐՅԱՐԱՆ

Ի ԱՆՈՒՆՈՒՑ

ԳՐԱՐԱՆ

Ես վերինը գար-
նան պատկեր մըն է :

Ար տեսնես որ երկրագործներն իրենց գետինը կը Տերկեն ու պէտք եղած սերմերը կը ցանեն : Ծաղիկներն առն զի գեղեցիկ բացուեր են . օգին մէջ քաղցր մեղմուխն մը կայ . և առն թան զուարթութեան երևոյթ մը հագեր է՝ ՚ի փառս բարերար Արարին :

Գարնան եղանակը շատ անգամ մանկութեան նմանցու-

ցած են : Բայց գիտենս, սիրուն մանուկ ընթերցող, թե ի՞նչ
 է՛նչ քաղաքները կը նմանի տղայութեան հասակին :

1. Գարունն է ժամանակ երկիրը մշակելու, և սերմ
 ցանելու, ասենէ մը ետքը հունձք ասնելու յուսով :

Ըսանկ ալ մանկութիւնն է ժամանակ մտքերնիս մշակելու,
 և ճշմարտութեան բարի սերմերը սրտերնուս մէջ ցանելու,
 որպէս զի ասենէ մը ետե անոնց օգուտը քաղենք, երբոր
 տղայութեան հասակը կանցընենք, և չսիտհաս մարդիկ
 կ'ըլլանք : Թե որ երկրագործը գետնը չարօքէ ու սերմ
 չցանէ, իր կալուածքը փուշով ու տատասկով կը լեցուի . ու
 իր կեանքն ալ ծուլութեամբ ու թշուառութիւնով կ'անցնի :
 Ըն տղան որ գոյրոց չերթար, կամ կարգալ՝ դրել չտրվիր,
 և ինչ որ բարի ու սիրելի է՝ ան բանը ընել չուզեր, կը նմա-
 նի ան անմշակ երկրին՝ որ լեցուած է փուշով ու տատասկով :
 Ընկից հունձք պիտի չքաղէ . ժամանակին բարի պատու
 պիտի չտայ :

2. Գարունն իր ծաղիկներովը, իր քաղցրաշունչ մեղմ
 օդովը և իր զուարթ կերպարանքովը սիրելի է, ու ամէնն ալ
 շատ կը սիրեն : Տղաք երբ մաքուր՝ շնորհայի՝ հնազանդ և ի-
 բարու բարիքը փնտոտը ըլլան, գարնան ծաղկանց նման սի-
 բելի կ'ըլլան : Ըսեն մարդ կը սիրէ զանոնք, և յօժարու-
 թեամբ օգնական կ'ըլլայ անոնց իրենց ամէն կարօտութիւն-
 ներուն մէջ :

3. Գարունն է ժամանակ ամման, և ան ասեն ամն
 բուսեղէն արագ արագ կ'աճի :

Ըսանկ ալ մանկութիւնը մեծնալու ժամանակն է, որ ա-
 տեն մարմինը օրէ օր կ'աճի կը զօրանայ՝ սինչև որ չսի հա-
 սակի հասնի : Սակայն միտքն ալ աճելու է գիտութիւնով :
 Միտքը զարգանալու համար սնունդ ասնելու կարօտ է : Գարնան
 սունկերը շին բուսնիր, եթէ մնան առանց սննդեան, առանց
 անձրևի և առանց արևին տաքութեանը : Մտքին սնունդը
 գիտութիւն է : Գիտութիւնը կը ստրլուի գրքերէ և գոյրա-
 տանց մէջ : Չեր ուսուցիչները յօժարակամ և ուրախու-
 թեամբ միշտ կու տան ձեզի սա կերակուրը :

ՉԻՆԱՅԻՐ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՎՐԵՑ

1. Չինացիք կը կարծեն թէ մաքին ակնուն ու մամալու գործարանը փորն է. իսկ մենք կը կարծենք թէ գլուխն է :

2. Մենք ձախ կողմը պատուաւոր կը սեպեն. մենք աջը :

3. Մենք կնիկներուն ոտքը ընդգէժ բնութեան կը սխմեն ու մանր կը պահեն գեղեցկութեան համար. արեւմտեան քանի մը ազգեր ալ մէջքը կը սխմեն ու բարակ կը պահեն :

4. Մենք վրայի կամ դուրսի հանդերձը ստեպ կը փոխեն, իսկ մենք տակի կամ մէջի հանդերձը :

5. Մենց սուգի նշան է ձերմակ գոյնը. իսկ մերն է սև :

6. Մենց մէջ որբուարին իր մեծ գաւկին հնազանդ ըլլալու է. իսկ մեր մէջ աղան մարդ պարտի հնազանդիլ :

7. Մենք աղաքը կը շալկեն, մենք կը գրկենք :

8. Մենք երբոր բարեկամի մը գէժ ելլեն ու բարեկն, բուն իսկ իրենց երկու ձեռքը իրար կը կապեն ու կը թոթուեն. իսկ արեւմտեան ազգերը իրարու ձեռք կը բռնեն ու կը թոթուեն :

9. Մենք գինին տաք կը խմեն, բայց ուրիշ ազգեր պաղ. ընդհակառակն անոնք թէյը պաղ կը խմեն, բայց մենք տաք :

10. Մենց մէջ բան ծախու առնողը կշառքը իր հետը կ'ունենայ. մեր մէջ ծախողը կը կրէ կշառքը : Մեն մարդ խարուկէն վախնալուն կշառքը հետը կը պարտցընէ :

11. Մենք վերեն 'ի վար կը գրեն ու կը կարդան, մենք չխտակ հորիզոնաբար : Մենք աջ կողմէն գէպ 'ի ձախ կողմը կը կարդան, մենք ձախ կողմէն գէպ 'ի աջ կողմը :

12. Մենք բնարանը երեսին տակը կը դնեն, ու ծանոթութիւնները կամ մեկնութիւնը վերը. մենք անոնց հակառակը կ'ընենք :

13. Մենք գլխուն գազաթը քիչ մը մազ կը ձգեն, և անիկայ ալ հիւսած ետեմին կը կախեն կապիկի պոչի նման : Մենք գլուխն իսկ ածիլներ թէ շածիլներ, կարծ մազ կը ձգենք :

14. Մենց մէջ հազարաւորներ կը մեռնին քիչ ուտելէն և

խմելէն, ինչու որ կերակուր չեն կրնար դանել. իսկ մեր մէջ կը մեռնին չափէն աւելի ուտել խմելէն:

45. Ընտնք կ'ըսեն թէ մարդիկ բնութեամբ բարի են, իսկ մենք կ'ըսենք թէ չար են:

46. Ընտնք իրենց քահանաներն ու գառաւորները կ'անարգեն, մենք կը պատուենք:

47. Ընտնք կը պաշտեն օձը. իսկ մենք կը սասկեցընենք: Ընտնք և ասոնց նման ուրիշ բազմաթիւ սոփոութիւններ կը ցուցունեն թէ Չինացիք որչափ սարբեր են ուրիշ ազգերէ:

Գ Ա Տ Մ Ա Ր Թ Ի Ի Ն

Պատկանացիք հազարաթուական աղանդն ընդունելով չորքոտանեաց միս չեն ուտեր, և մասնաւոր խնամք մը ունին շուներուն վրայ. անոր համար բոլոր քաղաքներն ու գեղերը շուներով լեցուն են:

Ար պատմն թէ իրենց ինքնակաշներէն մէկը շնիկ համաստեղութեան տակ ծնած ըլլալով մասնաւոր խնամք ունեցաւ շուներուն վրայ, ու հրաման հանեց որ խրաքանչիւր թաղ այջտփ թուով շուն պահէ. անոր համար ամէն փողոց մանր անակներ շնեցին անոնց. և ո՛վ որ շուն մը սպաններ, մահ էր պատիժը: Իսկ երբոր շուն մը կը սասկեր, պարտական էին դին շարիկէլ ինչուան լիւան մը ծայր ասնել ու հոն թաղել:

(Որ մը մարդուն մէկը շան մը սասակը տանելու ատեն յոյնած՝ սկսաւ թաղաւորին ծնողեան օրը նշովել և իրեն անխելք հրամանը վար դարնել. հոն իր ընկերը կեղծ բարկութեամբ մը ասոր վրայ կը փրթի ու կ'ըսէ. «Մ'անուանդ թէ պէտք է աստուածներուն շնորհակալ ըլլալ որ մեր ինքնակալն ծնունդը շնիկ համաստեղութեան տակ հանդիպցուցին. հապա թէ որ ձի համաստեղութեան տակ հանդիպցունեին. այս օր ինչ պիտի ընէիր»:

Պատկանացիք համարեղութեան հին ու ին է. լուսնի այլ-պէս ին հոգին. Սոփն, Յոսէ, Ալիք, Կոչապոյ, Ալիք, (Յ), Ձի, Խոյ, Կոչի, Բոչալ, Երան, Խոյ:

Բ Ե Ք Ի Ն Լ Ե Չ Ո Ւ Ն

Երբ գիտենք բազին լեզուին օգտակարութիւնն ու պաշտօնը, մէկէն կ'իմանանք որ իր լեզուն տարօրինակ փոփոխութիւն մը ու դիւրազգացութիւն մը ունի :

Բազը՝ ոչ թէ ուրիշ թռչնոց նման իր կերակուրը տեսողական կամ հոտառութեան զգայարանքով կը փնտռէ և կ'արձնէ, այլ իր լեզուովը : Իր կտուցը կը խոփէ տիրջին մէջ, ինտոր որ ձկնորսը իր ուռեանք ծոփը կը ձգէ, և իր լեզուն գուրս կը հանէ ու անով կ'որձնէ ու կ'ընտրէ աղէկը, ու գէշը գուրս կը ձգէ :

Կ Ա Պ Ի Կ Ն Ի Մ Ե Ն Ո Ւ Կ

Կապիկը՝ ինչպէս որ շատերը գիտեն, ճարպիկ կենդանի մըն է : Ընդամ մը նաև մը մէջ կապիկ մը կը գտնուի, և ճամբորդներուն մէջ ալ մէկ կին մը՝ գիրկը քանի մը շարժուան տղեկով մը :

Օրը պայծառ էր . նաւապետը տեսաւ որ հեռուէն նաւ մը կ'երթայ . գիտակը կ'արձնէ կը նայի, ետքը կու տայ այն յիշեալ ճամբորդ տիկինին . ան ալ ձեռքի մանուկը շարք փոխած կը դնէ նստարանին վրայ՝ որ գիտէ նաւը գիտակով : Մէկտեղ ալ նաւաստիններուն մէկը կ'աղաղակէ, "Տէր Մտուած, տեսէ՛ք տեսէ՛ք չարագործ կապիկին ըրածը" :

Ըրդետը ինչ եղաւ խանդակաթ մօրը սիրտը, երբ դարձաւ տեսաւ որ կապիկը իր փորքիկ զուակն ատեր կային ծայրը կը հանէ : Կապիկը բաւական մեծ ու զորուօր է եղբր որ կարողացեր է մէկ ձեռքովը տղան զրկել ու միւսովը կայմէն վեր ելլել : Խղճալի մայրը հազիւ անգամ մը աչքը վեր կը վերջրնէ, ու ահէն ու զոգէն կ'իյնայ կը մարի :

Մէկը չէր համարձակեր ետևէն ելլել՝ վախմտալով որ կապիկը ձեռքէն վար կը ձգէ աղան : Ընէնը օրոտարօրի կըրպատէին բանին վախճանը տեսնելու :

Կապիկը կայսին ծայրը կը հասնի. տղան կ'սկսի լալ, և շատերը կ'սկսին հօգալ թէ տղան նեղութիւն մը կամ միտա մը կը կրէ կապիկէն: Բայց շուտով իրենց վախը փարատեցաւ և մեծ զարմանքի մէջ ինկան, երբ տեսան որ կապիկը տղան գրկեր կը շարժէ, և կը ջանայ որ քնացունէ զանիկայ:

Ս շտացեալ մայրը շուտով խուցը կ'իջնցընեն. խի կապիկը տեսնելով որ ամէն մարդ կանգնէր զինրը կը դիտէ, վասն որոյ կ'երևէր թէ չէր ուզեր վար իջնալ: Վաւապետը ամենը վար կ'իջնցընէ, ու ինքն ալ առանձին տեղ մը կանգնելով կը դիտէ կապիկը: Արրոր կը տեսնէ կենդանին թէ յարկին վրայ մարդ չմտար, կամացուկ մը վար կ'իջնէ, կը տանի տղևկը առած տեղը կը դնէ անմիտա:

Օջաւակը կը տանին մօրը, որ խնդութեամբ և սրտատուալից աչքով կ'երկընցընէ իր գողգոջուն ձեռքերը իր սիրելի մանկիկը ընդունելու, որ քիչ մը առաջ մահուան վտանգներու մէջ կը տեսնէր:

ՅԷԻ ՄԸ ՄՏՔԻ ԸՄՓՈՓՈՒԹԻՒՆԸ

Յամի հետոն 1812ին Բրիտանիայի պաշտօնատարներէն ժողովեցան անտառի մը մէջ, Սաարասէն քիչ մը հետի շնդկաստան, խնջոյք մը ընելու: Անկարծակի կատարի վազը մը յարձակեցաւ վրանին, յափշտակեց տղայ մը ու կրունակը զարկաւ:

Պաշտօնատարները խռովեցան, առին զէնքերնին և քիչ մը հեռացան իրենց թշնամիէն, որ որսը կոնակը կայնէր պուշը մէյմը մէկ կողմը կը զարնէր ու մէյմը միւս կողմը, աչքերն ալ անկած անոնց վրայ՝ որպէս թէ կը խորհէր անոնց վրայ ալ յարձակի՞ թէ գոհ ըլլայ ան մէկ որսով:

Գիտեին անոնք որ վազը շատ անգամ իր որսը բռնած տեսն թաթովը զլիտն կը զարնէ կը սպաննէ, ու ետքը կ'առնէ կը տանի:

Տղան թէպէտ և անշարժ կը կենար վագրին կոնակը, սակայն անոնք չէին գիտեր թէ կենդանի է՝ թէ մեռեալ, վասն որոյ չէին համարձակեր հրացաննին պարպել վագրին վրայ՝ վստահալով որ վագրին տեղը կամ հետը կը մեղցընեն սղան :

Արդ այսպէս շուտրած կեցած էին, տեսան որ տղին ձեռքը կամուց կամուց կը շարժի վագրին քովէն, և խորհելով թէ տղին տարածամ մահուան անդամաշարժութիւններն են, միտք բրին որ զարնեն սպաննեն վայրենի գազանը . և ահա չափազանց զարմացան, երբ տեսան որ այն կատաղի վագրը յանկարծակի գետինը փռուեցաւ անկենդան ու անշարժ, և իրենց փոքրիկ բարեկամը՝ քաջջաղժ զօրապետի նման՝ կը շողջողացընէր արիւնի մէջ լուացուած դաշտը, որով իր կեանքը աղատեր էր :

Իր ձեռքը վագրին քովը հանդարտութեամբ շարժեր է որ կարող ըլլայ բուն իսկ սրտին տեղը սառուցելու, և իր քովը եղած դաշտը յանկարծ հոն խօթելով՝ կարողացեր է մահաբեր վերք մը տալ գազանին ու իր կեանքն աղատել :

 Ա Թ Ա Կ

Ի շ Է Շ Յ Է

Խելքիդ չափէ գուրս ուժ մի տար,

Տաճկին առակը միտքդ բեր .

«Մղձորութիւն բունի չըլլար» ,

Ինչ խելացի խօսք է եղեր :

Հաճոյ անցնիլը տուրք մըն է

Որ ամենուն ալ չէ տրուեր .

Չափի գիտցող մարդն ինչ ալ ընէ

Իր չափէն գուրս բնաւ չեղեր :

Իշ մը կար կ'ըսեն հարուստի մը տուն,
 Որ շատ կ'աշխատէր իրաւ օրն 'ի բուն,
 Բայց նաև աղէկ կ'ուտէր կը խըմէր,
 Ի՛նչերն ալ հանգիստ քունը պակաս չէր :
 'Այն տանը մէջ կար շնիկ մ'ալ սիրուն,
 Խաղուն կերպերովն հաճոյ ամենուն .
 Իշը կը տեսներ կ'ըսէր ինքն իրեն .
 Սա շունն ի՛նչ ունի որ այսչափ սիրեն ,
 Շոյն փայփայեն , դրկերնին առնեն ,
 Ինչուան կերածնէն անոր մաս հասնեն .
 Իսկ ես անդադար աշխատիմ յոչնիմ ,
 Ու միշտ թուբումուր լըսեմ ու ծեծուիմ . . .
 Հասկըցայ շնկին հնարքն ինչ բան է .
 Տանտերը զինքը կանչէ չկանչէ ,
 Սէկէն կը վազէ , շորսդին կը քսուի ,
 Թաթիկը կու տայ , վրան կը նետուի ,
 Իտին կը գառնայ , առջին կը գառնայ ,
 Պոչը կը թոթովէ , բարեններ կու տայ .
 Շանը սիրուելուն պատճառն աս է հա՞
 Ի՛հ , ինծ ալ ատկէ դիւրին ի՛նչ բան կայ :
 (Օր մ'ալ որ ասանկ կեցեր կը մտածէր ,
 Տեսաւ որ տէրը տուն նոր է դարձեր ,
 Ուրախ ու զուարթ խօսին կը խնդան ,
 Ետենն է ըսաւ , նետուեցաւ վրան
 Եռչնի ոտերը վեր վերցուցած ,
 Եկանջը անկած ու ձայնը ձգած :
 Տէրը սարսափած ու կրակ դարձած
 Ըսկըսաւ պողալ , ծօ աս ի՛նչ է աս .
 Թորոս կերակոս , հասէք , գաւազան .
 Ենձիք ալ մէկէն վրայ թափեցան ,
 Կոշա իշուն անանկ ծեծ մը քաշեցին
 Որ միտքն ալ ձայնն ալ փոխեց եղկելին :

ԸՆԹԵՐԳԱԽ ԽՈՍՅՈՎԱԿՆՈՒԹԻՒՆ

Վասիտիի փոխարքան՝ Օսունայի Ղուբը՝ Պարսելոնա քաղաքէն անցած ատենը, ան քաղաքին շարագործներու թին (Ժ-բէի) տեսնելու գնաց, ու պտրած ատենը կալանաւորներուն կը հարցըներ և կ'ուզէր իմանալ թէ ինչ յանցանքներով բռնուած են :

Ը, մէն մէկը մէյմէկ սնտաի պատճառանք մէջ կը բերէր ինքզինքն արդարացընելու համար : Մէկը կ'ըսէր թէ թըշնամութեամբ զիս հոս բանտարկեցին . միւր կ'ըսէր թէ դատաւորին կաշառք կերցուցին, զիս հոս մտցուցին, և այլն :

Ատրը բիրտ, կարծահասակ և սև մարդու մը քովն եկաւ Ղուբը և ըսաւ . « Ղուն ի՞նչ պատճառաւ հոս եկար » : « Տէր իմ », ըսաւ մարդը, « իմ յանցանքս չեմ կրնար ուրանալ . ես արդարութեամբ պատժուած եմ », քանզի ստակի խիստ կարօտութիւն ունենալէս թարակօնայի մօտերը ստակ դողցայ, որպէսզի սոխամահ չկորնչիմ » :

Ղուբը երբոր աս խօսքը լսեց, ձեռքի գաւաղանով քանի մը հատ զարկաւ կ'անակին ու ըսաւ . « Ընդգամ մարդ, այս քան բարի ու անմեղ մարդոց մէջ ի՞նչ բան ունիս դուն, շուտ դուրս ելիր ասոնց մէջէն » :

Ը, յայտն ան խեղճին աղատութիւն տրուեցաւ, իսկ միւսները թիին մէջ մնացին դառն աշխատութեան մէջ :

ՀԱՆՑԱԿՐԿՈՒԹԻՒՆ

Ը, դքատ տղայ մը որ մը աղնուականի մը պատահելով ճամբուն վայ՝ ողորմութիւն խնդրեց անկէ : Ըննուականը ըսաւ թէ մանր ստակ չկայ քովս որ տամ . ես կրնամ աւրել ասղ շուտով, պատասխանեց ատկէր : Պարոնը աղքատիկին խեղճութեանը գթալով՝ հանեց օսկի մը սուաւ ձեռքը . իսկ տղան

կարծելով որ աւրելու համար է, առնելուն պէս վազեց գնաց որ
աւրել տայ բերէ ստակը :

Աս որ դարձաւ՝ հոն չգտնելով իր բարերարը, որ կը կար-
ծէր թէ պիտի սպասէ իրեն, ցաւեցաւ . ուստի միշտ տակին
առած տեղը կը դիտէր, ակնուներով որ եթէ մարդն անկէ
անցնելու բլայ, երթայ ստակը իրեն տայ :

Պատահեցաւ որ որ մըն ալ պնուականը նոյն ճամբէն
անցնի: Տղան զինքը տեսնելուն պէս վազեց քովը, և ան ըս-
տակն որ մինչև ան ատեն զգուշութեամբ պահէր էր ծոցը՝
հանեց ու սկսեց համբել առջեր: Անուականը զարմացաւ
խեղճ տղան աս ըրածին վրայ, և այնչափ սիրեց՝ որ իրեն
որդեգիր բրաւ, ու գորոց գրաւ՝ որ կարգալ սորվի :

Ճ Ո Մ Ա Ր Ց Ա Ր Ս Ո Ս Ի Թ Ի Ի Ն

Անուականի վեց տարեկան տղայ մը իր մէկ բարեկամէն կացին
մը ընծայ առաւ, և շատ ուրախանալով աս իր նոր գործիքին
վրայ՝ առջէն ելածը կը կտրէր կը կտրէր: Մտաւ պարտեզն
ու կացինին սրութիւնը փորձելու համար անանկ զարկաւ կեռա-
սի ծառի մը որ ծառը բոլորովին վնասուեցաւ:

Ն տեսեալ առաւօտուն հայրը երբ պարտեզ իջաւ ու տե-
սաւ որ իր խիստ սիրելի ծառը կտրուեր է, սաստիկ բարկա-
ցաւ, ու հարցուփորձ կ'ընէր իմանալու թէ ով է ըրեր աս
բանը: Աս միջոցին տղան պարտեզը մտաւ, կացինն ալ ձեռ-
քը՝ նայրը կացինն որ տեսաւ հասկըցաւ թէ ծառը ինչ
պէս կտրուեր է:

«Վեորգ», ըսաւ հայրը, «նվ կտրեց աս գեղեցիկ կեռա-
սի ծառը, որ ես այնքան կը սիրէի»: Վեորգ տարակուսա-
նօք պաշարած քիչ մը կանկ առնելէն ետքը՝ քաջութեամբ ը-
սաւ. «Վխտես, սիրելի հայր, որ ես սուս չեմ խօսիր, ես
կտրեցի աս ծառը ձեռքիս կացինովը»:

Նայրը ձեռքերը տարածելով ըսաւ. «Նկուր գիրկա՛ զա-
ւակս. ուրախ եմ որ կտրեցիր իմ ծառս. հաղարապատիկ հա-

առեցումք ըրիր ինձի հիմա՝ ճշմարիտ խոսեցուցի : Ասանկ ազնիւ առաքինութիւն մը տեսնելու իմ զաւակիս վրայ՝ հազար կենսաւի ծառէ աւելի արժէք ունի իմ առջևս՝ թէ և իրենց ծագիկները արծաթ և պտուղները ոսկի բլբլան՝ : Աստղան առաջին կառավարն Էղաւ Ամբրիգայի՝ երբոր Ամբրիգացիք Ազատութիւն ձեռք ձգեցին :

Գ Ո Ղ Ի Մ Ը Տ Ղ Ը Ս

Մարդուն մէկը սովորութիւն բեր էր դրացիին արան երթալ ու ցորեն գոգնալ : Օր մը իր ութը տարեկան տղան հետը տարաւ, ու տոպրակը տղուն ձեռքը տալով սկսաւ ասորին անդին նայիլ՝ թէ արդեօք տեսնող մը կոյ՞ : Աղէկ մը նայելէն ետքը, երբ տեսաւ որ մարդ չկայ, տոպրակն առաւ տղուն ձեռքէն և սկսեց իր մեղանշահան գործքին :

« Այր », ըսաւ տղան, « տեղ մըն ալ մնաց որ մոռցար նայելու » : Մարդը վախնալով տոպրակը գետինը ձգեց ու ըսաւ, « Ա՛ր կողմը, տղայ » : Կարծելով թէ մտերը մէկը կայ : Տղան պատասխանեց թէ, « Գեպ 'ի վեր երկինք նայելու մոռցար՝ որ իմանայիր թէ Աստուած վրադ կը նայի » :

Աս Աստուածավախ տղուն յանդիմանական խօսքը անանկ ազդեց հօրը սրտին, որ շուտով տուն դարձաւ, ու բնաւ մէյմին ալ գոռութեան չդնաց . միտքը պահելով ան ճշմարտութիւնը որ իր տղէն սորվեցաւ՝ թէ Աստուծոյ ամենատես աչքը միշտ կը տեսնէ մեզ :

Ո Ս Տ Ո Ւ Ը Ս Ի Ն Չ Է

Թագաւորին մէկը փիլիսոփայի մը հարցուց՝ թէ Աստուծոյ Ի՞նչ է : Փիլիսոփան պատասխան չտուաւ . և թագաւորէն խնդրեց՝ որ օր մը ժամանակ ապ խորհելու : Այլ երբոր մէկ

օրը լինցաւ, երկու օր ժամանակ ուղեց խորհելու. երկու օրն ալ որ անցաւ, չորս օր ժամանակ ուղեց, և ետքը ուժն օր. և պայտէս ամէն անգամ առջինին կրկնապատիկը ժամանակ կ'ուղեր խորհելու, որպէս զի կարող ըլլայ մտածել՝ զեռ պատասխան չտուած, ու հասկընալ՝ թէ է՞նչ է Աստուծո՞ւ:

Թագաւորը զարմացաւ Փիլիսոփային բռնած ճամբուն վրայ, ու օր մը հարցուց, թէ "Ի՞նչ է միաբոց որ ատանկ կ'ընես": Ան ատեն Փիլիսոփան պատասխանեց ու ըսաւ. "Որքան որ կը խորհիմ Աստուծոյ վրայ, այնքան անքննելի և անխմանալի կը գտնեմ իր էութիւնը, ու չեմ կրնար իմանալ թէ է՞նչ է Աստուծո՞ւ":

ԱՍՏՈՒԾՈՍ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Ամէն տեղ, ու ամէն ընկերութեան մէջ, և ամէն կենցաղափարութեանդ մէջ Աստուծոյ ներկայութիւնը միաբոց բեր:

Աստուած ամէն տեղ է. մեր ամէն աւուր աշխատութիւններուն մէջ մեզի հետ է՝ մեզի օգնելու, մեր գործէն դադրած ատեննիս՝ մեզ հանգստացընելու, գործքի ժամանակ՝ յաջողելու, դադանի գործերնուս մէջ՝ մեզ դիտելու, քնացած ատեննիս՝ մեզ պահելու, և արթընցած ատեննիս՝ մեզ զօրացընելու:

Իոյ՞ր տեսած բաներնիս բարձրաձայն կը քարոզեն մեզի Աստուծոյ ներկայութիւնը, կարողութիւնն ու իշխանութիւնը. և թէ օր մեր, նման Անուփի, Աստուծոյ հետ քայլնք ևս առաւել պիտի տեսնենք իր ամենուրեք ներկայութիւնը:

ԿԵՂԱՅԻ ՄԱՐԴ ՄԸ

Իեղացիին մէկը օր մը եկեղեցի երթալու ատեն ճամբան անհաւատ մտրոց մը գեմը կ'իյլէ, ու կը հարցընէ թէ ո՞ր կ'երթայ: "Եկեղեցի կ'երթամ պարտ", կը պատասխանէ զե-

ղացին : « Ի՞նչ ընել կ'երթաս եկեղեցին », կը հարցընէ ան-
հաւատը : « Լստուծոյ երկրպագութիւն ընելու », կը պա-
տասխանէ գեղացին : Ընհաւատը երբորդ անգամ կը հար-
ցընէ ու կ'ըսէ ծաղրածելով . « Կ'աղաչեմ ըսէ ինձի, բարե-
կամ, Բու Լստուածդ մե՞ծ Լստուած է, թէ պզտիկ » :
« Երկուքն ալ, պարոն », ըսաւ գեղացին : « Ինչպէս կրնայ
ըլլալ երկուքն ալ », հարցուց անհաւատը :

« Պարոն », ըսաւ գեղացին, « իմ Լստուածս այնպէս մեծ է՝
որ երկնից ահագին մեծութիւնը բաւական չէ զինքը պարու-
նակելու . և անանկ ալ պզտիկ է՝ որ իմ սրտիս մէջ ալ կրնայ
բնակիլ » :

Կեղացիին աս պարզ խօսքը այնպէս ազդեց անաստուածին
սրտին, որ հարիւրաւոր աստուածաբաններու գրուածները բա-
ւական չէին այնպէս տպաւորել իր սրտին վրայ Լստուծոյ
եութիւնը :

ՊՁՏԻ ՑԳԼՑ ՄԸ

Սպը մը իր տղցը մեկուն հարցուց թէ « Ի՞նչ Լստու-
ած է » : Ընդիւն պզտի եղբայրը մէկէն պատասխանեց՝
թէ « Բանի՛ պիտի ըլլայ, մէկ մը կայ միայն » : « Ինչէ՞ն գի-
տես », հարցուց մեծ եղբայրը : « Լստուած համար որ », ըսաւ փոք-
րիկը, « Լստուած ամէն տեղ է, և ամէն տեղ կը լինընէ . ա-
սանկ եղածին պէս՝ ալ ուրիշ աստուծոյ մը տեղ չմնար » :

ԸՍՑՈՒՆԾ Ո՞ՒՐ Է

Սարժապետ մը աշակերաններուն հետ խօսակցութիւն ըրած
ատեն հարցուց թէ Լստուած ո՞ւր է : Սենեկէն մէկն ըսաւ,
թէ « Լստուած երկնքն է » : Սարժապետը որպէս թէ չհա-
նեցաւ ան պատասխանին, կրկին հարցուց թէ Լստուած ո՞ւր
է . ուրիշ մէկն ալ ըսաւ : « Լստուած ամէն տեղ է » : Ուստու-

ցից նժանապէս իբր թէ Հաւնեցաւ ան պատասխանին ալ , վերստին հարցուց՝ թէ Մտուած ո՞ր է . անդիէն փոքրիկ տղանկ մը պատասխան տուաւ , թէ «Մտուած հոս է» : Մտասանկ է բաւ վարժապետը , և սկսաւ խօսել Հեռերնին ուսպաւորել մտքերնուն վրայ՝ թէ Մտուած ամէն տեղ է , Մտուած երկիւրն է , Մտուած հոս է :

Ո՛հ թէ ճանչնայի , ո՞վ Մտուած հզօր ,
 Քու ամենուրեք ներկայութիւնդ .
 Լձն գործքերուս ամէն խօսքերուս
 Մէջը տեսնեի քու սուրբ երկիւղդ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՆ ԿԱՐԺ Է

Մերելիք՝ յիշեցէք որ աս ժամանակը , որ Մտուած մեզի պարգևեր է , յախտնականութեան սկիզբն է , և օր մը զմեզ յախտնականութեան անսահման ակիրանսը պիտի թափէ . վասնորոյ կ'աղաչեմ՝ սիրելիք , որ ձեր ձեռքը եղած ժամանակը գուր տեղը չլսանեք , այլ ձեր յախտնական օգտին գործածեցէք :

Վիտեմ որ շատ աղաք կան որ բաւական չեն խորհիր աս երեւելի ու հարկաւոր նիւթին վրայ . կը կարծեն թէ զեռ շատ պղտիկ են ասանկ նիւթերու վրայ խորհելու , և թէ ասկաւին շատ տարի պիտի ապրին , և ան ատեն ժամանակ կ'ունենան բարեպաշտութեան վրայ մտնալու :

Մտապիտի խորհուրդներով օրէ օր անհոգութիւննին կ'աւելնայ , ու իրենց հոգեւոր պարտականութիւնները կատարելը զանց կ'ընեն . քանի մեծնան նորանոր բաղձանքներու տէր կ'ըլլան , և թէ որ Մտուած իր ոգորմութեամբը զիրենք մեղքէ չպահէ և խղճմտանքնին շարժընդրնէ , օրէ օր մեղքի մէջ յառաջ կ'երթան , ամենևին միայ չլերելով թէ պարտական են զեղի գալ ու մեղքէ ետ կենալու : Ժամանակն ալ կ'անցնի կ'երթայ , և իրենք ալ ատեն չեն գտներ ապաշխարելու :

Ար դիւշադրենմ զձեզ՝ սիրելի տղաք, անհագ մ'ըլլաք ձեր հոգեւոր պարտուցը վրայ՝ զիտնաք որ ասիէ աղէկ և յարմար ժամանակ չէք կրնար գտնել : Եթէ այս օր զանց ընէք վաղուան ձգելով, կարելի է որ վաղը բնաւ ժամանակ չէք կրնար ունենալ . չէք գիտեր թէ վաղը ձեր կեանքը ինչ պիտի ըլլայ . ժամանակը ձեր ձեռքը չէ :

Ստրկրնիդ բերէք թէ ձեր ծնած օրէն մինչև այս օր ժամանակնիդ ինչպէս արագութեամբ անցաւ : Հարցուցէք ձերացած և այլևոր մարդու մը, ու ան ձեզի պիտի սորվեցընէ թէ ժամանակը ինչպէս արագ ընթաց սուրհանդակէն աւելի արագութեամբ կ'ընթանայ : Փարաւան անգամ մը երբ մեր Հակոբ նահապետ հօրը հարցուց թէ «Քու կենացդ տարիներուն օրերը քանի՞ են». պատասխան տուաւ, «Իմ պանդխտութեանս տարիներուն օրերը հարիւր երեսուն տարի է . իմ կենացս տարիներուն օրերը քիչ ու ցաւով եղան, ու իմ հայրերուս պանդխտութեան օրերուն մէջ եղած իրենց կենացը տարիներուն չհասան» : Ար տեսնէք որ այնքան տարիներն անգամ անցան գացին երեկուան օրուան պէս :

Կեանքերնիս կարճ է ու վաղանցիկ, շոգիի նման է, որ քիչ մը կ'երևի ու աներևոյթ կ'ըլլայ : Սխայն չծնած հետի ենք մահէն . ծնածնուս պէս մահուան կը մտնենանք : Ո՛հ որքան կարճ է օրոցքին և գերեզմանին մէջ եղած միջոցը :

Ուստի՝ սիրելիք, զիտնալով որ կեանքը այնպէս կարճ և անտողդ ու անհաստատ է, նայեցէք որ ձեր տղայական անմիտութեամբը ոչինչ տեղը չկորսընցընէք ձեր պատուական ժամերը . այլ ջանացէք հոգիներնուդ յաւիտենական փրկութեանը համար գործածել :

Ձեր մանկութեան ժամանակէն սկսեցէք ձեր փրկչին Աստուծոյ Քրիստոսի երթալ, ու ան պիտի ընդունէ ձեզ մեծ ուրախութեամբ, ու պիտի առաջնորդէ ձեզի իր հոգին լուսով և իմաստութեամբ՝ յաւիտենական կենաց Զմարտիա Ծամբուն մէջ : Ընդհանր ձեզ բնաւ դուրս չձգել, այլ սիրով իր գիրկը կ'ընդունի ու կ'օրհնէ ձեզ, ինչպէս որ աշխարհիս վրայ եղած ասունք օրհնեց ձեզի նման մանր տղաքը :

Ուրեմն կը յորդարեմ ձեզ, փնտաեցէք Տէրը քանի որ
կը գտնուի, մտքերնիդ բերէք ձեր Ստեղծողը ձեր մանկու-
թեան օրերը:

Պ Ը Ց Բ Ը Ց Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ք Ն Ա Ն Ա Լ Ո Ւ

Ս-յ:

Քոյս եկէք Տիմա իմ զաւկըներս,
Եւ ժամանակ է խաղը ձգելու.
Ի՞նչ բռիք, ինտո՞ր անցուցիք օրըս,
Հիմա առնն է անոնք ըսելու:

Ղիտե՞ք մեր պարտքն է ամէն իրիկուն,
Երբ արեգակը մարը կը մանէ.
Նոյն օրուան մերին գործած մեզ քերուն
Եւ շօմբով ներում խնդրել Եստուծակ:

Ըսց թէ աղօթքէն առաջ որ խորհինք
Ու մէկ մէկ ըսնք մեր յանցանքները,
Ես կերպովոս մենք աղէկ կը սորվինք
Փախչիլ անոնցմէ հետեւալ օրը:

Օտկոր՝ առաջ դուն պարտիս զրուցել,
Քանզի դուն մեծ ես, սիրական տղաս.
Ի՞նչ մեղք գործեցիր, ի՞նչ բարիք ընել
Կրցար դուն պսօր, ըսէ անպակաս:

Յ-Ի-Ք

Մարիկ՝ ես քեզն կը հնազանդիմ,
Եւ ըրածներս ըման կը պատմեմ.
Ես սօր ժիր էի, ես ծոյլ չկեցայ,
Եւ իմ համարս աղէկ սորվեցայ:

Սակայն իմ վերաս բարկութիւն եկաւ,
 Ու անով մեծ մեծ մեղքեր գործեցի.
 Արբ պատաւ Անան ինծի բան ըսաւ,
 Իբ քրթախոտը առի թափեցի:

Արբ թրուցիկըս Տիգրանը պատուց,
 Արթակ կարելով վարան վազեցի.
 Խեղճ աղայ, ինտօր ծեծիս համբերեց,
 Արամբեցի ան ու ճանկրուակցի:

Մ-ը

Ո՛հ, խիստ տրտում եմ ասանք լսելու,
 Ինչ, չէիր կրնար անոնց ներելու.
 Արբոր դուն աղաս, բազմաթիւ անգամ
 Հանցանք կը գործես չը կրուցուելու:

Կ'աղօթենք Տեառնը որ ներե մեզի,
 Ինչպէս ուրիշին ալ մնը կը ներենք.
 Թե՛ Աստուած մեր հետ ասանկ որ վարուի,
 Արշափ քիչերնիս կեանք պիտի գանենք:

Գնա աղօթէ որ Աստուած ներե
 Վուկին պատրուան գործած մեղքերուդ.
 Ու ասիկ ետև ալ քեզի օգնե,
 Ար դուն ալ ներես քու ընկերներուդ:

Հիմա դուն Հուշան՝ սիրուն աղ իկըս,
 Դուն եկուք նայիմ ի՛նչ ունիս ըսել.
 Կը յուսամ որ դուն պատրուան օրբս
 Աղէկ վարուելդ պատրաստ ես պատմել:

Հ-ը

Ո՛հ, չե՛ չե՛ մարիկ, քեզի ըսեմ ես,
 Ար բոլոր օրը ծուլութիւն բրի,
 Եւ դուն շատ անգամ ինծի ըսիր ես,
 Թե՛ ասիկայ ալ մեղք մը չե պզտի:

2299
39

Իրաւ մարդու մը ես չը բարկացայ,
 Բայց առտուընէ մինչև իրիկուն
 Պիտանի բան մը սորվիլ չը կրցայ,
 Ու ալ բարիք մը ես ըփ մեկուն :

Սակայն չարութիւն և կամ մէկ զէն մը
 Կը խոստովանիմ որ չը գործեցի .
 Միայն թէ օրուան անդին ժամերը
 Խաղով խնդարով այսօր վատնեցի :

Մ-յ

Դուն ալ՝ իմ փոքրիկ աղջիկըս՝ դուն ալ
 Տրտում ըլլալու պատճառ մը ունիս .
 Ընդին ժամերը վատնել, ծոյլ մնալ՝
 Իրաւ գեշ բան էր . ալ չընել պարտիս :

Ո՛հ պարտիք սորվիլ՝ սիրուն զաւկըներ ,
 Որ ձեր ամէն մէկ ազնիւ ժամերը
 Ըստուծոյ փառքին համար են տրուեր ,
 Կամ երջանկացնել ձեր ընկերները :

Եւ ան ամէն մէկ ժամերուն համար
 Որ Ըստուած մեղի կու տայ երբ հոս ենք ,
 Իրեն առջևը պիտի տանք համար
 Ընչուչա մէկ օր մը՝ ամէննիս ալ մենք :

Ըմէն իրիկուն զեռ մենք չը պատկած
 Գործած մեղքերնուս վերայ պարտիք լալ ,
 Եւ իւրաքանչիւր ծուլութեամբ վատնած
 Ժամերուն համար պարտիք մենք ողբալ :

Ուրեմն նկէք Ըստուծոյ առջին
 Չըջացող օրտով արդ խոնարհեցէք ,
 Եւ աղօթելով աղօթք Ըստողին ,
 Կերում թողութիւն իրմէն խնդրեցէք :

Փառաւորեցէք ան Գարեբարբ,
 Ար ձեզ բարիբով միշտ կը լեցընէ,
 Այլ իր հայրական խնամքը սէրը
 Ամէն օր ձեզմէ անպակաս կ'ընէ :

Մ Ե Ր Ր Ը Ե Ի Ի Բ Մ Ե Ս Ր Ը

Մ-ըր . Սա՛րբա՛ կը յիշե՛ս զաւակս, Ա՛ստուած ի՛նչ քրաւ
 'Աջի օրերը՝ շարագործներուն :

Մ-ըր . Զ ջրհեղեղով կորսընցուց զանոնք, մայր :

Մ . Արո՛նք փրկուեցան :

Մ . 'Աջ և իր ընտանիքը :

Մ . Ի՛նչպէս փրկուեցան :

Մ . Ա՛ստուած 'Աջին պատուիրեց որ մեծ նաւ մը շինէ .
 և միտքս կու գայ որ անգամ մը "Աջի տապան" ը-
 սիր անոր : Ա՛ս մեծ նաւուն մէջ մտան 'Աջ և իր
 ընտանիքը ու ամէն կենդանիներէն ու թռչուններէն :

'Աւաւը ջուրին վրայ կը շարժէր լեռներուն և բը-
 լուրներուն վրայէն . և երբոր ջուրերը ցամբեցան,
 տապանն ալ Ա՛րարատ լեռներուն վրայ հանգչեցաւ . և
 ան տակն Ա՛ստուած բացաւ տապանին դուռը, ու անոնք
 դուրս ցամաքը ելան : Ա՛յսչափ սորվեցայ, մայր իմ :

Մ . Այրի՛ս՝ սիրելի զաւակս, հիմա մտիկ քո՛ւ քեզի
 պատմե՛մ թէ Ա՛ստուած ետքը ի՛նչ քրաւ : Ա՛ստուած
 'Աջին երեցաւ ու բնաւ անոր որ չվախնայ, և ալ
 անկէ ետքը մէյմըն ալ ջրհեղեղով պիտի չկորսընցընէ
 երկիրը . ու այսպէս Ա՛ստուած ուխտ մը քրաւ 'Աջի
 հետ :

Չփածանը, որ աղեղ ալ կ'ըսուի, ամպին մէջ գը-
 բաւ Ա՛ստուած, իբրև նշան իր խոստումնքը պահե-
 լուն : Ա՛ստուած այսպէս խոստումնք քրաւ, ու ան
 աղեղն ալ խոստումն աղեղն եղաւ :

Սիրելի զաւկրներս՝ նայեցէք ձեզի ամենուգ ալ

կրեւժ, Երբոր ծիածանը այնպէս զեղեցիութեամբ և շքեղութեամբ երկրիս մէկ ծայրէն մինչև միւս ծայրը տարածուած կը տեսնէք, յիշեցէք Մատուց խոստմունքը:

Ըսէ նայիմ՝ Յակոբ, թէ որ զղջաս մեղքերուդ վարաց, և հաւատաս Քրիստոս Հիսուսի. թէ որ ՂՄտուած սիրես ու իր պատուիրանքները պահես, քեզի ի՞նչ խոստմունք բրած է:

Յ. Երկինք պիտի երթանք, մայր, ու անոր հետ բընակինք:

Մ. Ըսանկ է սիրելիս • և թող աս աղեղը մարերնիդ բերէ ան հանդիսար ու ապահովութիւնը, որ խոստացուած է Մտուած սիրողներուն. ո՛ր որ բարկութիւն պիտի թափի շարերուն և անհնազանդներուն վրայ:

Վ Կ Ա Ց Ք Փ Բ Կ Չ Ի Ն

Երկուք վկայութիւն տուաւ: Իր մարդեղութեանը ասունք նոր աստղ մը երեցաւ երկինքը, ու մոզերուն առաջնորդեց. և իր խաչըրթութեան ժամանակն ալ արեգակը խաւարեցաւ երեք ժամ:

Նուրբ ու շուք վկայութիւն տուին: Հրամայեց ու փոխորիկը դադրեցաւ, ու ծոփուն կատղած ալերները հանդարտեցան. իր խօսքովը ջրարնակ կենդանիք նստուն շուրջը խոնկեցան և ուռկաններ լցուցին, որով աշակերանները դարմացան ու ինկան երկրագագութիւն բրին Տերջը:

Երկուք վկայեց: Քանզի իր մահուան ժամանակն ու յարութիւն առած ասունք երկիրը հիմն շարժեցաւ ու դողաց:

Նիւնդոս-Բիւնջ վկայութիւն տուաւ: Ծերները յանդիմանուեցան • կոյրերը իրենց բժիշկը տեսան. խուլերը անոր ձայնը լսեցին. համբերը անոր փառքն ու անունը հռչակեցին, և բարոտները իր հրամանովը սրբուեցան մարբուեցան:

Վերջուք վկայ եղաւ, Երբոր Ղապարոս յարութիւն ա-

աւ, և շատ ննջեցեալ սրբոց մարմիններ կենդանացան :

Ըստեանէլէ ոչ ոչ վկայութիւն տուաւ : Գեկըր իր Ըստուածութիւնը խօստովանեցան, ու իր ներկայութենէն փախան :

Շրեշտակները անոր սպասաւորութիւն ըրին անապատին մէջ, պարտէշն ու գերեզմանը : Շրեշտակաց բազմութիւն մը օդին մէջ Քրիստոսի ծննդեան ատեն երգեր երգեցին ու փառաբանութիւն տուին . և երբոր Քրիստոս համարածաւ, անոր հետ ընկերացան :

Ըստ . Քրիստոս ինքն է մեծն Ըստուած և Փրկիչ : Տէր . Բ . 12 :

ԽՈՐՀՐԷԾՈՒԹԻՒՆ ՄԵՆԿԸՆ ԵՐԵՐՉՈՒԹԵՑՆ ՎՐԵՑ

Փորրիկ տղեկ մը օր մը մօրը կ'ըսէ . «Մայր իմ, թէ դուն և թէ վարժապետս միշտ կ'ըսէք թէ ամէն բան Ըստուած ստեղծեց . բայց շատ բաներ կը տեսնեմ որ Ըստուծոյ ստեղծածը չեն, ինչպէս՝ մեր տունը, անոր մէջի ամրանները, և բոլոր կարասիքը, իմ հանդերձներս ու ալ շատ ուրիշ բաներ : Կ'աղաչեմ՝ ուրեմն՝ մայր, ի՞նչու կ'ըսէք թէ Ըստուած ստեղծեց ամէն բան» :

Մայրը տղին սգիտութիւնը տեսնելով՝ ջանաց որ բանը հասկըցունէ ու ստիպեցունէ անոր . վասն որոյ հարցուց տղին և ըսաւ . «Տղաս, գիտն՞ս աս սեղանը ու ամրանները ինչէն շինուած են» : «Փայտէ շինուած են՝ մայր», ըսաւ տղան : «Փայտն ո՞վ կը շինէ, դաւակս : Փայտն անտառը կը բուսնի, ու ան ամրաններուն վրայի ոսկին ալ գետնէն կ'ելլէ . և իմ աս թաշկինակիս մետաքսն ալ շերամը (ի՞նչի՞ դէ՞՞նք) կը շինէ : Արեւիկ զուակս, ըսէ տեսնեմ ո՞վ կը մեծցունէ ծառը անտառին մէջ, և ո՞վ պահէր է ոսկին երկրին ծոցը, ան սքանչելագործ շերամը ո՞վ ստեղծեր է, և անոր ո՞վ ստիպեցուցեր է այնպիսի աղնիւ մետաքս շինելու» :

Շոտ՝ տղան իմացաւ թէ սխալեր է, լուռ կեցաւ . իսկ մայրը խօսքը շարունակեց ու ըսաւ . «Մրդեակս, Ըստուած է որ զա-

նոք և ուրիշ ամէն բաներն ստեղծեց, ինչպէս որ քեզի շատ անգամ բաժն եմ: Ինք մեզի կու տայ կեանք, շունչ, և ամէն բան. և ինք կու տայ կարողութիւն ու խմաստութիւն ստանկ բաներ շինելու մեր գործածութեանը համար. ու աս բաներուն մենք Վրհեատի Գործք կ'ըսենք, բայց Ինտութեան Գործքերն Վատուծոյ ձևաբով կ'ըլլան:

Երբոր քու վրայ ու բարտախրդ նայի՝ զուակս, ամէն բանի մէջ Վատուծոյ ձևաբը կը տեսնես: Այսէ երկրիս վրայ, և անոր զարմանալի արդիւնքներուն վրայ: Աերմը կը ցանենք, ու քիչ մը ժամանակ հողին տակը կը ծածկուի, ու ետքը կը ծլի՝ կ'աճի և կը շատնայ. ասիկայ Վատուած կ'ընէ: Եմանապէս տես սա մեր պարտեղին տանձի ծառը, քանի մը տարի առաջ ինչպէս պղտիկ էր, հիմա նայէ որքան մեծ է, և քեզ ինչպէս աչոր տանձերով կու բախացընէ. աս ալ Վատուած կու տայ՝ զուակս: Սէյմըն ալ նայէ սա ծաղիկներուն վրայ, ինչպէս գոյնզգոյն ներկեր են սա դաշտը, ինչպէս անուշ հոտով լեցուցեր են օդը. . . «մայրիկ, մայրիկ, հապա սա թըռչունները, նայէ ինչ գեղեցիկ գոյներով փետուրներ ունին, մօիկ ըրէ մօիկ ըրէ անուշիկ ձայներին. մայրիկ, ասոնք ալ Վատուած ստեղծեց, անանկ չէ»: «Վ. ու, Տիգրան»:

«Երբոր երեկ իրկուան կայներ քեզի կը ցուցընէի լուսինը որ արծաթի պէս կը փայլէր, ու պայծառ աստղերը, միտրդ կու գայ որ ինչ գեղեցիկ ու անուշիկ հով մըն ալ կը փչէր ան ատն. և ես զանոնք Վատուած ստեղծեց չըսի՞ քեզի»: «Իբու ես, մայր»: Ար յուսամ որ հիմա բաւական հասկըցար թէ ամէն բան Վատուած ստեղծեց, և յոյս ունիմ որ քանի մեծնաս եւերը պիտի հասկընաս Վատուծոյ խմաստութեան և կարողութեան գործքերը: Իայց հիմա բաւական մեծ ես ճանչնալու և սիրելու զինքը՝ իր բարութեանը համար. և հիանալու իր մեծութեանը վրայ. և իրեն հնազանդութիւն բնելու, քանզի ինքն ստեղծեց զքեզ զինքը սիրելու և իրեն ծառայելու համար:

ԳՈՐԺԻ ՄԷՋ ԻՆՉՊԷՍ ՅԵՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ

Պատիւ և առաջ հաստատ որոշե մտքիդ մէջ՝ թէ ինչ բանի որ ձեռք զարնես, անիկայ լիննցընես : Վեղի համար մասնաւոր գործ մը յատկացուր, և յարտուէ անոր մէջ : Ըմեն գժուարութիւն կը յաղթուի ջանքով և անդուշ աշխատութիւնով :

Մի՛ անշար քու ձեռքովդ բանելու, և ջանքով աշխատելու ալ : Ըսակ մը կայ որ կըսէ՝ թէ «Չեռնոց (եւրէնէն) գնող կատուն՝ մուկ չկրնար բռնել» և թէ «Չաղացքին մէջ մնացողը կ'աղայ, ու չէ թէ դուրս ներս դացող կ'ողջ» :

Գուշ անձամբ գործիդ ուշադիր եղիր, և ուրիշի մ'ապաւինիր : Կնայո՞ղ եղիր : «Փարսները պահէ, ու ոսկիները իրենիրենին կը պահուին» : Ժուժկա՛լ եղիր : «Մի՛ որ փափկութիւնը կը սիրէ, մութացկան պիտի ըլլայ» :

Կանուխ ել : «Վնացող աղուէսը՝ հաւ չկրնար բռնել» : «Կտրուինկ հերկէ քանի որ ծղլերը կը քնանան, և թէ ծախելու և թէ պահելու արմտիք պիտի ունենաս» :

Ըմեն մարդոց հետ յարգանքը և քաղաքավարութեամբ վարուէ : «Ըմեն բան կը վատարկուի, և բան մը չկորսնցուիր քաղաքավարութիւնով» : Ըղէկ վարմունքը յաջողութիւնը ապահով կ'ընէ :

Ըշխատութիւնէ ՚ի զատ ուրիշ տեղաց մը հարստութիւն ստանալ բնաւ մի՛ երևակայեր. մասնաւորապէս ստացուածքի մը ժառանգ ըլլալու վրայ մ'ապաւինիր : «Մեռնողին կոշիկներուն սպասողը՝ շատ ատեն ոտքը բոպիկ երթալու կ'ըլլայ» : «Ստուերի մը ետեւ վաղողը՝ ձանձրալի արշաւնք մը կ'ընէ» :

Ըմեն բանէն վեր՝ բնաւ մի՛ յուսահատիր : Տէրը կ'օգնէ անոնց՝ որ սրտի մտքը իրեն կ'ապաւինին :

Ըշխարհային գործքերը դիւրին և շուտ յառաջ կ'երթան թէ որ առանձնական աղօթքի նիւթ եղած ըլլան : Ընդհանրապէս խօսելով, ան որ ջերմեռանդութեամբ աղօթք կ'ընէ իր առանձին

սենեակին մէջ՝ թէ՛ իր խանութը, թէ՛ արար և թէ ինչ գործի մէջ որ ըլլայ, ու ձեռքը ինչ բանի որ երկնցընէ, շուտ յառաջ կ'երթայ :

Փ Ը Բ Ը Բ Ը Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ը Ս Տ Ո Ւ Թ Ո Ց

Ո՛չ փառաւորեալ Ըրբայ Արհնաւոր,
Արհնի ու երկրի Տէր և դատաւոր,
Տրեկար մանուկ մը կարող չէ երգել
Վառ իշխանութիւնդ մեծ և ահաւոր :

Տէր՝ Վառ զորութիւնդ պատմել կարող չեն,
Շնորհքիդ մեծութիւնն խորհիլ ոչ զօրեն,
Ոչ աս աշխարհիս բոլոր բընակիչք,
Եւ ոչ երկինքի սուրբերն ալ ամէն :

Տէրոջը առջեւ անթիւ հրեշտակներն
Վառնալ կարող չեն անոր խորհուրդներն,
Իրենց պաշտօնն է զ՛ն փառարանել,
Ու միշտ կատարել իր սուրբ հրամաններն :

Ըն սուրբ հանգեսին հետ ես ալ կ'ուղեմ
Որ անձրս քեզի Տէր իմ զոհ բնեմ .
Չնչին բնձաս դուն անտես մի՛ բներ,
Հաճէ բնդունել զիս երբ քեզ կ'երգեմ :

Ա Ր Ը Բ Ը Բ Ը Կ Ո Ր Թ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ե Ի Ն Ը Ե Բ Ը Բ Ն Ը Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Մեծաձայն երգեմ այն զորութիւնը,
Որ ան ահագին երկինքը շինեց .
Ի՛նչիւ ստեղծեց բարձր լեռները,
Ու ան բնդարձակ ծովը տարածեց :

Օրհնեմ Ետուծոյ խնաստութիւնը,
 Ար երկնից վրայ աստղերը շարեց,
 Երևն ու լուսինն իր հրամանովը
 Յորեկ ու գիշեր լոյս տալու կարգեց :

Գովեմ Տէրոջը մեծ բարութիւնը,
 Ար բոլոր երկիր կերակրով լեցուց .
 Ըսաւ ու եղան արարածները,
 Աւ տեսաւ բարի ըլլալը անոնց :

Տէր՝ մեծ կ'երևնան քու հրաշքներդ
 Աւր որ մանկական աչքս գարծրնեմ .
 Խե երկինք նայիմ քու սուրբ տաճարդ,
 Խե օտքիս տակը երկիրը դիտեմ :

Չը կայ ծաղիկ մը կամ տունկ մը բուսած,
 Ար քու փառքդ՝ Տէր, ինձի չը յայտնէ .
 Սուրբ Տէրութեանդ հրամանէն շարժած,
 Եմպերը կ'եղեն հոյժ կը փրչէ :

Արշափ շատ ըլլան արարածները,
 Գուն՝ Տէր, կը հոգաս ու կը խընամես .
 Հնար չէ գանալ փախչելու տեղ մը
 Տիեզերքիս մէջ որ հոն ներկայ չես :

Ենպատում սիրով երկնից մէջ փայլես,
 Աւ՝ գծօխքին մէջ բարկութեան բոցով .
 Երկիրըս քուկդ է՝ ուր կը կոխեմ ես,
 Աւ օդը որով կ'ապրիմ շնչելով :

Չեօքիդ շուքին տակ միշտ զիս կը ծածկես,
 Աւ քու աջուրդ զիս կը պահպանես .
 Աւրեմբն ինչո՞ւ ես քեզ մոռնամ՝ Տէր,
 Ար ամէն բոլի գուն ինձի մօտ ես :

ՋՐՎԷԹ ՆԻՐԱԿԱՐԱՅԻ

Միակարա գետը
 կ'երևէ Արիւն լճէն ու կը թա-
 փի Օնթորիոյ լիճը: Վեաին
 երկայնութիւնն է երեսուն ու
 երկու մղոնի չափ, և գրեթէ կէս ճամբան կը տեսնուի ան
 սրանչելի ջրվեժը, որ աշխարհիս մէջ ամենէն շքեղն ու ամե-
 նէն փսեմն է: Վեաին բոլոր լայնութիւնը 160 ոտք բարձ-
 րութեամբ ուղղահայեաց ժայռէ մը վար կը թափի անանկ ա-

Տեղագոյ և որոտալից ձայնով մը, որ քսան մղոն հեռուէն կը լսուի եթէ օդը պարզ ու հանգարտ ըլլայ:

Գրվեժէն մշտնջենաւոր ամպ մը կ'ելլէ գոլորշիէ, որ արեգակը վրան զարկած ասնն՝ խիստ գեղեցիկ ծիածաններով կը զարդարուի ու կը շքեղանայ: Ա՛մէն ով որ տեսած է Աստուածային կարողութեան աս երևելի ցոյցքը, աշխարհիս հրաշալեաց կարգը գրած է զանիկայ:

Գրվեժէն քիչ մը վերօք գետը պնդէս անհնարին արագութեամբ կ'ընթանայ՝ որ շատ վտանգաւոր բան է գետէն դիմացէ դիմաց անցնիլը, և շատ նաւեր յանկարծակի գահավեժ հորձանած են ջուրերուն անդիմադրելի հոսանքէն առնուելով:

Ամերիգացիք հիմա մեկ գեղեցիկ կամուրջ մը շինած են երկաթի թելէ՝ ջրվեժին մէկ եղբրքէն մինչև միւս եղբրքը: Արկաթէ թելէ նախ մարտիներ հիւսած են, ու անոնց ծայրերը գետին երկու կողմը թանձր ժայռերուն վրայ ամուր հաստատած են. կամուրջն ալ ան մարտիներուն վրայ շինուած է:

Խիստ ծանրաբեռն կառքերը կատարեալ ապահովութեամբ կ'անցնին ան ահեղատեսիլ և որոտաձայն ջրվեժին երեսը բարձրէն կախուած կամուրջին վրայէն:

Թ Ի Ը Թ Ը Ն

Տե՛ս՝ տե՛ս՝ ի՛նչպէս գեղեցկատեսիլ և շքեղ է սա ալեղը, որ կարծես թէ երկրէս մինչև երկինք հասեր է:

Արբան պայծառ են գոյները: Աս ալեղը Աստուծոյ հաւատարմութեան նշանն է. և միանգամայն մարդոց շարութիւնն ալ մեզ կը յիշեցնէ: Մանկոց գրքին մէջ ըսուած է. "Տէրը երբոր տեսաւ որ մարդոց շարութիւնը երկրի վրայ կը շատնար, և անոնց սրտին խորհուրդներուն բոլոր գաղափարները միայն չար էին ամէն օր: Աւ Տէրը ըսաւ. Արկրին վրայէն ջնջե՛մ մարդը՝ որ ստեղծեցի": Մատթ. 2. 5, 7:

Աւ ըսաւ Աստուած՝ Աջի որ տապան մը շինէ, որով թէ ինք և թէ իր ընտանիքը ազատուի. և Աստուած երկրի վրայ

անձրև բերաւ քառասուն օր և քառասուն գիշեր և երկրի վրայ ամէն մարմին մեռաւ : Այլ երբ 'Այ տապանէն դուրս ելաւ, Աստուած անոր խոստմունք ըրաւ՝ ըսելով, "Այլ ձեզի հետ իմ ուխտս պիտի հաստատուեմ, որ մէյակն ալ ամէն մարմին ջրհեղեղին ջուրերէն չկորսուի, ոչ ալ նորէն ջրհեղեղ ըլլայ երկիրը արեւու համար" :

"Այլ ըսաւ Աստուած. իմ ու ձեր մէջը, և ձեզի հետ եզողող ամէն շնչաւոր կենդանիին մէջը՝ յաւիտենական դարերու համար ըրած ուխտիս նշանը աս է : Իմ աղեղը ամպին մէջ պիտի դնեմ, և ան պիտի ըլլայ իմ ու երկրի մէջտեղը եղած ուխտին նշանը : Այլ պիտի ըլլայ որ՝ երբ որ երկրի վրայ ամպ բերեմ, աղեղը ամպին մէջ պիտի տեսնուի : Այլ իմ ու ձեր մէջտեղը, ու ամէն մարմինն ամէն շնչաւոր կենդանիին մէջտեղը եղած իմ ուխտս պիտի յիշեմ, և մէյակն ալ ամէն մարմինը կորորնցընելու համար՝ ջուրերը հեղեղ պիտի չըլլան : Այլ աղեղը ամպին մէջ պիտի ըլլայ, ու անոր պիտի նայիմ, որ Աստուծոյ՝ ու երկրի վրայ եղող ամէն մարմինէն բոլոր կենդանի անասունին մէջ տեղը եղած յաւիտենական ուխտը յիշեմ" : Ծանօթ. Թ. 11—16 :

Աստ պսո՞ խոստման, երբ անձրև կու գայ, ու արեգակը կը ծագէ, ան տանն անձրևին կաթիլները կ'անդրադարձնեն աս գեղեցիկ գոյները՝ որ կը կազմեն ծիածանը՝ Աստուծոյ աշխարհիս ցրցուցած գեթուգեթան մէկ նշանը :

Սակայն միայն աս ծիածանը չէ, որուն վրայ Սուրբ Վիգբը կը խօսի : Աւելի պայծառ ծիածան մը Կէտ կը փայլի Աստուծոյ շնորհաց աթոռին շուրջը : Արբոր Աղեկիէլ մարգարէն երկիրը բացուած տեսաւ, ըսաւ. "Ինչպէս է անձրևի օրը ամպի մէջ եղող ծիածանին երևոյթը, այնպէս էր ան շրջապատած պայծառութեանը երևոյթը. սակայ Տերօջը փառացը նմանութեանը երևոյթն էր" . . . Եղեի. Ա. 28 :

Այսպէս կը խօսի Սուրբն Եօհաննէս. "Աս բաներէն ետքը տեսայ, և ահա երկիրն ամէջ բացուած դուռ մը կար, . . . և աթոռին բոլորտիքը ծիածան՝ զմբուխտի երևոյթի նման" : Եօյ. 7. 1—4 : "Այլ տեսայ ուրիշ զօրաւոր հրեշտակ մը որ երկիրքէն կ'իջնէր, ու ամպ հագած էր, և իր գլխուն վրայ ծիածան կար. . ." : Եօյ. 8. 1 :

Ուրեմն մեր տեսած բնական ծիածանը մէկ օրինակն է երկնային ծիածանին, որ է նշան յաւիտենական գթութեան ՚ի Վրիստոս: Արանի՛ թէ արժանանայինք ան աղեղն ալ տեսնելու: Այժմէ Վրիստոսի արխանայք լուացուինք, անոր արդարութեամբը հագուինք, և անոր հոգիովը սրբուինք, բոլոր յաւանական դարերդն մէջ պիտի նայինք անոր վրայ: Ո՛հ Երանի թէ Տէրը մեղմէ ամէն մեկուն ըսէ. «Իմ ուխտս անոր հետ էր՝ կենաց ու խաղաղութեան համար. և զանոնք անոր առիւտն երկիւղին փոխարէն՝ որով ինծմէ կը վախնար, ու ի՞մ անուանս երեսէն կը սարսափեր»: Մօղ. Բ. 5:

Գ Ի Ծ Ն Բ

Գիշերը ամէն մարդ հանգիստ կը քնանայ անկողնոյն վրայ. խաւարը երկրիս երեսը պատած է. ամէն աչք դոց է. ամէն ձեռք անշարժ է. ամէն մարմին դադրած է:

Ան ամենատես աչքն է միայն որ չքնանար, և ան ամենազօր բազուկն է որ մեղ կը պահպանէ:

Արարին ինք սակզնեց գիշերը, և կամեցաւ որ երբ ցօրեկը կը յոգնինք, գիշերն ալ հանգչինք հանգստանանք և քնանանք: Ինչպէս խանդակաթ մայր մը, իր սիրուն զաւակը անհանգիստ չըլլալու համար, կամ քունէն չարթննալու համար, կը նայի որ ամէն ձայն դադարի. օրոցքին ծածկոցը կը ծածկէ՝ զաւկին գիւրազգաց աչքերը լուսոյ ազդեցութենէն ազատ պահելու համար, այսպէս և ևս առաւել ամենարարին և գթածն Աստուած խաւարին վարագոյրը կը քաշէ մեր չորս կողմը, և լուսիւն կը տիրէ բոլոր բնութեան երեսը, որպէս զի իր մեծ բնտանիքը խաղաղ և հանգիստ ննջէ:

Արք գիշերուան խաւարը կամաց կամաց կը հարածի արշալոյսին առջեւէն, և արեգական ճառագայթները աչքերնուս կը զարնեն ու զմեզ կը լուսաւորեն կուրախացրնեն, ան ատեն պէտք է մեր օրը սկսինք փառաբանելով մեր Ստեղծողը՝ որ գիշերը հանգիստ քնացած ատեննիս արթուն աչօք հսկեց մեր վրայ ու պահպանեց զմեզ:

Արտերնիս թող փառարանէ ան անբուն պահպանը՝ քնացած ասեննիս, և բերաննիս թող գովարանէ զինքը արթնցած ասեննիս :

ՀԵՐԹՄՈՒՆԶ ԱՍՏԳՆՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ո՛վ պայծառ աստղեր զեղեցիկ աստղեր,
 Որ երկնից մէջը գուք կը շողողէք,
 Ըստպէս ծագելով գիշերէ գիշեր,
 Կ'աղաչեմ ձեզի, պատմեցէք ինչ կը :

Վրնացող երկրին պահպաններն կը,
 Երբ անոր վորայ կը պատէ մութը .
 Որ ձեր լուսաւոր գունդովը կ'երևէք
 Աւրախ ու զուարթ՝ երկինքին տակը :

Ճանապարհորդին ճամբուն լոյս կու տար,
 Երբ լուսին չը կայ ոչ ալ արեգակ .
 Աւ անոր՝ անչէն անապատին մէջ
 Ճառագայթովնից առաջնորդ կ'ըլլար :

Փայտիլուն աստղեր գուք ձեր կարգովը
 Որ բոլոր գիշեր արթուն կը հսկէք,
 Ըրձակ ծովուն մէջ մոլորած նաւը
 Ըրգեօք իր ուղիղ ճամբուն կը դընէք :

Ար փայտիլուն կոր, չեն պատասխաներ .
 Չայնի պակտութիւն կայ մի վերերը .
 Ը՛տ արեգները ինչու են կեցեր,
 Աւ չեն խրկեր կոր պատասխանի մը :

Ըրգեօք գարուն ին անուշ զեփուար,
 Ըրգեօք ամառուան ան սաստիկ տաքը,
 Ըննան անձրերը, ձմեռուան ձիւնը
 Իրե՛նք կը խորկեն, գիտնայի՛ մէյմը :

Թող պատմեն ինձի՝ որոնք զբերէն
 Ըստ զարմանալի բաներ սորվեցան,
 Թէ ինչպէս ասոնք հին ատեններէն
 Կապուտակ երկնից տակը զըրուեցան :

Ըստի զեղեցիկ սիրուն լոյսերը,
 Ո՛հ սիրտըս հատաւ, ի՛նչ պիտի ըլլան.
 Չը կոյ՛ մէկը որ իրիկունները
 Գաս մը տայ ինձի աստղերուն վերան :

ՉՆՏԱՍԻՆԻ

Ըկանջ զիր ինձի, միտք առ ամէն բան,
 Ո՛վ հետաքննին մանուկ բանասեր.
 Ես քեզի պատմեմ թէ ինչպէս եղան
 Հին ատենները հրաշալի բաներ :

Ինչպէս երկնքին կամարին տակը
 Ըստղերուն գունդը կարգով շարուեցան,
 Եւ այն ընդարձակ միջոցին մէջը
 Ինչպէս հողովը հրամայուեցան :

Ը՛ որ ստեղծեց դաշտերուն մէջի
 Մանարակի ծաղկանց իւրաքանչիւրը,
 Ը՛ որ գոյացուց անտառին մէջի
 Շովանի ընող ծառոց ճիւղերը :

Ը՛ն նոյն Ըստուածը իր սքանչելի
 Եւ ամենաբաւ զօրութիւնովը,
 Մէկ խօսքով զըբաւ կարգի կանոնի
 Երկնից կամարին տակի աստղերը :

Ինքը զգեցուց անոնց ամէնը
 Պայծառանըջը ճառագայթներով.
 Ինքը հրամանց որ գիշերները
 Մեր գլխուն վերայ ծագեն շողալով :

Մանուկ՝ վեր նայէ, ամէն մէկ հասարակ
 Ըն կանթեղներուն որ կը պարզուի,
 Մէկ աշխարհք մըն է կամ արեգակ մը
 Ար օգին հետի տեղերուն լոյս տայ:

Գուցէ փառաւոր բընակիչներ կան
 Հոն՝ ուր բնութիւն մարդ ոտք չը կոխեց,
 Եւ ուրախութեամբ կ'երգեն յախտեան
 Ըն մեծ բաները, որ Ըստուած գործեց:

Ոչ ալ դուն աս մեր հետի աշխարհէն
 Ըստած նայէ վեր, անօգուտ տեղը,
 Հապա ամէն մէկ շողշողուն աստղէն
 Սորվէ Ըստուծոյ իմաստութիւնը:

Ըստ, թող անոնք հետունը գործքերը
 Քու մատղաշ սրտիդ միշտ սորվեցընեն,
 Ու իրենց անձայն բարբառներովը
 Իր անհուն սէրը քեզի ձանչըրենն:

ՓՈՔՐԻԿ ՏՂԻ ՄԸ ՂԱՑԱՀԱԾ ՎՅԱՆԻՔ

Գաղղիայի և Իտալիայի Ըստիկան լեռներուն կողմերը լեռ-
 նաբնակ կեանք վարող բնտանիքի մը մէջ պատահած հետեւեալ
 դիպուածը լաւ կը բացատրէ թէ ինտոր գիշատիչ բնութիւն
 ունի արծիւր, և թէ ինչ համարձակութիւններ կ'ընէ երբեմն իր որ-
 սորդութեանը մէջ:

Գեղացի մը իր կնիկանը և իրեք զաւկներուն հետ ամառանոց
 ելած էր խրճիթի մը մէջ բնակելու, և իր ոչխարներուն հօտը
 կ'արածէր աղուոր խոտաւետ լեռան մը մասը: Ըս մարդուն
 մեծ ազան՝ որ ութը տարեկան էր, փախուկ էր. երկրորդը՝ որ
 հինգ տարու էր, համր էր, և երրորդը զեռ լեզուն չբացուած
 փոքրիկ աղակ մըն էր:

Մեկ առաւ մը անանկ պատահեցաւ՝ որ մայրերնին փոքրիկ տղեկը մեկաշնորուն յանձնեց որ հօգ ասնին վրան և իրերը միասեղ ասղին անղին պարտելով խել մը հեռացան իրենց խրճիթէն : Վիչ մը ասնեն ևտքը երբոր ետնէն գնաց աղտքը փնտտելու, երկու մեծը գտաւ, բայց փոքրիկ տղեկին ոտքի նշանները չէր տեսներ գեանին վրայ :

Փախուի տղան անպտամելի ուրախութեան մէջ կ'երևնար, երբոր համբը շիտթամ ահի ու դողի նշաններ կը ցուցնէր : Պարագ տեղը աշխատեցաւ հասկընալ խոսկեալ մայրը՝ թէ արդեօր ինչ էր պատահած կորսուած զաւկին : Մեկուն ուրախութիւնը ու մեկային իրարանցումը բան մը չէին յայտնար իրեն : Համբ տղան գրեթէ խելքը գլխէն կորսընցուցեր էր, երբոր փախուիք անտղըր ուրախութիւն պատճառելու բան մը պատահած կ'երեցընէր : Ա իր վեր կը ցտորէր, կը խնդար, ու կերպ կերպ շարժմունքներ կ'ընէր, անանկ մե կու մը նման որ իր մեկ խիստ սիրելի բանը գտած կամ ձեռք ձգած ըլլայ :

Ինչ և իցէ, առ բանս թեթե մթիթարութիւն մը եղաւ խղճայի կնկանը - քանզի մտածեց թէ դուցե ազգականներէն կամ ծանօթներէն մեկը աղտքը պատահած ու մանուկ տղեկը առած տարած ըլլայ : Բայց օրը իրեկուն եղաւ. գիշերն անցաւ. ու կորսուած զաւկին վրայով ուրախարար լուր մը չելաւ :

Հետեւալ օրը հայրն ու մայրը փնտտելու որ կլան, արծիւ մը վերէն անցաւ թռչելով : Փախուի տղան թռչունը տեսածին պէս, ան այլ անդակ շարժմունքները նորէն սխեց. խի համբը ահով գողով վաղեց հօրը փաթթուեցաւ : Բնատն առջի օրուան պատահած զարհուրելի անցքը մտբերնուն մէջ ծագեցաւ, թէ դուցե ողորմելի մանուկը ան գաղան թռչունին ձանկերովը յափշտակուած տարուած ըլլայ, և թէ պակասամտին ուրախութիւնը անոր համար է՝ որ աղասած է անկեց՝ որուն վրայ այնչափ նախանձառ էր :

Ղանը որ առ դէպքը պատահած օրուան առաւօտուն Ղւփեան լեռներուն որսորդներէն մեկը արծիւի բունի մը մտ իջեր կը սպասէր, յուսալով որ թռչունը իր բոյնը դարձած առանը զարնէ : Արկար ժամանակ յարատեւութեամբ սպասե-

լինեալ, ինչպէս որ Ճշմարիտ որսորդներուն սոխորութիւնն է ընել, տեսաւ որ արծիւը ծանր ծանր թռչելով դէպ ՚ի ան ժայռին հու գայ, որուն ետևն ինքը փախուրտած էր :

Մտմբտալ թէ ինչպէս շիտթեցաւ մարդը, երբոր՝ թռչունը մտանալուն՝ լալու ձայն մը առաւ . և մէյմ՝ ալ ի՞նչ տեսնէ . — արծիւին սատակիչ ճանկերուն մէջ պղտի տղեկ մը կախուած : Մէկէն մտածեց որ թռչունը իր բոյնը հասածին պէս զարնէ, թէ և տղեկն ալ հետը զարնուի : Աւելի ուզեց տղին մտնիլը, քան թէ թող տալ որ ան գիշատիչ կենդանին պատառ պատառ ընէ անմեղ մանուկը :

Արիկ աղօթքով մը և անվրդով ջանքով մը հրացանը թռչունին շիտեց, ու կրակեց : Գնտակը շիտակ գնաց արծիւին գլխէն կամ սրտէն անցաւ, ու մէկ վայրկեանէն ետև աս քաջ որսորդը անպատմելի ուրախութեամբ տղան բոյնին մէջէն առաւ, ու մեծ յաղթութիւն մը բրած ետ գարձաւ :

Արծիւին ճանկերը շատ գէշ վերաւորեր էին ողորմելի արդուն մէկ թևը ու կուշարը, բայց չէ թէ մեռնելու շտի : Աւտղին կորսուելէն քսանուչորս ժամ ետքը աս քաջ որսորդը մանուկը իր մօրը գիրկը գարձուց, և անպատմելի ուրախութեամբ լեցուց անոր վշտահար ու անմխթար սիրտը :

Պ Ա Տ Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Խեղճ մարդուն մէկը, որ շատոնց իր աշքին լըսը կորսնցուցեր էր, մէկ իրիկուն մը ուշ ատին գաւազանը ձեռքը առած՝ խարխաբելով կը քալէր մեծ ճամբուն վրայ ու ինքնիրեն կըրէր . «Աս ի՞նչ ձիւն է որ գլխուս եկաւ . թէ որ շնիկս հիւանդ չըլլար տունը, հիմա անիկայ ինծի ճամբայ կը ցուցնէր որ աս մտա քաղաքը կրթայի . հիմա կ'իմանամ թէ որչափ կարտ եմ եղեր իմ շնիկս» :

«Իրիկուն եղաւ, մութը կոխեց . թէպէտ ինծի համար ցորեկն ալ գիշերն ալ նոյն է, որովհետև բան մը չեմ տեսներ, բայց ցորեկ ըլլար նէ՛ գոնէ անցաւորներուն կրնայի հար-

ցընել թէ արդեօր բնած ճամբաս շիտակ է թէ չէ . հիմա ամեն մարդ իր սունը քաշուած է, ով գիտէ թէ մարդ մը պիտի պատահի թէ չէ : Անշուշտ աս իրիկուն քաղաքը պիտի չճամբիմ, խեղճ շիկիս ալ անօթի պիտի մնայ” :

Այդը աս խօսքերը ըսելու ասեն՝ կը լսէ որ ուրիշ մըն ալ անդին կը տրանջայ , թէ «Աս ինչ խեղճութիւն է որ պիտու պատահեցաւ . խորտուրորտ ճամբուն մէջ ոտքս կտարեցի, անանկ որ գետին ալ չեմ՝ կրնար կօխել . գիշերն ՚ի բուն աս ճամբուն վրայ պիտի մնամ . հիմա ով գիտէ ծնողքս ալ ինչ մամբտութեան մէջ պիտի իյնան” :

«Ո՞վ ես դուն , ըսաւ կոյրը , ինչ բանի համար կը գանգատիս” :

«Ա՛հ , ըսաւ կաղը , ես խեղճ աղայ մըն եմ . գլխուս փորձանք մը հանդիպեցաւ . գեղի սունէն մինակ գառնալու ասենս ոտքս կտարեցաւ , ցեխին մէջ ինկայ մնացի :

Այր . Ա՛խ , խեղճ աղայ . բայց ըսէ տեսնեմ , արեւը մարը մտաւ ճամբան կը տեսնուի՞ թէ չէ :

Աւ . ճամբան շատ լաւ կը տեսնեմ , բայց ինչ շահ որ քալել չեմ՝ կրնար . չէ նէ մեկէն կ'երթայի , ու ծնողքս մամբտութե կ'աղատէի :

Այր . Ես ալ ափսոս որ տեսնել չեմ՝ կրնար . չէ նէ շուտ մը կ'երթայի՝ խեղճ շիկիս կերակուրը կու տայի :

Աւ . Ի՛նչ , աչքդ չի՞տեսներ , բարեկամ :

Այր . Չէ . ինչպէս որ դուն կաղ ես , ես ալ կոյր եմ . աչքէկ գտանք մեկզմէկ . ոչ դուն կրնաս տեղէդ շարժիլ՝ ոչ ես :

Աւ . Ո՛ր էր թէ կարենայի քեզի ճամբայ ցուցընել :

Այր . Ո՛ր էր թէ ես ալ երթայի քեզի համար պատգարակ (Բէ՛հէ՛րէ) մը գտնէի :

Աւ . Միտքս բան մը եկաւ . դուն ուղեւ նէ աս փորձանքէն երկուքնիս ալ կ'աղատինք :

Այր . Ես ուզեմ նէ . ի՛նչ ըսել է թէ չուղեմ . ըսէ տեսնենք միտքդ ինկածը ի՛նչ բան է :

Աւ . Գու աչք չունիս , ես ոտք չունիմ . դուն քու ոտքերդ

ինծի տուր, ես ալ աչքերս քեզի տամ. ասանկով երկուք-
նիս ալ կ'ազատինք :

Կոչք. Ե՛տ բլլալու բա՞ն է :

Կուչ. Ինչո՞ւ պիտի չբլլայ. ես պնջափ ծանր չեմ, դուն ալ
աչքիս ուժով կ'երևնաս :

Կոչք. Փառք Եսաուծոյ, բաւական դժ ունիմ :

Կուչ. Արեւմե գիտնե՛ս ինչ կ'ընենք. դուն ղիս ուսից վրայ
կ'առնես կը տանիս, ես ալ քեզի ճամբան կը ցուցընեմ.
ասանկով ինչուան քաղաքը կը հասնինք :

Կոչք. Քաղաքը դեռ սրջափ հեռու է :

Կուչ. Ե՛տա հեռու չէ. ասկէ կը տեսնուի :

Կոչք. Արանի՛ քեզի որ կը տեսնես. ես տասը տարի է որ տե-
տութիւնս կորսընցուցած եմ : Արեւմե շուտ ընենք, ատեն
չանցընենք, առած խորհուրդիդ խօսք չունիմ : — Ո՞ր ես
տեսնեմ. — կեցիք, ես չորս ոտքի վրայ դամ, դուն ալ
կամացուկ մը շալակս ելիք :

Կուչ. Քիչ մը դէպ 'ի աջ դին ծռէիր :

Կոչք. Ե՛ղէ՞կ է :

Կուչ. Քիչ մըն ալ : — Հա՛, սանկ : — Թեկերս ալ ուտերուդ
երկու դիէն վար կ'ախեմ : — Հիմա կրնաս ոտք ելլել :

Կոչք. Ե՛հա ելայ : Թուշունի մը չափ ծանրութիւն հազիւ
ունիս՝ — կ'ըսէ, ու կը սկսի քայլել :

Ե՛լուտ մը ճամբայ կ'ելլեն, ու մէկ քառորդի մէջ քաղաքը
կը հասնին : Այսրը զկաղը կ'առնէ կը տանի ինչուան անոր
տուըր. անեցիք տեսնելուն պէս շատ կ'ուրախանան, ու կուրին
չնորհակալ կ'ըլլան, ղինքն ալ կ'առնեն կը տանին ինչուան
իր բնակարանը :

Եսանկ աս երկու խեղճերը մէկմէկու օգնելով երկուքն ալ
աղաատեցան. թէ որ աս բանս չընէին, երկուքն ալ բոլոր գի-
շերը ճամբուն վրայ պիտի մնային :

Այն բանը կը պատահի նաեւ ամեն մարդու : Սոխրարար
մէկուն չունեցած կատարելութիւնը մէկալը կ'առնենայ. ան
բանն որ ասիկայ չկրնար ընել, անիկայ կ'ընէ : Եսսպէս մէկ-

մէկու օգնելով, բանի մը կարօտութիւն չենք ունենար. ընդ-
հակառակն, թէ որ իրարու չօգնենք, ամենքնիս ալ նոյն թըշ-
ուտութիւնը կը քաշենք :

Ա Ղ Է Կ Ը Ն Կ Ե Ր Ի Ն Ց Գ Ո Ւ Յ Ը

Օր մը երբ բազմիքն էի, բարեկամիս մէկը խեցիի կտոր մը
բերաւ ձեռքս տուաւ, որկէ անուշ հոտ կը բուրեր : «Վ՛ի խե-
ցի», ըսի, «դուն մուչի ես թէ բալասան. քու անուշահոտու-
թիւնովդ սրտիս եւեջօք բերկրութիւն և զուարճութիւն կու-
տաս» : «Այս աննշան խեցիի կտոր մըն էմ». պատասխանեց խե-
ցին, «բայց ասննօք վարդին հետ ընկերութիւն ընելով՝ անոր
հոտէն ինծի ալ անցաւ. չէ նէ ես ինքնին խեցիի կտոր մըն
էմ, ինչպէս որ կը անանես» :

Օ Ւ Զ Ա Ծ Ը Զ Ր Ո Ւ Ց Ո Ղ Ը Զ Ո Ւ Զ Ա Ծ Ը Կ Ը Լ Ս Է

Գեղացիին մէկը գլուխը կախած դէպ 'ի քաղաքը կ'երթայ
եղեր : Արեք պատանի ալ նոյն քաղաքէն պտրտելու ելած են
եղեր : Ասոնց մէկը կը դառնայ ծաղրածութեամբ կ'ըսէ գե-
ղացիին. «Բարի տեսանք Աբրահամ՝ Ասհապեա» : Ծերունկը
մէյմը կը նայի երեսը, ձայն չհաներ, իր ճամբան կը շարու-
նակէ :

Երկրորդ երիտասարդը կը դառնայ, «Բարի տեսանք Աս-
հակ՝ Ասհապեա», կ'ըսէ : Գեղացին անոր ալ պատասխան
չտար : Անգիտէն մէկալ երիտասարդն ալ ծիծաղելով կը
կանչէ. «Բարի տեսանք Յակոբ՝ Ասհապեա» : Ան ատեն
ծերունկը կանկ կ'առնէ, ու հանդարտ և անխող կեցած՝ կ'ը-
սէ անոնց. «Պարտններ, իմ անունս ոչ Աբրահամ է, ոչ
Ասհակ, ոչ ալ Յակոբ. ինծի կ'ըսեն Սաւուղ որդի Ահսեայ-
հօրս կորսնցուցած եշերը փնտտելու ելեր էի, երեք հատը
գտայ» :

Յ Ա Ջ Ո Ր Գ Ը Ն Բ Ը Ր Ի Գ Ը Մ Տ Ա Ն Ծ Ե Լ

Բարեկացուց թագաւորն բաղմութեամբ զօրացն զայր մասնէր 'ի քաղաքն . և տեսաւ ծեր մի զի արմաւենիս անկէր , և ասէ . "Ով ծեր զայդ ընդէ՞ր անկես , զի 'ի քառասուն տարին ապա պաղարբի , և դու այսօր և վաղին մեռանիս" : Այլ նա ասէ . "Թագաւոր , մին մարդ անկեալ էր՝ ես վայելեցի . ես անկեմ" գայ մին մարդ այլ վայելէ" : Ասէ թագաւորն . "Տուք նմա հազար դահեկան , զի բարեսիրտ մարդ մի է" . և նորա աւեալ գոհացաւ զԱստուծոյ : Ասէ թագաւորն . "Ընդէ՞ր գոհանաս" . ասէ . "Երհնամ որ ամէն մարդ 'ի քառասուն տարին վայելէ , ես այսօր վայելեցի" : Ասէ . "Եարձեալ տուք նմա հազար դահեկան" . դարձեալ գոհացաւ : Ասէ թագաւորն . "Եարձեալ ընդէ՞ր գոհացար" . ասէ . "Երհնամ զԱստուծոյ՝ որ ամէն տունկ 'ի տարին մի անգամ տայ պտուղ . իմ ծառ այսօր երկու անգամ տայ պտուղ" . և հաճոյ թուեցաւ թագաւորին :

Ը Ն Մ Տ Ա Ն Ի Ր Ո Ւ Թ Ե Լ Ն Վ Ն Ը Ս

Ատենով հայր ու որդի մեկտեղ նստեր հաց կ'ուտնն եղեր . որդւոյն խելքը ուրիշ տեղ ըլլալով՝ կերակուրը տաք տաք բերանը կը խօթէ կը տաղէ , ու ցաւէն կը սկսի աչուքներէն արցունք վաղել : "Որդի , ինչու կու լսա , կ'ըսէ հայրը" : "Որովմա՞ծ հոգի եղբայրս միտքս եկաւ" , կ'ըսէ որդին : Հօրը խելքը արդուն խօսքերուն վրայ ըլլալով՝ ինքն ալ տաք տաք կ'առնէ կերակուրը՝ բերանը կ'այրէ , ու կը սկսի աչքէն արցունք գալ : Կը հարցընէ որդին . "Հայրիկ" , կ'ըսէ , "հապա հրամանքդ ինչու՞ կու լսա" . — "անոր համար կու լամ՝ որ ինչու՞ զքեզ ալ եղբորդ հետ չթաղեցի" , կ'ըսէ հայրը :

ԱՌԱՎ

Տէյ Է Գէյ

Մէկ տղեկ մը նոր տաք ելած
 Պարտեզին դուռը գտաւ բաց,
 Ուրախութեամբ ցատքըտելով
 Վազեց խաղալ խոտով, ծաղիով,
 Հոն մէկ մեղու մ'ալ կար պղտիկ,
 Բայց ոսկեգոյն ու խառուափիկ,
 Թևեերն էին արծաթի պէս,
 Փայլուն գլխիս պիլուս երես.
 Միայն թէ սուր զէնք մ'ալ ունէր
 Որ ետի դին լաւ ծածկեր էր:
 Տղարգարով բըղբըղարով
 Ընցաւ դարձաւ տղուն չորս քով.
 Ըն փայփրլուն գոյնն որ տեսաւ
 Տղուն խելքը գլխէն թրոսաւ.
 Խոտի ծաղկի ո՞վ կը նայի.
 Մեղուին ետէն ինկած չորս դի'
 Բանի՛ անգամ ձեռքը զարկաւ,
 Բայց բռնելու ճար մը չեղաւ:
 Մեղուն նորէն արգարգարով
 Թըռաւ հեռու ծաղկերու քով.
 Թաթիկը բաց միշտ ետէն
 Տըղան կ'երթար հեհեալէն.
 Ինչուան մեղուն ալ ձանձրացած՝
 Վարդի մը ծոց ինկաւ յողնած.
 Տղուն ուզածն ալ աս չէ՞ մի.
 Կամաց կամաց մտա կը հասնի.
 Մէկ կ'ըլլայ ձեռքը վերցընել
 Վարդն ու մեղուն մէկէն սխմել:
 Հոն՝ ալ մեղուին ճարը հասած
 Ընխելք տղուն դէմ բարկացած՝

Օածկած ասեղը կը հանէ
 Ու ձեռքը լաւ մը կը ծակէ :
 փուճ տեղ վայ վայ կանչուբասելով
 Տղան ցաւէն կ'իյնայ լալով :

Մտիկ բռէք անփորձ տղաք,
 Որ չը ճանչցած փափաքներնուդ
 Շատ հեղ ետէն ինկած կ'երթաք :
 Գիտցի՛ք գիտցի՛ք որ սրտերնուդ
 Խայթոց ու թոյն կու տան ծածուկ
 Ընուշ կամքերն որ կ'ուզէք դուք :

ԵՐԿՈՒ ԶԿՆՈՐՍՆԵՐ

Աբսթինսի կողմերը քանի մը տարի առաջ լիճի մը վրայ
 երկու ձկնորս իրենց ուռկանը կը նորոգէին նաւերնուն մէջ
 եզերքէն էփ աղէկ հետուն : Յանկարծ մրրիկ մը ելաւ, ու
 նաւը տակնուվրայ բրաւ . ձկնորսներն ալ ջուրը թափեցան :
 Մարդոցը մէկը լողալ չէր գիտեր, և թէպէտեւ նաւուն թիւ-
 ռուն մէկը իրենց քովն եկաւ, սակայն ան ալ լողալ գիտցողին
 ձեռքն ինկաւ : Միւսը, որ լողալ չէր գիտեր և վասն սրց
 սկսաւ ընկղմիլ, աղաղակեց ըսելով, «Ը՛հ իմ խեղճ կինս և
 զաւկրներս . ա՛լ սովամահ պիտի կորնչին» :

Ընկերն որ աս լսեց, իր ձեռքի թին անոր երկրնցուց ըսելով .
 «Ղա ու անձդ ազատէ, և ես իմ կեանքս քու ընտանեացդ հա-
 մար վտանքի կը դնեմ» : Շատ չանցաւ միւս թին ալ նաւուն
 վրայէն ելաւ ջուրին երեսէն քովերնին եկաւ . ան ալ բարե-
 բար ընկերն առաւ, ու երկուքն ալ կարողացան ինքզինքնին
 ջուրին երեսը բռնել մինչև որ օգնութիւն հասաւ և խալըսե-
 ցան :

Ըս պատմութիւնը միտքերնիս կը բերէ եղբայրական սի-
 րոյն պակասութիւնն ու զանցառութիւնը որ բրիտանական մէջ
 կ'երևնայ :

ԵՂՐԱՅԻՆՆԵՐ

Յամի Տեառն 1804ին Լատինացիքի մէջ եօթը երիտասարդ զինուոր ձմեռուան սաստիկ ժամանակը հարիւր երեսուն ժրոն ճամբայ երթալու պարտաւորեցան : Ըս երիտասարդներուն երկուքը եղբայր էին , և իրենց անունն ալ Պօրսիթ էր : Ղամբայ կըլլէն ետքը լեռնակողմը սաստիկ ձիւնախառն փոթորիկ մը կը բռնէ զիրենք : Գիշերը վրայ կը հասնի և ձիւնն ու հոգը երթալով կը սաստկանան : Թե՛ գիշերային խառնուրէն՝ և թե՛ ձիւնէն՝ սկսան ուղիղ ճամբէն շեղիլ , և չէին գիտեր ուր կ'երթան : Լազիւ թե՛ իրար կրնային տեսնել , և փոթորիկին սաստկութենէն չէին կրնար խօսիլ անգամ . հոսկերուն դեմ մարտնչելով մեծ գոտարութեամբ յառաջ կ'երթային , և շուտով սկսան ուժաթափ ըլլալ :

Լատնցմէ մէկը առջէն եղած փոքր ձիւնէն ծածկուած ըլլալուն պատճառաւ տեսնել չկրնալով մէջը կ'իջնայ ու միւսներուն աչքէն կը ծածկուի : Ըստ շանցնիր կրտսեր Պօրսիթը՝ ալ չկրնալով գիմանալ ուժաթափ գետին կ'իջնայ . և տեսնելովները այնքան յոգնած ու տկարացած էին որ առանց օգնութիւն մը ընելու կ'անցնէին կ'երթային . միայն մէկը կանկ առաւ ծռեցաւ զննեց որ չըլլայ թե՛ իր եղբայրն ըլլայ այսպէս շնչասպառ կեցողը . և երբ ստուգեց թե՛ իր եղբայրն է , անմիջապէս վեր վերցուց և կանակն առաւ ու սկսաւ յառաջ երթալ : Ըստով սկսան մէկը մեկային ետեւէն շնչասպառ և ստուած գետին իջնալ . իսկ մեծն Պօրսիթին ոչ յոգնութիւնը և ոչ ճամբուն գոտարութիւնները զինքը կրնային համոզել որ կանակի սիրելի բերը ձգէ . այլ որքան որ իր քովը ուժ կար՝ յառաջ կ'երթար բեր կանակն առած , մինչև որ իր զօրութիւնն ու ուժը նախ քան զեր իւր թուլցան , և տկարացաւ ու իր բերանը տակ ինկաւ . և անմիջապէս հոգին աւանդեց :

Իսկ կրտսեր Պօրսիթը այնքան ժամանակ եղբորը կանակն ըլլալով եղբորը տարութիւնը կամաց կամաց իրեն կ'անցնի ,

և ուժն ու կենդանութիւնը կու գայ վրան . անանկ որ երբ իր եղբայրը իր տակը կ'իջնայ կը մեռնի, ինք բաւական ուժ կ'ունենայ և քաջութիւն կը ստանայ, ու անվտանգ մինչև տուն կը հասնի՝ իր գլխախրա եղբօրը դիւցազնական քաջութեամբը մահուանէ ազատելով . ետքը իր ազատիչին յուզարկաւորութիւնը վշտացեալ սրտով կը կատարէ արժանաւոր հանդէսով մը :

— — — — —
Ե Ր Կ ՈՒ Ո Ր Գ Ի Ք —

Նախասութեանց մէջ յիշատակուած է, թէ մէկ քաղաք մը երկար ատեն պաշարուելէն ետքը՝ հարկադրեր է անձնատուր ըլլալ : Քաղքին մէջ երկու եղբայրներ կան եղեր, որոնք մէկ կերպով մը յաղթող զօրապետը իրենց շնորհք մը ընելու պարտաւոր ըրեր են . և հետևապէս թողաւորութիւն ընդուներ են որ քաղաքը կրակի չարուած դուրս ելնն, և իւրաքանչիւր իրեն ստացուածքէն այնչափ բան առնէ հետը՝ որչափ որ իր վրայ կրնայ տանիլ : Ուստի աս երկու աղնուական պատանիներուն մէկը իր հայրը շալկելով և մէկալը իր մայրը, անանկ քաղաքին դուռնէն դուրս կ'ելնն :

— — — — —
Հ Ա Ր Ց Մ ՈՒ Ն Ք Ք Ր Ի Ս Ց ՈՒ Ն Է Ա Վ Ա Ն

Տ Ղ Ա Ց Ո Ց Հ Ա Մ Ա Ր

Հարցումք . Սիրելի տղաս՝ կրնաս ըսել ինձի թէ քեզ ո՞վ տեսչձեց :

Պատասխան . Արկիներն ու երկիրը ստեղծող Տէրը :

Հ . Ի՞նչ է հոգիդ :

Պ . Իմ լաւագոյն մասս, ան որ կը խորհի սրտիս մէջ :

Հ . Արքայը մեռնիս՝ մարմինդ ի՞նչ պիտի ըլլայ :

Պ . Ըս մարմինը պիտի ապականի և ՚ի հոյ պիտի դառնայ :

Հ . Հոգիդ ալ պիտի մեռնի՞, մարմինդ մեռած ատենը :

Պ . Ոչ, պիտի երթայ երկինք Մատուցող հետ բնակելու :

- Հ. Աստուած ի՞նչ է :
 Գ. Աստուած հոգի է :
 Հ. Ի՞նչ կընէ Աստուած քեզի համար :
 Գ. Ջիւ չարէն կը պահէ, և կը կերակրէ զիս, ու ամէն օր ինծի բարիք կընէ :
 Հ. Որո՞նք են Աստուծոյ մատեանները :
 Գ. Հին և նոր կտակարանները, որ կը սորվեցընեն թէ ինչպէս ծառայելու եմ Աստուծոյ :
 Հ. Աստուածաշունչը քեզի ի՞նչ կը պատուիրէ ընելու :
 Գ. Բոլոր սրտով զՎաստուած սիրել և միշտ իր կամքը կատարել :
 Հ. Ինչո՞ւ համար պարտական ես զինքը սիրելու և իր կամքը կատարելու :
 Գ. Վանզի ինքն է մի միայն բարին, և իմ բոլոր բարիքս իրմէն կը բղխի :
 Հ. Այսպէս ծառայեցի՞ր, սիրելի որդեակս, ամենաբարի Աստուծոյ :
 Գ. Չէ՛, չէ՛. ամէն օր զինքը կը վշտացընեմ խօսքով, գործքով և խորհրդով :
 Հ. Աստուծոյ դէմ մեղք գործելուդ համար ի՞նչ պատասխան պիտի տաս :
 Գ. Ո՛հ, չեմ գիտեր. քանզի իր օրէնքները ամէն օր դատապարտութիւն կը խօսին ու կը սպանան :
 Հ. Ա՞ր դատապարտութենէն ազատելու ճամբայ կայ :
 Գ. Այո՛, Տէր Աստուծոյ Վարիստոս. որ իջաւ երկինքէն ու ամթալի մահուամբ մեռաւ մեղաւորներուն փրկութեանը համար :
 Հ. Աստուծոյ ամենակարող որդին է, թէպէտև մեր կերպարանքը իր վրայ առաւ :
 Հ. Վարիստոս ի՞նչ կեանք անցուց :
 Գ. Սուրբ կեանք. և սուրբ գրոց բոլոր պատուիրանքները ճշգրիտ կատարեց :
 Հ. Վարիստոս ի՞նչ քաջեց մարդիկ փրկելու համար :

- Պ . Խաչին վրայ գամուեցաւ անտանելի տառապանքով , և մեր գառապարտութիւնը ինքը կրեց :
- Հ . Օտրմանալի բան չէ՞ որ Վրիստոս քեզի համար մեռնի :
- Պ . Ըրգարեւ սքանչելի սէր . և պէտք է որ խիստ քարացեալ սրտերն ալ շարժին և կակուղնան :
- Հ . Վրիստոսի մահը ի՞նչպէս քեզի շահաւոր կրնայ ըլլալ :
- Պ . Հաւատքով Վրիստոսի պարտիմ՝ յարիլ , և ամէն մեղքերես հրաժարիլ :
- Հ . Աննաս դուն քենէ սիրտդ շարժել Վրիստոս սիրելու և մեղքը ատելու :
- Պ . Ո՛չ բնաւ . քանզի սիրտս այնքան խտացած է որ ամէնեկն պիտի չյօժարի զՎրիստոս սիրելու և մեղքը ատելու :
- Հ . Ուրեմն ի՞նչպէս պիտի ըլլայ որ քու սիրտդ Ախուօր սիրել ու մեղքն ատէ :
- Պ . Ըստուած իր ամենազօր Հոգւոյն ձեռօքը կարող է խոնարհ՝ կտորած և սուրբ սիրտ մը տալ ինձի :
- Հ . Ի՞նչ՝ ընելու ես որ աս մեծ օրհնութիւնը Ըստուծմէ ընդունիս :
- Պ . Պէտք է որ աղօթեմ առ Հայրն երկնաւոր , Վրիստոսի միջնորդութեամբը , որ ամէն խնդրողներուն կու տայ իր Սուրբ Հոգին :
- Հ . Ախուս Վրիստոս սէր է հիմա :
- Պ . Արկիները իր փառաց աթոռը կը բազմի և հրեշտակները իր ոտքը կ'իյնան կը խոնարհին :
- Հ . Վրիստոս նորէն պիտի գա՞յ :
- Պ . Ըհեղ գառատանին օրը իր հօրը փառքովը և սուրբ հրեշտակաց բազմութեամբը պիտի երևնայ . և ամէնը իր ամենասեւ աչքին առջևը պիտի ներկայանան . և անոնք որ բարի են Ըստուծոյ հետ պիտի ընակին , իսկ շարերը պիտի իջնեն դժոխքն ու տանջուին :

ՔՐԻՍՏՈՍԱՆԵՐ ՏՂԱՑ ՄԸ

Չորս կամ հինգ տարեկան պզտի տղայ մը որ մը մօրը քովը նստած աւետարան կը կարդար, և երբ ան անդն եկաւ որ կ'ըսէ, «Մղուէսները որջեր ունին, ու երկնից թռչունները բոյներ. բայց Արդին մարդոց անդ մը չունի, որ հոն իր գլուխը դնէ», աչքերը լեցան, սրտէն հառաչելով և համբերել չկրնալով սկսաւ բարձրաձայն լալ: Մայրը հարցուց թէ ինչո՞ւ կուլայ. տղան ժամանակ մը պատասխան չկրցաւ տալ, և ետքը բտաւ. «Մայրիկ՛ թէ որ ես հոն ըլլայի, իրաւ որ իմ գլխուս բարձր իրեն կու տայի»:

ՄԱՐՑԻՐՈՍ ՄԸ

Վարցուցին աս մարդուն՝ թէ «Չե՞ս սիրեր կինդ և զուկրներդ, որոնք քովդ կեցեր կուլան»: «Չանոնք սիրե՛լ. այո՛, կը սիրեմ՝ զանոնք. և թէ որ աշխարհք ասկի ըլլար, և իմ իշխանութեանս տակ, յօժարութեամբ կու տայի անոնց հետ բնակելու համար՝ թէ և բանտի մէջ ալ ըլլայ. բայց Քրիստոսի հետ բաղդատելով՝ զանոնք չեմ սիրեր»:

ԾԵՐԻՐԻՆԻ ՊԱՅՏՈՆԵՆՆԵՑ ՄԸ

Ծերունի մը երբ իր սենեակը առանձնացած իր գործքովը զբաղած էր, կինը հարցուց իրեն՝ թէ «Ար կարծե՞ք որ երկինքին մէջ ալ իրար պիտի ճանչնանք»: Ծերունին առանց շուտարելու պատասխանեց՝ թէ «Մտաբարկոյս պիտի ճանչնանք»: Քանի մը ըտպէ կանկ առնելէն ետքը զարձեւալ բտաւ. «Բայց կարելի է հազար տարին զքեզ մէկ անգամ մըն ալ չտեսած պիտի անցընեմ. քանզի հոն առաջին բանը որ իմ մտադրութիւնս իրեն պիտի քաշէ՝ իմ սիրելի Ֆրէկիչ է. և ո՞վ գիտէ երբ Ֆլորիկեան մը միջոց պիտի ըլլայ ուրիշ առարկաներու վրայ նայելու»:

Խ ՈՒ Լ ԵՒ Մ ՈՒՆՃ Տ Ղ Ե Կ Մ Ը

Անգամ մը Լոնտոնի մէջ խուլ ու մունճ տղայոց դպրատուներ գնաց եկեղեցական մը, անոնց քրիստոնէական վարդապետութեանց վրայ ունեցած տեղեկութիւննին քննելու համար:

Պատի տղի մը գրով հարցուեցաւ՝ թէ «Աշխարհս ո՞վ ստեղծեց»: Տղան կաւիճը ձեռքը առաւ ու ան հարցմունքին տակը գրեց, «Սկիզբէն Մատուած երկինքը ու երկիրը ստեղծեց»:

Գարձեալ հարցուց եկեղեցականը՝ թէ «Յիսուս Քրիստոս ինչու աշխարհ եկաւ»: Փոքրիկ տղեկը՝ երախտագիտութեան և ուրախութեան ժպտով մը՝ պատասխան գրեց, «Աս խօսքը հաւատարիմ է՝ ու բոլորովին ընդունելութեան արժանի. որ Քրիստոս Յիսուս աշխարհը եկաւ մեղաւորները փրկելու»:

Ետքը ուրիշ հարցում մըն ալ եղաւ, որ յայտնապէս շարժեց իր զօրաւոր զգացումները: Հարցուց իրեն, թէ «Ինչու համար դուն պատասխան խուլ և մունճ ծնած ես, ու ես կրնամ լսել ու խօսիլ»: Հանդիսականներէն մէկը կ'ըսէ՝ թէ Մանկէն պիտի շնորհամ աս տղին՝ Մատուածային կամայը ունեցած հպատակութիւնն ու հնազանդութիւնը. որ իր գէմբին վրայ հանդած կ'երևնար, երբ ձեռքն առաւ կաւիճը և գրեց Քրիստոսի աս խօսքը, թէ «Այո՛ ո՞վ Հայր, ինչու որ քու առջիկ ստանկ հաճելի եղաւ»:

Ե Ր Գ

Ս Է Ր Ա Ռ Ք Ր Ր Օ Տ Ո Ս

Ո՛վ Տէր Յիսուս՝ քեզ կը սիրեմ,
Քանզի քու սէրըդ շատ քաղցր է.
Օպն բարձրաձայն պիտի երգեմ,
Ի՞նչոր աշխարհքս թող լսէ:

Այո՛ քաղցր ես հոգւոյս խօսն,
Յոյս՝ փրկութիւն՝ կեանք ես ինձի.
Անարգ բան են գոհարք անգին,
Ոսկին ալ ինձ չնչին փոշի:

Վու մեծ շքնորհքդ սրտիս վրայ՝ Տէր,
 Միշտ կեանք տուող հոտ կը բուրե-
 կը բըժշկէ ամէն ախտեր,
 Բողոք անձըս կը նորոգէ:

Ոչ նեղութիւնք՝ ոչ տառապանք
 Օխ քու սէրեդ կրնան զատել,
 Ու ո՛չ ալ մահ է ոչ ալ կեանք
 Օխ քու անձեզ կրնան բաժնել:

Պատի պատմեմ սերն մեծ փրկչիս,
 Մինչև վերջին շունչս հասնի.
 Հայնժամ՝ օրհնեալ փրկիչ՝ հոգիս
 Վու սուրբ գրկիդ մէջ թող հանգչի:

Ս Է Ր Զ Բ Ի Ս Տ Ա Ս Ի

Ունայնութիւն ունայնութեանց,
 Բողոք աշխարհ է փուճ և սուտ.
 Միայն փրկիչ Վրիտաոս Մատաճ,
 Այս սեր նորին է ինձ օգուտ:

Պէտք է որ ես տն շատ սիրեմ,
 Օյ նա այնչափ նախ զիս սիրեց.
 Պէտք է իրեն սիրաս նուիրեմ,
 Վանգի նա զինքն ինձի շնորհեց:

Հոգւոյս համար ինքզինք զոհեց,
 Որպէս զի ես արդարանամ.
 Մեղքիս համար մահ ճաշակեց,
 Որպէս զի ես անմահանամ:

Ըղդեօք ո՞ր մարդ՝ կամ ո՞ր հրեշտակ
 Փրկչիս նման ինձ սէր ցըցուց:
 Արեց վասն իմ վիշտ դժնդակ,
 Այս փրկութեան ինձ յոյս թողուց:

Տէր քու սիրովդ սիրարս վառէ,
 Որ բեզ միայն սրտանց սիրեմ.
 Ազրարցս համար յիս սէր ազդէ,
 Որ սէրս սիրոյդ նմանցընեմ:

ՓՐԱՆՔԼԻՆ

Ըս երևելի Ըմբրիգացի փղիստփան ծնաւ Զունուար 17,
 1706ին Միացեալ Նահանգաց Պոսդոն քաղաքը, և պատա-
 նակութեան ասեմը սպագրիչն աշակերտ եր: Նաքը ինք իր
 գլխուն սպագրիչ եղաւ, ու կը հրատարակէր և կը խմբա-
 գրէր Ըմբրիգայի առաջին օրագիրներէն մէկը: Իր ժուժկալու-
 թիւնովը՝ աշխատասիրութիւնովը՝ ու անտեսութիւնովը՝ և կար-
 դարու ու մաածերու ունակութիւններովը իր դարուն ամենէն
 մեծ փղիստփան եղաւ:

Պրանքինի տպագրիչ եղած ատենները աշխատակից որումն մը գործ էր 2500 օրինակ բան տպելը, կամ որ նոյն է՝ 1250 թերթ երկու երեսն ալ տպեալ: Ասկէ քսան և Տինգ տարուան չափ առաջ՝ Արաբիերի մամուլը գործածուիլ սկսաւ, որ մէկ ժամը հազար օրինակ կը հանէր: Աւելի մօտ ատեններս՝ Ախւ Եօրքցի Պարոն շօին հնարած թաւարդ մամուլը ամեն թաւարումին չորս օրինակ կը հանէ, և անանկ արագութեամբ կը դառնայ որ մէկ ժամը կը տպէ 10,000 թերթ:

Շարիւր տարիի չափ առաջ, երբ Պրանքին տպագրիչ էր, բնդ ամէնը երկու երեք լրագիր կար որ կը հրատարակուէր Ամերիգայի մէջ, ու Եւրոպայու մէջ ալ շատ սակաւ թիւ էր: Շիմա գրեթէ երեք հազար լրագիր կայ Միացեալ Արհանգաց մէջ միայն, և ասոնց գրեթէ երեք հարիւր հաար օրով թուղթեր են, այսինքն Աիրակիէն ՚ի զատ ամէն օր կը հրատարակուի: Սէկ լրագիր մը կայ Ամերիգան Սէսէնձըր անունով, որ ամէն անգամին 200,000 օրինակ կը հրատարակէ:

Աս փիլիսոփան մեծ անուն ստացաւ Եւրոպայի մէջ ելեքարականութեան վերաբերեալ գիւտերով: Ինքը փորձով զբտաւ մինչև ան ատենները անծանօթ եղող աս բանը՝ թէ կայծակը ելեքարականութիւն է. և հնարեց ան շանթարգել գաւազանը, որ որ տան վրայ դրուի նէ, ան սունը կայծակէ զարնուելէն ապահով կ'ըլլայ: Ասիկայ մեծ օրհնութիւն մըն է ան երկիրներուն մէջ, ուր որոտակից փոթորիկներ յաճախ կը պատահին վտանգաւոր կերպով, և ցամաքի վրայ շատ տուներ ու ծովու վրայ շատ նաւեր և շատ մարդոց կեանքը ասով կ'ազատի կայծակնահար ըլլալէն:

Ասոր վրայ գրեթէ ութսուն տարի անցած էր, երբ ելեքարական հեռագիրը հնարուեցաւ, որ ասիկայ դանդոն ալ Ամերիգացի փիլիսոփայ մըն է՝ Պարոն Սօրս անունով՝ Ախւ Եօրք քաղաքէն: Պրանքին փիլիսոփան աս զարմանալի գիտին եթէ հայրը շեղեցնէր նէ, հո՛ւր կամ նախահայրը կրնանք համարել: Ասով հարիւրաւոր մըն իրարմէ հետի անձինք կրնան անմիջական հաղորդակցութիւն ունենալ մէկմէկու հետ, պղնձէ թերթու սքնութեամբ, որոնց վրայէն ելեքարական

Տեղանիւթը կ'անցնի և կը բանեցընէ տեսակ մը մեքենայ, որով՝ խրկուած խօսքերը թուղթի վրայ կը տպուին :

Մեղրիացիք և Մանրիգացիք Տիմա ելեքտրական մայրիւի մը կ'իջեցընեն Մալանգեան Ավիհանոսին յատակը Մեղրիայէն մինչև Մանրիգա, այնպէս որ Լոնտոն և Նիւ Եօրք, որ իրարմէ 3000 մղանէն աւելի հեռու են, մէկմէկու հետ ամէն օր պիտի խօսակցին :

1848 ին Սուլթան Մուսթաֆա Սեֆիտ գեղեցիկ անգամանդեայ շքանշան մը ու հրովարտակ մը խրկեց Պարոն Սորոսին՝ ի պատիւ իր ճարտարած ելեքտրական հեռագիրի գիւտին :

Ֆրանքին շատ տարիներ Միացեալ Մահանգաց կողմանէ Պաղղիայի Տերութեան մէջ դեսպանութիւն ըրաւ, և միշտ ամենամեծ պատուով կը բռնէին զինքը փարիզի մէջ: Ըստ երևելի անձը մեռաւ 1790 ին ութսունուչորս տարեկան:

Ը Ր Ա Կ Ա Ս Ո Ւ Ր Թ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Երևել ըսուած փոքրիկ որդը զարմանալի արագութեամբ կը շարժի, և բնազններ կը վկայեն թէ մէկ մանրերկրորդին մէջ 500 քայլափոխ կ'ընէ, և մէկ վայրկեանին մէջ 30.000 անգամ: Եթէ ձին աս որդին նման արագ փոխեր իր քայլերը, մէկ ժամը 1800 մղան ճամբայ պիտի առնէր, 4000 քայլը մղան մը բռնելով, և Իւսկիտարէն մինչև Թուրքիա կը հասնէր տասնևհինգ վայրկեանի մէջ:

Ուրիշ միջատ կենդանի մըն ալ կայ՝ որ մեղի ամենուս ընտանի է. և թեպէտև մեղի հաճոյ չէ, սակայն բնազններն աչքին շատ հաճելի և հետաքրքրելի է:

Իր անունն է լու. իր արագաշարժութեան կողմանէ ըստ մասին կը հաւատարի երևիլին, սակայն ուժին նկատմամբ՝ որ անհամեմատ է իր հասակին՝ և ոչ մէկ կենդանի մը կրնայ անոր հաւատար գալ:

Երբոր խոշորացցցով նայիս, կը տեսնես որ իր ձեւը շատ աղնիւ՝ փառաւոր և ահաւոր է, և բոլոր մտքովնը որպէս թէ զտ-

Տո՛վ սպառազինած : Վլուխը փոքրիկ է, և աչքերը խոշոր-
մարմինը մաքուր և փայլուն է, ու ամէն խաղերը պատած է
բազմաթիւ սուր և փայլուն մազերով :

Իր բոլոր շարժմունքները արագութիւն ու կտրիճութիւն
կը ցուցնեն. և ջղային կարողութիւնը անանկ կարգէ դուրս է,
որ մարդս զարմանքի մէջ կը թողու, և գիտցուած չէ ուրիշ
կենդանի մը, որուն դժը՝ մեծութեանը հետ բաղդատելով՝
հաստար գոյ աս կենդանւոյն ուժին : Վանդի լուն իր եր-
կայնութեանը գոնէ երկու հարիւր անգամին չափ հեռուն
կրնայ ցատկել : Իւ մը կրնայ իր ետեւէն քաշել իր մարմի-
նէն հարիւրապատիկ ծանր շղթայ մը :

Ա արպետ ժամագործ մը՝ որ քանի մը տարի առաջ Լոնտ-
րա կը բնակէր, հասարակութեան ներկայացուց փոքրիկ փը-
զոսկրեայ կառք մը՝ չորս անխնկերով, և մէջի ամէն հարկաւոր
բաներովը . սնտուկին վրայ ալ մարդ մը նստած իրբև կառա-
վար, և աս բոլորը միայն մէկ լու մը կարող էր քաշելու : Ա-
րիշ կառք մըն ալ շինեց առջևէն վեց ձիով, մէկ կառավար մը
սնտուկին վրայ նստած՝ քոփն ալ շուն մը, կառքին մէջ ալ
չորս մարդ . ետևի կողմը երկու սպասաւոր կանգնած, և ձիա-
ւոր մըն ալ առջևի ձիերուն մէկուն վրայ նստած, աս ամէնը
մէկ լու մը գիրութեամբ կը քաշէր : Վաև պղնձէ շղթայ
մըն ալ շինեց երկու մատնաչափ երկայն՝ որ ուներ երկու հա-
րիւր օղակ, մէկ ծայրը կեռ մը, ու միւս ծայրը բանալիքով
կղզանք մը, որոնց ամէնը լուն կը քաշէր կը տանէր :

Ի լուն իր ծանրութեանը տասնապատիկը կերակուր կ'ուտէ օրը :

Ը Թ Ե Ր Յ Ն Ե Ի Թ Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Ե Լ Լ Ե Լ Ը Ը Ի Վ Բ Ե Ց

Լ առօտները անկողինէն ուշ ելլելուն վնասները, և ընդ-
հակառակն կանուխ ելլելուն թէ բնական և թէ բարոյական
օգուտները շատ աղէկ կը նկարագրէ Վերմանացի մատնա-
գրին մէկը սա խօսքերովս . «Չափէն աւելի անկողնի մէջ
պառկիլն ու քնանալը ոչ միայն թուլութիւն կը բերէ մար-

գուս մարմնոյն և հոգւոյն, հասցա նաև շատ տեսակ հիւանդութեանց պատճառ կ'ըլլայ՝ որ ջղացաւութեան անուճով ինչուան 'ի մահ զմարդ կը տանջեն: Ալ որովհետև աս տեսակ հիւանդութեանց պատճառը շատ անգամ անխմանալի կ'ըլլայ, և ուրիշ դեղեր օգուտ չեն ընել, անոր համար անոնց բուն պատճառը շատ քնննալը կ'երևայ. վասն զի աս հիւանդութեանց պատճառը մարմնոյն տկարանալն է, որով հոգին կամ միտքն ալ կը թուլնայ. և մարդս ինչուան 'ի մահ զանազան ցուելբու մէջ կ'իյնայ: Աւտի մեծ փոյթ տարուելու է որ արդաք՝ քանի որ սրտիկ են մասնաւոր զգուշութիւնով ազատ պահուիլն այսպիսի վտանգներէ: Ալ թէպէտև շատերուն անհաւատալի և թերևս անկարելի ալ երևնայ աս բաժն, բայց աս իրենց տարակոյտը բժշկութեան փորձերու դէմ չկրնար զօրել: Այս ան զի ուրիշ շատ հիւանդութիւններ ալ կան որ առաջուց ամենեին չեն իմացընել իրենց մտանալը:

«Արդեօք ինչէ՞ն է որ մեր նախնիք չէին գանգատել աս տեսակ հիւանդութիւններու համար մեղի պէս, և ասկէ քանի մը հարիւր տարի առաջ գրուած գրքերէն մեկուն մէջ չենք կարգար ջղացաւի փոյս բան մը: Տարակոյս չկայ որ զեղևութիւնն ալ, որ մեր ատենները աւելի շատցած է, աս կերպ հիւանդութիւններու պատճառ կրնայ ըլլալ. բայց ես կարծեմ թէ անկէ աւելի զլիաւոր պատճառ անկողինի մէջ երկար աւտն և անօգուտ տեղը պատկիլն է: Մեր նախնիք առաւօտեան և ին (ըստ Աւրոպացւոց) կ'ելլէին անկողինէն, ուր ընդ հակառակը իրենց խորթացեալ զաւկները ինչուան ութը ինը և ալ աւելի՝ անկողիններնէն չեն ելլել. ասով հարկաւ իրենց ջիղերը կը թուլնան, կը կորսընցընեն իրենց առաձգական ուժը, միտքն ալ իր ժրութիւնը, որով մարդս դիւրաւ կ'իյնայ մեղամաղճառութեան մէջ:

«Եւ ին անուճով երեւելի բժիշկը կ'ըսէր թէ տկար կազմուածք ունեցող կամ ընթերցասէր և մտածող մարդու մը համար երկայն ատեն անկողնուոյն մէջ պառկելէն աւելի փոսակար բան չկայ: Այս ան զի ան մէկ դիէն մէկալ դին դառնալները, ան շարունակ յօրանջելն ու ձկտիլները, բացուիլ

ու գոցուիլները հարկու հիւթերը կ'ապականեն, անդամները կը թուլցընեն, և բոլոր մարմինը կը տկարացընեն՝ երբոր մէկը բաւական քնացած ու քունը առած ըլլայ:

«Ան արտաքին մաքուր օդը որ կը ծծենք, ու մեր մարմնոյն կը դպչի անկողինէն ելած ասնննիս, պաղ ջուրով լուացուելուն օգուտները ունի. անով հիւթերը աւելի շուտ շրջան կ'ընեն և աւելի կը մաքրուին, մարմնոյն անդամներն ալ աւելի կը զօրանան և կը հաստատուին. ընդհակառակն չափէ դուրս տալու թեամբ կը ցնդին հիւթերը. որ աս բանիս ապացոյց է ակորժակը, որով կանուխ ելողը ինչուան անթութիւն կը զգայ:

«Շատ քնանալուն կամ թէ արթուն պաակելուն մէկ փնան ալ աս է, ինչպէս կը հաստատէ Ուիզլի բժիշկը, որ մարդուս աչքին տեսողական ջիղերը կը տկարացընէ, որով մարդս սաստիկ կարճատես կ'ըլլայ: Աս ալ երբոր դեռ պատանի էի, աչքերս երթալով տկարացան իսկ երբոր սկսայ ամէն օր շատ կանուխ ելել առաւօտները, տասը տասուերկու տարուան մէջ զօրացան ու սրեցան:

«Անսփիլտ անունով երևելի Անգղիացի օրէնսդէսը շատ ծերերու ապրելուն կերպը քննելով տեսեր է որ ինչուան խոր ծերութեան հասնողներն ընդհանրապէս անոնք են, որ առաւօտները կանուխ կ'ելլեն եղեր. աս իրական փաստերը ուրիշ ամէն փաստերէ լու կը հաստատեն մեր խօսքերը:

«Տիլիփ անունով Անգղիացի բժիշկն ալ իր գրուածներուն մէկուն մէջ կը հաստատէ թէ թեպէտ առջի իրիկուրնէ կանուխ պառկիլը օգտակար բան է տկար մարդկանց, բայց անկողինի մէջ ալ չափէն աւելի երկայն ատեն մնալը շատ փնաստկար է: Արեղես նէ քանի մը օր փորձի համար սփորտականէն մէկ կամ երկու ժամ կանուխ ելիր, կը տեսնես որ ան օրերը նոր զօրութիւն մը նոր ուժ մը կ'առնես, որ ուրիշ բանով չէիր կրնար ստանալ: Անոնք որ սաստիկ տկար չեն՝ պէտք է որ առանց դանդաղելու մէկէն անկողինէն ելլեն, և թեպէտ առջի բերան ծանր կու գայ իրենց, որովհետեւ տկարը առողջէն աւելի քունի կարօտ է, բայց անանկներուն երկրորդ իրիկուան քունը աւելի խորունկ և անուշ կ'ըլլայ: Արկար ասան ան-

կողմնի մէջ մնալը ոչ միայն վնասակար ու թուլորնող է, հապա նաև ժամանակին անգին մէկ կտորին կորուստը. որ թէ ան ասեմը մարդս շարժմամբ անցընէր, առողջութիւնը շատ աւելի կը զօրանար :

Պէտք որ առջի իրիկունքէ կանուխիկ անկողին կը մտնեն ու առաւօտուն կանուխ կ'ելլեն, առողջ հարուստ և իմաստուն կ'ըլլան կ'ըսէ Ֆրանքլին : Մարդկային կեանքին ամէն թըշուառութիւններուն և ինչուան կենացը կարճնալուն ալ պատճառը ծուլութիւնն ու անհոգութիւնն է, որ սաստիկ աշխատանքներէն աւելի մարդս կը փճացընէ :

Պեծամեծ մարդիկ ամէնքն ալ գիշերուան մէկ քանի ժամը միայն քնով կ'անցընէին, ու հարկաւորէն աւելի ոչ երբէք կը քնանային : ասանկով իրենց կենաց մէկ մասն ալ վատըրկեցան : Մարդս խիստ քիչ քունի կարօտութիւն ունի, և աս պատճառաւ շատ քնացողները ապուշ կ'ըլլան կ'ըսէր 1-րդ Ֆիլիսոփան :

Պոնթընէկ Վաղդիացին՝ որ ինչուան հարիւր տարի ապրեցաւ, ամէն իրիկուն ժամը 9 ին (ըստ Աւրոպացւոց) կը պառկէր, և առաւօտներն ալ 3 ին կ'ելլէր, և ինչուան կերակուրի ատեն կ'աշխատէր, այսինքն ինչուան կէտօրունք 2 կամ 3 ժամ առաջ. իսկ վեցէն ետքը կը հանգէր մինչև իրիկուն, կէս մը առանձին պարտելով կէս մըն ալ երեւելի մարդոց հետ տեսնուելով :

Պեծ բարիք կ'ընեն ծնողք իրենց որդւոցը, թէ որ զանոնք իրենց տղայական հասակէն վարժեցընեն առաւօտները կանուխ ելլելու. անով անոնց առողջութիւնը կը զօրանայ, աշխատասիրութիւնը կը քաղցրանայ, զուարթութիւննին կ'աւելնայ. մըտքերնին ալ ամէն տեսակ կրթութիւնը առնելու կը սրուի, շատ տեսակ օգտակար բաներու դիւրաւ տեղեակ կ'ըլլան, և անով աշխարհիս մէջ կեանքերնին լաւ կերպով կ'անցընեն : Աւստի անփոյթ պէտք չէ ըլլալ զանոնք առաւօտները արթընցընելու, իրիկուններն ալ կանուխիկ քնացընելու :

Պիլտոն Մնգղիացի հռչակաւոր բանաստեղծը ձմեռն ամէն օր հասարակաց զանգակը չզարկած կ'ելլէ եղեր, իսկ ամառը

Թուշուներուն հետ մեկտեղ կամ քիչ մը ետքը, ու կը սկսի եղեր երևելի հեղինակաց գրքեր կարգալ կամ կարգացընել ինչուան որ կամ ուշադրութիւնը յոգնէր, և կամ յիշողութիւնը լցուէր երևելի նիւթերով. անկէ վերջը կը սկսէր օգտակար աշխատութեանց հետ ըլլալ. որով հաստատուն պահեց միշտ իր առողջութիւնը և կազմուածքը :

«Սեծն փրկչերիկոս առաջ սաստիկ քնոտ է եղեր. բայց 1747 ին երբոր թագաւորեց, հրամայեց իր սենեկապետին որ ամէն առտու ժամը կ'ին զինքը արթընցընէ. և որովհետև անով ալ չէր կրնար ելլել, պատուիրեց որ արթըննալուն պէս՝ երեսին վրայ՝ թըջած լաթ մը կամ ուրիշ բան մը ձգեն, մինչև որ կամայ կամաց վարժուեցաւ կանուխ ելլելու :

«Քանթ Վերմանացի փիլիսոփան միշտ ժամը Յին կ'ելլէր, և անկողինը բոյն հիւանդութեանց կ'անուանէր :

«Սուրբ Վրոց մէջ շատ տեղեր կանուխ ելլելուն օգուտները և ոչ ելլելուն վնասները կը նկարագրեն. ինչպէս Սողոմոն Առաջաց Վրքին մէջ կ'ըսէ. «Մի ծոյլ՝ մինչև ե՛րբ կը պառկես. քունէդ ե՛րբ պիտի արթըննաս : Վիչ մը քնանաս, քիչ մը նիրհես, ու քիչ մը ձեռք ձեռքի վրայ դնես ննջելու համար. ան ատենը քու աղքատութիւնդ ճամբորդի պէս պիտի գայ, ու կարօտութիւնդ՝ սպառազինեալ մարդու պէս» :

«Սէկ խօսքով մարդուս կենաց պատուական գրամագլուխը մի միայն իր անցուցած ժամանակն է. ան մարդը միայն շատ և երկայն ապրող կը սեպուի, որ իր ժամանակը ամենեկին պարագ և անպտուղ չանցընէր. ըսել է թէ ով որ իր կենացը երբորդ մասը հազիւ քունի համար կը կորսընցընէ» :

Լ Ո Ւ Պ Է Զ Յ Ի Ո Ւ Ս Ո Ւ Մ Ն Ը Կ Ա Ն Մ Ա Ն Ո Ւ Կ Մ Է

Լուպէր և Կթինկէն տպուած գործի մը մէջ հետեւեալ սրանչելի և գրեթէ անհաւատարի պատմութիւնը կը գտնուի փոքրիկ մանկան մը վրայ, որուն տարածամ բնական ձիւքերը աս տեսակ ըսած բաներնուս բողորը կը գերազանցէ :

Վրիստիանոս Հենրիկոս Հիսկէն ծնաւ Մուպէր քաղաքը Փետրուար 6ին 1721ին : Ասիկայ դեռ մէկ տարեկան որ էր՝ Մովսէսի Հինգ Վարբերուն մէջ գլխաւոր դէպքերը կամ պատմութիւնները միտք առած էր ու կը պատմէր, և շատ մը տուն բան իրերան սորված էր արարչացործութեան պատմութիւնէն : Տան և չորս ամսու որ եղաւ՝ Աստուածաշունչին բոլոր պատմութիւնները գիտէր . իսկ երեսուն ամսու բլբլոյուն՝ անդիակ էր Տին ազգաց պատմութեան, աշխարհագրութեան, անդամադննութեան և աշխարհացոյցներու գործածութեան, և ութ հազարի շատ Վատիներէն բառ գիտէր :

Աման երեք տարեկան չեղած ծանօթացաւ Տանիմարբայի պատմութեան ու Աւրուպայի թագաւորներուն ազգաբանութեանը :

Այլ մինչդեռ չորս տարեկան էր սորված էր աստուածաբանական գիտութիւն հանդերձ Աստուածաշունչէն և զած ապացոյցներով, եկեղեցական պատմութիւն, երկու հարիւր մեղեդի եղանակներովը հանդերձ, ութսուն գլուխ Սաղմոս, Հին և Վոր Ասակարանէն ամբողջ գլուխներ, Վատիներէն Տին մատեաններէն հազար հինգ հարիւր տուն բան և համառօտ խօսքեր ու առածներ, Առմէնիոս ըսուած գրքին գրեթէ բոլորը՝ ուրկէ ստացեր էր Վատիներէնի վրայ իր ունեցած բոլոր գիտութիւնը, թուարանութիւն, ու Աւրուպացոց տէրութիւններուն և թագաւորներուն պատմութիւնը :

Իր ճամբորդութեան ժամանակը անցած տեղերէն որն որ հարցուէր իրեն՝ իսկոյն աշխարհացոյցին վրայ կը ցուցնէր, և անոր վերաբերեալ Տին և նոր պատմութիւններն ալ կրնար պատմել : Իր տարօրինակ և հիանալի յիշողութեանը մէջ կը գանձէր ամէն ինչ որ կը լսէր . իր վառվառուն և արագաշարժ երևակայութեամբը՝ ըսած և տեսած ամէն բաներուն վրայ շատով օրինակ մը կամ խօսք մը կը գանէր Աստուածաշունչէն՝ աշխարհագրութեանէ՝ արտաքին և եկեղեցական պատմութեանէ՝ Առմէնիոսէն կամ Տին հեղինակներու մատեաններէն :

Տանիմարբայի ատեանը տասներկու անգամ ատենաբանութիւն ըրաւ, և զանազան նիւթերու և մանաւանդ Տանիմար-

բայի պատմութեան մէջ զինքը քննեցին հասարակութիւնը :
 Կը խօսէր Վերմաներէն, Լատիներէն, Գաղղիարէն, և Ստորին
 Օլանտացոց լեզուով : Չափազանց բարեբարոյ էր և քա-
 զարբայար, բայց շատ թղլ և ակար կազմութիւն մը ունէր .
 հաստատուն կերակուր երբէք չէր ուտեր, այլ ըստ մեծի մասին
 կնկան կաթով կ'ապրէր :

Բոլոր Աւրոպայի մէջ հռչակուած էր, կ'ըսէ պատմիչը,
 Լուպէրի ուսումնական մանուկ Տիտղոսով . և մտաւորական ձիր-
 քերու զարմանալի օրինակներ ցուցնելէն ետև . մեռաւ յամի
 Տեառն 1723 և Յունիսի 27ին, չորս տարի՝ չորս ամիս՝ քը-
 սան օր և քսանու մէկ ժամ ապրելով :

ՀԱՆՄԱՐԵՂ ՑՂԱՅ ՄԷ

Քերականութեան դաստառ մը անգամ մը կը ջանար որ
 աշակերտաց միտքը համոզէ որ երկու բացասական մէկ ստո-
 բասական կ'ընէ : Վեղեցիկ և պարզ օր մը եղաւ ու տղա-
 քը վարժապետէն խնդրեցին որ ան օրը իրենց շնորհէ որ զքո-
 սանքով անցընեն, որուն մէկէն «Մէ, ո՛չ», պատասխանեց վար-
 ժապետը . և տղաքը աս պատասխանը լսելով իրենց ուսման օր
 կը դառնային, մէջերնէն մէկը «Նրկու բացասական մէկ ստորա-
 սական կ'ընէ վարժապետ, պօռաց, և վասն որոյ մեր խնդիրը
 ընդունեցիր» : Վարժապետը տղին հանձարին համնելով հա-
 ւանութիւն ցրցուց իրենց խնդիրին :

ԳՓՈՒՆՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱԳԹԵԼ

«Յակոր», ըսաւ վարժապետը, «քիչ ժամանակէն պիտի մեծ-
 նաս ու գործերու տէր ըլլած, և ան տան հարկ պիտի ըլլայ նա-
 մակներ գրել . ի՞նչպէս կ'ընաս ուղիղ գրել մինչև որ բառերը
 շխտակ կապել չտարկիս» : «Վարժապետ», ըսաւ Յակորը, «ան
 տան նա ալ պիտի բառերով կը գրեմ» :

ԹՐՋԱԾ Է ԹԷ ՉՈՐ

Ծոյլ մարդուն մէկը իր կեանքէն ձանձրացած, «Ա՛ս ի՞նչ անտանելի նեղութիւն է որ մարդս կը քաշէ, կ'ըսէ ինքիւրէն. աշխատէ, աշխատէ ու վատարկած ստակդ տուր որ կերակուր գտնես. քանի՛ մէկ աս նեղութիւնը քաշեմ». այնչափ ծոյլ էր որ հացը բերանը տանելու կը դանդաղէր կ'ըսեն: Ասիկայ օր մը կը կանչէ իր մէկ քանի բարեկամները, «Ա՛ղբար», կ'ըսէ, «ալ ես աս աշխարհէս նեղութիւններուն չեմ կրնար դիմանալ. եկէք զիս սնտուկի մը մէջ զրեք, տարէք ողջ ողջ թաղեցէք»:

Բարեկամներէն մէկը կ'ըսէ թէ անշուշտ խեղճ մարդը քանի մը օր անօթի կենալէն աշխարհէս ձանձրացեր է. կ'երթայ քիչ մը կերակուր կը բերէ. «Ա՛յկուր աղքատ կեր կշտացիր» կ'ըսէ: «Չէ՛ չեմ ուզեր» կ'ըսէ ծոյլը. «ըսենք թէ հիմա կերայ կշտացայ. անօթեմնամ՝ նէ՛ երթալու նորէն ճարելու է, աշխատելու է, ուտելու է, ի՞նչ հարկ կայ՝ տարէք տարէք զիս թաղեցէք»: Ար նային բարեկամներն որ ճար չկայ. թող աս բանն ալ աշխարհէս վրայ լուսած ըլլայ բսելով կ'առնեն զինքը սնտուկի մը մէջ կը դնեն ու խնամքնատարով կը տանին, ճ'ամբան պառաւ. կին մը կը հանդիպի. «Ա՛ս ի՞նչ է», կ'ըսէ, «ծիծաղնիդ ի՞նչ պիտի ըլլայ». անոնք ալ կը պատմեն բանը պառաւին: «Մարդիկ», կ'ըսէ պառաւը, «ըսէք ատ ծոյլին որ իմ ընկերս աս շաբաթ մեռաւ. երկու շտեմարան լեցուն պարսիմատը մնաց. ան պարսիմատը իրեն կու տամ թող երթայ հինգ տասը տարի ուտէ. այդչափ փարի անցնելէն ետե՛ւ ողջ մնայ նէ յուսամ թէ ուրիշ տեղէ մըն ալ իր բաղդը կը բացուի»:

Բարեկամները կը մտնեն ան սնտուկին. «Ա՛յլի՛ր վար ի՞նչ կ'ըսեն. ահա սա տանտիկինը քեզի երկու շտեմարան պարսիմատ տուաւ, զնա կամաց կամաց կեր մինչև որ հասնի, ետքը Աստուած ողորմած է. ելի՛ր»: Ծոյլը քիչ մը վեր կ'առնէ գլուխն ու կ'ըսէ. «Կ'նայցէք հարցուցէք պառաւին թէ պարսիմատը թրջած է թէ չոր»:

ԱՄԷՆ ՕՐԻՆԱԿԻ ՄԻ ՀՆՏՆԻՐԻ

ԿԱՄ

ԷՅ ԵՒ ՋՈՐԻ

Իշուն հետ ջորին որ մ'ընկերացած,
 Մէկը բարդ շարկած մէկն ալ աղ բնացած,
 Ճամբան ջուրի մը քով որ մտակցան,
 Հարկ եղաւ մէջէն անդի'դին անցան,
 Գիպուածով ջորոյն բեռը թրջեցաւ,
 Բոլոր հարկեցաւ բեռն ալ թեթեցաւ:
 Համարն որ ելաւ ջորին խնդումէն
 Ա՛ր վեր վեր կը ցատքէր թեթեւութենէն,
 Մէյմը վեր վազեց մէյմը վար վազեց,
 Եւ իր ցնծութեան գաղանի պատճառը
 Ա՛ր ջապէս եկաւ ընկերին պատմեց:

Օջարմաքով ապշած էշն որ աւ լսեց
 Խնդումէն ձայնը ձգեց զընջեց.
 Միտքը դրաւ որ երբ ուրիշ անգամ
 Վիշ մըն ալ խորկեկ գետակի մը գան,
 Գլխով ու պոչով Դանկ մտնէ ջուրը
 Որ ուզածին չափ թրջէ իր բեռը:
 Շատ շանցած լայնկեկ ջուրի մը հասան,
 Իշն անմիջապէս յառաջեց վերան.
 Խորունկէն գնալու խիստ շատ յոգնեցաւ,
 Կոնակի բեռն ալ լաւ մը թրջեցաւ:
 Խեղճին խնդումը իր փորը մընաց,
 Գարձաւ ասդին ու աղբորը պոռաց.
 Ա՛յ, վայ, բարեկամ ու ընկեր ջորի,
 Բո՛րնչ ձուն էր որ ես գլխուս բերի:
 Տերս ալ հետս չէ որ քնծի օգնէ,
 Երթալիք տեղս ալ գեռ շատ հեռի է,
 Հաղիւ թէ խօսքը բերնէն կորեցաւ,

Հաղիւ թէ ոտքը ջուրէն դուրս ելաւ,
Ինքն ալ բնական տակն ինկաւ փռուեցաւ:

Յորին երբ տեսաւ իշուն վիճակը
Ինզայր բանեց ցաւելու տեղը.
«Իսկէքէդ է, բաւ, որ եշ կոշեր են
Օ՛ր բուրդն ու աղը տարբեր բաներ են,
Ընչ կը հայի ջուրի կը փոխուի,
Իսկ ջուրը բուրդին մէջը կը պահուի:
Ըրդ հաս սպասե մինչև տերրդ գայ,
Կամ արև ծագէ բերրդ թեթևնայ»:

ՎԵՐՊՆՑ ԳՆՏԱՍՏԱՆ

Բանաստեղծ մը իր գրած ոտանաւորը իր մէկ բարեկա-
մին զիմաց երկայն բարակ կարգալէն ետքը՝ դարձաւ հարցուց
թէ արդեօք որ կտորները աւելի աղէկ երեցան իրն. —
«Չկարգացածներդ», բաւ, ու թողուց զնայ:

ԿԷՍ ԳԻՏՈՒՆԸ ԵՐՀԱՄԵՐՀՈՑ ԿՂԼԼԱՑ

Մարդուն մէկը՝ որ ձի մի գնել կուզէ եղեր, իր բարե-
կամներէն մէկուն կը հարցընէ թէ ձիուն տարիքը ինչէն կ'ի-
մացուի: «Կ'հասներէն», կ'ըսէ բարեկամը: Կ'երթայ աս
մարդը ձի ծախողին, ձի մը հանէ կ'ըսէ. անիկայ ալ գեղեցիկ
մարուկ մը կը բերէ զիմացը: Հասող մը անիկայ ձիուն բե-
րանը կը բանայ, ու լու մը նայելէն ետքը՝ արհամարհութեամբ
ետ կը հրէ ձիւն, ու կ'ըսէ տիրոջը. «Ըս ձիդ քեզի ըլլայ. երե-
սուն ու երկու տարեկան է»: Ձիուն անգամները համբեր է
եղեր:

Ա Թ Ա Կ

Ա Թ Վ Ց Ա Կ Ն

Ո՛վ վրտակ վրտակ,	Ի բանս ու՛ի կասպանս
Ս՛ի այդպէս փութով	Ի՛նք նստին ձրդիս,
Ի՛նթմանար ՚ի ծով .	Եւ կամ զեղանիս
Կաց ՚ի քոյդ յատակ :	Յօտարին վընաս :

Այդ արևբ վըժիտ	Ո՛վ վրտակ վրտակ,
Օ՛րկրկիր սուղեն ,	Ս՛ի այդպէս փութով
Վրեղ ահարկու չեն	Ի՛նթմանար ՚ի ծով .
Վէժք և խորափիտ :	Կաց ՚ի քոյդ յատակ :

Այդ քոյին վիժակ	Առ քեզ են իմ բանք
Սօս յաղբերակունս	Որ նըմանագոյն
Յունկն ամենեցուն	Օ՛տուին կարկաչուն
Վաղցր է՛ւ ատորժակ :	Ի՛երես զօրինակ .

Ո՛վ վրտակ վրտակ ,	Եւ թե տարազէժ
Ս՛ի այդպէս փութով	Վ շղիցես յանկարծ
Ի՛նթմանար ՚ի ծով ,	Վան զոճ քոյին հարց ,
Կաց ՚ի քոյդ յատակ :	Եւ առ քեզ ասեժ .

Թե գեար ուղեաջուր	Ո՛վ ժիր պատանեակ ,
Օ՛քեղ ՚ի ծոց առնուն ,	Ս՛ի այդպէս փութով
Կարգեն և դանուն	Ի՛նթմանար ՚ի ծով .
Եւ փայլդ երկնատուր :	Կաց ՚ի քոյդ յատակ :

Մ Ա Ն Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Սեր մանկութեան օրերը մեր Սանդձողը յիշելու վրայ Ապիսկոպոս մը այսպէս կը խօսի . «Մանկութիւնը արգելք չէ Վրիստոսի շնորհքը ընդունելու : Ընտուսի սիրելի աշակերտը՝ աշակերտներուն ամենէն պզտիկն էր : Արդարև Վրիստոսնէութիւնը իր

գեղեցիկութիւնը երբէք մէկուն վրան չցուցընէր, միայն թէ իր մանկութենէն իր Ստեղծողը յիշողին և ամենօրհնեալ Հիսուսի աշակերտաց թուոյն մէջ կանուխ մտնողին վրայ: Ընտանիքը կը ըլլայ ոսկիի վրայ գամուած անդամանդ մը: Վերագոյն աղնուութիւն մին է բոլոր աշխարհ արհամարհել Վերստասի սիրոյն համար՝ զգալի վայելչութեանց ճաշակը և փափաքը արթնցած ատեն, քան թէ չարութեան օրերը հասած ատեն, որ երբ ոչ արտրժակ կայ և ոչ ալ վայելչութիւն երկրաւոր բաներուն մէջ”:

“Ըն որ իր ճամբորդութիւնը արեւ մարը մտնելուն մտա կը սկսի, ծագած ատեն ճամբորդութեան կըլողին նման չկրնար լմնցընել: Մանկութիւնը՝ նման առաւօտեան՝ յարմար ժամանակ է ամէն գործառնութեանց, որոնք ջանք և ժամանակ կը պահանջեն: Մանկութեան ատեն մարմնոյն և հոգւոյն բոլոր զօրութիւններն առոյգ և կենդանի են, որպէս թէ խորունկ և անուշ քունէ նոր արթնցածի պէս: Ընտանիք է բարեպատեհ ժամը, առաւօտեան անուշիկ ժամը. երբ օրը գեռ առջենիս է: “Իշերը կու գայ, որ ան ատենը մէկը չկրնար գործել: “Վերջի ձեզի՝ երիտասարդներ՝ կըսէ Եովհաննէս, ‘ինչու որ զուք ուժով էք, և Մատուցի խօսքը ձեր մէջը կը բնակի, ու չարին յաղթեցիք”:

“Վերեմն ուրախացիր ս՛վ պատանեակ, ուրախացիր քու հասակիդ վրայ. ոչ թէ անառակութիւն և չարութիւն և շուայչութիւն ընելու կարող ըլլալուդ համար, ինչպէս հեթանոսները՝ որոնք Մատուած չեն ծանչնար, հասկա անոր համար ուրախացիր՝ որ կարող ես նմանիլ, և թէ կամք ընես, ան մատաղա-հասակ Եովհաննէսին՝ քու սիրելի փրկչիդ և Արդապետիդ սիրական աշակերտին. ինչու որ քու փրկիչդ անանկները կուզէ որ զները պաշտեն”:

ԲԵՂԱՆԵՔ ՀՐԵՔ ՄԸ ՏԵՍՆԵԼՈՒ

Սողոմոն պատանեկութեան ատենը գարնան մէջ օր մը իր հօրը պարտէզը նստել արմուկնիի մը տակ՝ աչքը գետինը արնկած խորին մտածութեան մէջ ընկզմեր էր:

‘Կաթան’ իր դատարարէր քովն մտեցաւ հարցուց, թէ
 ‘Կնչո՞ւ նստեր կը մտմտաս’ : Պատանին գլուխը վեր վերուց
 և պատասխանեց, ‘Կաթան’ շատ կը ցանկամ հրաշք մը տես-
 նելու’ : ‘Լճոյդէս բաղձանք մը ես ալ ունէի մանկութեանս ա-
 տենը’ : ‘Ի՞նչ ադ բաղձանքդ կատարեցա՞ւ’ : հարցուց Լճ-
 քայորդին արտորալով :

Պատասխան տուաւ ‘Կաթան’ . ‘Մէկ մարդ մը՝ որուն ա-
 նունն էր Լճոյ Լստուծոյ, ինծի մտեցաւ և իր ձեռքն ալ նու-
 ուի մէկ հատիկ կուտ մը ունէր . Լճէկ նայէ՛, ըսաւ ինծի, ‘տես
 աս կուտը ինչ պիտի ըլլայ’ :

Լս խօսքին վրայ մատուցեալ ծակ մը բացաւ, կուտը մէջը դրաւ
 ու վրան հողով ծածկեց : Չեոքը ետքաշին ու հողին ճղքու-
 ելը մէկ եղաւ, և ահա երկու մանր տերեւներ գուրս ցցուե-
 ցան : Եւ դեռ անոնց տերեւ ըլլալը աղէկ մը շնչմարած՝ ի-
 բարմէ բաժնուեցան, և մէջ տեղէն կտոր բարունակ մը ելաւ կե-
 ղևով պատած . և ան բարունակը ամէն վայրկեան բարձրացաւ
 և հատրցաւ :

Եսոր վրայ Լստուծոյ մարդը ինծի ըսաւ, ‘Կայէ՛’ . և երբ
 նայեցայ՝ ետքը հաս ոտս ելան ան բարունակէն, նման սե-
 ղանին վրայի աշտանակին ետքը աստղերուն : Աքանջացայ ես .
 բայց Լստուծոյ մարդը քովս եկաւ, և ինծի պատուիրեց որ
 լուռ կենամ ու դիտեմ : ‘Կայէ՛, ըսաւ, նոր ստեղծուածներ
 պիտի երևան երևն հիմա’ :

Լս խօսքին վրայ գնաց մտախառուէն ամբողջ ջուր բերաւ և ան
 նորարոյս ծառը ջրեց : Մէյ մըն ալ նայիս որ բոլոր ոտները
 կանանչ տերեւներով լեցան, անանկ որ մէկ զովարար հովա-
 նի մը եղաւ վրաս հանդերձ անուշահոտ բուրմունքներով :
 ‘Ո՛ւրիկ է աս անուշահոտութիւնը և զովարար շուքը’, կանչե-
 ցի : ‘Չե՞ս տեսներ’, պատասխանեց Լստուծոյ մարդը, ‘ան
 կարմիր ծաղիկները որ կանանչ տերեւներուն տակէն կը բաց-
 ուին խիտ առ խիտ’ :

Լս ալ պատասխան տալու վրայ որ էի, մէյ մըն ալ հեղիկ
 հով մը տերեւները թոթովեց ու ծաղիկները մեր բոլորտիրը ցա-
 նեց, ինչպէս աշնան սաստիկ հովերը չորցած տերեւները ծառէն

վար կը թափեն ու կը ցրուեն: Ծաղիկները թափածին պէս մէյրն ալ կարմիր նուռերը զեղեցիկ գոյներովն մեղ զուար-
ճացուցին: Ընտանիքն գաւազակն վրայ բուսած ընկողներուն նման կախուած: Ընտանիքն Ըստուծոյ մարդը զիս մէկ խորունկ զարմանքի մը մէջ ձգեց”:

Ըստուծոյ Կաթան իր խօսքը կտրեց. իսկ Սողոմոն անմիջապէս հարցուց թէ “Ընտանիքն մարդուն անունն ի՞նչ է. զեռ կենդանի” է. ո՞ր կը բնակի”: “Կաթանի որդի, երազ մըն էր միայն որ ես քեզի պատմեցի”, պատասխանեց Կաթան:

Իսկ Սողոմոն առ խօսքը բաժին պէս սիրտը թուռաւ ելլաւ և բտաւ. “Ինչպէս կրցար սասանկ խաբել զիս”: “Էլեւտէին տը-
զան, ես քեզ չխաբեցի”, կրկնեց Կաթան: “Ընտանիքն պար-
տէզին մէջ քեզի բոլոր պատմածներս կրնաս տեսնել: Ինչոր նուններն երբեք ալ նոյն դիպուածը չը պատահիր. նմանապէս ուրիշ ծառերուն ալ”:

“Ըստ”, բտաւ Սողոմոն. “բայց անանկ կամաց, և այնքան եր-
կար ատենի մէջ, որ մենք չենք իմանար”:

Պատասխան տուաւ Կաթան. “Ուրեմն Ըստուծոյ գործքե-
րուն մէկը կրնայ պղտիկ բան մը սեպուիլ՝ կամաց և անզգալի կերպով ըլլալուն համար: Ինուծիւնը քեզի վարժապետ ըրէ, և անոր գործողութիւնները սորվելու հետամուտ եղիր. անտան դիւրաւ կը հաւատաս Տերոջ գործքերուն մէջ եղած հրաշք-
ներուն բարձրագոյն զօրութեանը, և պիտի չբազմաս մարդու ձեռքով գործուած հրաշք մը տեսնելու”:

Թ Ա Ր Ա Ն Ա Կ

Դամանակը Ըստուծոյ մէկ ամենբնօր և ամենապատուական պարգևն է. բայց սակայն մարդոց մեծ մասը անոր յարգը չեն ճանչնար, և շատ բաներ անկէ աւելի յարգի կը բանեն: Ըստ մարդիկ որ ուրիշ բաներու մէջ խնայող և պահպան են, ասոր մէջ չապրէ և վատնող կ'ըլլան. կ'ուզեն որ օրերը ամիս-
ներն ու տարիները շուտ շուտ անցնին երթան. զանազան կեր-

պեր կը հնարեն որ ժամանակը անզգալի եղանակաւ մը սափանցնի իրենց վայելն :

Հաս քիչ տղաք կան որ մէկ օրուան, մէկ շաբթուան, կամ մէկ տարուան արժողութիւնը ըստ բաւականին գիտնան : Այժմէ գիտնային, իրենց այնչափ ժամանակը ծուլութեան կամ անառակութեան մէջ պիտի չանցընէին : Գպրատան մէջ մտքերնին գրքերնուն պիտի տային . իրենց դասերը սորվելու այնքան եռանդով պիտի պարապէին, որքան որ իրենց խաղերուն կը պարապին :

Հիտակը խօսելով մէկ օրը մէկ օր մըն է, և մէկ տարին մէկ տարի մըն է . և նոյն բանն է թէ որ մենք տղայութեան կամ մանկութեան տակննխօս օր մը կամ տարի մը կորսընցընենք, ինչպէս որ մարդիկ կամ կնիկներ ըլլալնէս ետ : Ախայն հասակը ոչ ոյժ և ոչ ժրութիւն կու տայ մարմնին կամ մտքին : Թէ որ տղայ մը հանգարտիկ նստի, մինչև որ իրեք՝ վեց՝ տասը՝ կամ քսան տարեկան ըլլայ, ան տակն աւելն շուտ չկրնար սորվիլ քալել՝ քան որչափ տարու մը կամ տասնուհինգ ամուս եղած տակնը : Ըսանկ ալ թէ որ մեր մանկութեան տակնը չսորվինք գործիքն ու գիրքը ըստ արժանոյն գործածելը, երբոր մեծնանք չափահաս մարդիկ ըլլանք, աս բաներուն մէջ տոգոմէ աղէկ պիտի չգտնենք մենք զմեզ :

Աս մտածութիւնները կրնան ցուցընել թէ ինտոր որ մեծերուն ժամանակը արժան չէ պարապ տեղը անցնիլ, անանկ ալ տղոցը . և թէ՛ կրթութեան արժէքը գիտելով՝ տղուն ժամանակը ամէն բանէ աւելի յարգի սեպուելու է, ինչու որ ան տակնն է իր բան սորվելու ամենայարմար վիճակը :

Ծ Ո Ւ Լ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Մուլութիւնը մեծ մեղք է . տղաք՝ չըլլայ որ ծոյլ ըլլաք : Հաս տղաք դեռ կը քնանան՝ երբ թողունները կ'արթննան ու կ'երգեն, մեղունները ժրութեամբ կ'աշխատին, և արեգա-

կը արևելքէն կերևնայ սրայծառութեամբ : Արբ ձեր հոյրը ձեզի ստակ մը տայ , անիկայ կրակը կը նետէք , չէ . քանզի ստակը պահելու արժան բան է : Բայց ժամանակը ստակ է . այո՛ , ստակէն ալ աւելի :

Մի վասններ , մի սպաններ ժամանակդ : Արրոր մահուան անկողնոյդ վրայ պառկիս , շատ պիտի ցաւիս վասնած ժամանակիդ համար : Վժռիւքին մէջ շատ հոգիներ կան հիմա . և ի՞նչ չեն տար ձեր ժամանակին մէկ պատուական ժամուն , թէ որ իրենց ձեռքն անցնի : Տասը հազար աշխարհ կու տան , սակայն ատենն անցած է : Իրենց ժամանակը վասնեցին . և ալ չեն կրնար գալ ու նորէն ձեռք ձգել ան ժամանակները : Արանի՛ թէ իմաստուն ըլլային :

Վայելէք տղար , ու ինքզնիքնիդ յիմարութեան մի տար . ժամանակնիդ ազէկ գործածեցէք . առաւօտուն կանուխ ելէք , ձեռքերնիդ ու երեսնիդ ըւայէք , աղօթքնիդ ըրէք , և կարգացէք Աստուածաշունչնիդ կամ ուրիշ կրօնական գիրք մը . ու ան ատեն բոլոր օրը ազէկ ու օգտակար կերպով պիտի անցընէք :

Ն Ո Ւ Ն Ց Ն Ս Ո Ւ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Քմարիտ է ան իտարը՝ թէ մարդս աշխատութեան մէջ ըլլալու է , ապա թէ ոչ՝ թշուառ կ'ըլլայ : Աշխատութիւնը քան և ախորժակ , ստողութիւն և վայելութիւն կընծայէ մարդուս : Վոյն իսկ ան նեղութիւնները , որ կը պարտաւորեն զմեզ աշխատելու , օրհնութիւն են մեզի : Աստուած փուշ և սառտակ բուսցոց երկրի վրայ՝ որ մենք աշխատելով մարքներ գնաինը , ու հետեւագէս կըրջանիկ ըլլանք : Արկրին անպրօղութիւնը , որ աշխատութեամբ կրնանք յաղթել , մեզ աւելի երջանիկ կ'ընէ , քան եթէ ինքիրմէ պողարեր ըլլար :

Աշխատութիւնը թէպէտ մարմնը ու մտքը կը յոգնեցընէ , սակայն միանգամայն զանոնք կը մշակէ և լաւագոյն վիճակի մը կը յառաջացընէ : Աշխատութիւնը իր բնծայած բերկրութիւ-

նոյք հաղորատասիկ կը վարձարի : Աշխատութեան տուած վայելութիւնները յատուկ վայելութիւններ են, և հարստութիւնը չկրնար ծախու առնել զանոնք :

ՀԱՅՐ ԵՒ ՈՐԳԻ

ԿՍԾ

ԸԾԻՆՑԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԳԻՒՆԳՔ

Անցեալ դարուն վերջերը Պոսդոն քաղաքին մէջ պատկերհան մը կար՝ որ կը կոչուէր Գորլէյ : Աս մարդը իր գործին մէջ լաւ յաջողութիւն չգտնելով միտք բրտու որ ելլէ Անգղիա երթայ, որ հոն իր ապրուստը ճարելու կարողանայ : Ասիկայ փոքրիկ տղեկ մըն ալ ունէր՝ որ Տեաք առաւ, որ կ'ըսուէր Յովհաննէս Աինկէդոն Գորլէյ :

Յովհաննէս շատ ուսումնասեր տղայ մըն էր, ու հասարակ ընթերցման մէջ անանկ շուտով յառաջացաւ՝ որ իր հայրը ուսումնարան իրկեց զինքը : Հոն ինքզինքը բարբառլին իր ուսմանը պարապելու տալով անանկ երեւելի եղաւ աշակերտներուն մէջ, որ իր վարժապետները կը գուշակէին թէ շատ երեւելի մարդ պիտի ըլլայ :

Ուսումնարանին ընթացքը կատարելէն ետե՛ կ'ըսուագիտութիւն սորվելու պարապեցաւ : Աւ երբոր իր արհեստը գործածելու պաշտօնի մը մէջ մտաւ՝ իր միտքը այնքան ճոխ տեղեկութիւններու գանձարան եղած էր, և իր վաղեմի ժրութիւնովը այնպէս քաջ վարժուած էր, որ զրեթէ անմիջապէս իր սնունը հռչակուեցաւ : Քանի մը խիստ երեւելի գործքեր իրեն յանձնուելուն՝ անանկ իմաստուն և ճարտար կարգադրութեամբ գլուխ հանեց զանոնք, որ բոլոր Ռիտանացուց աղքը զարմացուց :

Թուագաւորն ու իր խորհրդականները տեսնելով անոր այսչափ մեծ իմաստութեան և կարողութեան տէր մարդ ըլլալը, հարկաւոր սեպեցին կառավարութեան գործերու մէջ խօսիւն զինքը : Աստի աւագութեան աստիճաններէն մէկէն մէկալը հաւ-

նեցին զինքը, մինչև որ կարգեցաւ Լորտ Լւագ Ղաատաւոր
 Լնգղեայ, որ ասիկայ Լնգղեայի հպատակաց աւագութեան
 հարնելու ամենէն բարձր աստիճանն է: Այսմտան տարիի
 շափ առաջ ինքը Պոսդոն քաղաքին մէջ պղտի տղեկ մըն էր
 հայրն ալ աղքատ պատկերհաս մը, որ հաղիւ կրնար իր օ-
 բական ապրուստը ճարել: Բայց Յովհաննէս հիմա Լնգ-
 ղեայի ազնուականներուն գլուխն է, բնական ձիւղքերով և ի-
 մաստութեամբ՝ գիտութիւնով ու կարողութիւնով երևելի մար-
 դոց կարգն անցած, և բոլոր քաղաքախարաւ աշխարհի առ-
 ջը յարգութեամբ և պատուով մեծարու: Լսիկայ աշխատա-
 սիրութեան պարգևած վարձքն է: Ասումնասեր տղան խիստ
 օգտակար ու պատուաւոր մարդ կ'ըլլայ:

Թէ որ Յովհաննէս իր մանկութեան օրերը ծուլութեամբ
 վասնէր, հաւանականաբար իր կատարելութեան տարիները
 աղքատութեան և խայտառակութեան մէջ պիտի անցընէր:
 Սակայն ինքը դպրոցին մէջ իր ընթերցմունքին մտադրութեամբ
 պարագեր էր, որ ստեն ուրիշ շատ աշակերտներ իրենց ա-
 տենը պարագայ անցուցեր էին ծուլութեամբ. ուսումնարանին մէջ
 եռանդով իր ուսմանցը հետևեր էր, մինչդեռ միւս պատանի-
 ներէն շատերը ժամանակինն վտաններ էին. ինքը միշտ իրեն
 համար ըլլալ սեպեր էր ան առածը՝ թէ փոքրէն յառաջ
 և ինչպէս առատ եղաւ իր վարձքը:

Այլ փոքրիկ բարեկամներ՝ որ կը կարգաք ասիկայ, գուք
 հիմա ձեր ապանի կեանքին հիմը կը ձգէք: Լսիկէ ետև ինչ
 մարդ ըլլալնիդ ձեր հիմակուան ջանքերէն կախում ունի մե-
 ծապէս: ուստի գուք ամեն օր դպրոցին մէջ վրանիդ կը ցու-
 ցընէք թէ արդեօք օգտակար և պատուաւոր պիտի ըլլաք
 կեանքերնուդ մէջ, և թէ ձեր կատարելութեան տարիները
 տղայական յիմարութիւններով չարաչար վատնած ժամանակ-
 ներնուդ վրայ ողբալով պիտի անցընէք:

ԲՆԻՍՏԵՆԻՆ ԸԹՈՅՆԵՐ

Սուլութիւնը բոյն մըն է, ուր շարութիւնը իր հաւկիթները կ'ածէ :

Ըսեն բանէ խելք սորօղը՝ ամենէն իմաստուն կ'ըլլայ :

Ուրիշին վարքը մեր հայելին պիտի ըլլայ . անոր աղէկութեանէն մեր պակասութիւնը պիտի շահենք . գէշութեանէն պիտի զգուշանանք : Ո՛ր և իցէ պակասութիւն աւելի աղէկ կը տեսնենք ուրիշի վրայ՝ քան թէ մեր վրայ :

Հաս բան կայ որ ինչուան չարօվիս՝ չես կրնար ընել . շատ բան ալ կայ որ ինչուան չընես՝ չես սորօիր :

Թաղէս փիլիսոփային հարցուցին, թէ ո՞ր բանն է որ աշխարհիս վրայ ամէն մարդ ունի . պատասխան տուաւ թէ «Յոյսն է . վասն զի ասիկայ նաև անոնք ունին որ ամենևին բան մը չունին» :

Լաւ է իմաստունէն յանգիմանութիւն ընել, քան թէ յիմարէն գովասանք :

Խրատելն ալ խրատուիլն ալ ճշմարիտ բարեկամութեան նըշանն է . միայն թէ խրատողը համարձակ պիտի ըլլայ, խրատուողն ալ յօժարամիտ :

Վեղացիին մէկը գետէն անցնիլ ուզելով՝ կը սպասէր որ բոլոր գետը անցնի երթայ ցամբի՝ որ կարենայ ինքը հանգիստ անցնիլ . նոյնպէս կ'ընէ՝ ով որ մէկ գործ մը չսկսիր ինչուան որ բոլոր գծուարութիւնները չվերնան :

Սկսելը՝ գործքին կէսն է :

Վայէ որ իմաստուն ըլլաս, բայց աղէտ երևնալ սորօիս . շատ փորձանքներու մէջ կ'իյնաս՝ թէ որ իմաստուն երևնալ ուզես ու իրօք աղէտ ըլլաս :

Իմաստունին մէկը կ'ըսէ եղեր թէ «Վորը աշխարհքս մեծ ու գուարձալի դիրք մըն է խելք ունեցողին համար . խկ անխելքը կարգալ չգիտցող մարդու կը նմանի . դրքին աղուորութիւնը ի՞նչ օգուտ ունի անոր» :

Մէկը ո՛րչափ ալ գիտուն կարծուի՝ աղէտ է, երբոր ուրիշները բոլորովին աղէտի տեղ կը դնէ :

Գործիդ մէջ ժիր եղիր . ծոյլ մարդը սատանային բանուորն է . որուն հանդերձը գծուծ է , կերակուրը սով , և վարձքը նախասինը :

Հարցուցին Մկէսիլուսին՝ Սպարտայի թագաւորին թէ ի՞նչ բաներ ամենէն հարկաւոր կը սեպէ աղոց սորվեցրնելու համար . « Ի՞նչ բաները », պատասխանեց Մկէսիլուսոս , « որ պարտական պիտի ըլլայ գործածելու երբ որ չափահաս մարդ ըլլայ » :

Մկէսիլուսէն առաւել իմաստուն մէկն ալ նոյն իմաստը ըսաւ . « Արթէ մանուկը իր ճամբան սկսած ատենը , որ իր ձերութեան ատենն ալ անկէ չխտորի » :

Բ Ա Ր Ո Յ Ա Ր Ա Ն

Լայնչափ խաղացիր որ ահա յոգներ թուլըր ես , որդեակ : Բոլոր օրը ի՞նչ ըրիր , ինտո՞ր անցուցիր : Ըշխարհիս երեսը ամէն արարածները իրենց պարտքը պաշտօնը կատարեր են . ահա թռչունները ձայներնին քաշեր են , մեղուները ըզզալէն դողրեր են . արեւուն ըյսը փախչելու վրայ է ծառերուն ծայրէն ու աշտարակներուն գագաթէն . ազաւնին իրեն բունիկը քաշուեր է . ծառերուն անրեները իրենց տակի բջիները կը ծածկեն . ահա մութը կոխեց : Գուն քու օրդ ի՞նչպէս անցուցիր , որդեակ :

Մօրդ քովը երթաս նէ՛ ի՞նչ պատասխան պիտի տաս : Ըսուաւոր ինչ խոստամունքներ որ ըրեր էիր իրեն՝ կատարեցիր թէ չէ : Ուրիշի պակասութեանը ներկեցիր . մէկուն մէկալին ողորմեցա՞ր . ընկերներուդ հետ սիրով ու անուշութեամբ վարուեցա՞ր թէ չէ :

Ը՛հ , կու գոյ մէկ ուրիշ իրիկուն մըն ալ . աս երկայն օրդ ալ իրիկուն կ'ըլլայ . ան ատենն ալ յոգնած կ'ըլլաս , բայց չէ թէ շատ խաղալէն : Ըն ատենն ալ մարմինդ կը թուլնայ , ալուրներդ կը գոցուին , և դուն կ'ըսես թէ « Գնչու պսպէս ուշ կը մ'իմննայ . ես քուն ունիմ , պահկիլ կ'ուզեմ » , — Ըստուած տայ որ ան օրն ալ աս օրուան պէս սիրտդ համարձակ ըլլայ , խիղճդ

մարուք ըլլայ մեզ քէ ու մեղադրութենէ : Ի՞նչ պատասխան պիտի տաս անցուցած օրուանդ համար, անցուցած կենացդ համար : Ըստասանն էիր արդեօք, սիրտդ գլխած էր արդեօք . խիղճդ ճշմարիտ զղմամբ մարբուած էր արդեօք . բնութեան ճարտասան լեզուն հասկըցո՞ւց քեզի իր գաղանխքը, և քու սիրտդ վկայն՝ թէ որ բանն որ խանարհ է՝ նոյն բանը նաև մեծ է :—

Ըս բաներս թէ որ մտածես, որդեակ, յոգնածութիւնդ կ'անցնի, և աս մտածութեան համը կ'առնես . ան տանը կը տեսնես որ մութը կը կոխէ, բայց դուն չես վախնար, և աս օրուան պէս հանգիստ քուն մը կը քնանաս քու մօրդ գիւղը :

Ե Ր Յ

Ա Ս Թ Ա Տ Ա Ս Է Ր Մ Ա Ն Ո Ւ Կ

Ի՞նչպէս ան փորրիկ գործունեայ մեղուն

Իր ժամանակը լաւ կը գործածէ,

Ու բոլոր օրը մինչև իրիկուն

Ծաղիկէ ծաղիկ մեղրը կը ժողվէ :

Շատ խնաստութեամբ իրեն փեթակը

Ու ըրճիճները մտնով կը շինէ :

Եւ աշխատութեամբ իր շինած տունը

Ընուշիկ մեղրով շուտ կը լեցընէ :

Ես ալ ուրեմն մեղուին նըմանիմ .

Իմ գործերուս մէջ աշխատող ըլլամ .

Թող չը յորդորէ իս չար սատանան

Թէ տանն ունիմ, քիչ մը ծոյլ մընամ :

Գիւրբերով, գործքով, կամ անմեղ խաղով

Ընչի տարիներս անցընել ջանամ .

Որպէսզի վերջը չըլլամ անթով,

Երբ բոլոր կեանքիս մեծ հաշիւը տամ :

ՍՄԸԹ

Մհա ամառը հասաւ .

բոլոր բնութիւնը գեղեցկութիւնով հագուեր է : Խոտը բարձրացեր ծովուն պլքներուն նման գլուխը կը շարժէ դաշտերուն մէջ . ցորենի հասկը գեղներ հունձքի մտակեր է : Ծառերը տերեւախիտ կանանչագեղ զարդարուած են , և իրենց տերեւներուն աւ ճիւղերովն թանձր ստուերին մէջ բոյններն զրեր են հաղարար փոքրիկ երգեցիկներ , որոնք առաւօտեան լուսոյն ձեղքուելուն հետ միասեղօղը կը լեցընեն երաժշտութիւնով :

Այլ է՝ որ ծուլանոց դանդաղութեամբ , և առաւօտեան անպայծառափայլ զովագին ժամերը քունով անցընէ : Երթընջիբ , ելիբ , գնա կանանչագեղ դաշտերը , և խրատ առ մեղուէն

ու թռչուններէն պարագ տեղը շանցընել առաւօտեան ժամերը : Ը առ չքշեր արեղական տապը պիտի ստիպէ զքեզ սասուրաւոր տեղ մը քաշուիլ , և պիտի առնես զիրքդ ու երթաս հովանաւոր ծառի մը տակ հանգչելու . հոն երբեմն պիտի դիտես արջառներուն որոճալը մարգագետնին վրայ և կամ զափարար առուի մը քով ժողովուելնին՝ իրենց ծարաւն անցընելու համար :

Ըստ տես տա հեռուանց ելած մութ ամպը . — և ի՞նչ շուտ անձրևը կ'իջնէ արևակէզ գետինը տոռգելու . ահա՛ բնութիւնը նոր կենդանութիւն մը առաւ : Ինտո՞ր բարի է ան Լշակը՝ որ «Իր արևը կը ծագեցընէ թէ՛ չարերուն և թէ՛ բարիներուն վրայ , և անձրև կը իրկէ թէ՛ արդարներուն և թէ՛ մեղաւորներուն վրայ» . և որ խոստմունք բրաւ՝ թէ «Սերմ ու հունձք , ցուրտ ու տարութիւն , ամառ ու ձմեռ , և ցորեկ ու զիշեր պիտի չգաղարին» :

ՉԻՆԱՅՈՒՐՑ ԵՐԳԻՆՆԵՐ ՍԷՐԸ

Որդիական սերը Չինաց ազգին մէջ ոչ միայն բնութեան բերնունք և պատշաճողութեան պարտք սեպուած է , հասցա իբրև կրօնքի պարտաւորութիւն մը , հաստատուն պատուեր մը : Ըս որդիական սերը Չինաց տերութեան կառավարութեան ամենէն մեծ կայր կրնայ սեպուիլ , և իրեն ու ժին ու պաշտօն երկայն ատեն դիմանալուն պատճառ մը : Այնանք ըսել թէ որդիական սերը Չինաց թագաւորութեան հոգին է , ինչպէս որ հայրենաց սերը հին ատենուան հասարակագետութեանց հոգին էր : Ըս գեղեցիկ սիրոյ զգացմունքը տարածուած բլրաբով Չինաց երկրին մէջ , թագաւորը իր հպատակներուն վրայ իբրև բուն իր որդւոցը վրայ կը նայի , և հպատակներն ալ թագաւորին իբրև իրենց հօրը վրայ , և թագաւորը կ'անուանեն Հայր և Մայր թագաւորութեան :

Չինաց թագաւորները որդիական սիրոյ պարտուց օրինակ տարու համար՝ իրենց հօրը ակնուր շնն նստիք , ինչուան որ

Տօրերնուն մահաւան սուգի ժամանակը չմընցընեն, որ իրեր տարի կը քշէ, և նոյն միջոցին Մանտարիններուն խորհրդարանը կը կառաւարէ տէրութիւնը :

Ինքնակալը բոլոր իր հպատակներուն օրինակ պիտի ըլլայ թէ կրօնական պաշտամանց մէջ, և թէ իր մօրը որդիական պարտուցը մէջ . և աս իր մօրը որդիական պարտուց կամ մեծարանաց հանդէսը ամեն տարւոյն առջի օրը մասնաւոր հանդէսով մը կը կատարուի, որ համառօտ կերպով մը դնենք հաս :

Տարւոյն առջի օրը առաւօտուն արևը ծագելուն պէս բոլոր Մանտարինները հանդէսի զգեստներ հագած կը ժողովին թագաւորին պալատը և իրենց պատուոյն աստիճանովը դրսի սրբաշէ մը մէջ կը շարուին . ետքը թագաւորական իշխանապետը ալ բոլոր հագուած կու գան նոյն տեղը . ան ատեն թագաւորը իր աթոռին վրայ նստեցուցած՝ սենեակէն դուրս կը հանեն որ տանին իր մօրը սենեակը որպէս զի զինքը բարեւ . գաւիթը ժողոված հանդիսականներն ալ մէկտեղ կ'երթան :

Արբօր կը հասնին թագուհին սենեակին դուրսի սրահը, թագաւորը աթոռէն վար կ'իջնայ, եւ քալելով կ'երթայ նոյն սրահը : Նոյն միջոցին Մանտարիններէն արարողպետը ներս կը մտնայ ու թագուհին առջևը ծունկ դրած թագաւորին կողմանէ աղաչանաց թուղթ մը կու տայ, որպէս զի յանձն առնէ դուրս ելլել ու իրեն պատիւները ընդունիլ :

Ըն ատեն թագուհին հանդէսով դուրս կ'ելլէ . մէկէն նոյն արարողութեանց պաշտօնատէրը կ'երթայ թագաւորին առջևը՝ ծնկան վրայ գալով կ'աղաչէ որ երթայ իր մօրը որդիական պատիւը տայ . անկէց ետև թագաւորը կը ներկայանայ իր մօրը շնորհ կեցած ու ձեռուրները կախ վար թողուցած . բոլոր Մանտարիններն ու հանդիսականներն ալ թագաւորին պէս կ'ընեն . ան ատեն երգիչներն ալ կը սկսին քաղցր ու սրտաշարժ երգել :

Մէյ մ'ալ Մանտարիններէն մէկը կը կանչէ Նոյն լայ եկէ՛ . և իսկոյն թագաւորը Մանտարիններն ու իշխանները ծնկան վրայ կու գան . վայրկեանէ մը վերջը նորէն կը կանչէ Ինչպէս զի ինչպէս . և ամէնքը զիմացին նայելով կը

ծախն . ետքը նորէն կը կանչէ Այլ+ . և ամէնքը ոտք կ'ելլեն . այսպէս իրեք անգամ ծունկ կը գնեն կը ծոխն ու կ'ելլեն :

Ըստ արարողութեաննորէն ետքը նոյն առջի Մանտարինը կ'երթայ թագաւորին կողմանէ թագուհիին աղերսագիր մը կու տայ ազաչելով որ իր սենեակը դառնայ . ան ատեն նուագարաններով կ'ելլէ կ'երթայ թագուհին , և հանդէսը կը ընկնայ : Ըսկէջ զատ պարտական է թագաւորը ամէն հինգ օրը մէյտի իր մօրը այցելութեան երթալ :

Ա Թ Ի Ի Թ

Արիկէի հարուստին կողմերը՝ օր կը բնակին Օթենթացիները , առիւծը շատ հասարակ է , և տեղացիք շատ նշուովն և վնաս կը քաշեն անոնց երեսէն :

Իրիկուն մը Օթենթացի մը կը տեսնէ որ առիւծը ետէն ինկեր է դէնքը որսալու : Մարդուն սիրտը թէպէտեւ ահով ու դողով կը լցուի , սակայն ինքզինքին գալով հնարք մը կը գտնէ ազատուելու : Ար վազէ բլուրի մը գահավէժ ծայրը կ'ելլէ և հոն ցած տեղ մը կը պահուրտի , և գլխարկն ու հանդերձը գաւազանի մը կ'անցընէ և գլխէն վեր կը բռնէ , ու առջին անգին կը շարժէ գաւազանը որպէս զի խարէ առիւծը :

Առիւծը որ կատաղաբար կու գար , տեսնելով գլխարկին և հանդերձին շարժմունքը ու մարդը կարծելով՝ արագութեամբ և թափով կը ցատքէ գաւազանին վրայ , և գլխիվայր կը կործանի ու չարաչար կը վերաւորուի : Ըսանկով Օթենթացիին կեանքն ալ կ'ազատի :

Արիշ Օթենթացի մը որ քանի մը կովեր աւազանը կը տանի եղեր ջուր խնցընելու , տեսեր է որ առիւծ մը պտակեր է դաշտին մէջ , Մարդը կը կարծէ թէ աւելի կովերուն վրայ պիտի յարձակի . բայց կարծիքը սխալ կ'ելլէ , ինչու որ առիւծը կովերը կը թողու ու մարդուն վրայ կը սկսի գալ :

Օթենթացին մեծ ջանքով հաղիւ կրցեր է մտքը գտնուած ծառին վրայ ելլել . առիւծը կու դայ , և քանի մը անգամ

ծառն 'ի վեր ցատրելէն ետքը կը տեսնէ որ չկրնար ձեռք ձր-
գել որք, ծառին տակը քսան և չորս ժամ զգուշութեամբ կը
սպասէ: Ա կը շնայեա ծարուելոյ կ'երթոյ որ ջուր խմէ, և
կը ար աղէկ մը կը հեռանայ որ ալ չկրնար ծառը տեսնել, վար
կ'իջնայ մարդը ծառէն և կը փախչի կ'աղափ: Կսկ առիւծը
ջուրը խմելէն ետքը նորէն ծառին տակը կը դառնայ, և կը
կը տեսնէ որ որք փախեր է, կը սկսի հեռքին հեռելը, ու
չգտնելով յուսահատ ետ կը դառնայ:

Առիւծը կ'երեւնայ թէ անցած բաները միտքը կը պահէ, և
տեսածները ետքը կը միշտ կը ճանչնայ:

Ատնոց Պարոնին մէկը առիւծ մը կը պահէ եղեր: Օր
մը քանի մը նաւաստիներ աւ կենդանին տեսնելու կ'երթան:
Առիւծը ան առն առջին քիչ մը միտ ունէր ուտելու, վասն
որոյ շատ խոժոռեցաւ ու կատուեցաւ՝ երբ աւ մարդիկը զննքը
անհանգիստ կ'ընէին:

Աս նաւաստիներէն մէկը առիւծին մտ երթալով բտաւ.
"Ա, երոն, խեղճ՝ Ա, երոն, զիս շնո ճանչնար": Առիւծը աւ
ձայնը լսելուն պէս մէկէն կերակուրը ձգեց, ու բախտութեան նը-
շաննելով սկսաւ նաւաստիին քոյք երթալ. նաւապարն ալ
սկսաւ շոյել կենդանայն գլուխը. առիւծն ալ կատուի պէս
կը բռնէր գլուխը անոր ձեռքին տակը՝ որ շոյէ ու սիրէ զննքը:

Անկերտներն աւ բանն որ տեսան՝ շատ զարմացան մինչև որ պատ-
ճառն իմացան, թէ քանի մը տարի առաջ աւ կենդանին աւ
նաւաստիին հետ մէկ նաւ նն եղեր, ու աւ մարդը կը կե-
րակէ եղեր զանիկայ. անոր համար իր բարերարին ձայնը
առնելուն սիսեր էր այնպէս ուրախանալ:

Արիջ պատմութիւն մըն ալ ընեմ՝ առիւծին երախտագի-
տութիւնը ցուցնելու համար:

Արիւ. հազար տարիի շափ առաջ Հոտիմայեցի իշխան մը
իւր գերիին հետ այնպէս շարաշար կը վարուէր՝ որ ալ համբերել
չկրնալով ձգեց փախաւ տէրօջ տունէն, և որպէս զի զննքը
գտնելու կարող չըլլան՝ գնաց անտառը ու հոն ինքզինքը պա-
հեց քարայրի մը մէջ: Արիւտը որքան փախցաւ խեղճ գե-
րին՝ երբոր տեսաւ թէ ան քարայրը առիւծի որջ մըն է և

զեր, ու անդիկէն սողին սոսկալի առիւծ մը կու գար զէպ 'ի իրեն : Տարակոյս չկայ որ խեղճ մարդուն լեզին պատակեցաւ վախէն, ու կարծեց թէ պատառ պատառ բլբլով առիւծին ճանկին տակ մտնի պիտի : Սակայն ընդհակառակն առիւծը կամաց կամաց մարդուն մտեցաւ, ու հառաչանքով ոտքը վերջուց զերիին զէմը բռնեց. զերին ալ քննեց ակտաւ որ ոտքը փուշ մըն է մտեր, զգուշութեամբ բռնեց դուրս քաշեց : Առիւծը դառն ցաւէն ազատելուն համար՝ սկսաւ իր բարերարին մօտն երթալ, ու ոտքն խնայով քծնիլ շան մը պէս :

Աս զերին առնն մը փախտական ապրելէն ետքը բռնուեցաւ. և վճիռ եղաւ որ դադանի առջև ձգեն ու սպաննեն. ինչպէս որ ստփրութիւն էր հին աստնները մահապարաները աս կերպով մեռցընել :

Ասա այնմ՝ աս խեղճ զերին հրապարակ ակզ մը հանեցին, ու նոր բռնուած առիւծ մը բերին որ վրան յարձակի :

Ետքը 'ի զննին կեցողները կը կարծէին թէ ան կատաղի առիւծը խեղճ զերին մէկէն կտոր կտոր պիտի ընէ. և որքան զարմացան երբ մէյ մըն ալ տեսան որ առիւծը գլուխը ծըռած՝ կամաց կամաց զերիին քով դնաց, ու փոխանակ պառակտելու՝ շան պէս սկսաւ քծնիլ զերիին ոտքին քով : Աս ան առիւծն է եղբր, որուն ոտքն փուշը հաներ էր զերին առնօք. ուստի կենդանին ալ հիմա իր բարերարին վրաս մը չէր տար :

Այսքը որ հօն 'ի զննին կեցեր էր՝ խիստ զարմացաւ, ու զերիին ազատութիւն շնորհեց, ու առիւծն ալ պարգևեց անոր : Գերին ալ առիւծը Հոովմայի մէջ պարտքընելով և ժողովուրդին ցուցընելով՝ շատ ստակ շահեցաւ :

Ժ Ն Ո Ղ Ք ' Ի Գ Ե Ր Մ Ը Ն Ի Ը

Գերմանիա սաստիկ սովի մը ժամանակ աղքատիկ ընտանիք մը սովամահ կորսուելու տառապանաց մէջ ինկան : Ընկն միջոցէ և օգնութենէ անյոյս, էրիկը կնկանը կ'առա-

չարիէ որ իրենց չորս զաւկըններուն մէկը ծախեն, որպէս զի կարող ըլլան թէ իրենց և թէ մնացած զաւակացը քիչ մը հաց ձարելու, և առ ցաւալի առաջարկութեանը սկամաց զիջաւ զթասիրտ մայրը արտասուալից աչօք:

Իսկ դժուարութիւնը հոս էր թէ ո՞րը ընտրեն ու ծախեն. ո՞րկէ զրկուին: Ախա մեծէն սկսան խորհիլ. բայց ոչ հայրը և ոչ մայրը կրնային բաժնուիլ անկէ. սիրուն զաւակը իրենց անդրանիկ որդին էր. անկէ չէին կրնար բաժնուիլ: Արկորդ զաւակը խորհուրդի առին, սակայն տառապեալ մայրը սկսաւ դէմ կենալ անոր ալ, քանզի տղան ճիշդ իր հօրը նմանութիւնը ունէր. վասնորոյ չէր կրնար անկէց ալ բաժնուիլ: Արագն և կաւ երրորդ զաւկին, որ գեղեցկատեսիլ աղջիկ մըն էր. բայց հոս ալ խանդակաթ հայրը դէմ կեցաւ, քանզի աղջիկը շատ մերձ նմանութիւն ունէր մօրը. վասնորոյ չէր կրնար անկէ զրկուիլ: Մնաց ամենէն փոքրը. երբ սկսան խորհիլ իրենց փոքրիկ զաւկին վրայ, հայրն ու մայրը միաբերան ըսին. «Չէ. չենք կրնար բաժնուիլ անկէ, անիկայ մեր Բենիամինն է, մեր ծերութեան քաղցրիկ և սիրուն զաւակը. չէ չենք կրնար զրկուիլ անկէ. ալ աղէկ է որ ամէնքս մէկտեղ կորնչինք սովամահ, քան թէ մեր անուշիկ զաւկըններուն մէկէն զուրկ մնանք»:

Ն Ե Ր Թ Ղ Ա Մ Ի Ց Հ Ա Յ Բ

Բարեպաշտ հայր մը՝ որ շատ բազմահոգ էր իր որդւոյն բարեբաւութեանը և Աստուածպաշտութեանը վրայ, զաւակաց կրթելու միջոցները զանց շառնելով ՚ի գործ կը դնէր: Տղան թէպէտև միշտ առջևն ունէր բարի օրինակ և բարեպաշտական կրթութիւններ ու վարժութիւններ, սակայն իր չար հակամտութիւնները իր պատանեկութեան վրայ յաղթութիւն ըրին, և առաջնորդեցին զինքը ամէն անկարգութեանց, որով իր ծնողացը սիրտը դառնապէս կը վշտանար: Աս անկարգ աղան կը յաճախէր շարերուն ընկերութեանը, և օրէ օր ա-

Նոնց նմանութիւնը կ'առնէր. մինչև սկսաւ ղեջանել և մտիկ բնել իր մէկ շարահարհուրդ ընկերին վաստորհուրդին, և միտքը դրաւ որ իր հօրը կեանքը վերջացրնելու քստմենել խորհուրդը կատարէ, որպէս զի անով կարողանայ թէ ստացուածքի տէր ըլլալ և թէ աւելի ազատօրէն հետեւել իր անառակութեանը :

Աս ցաւալի լուրը հօրը ահանջը կը հասնի, և հայրը երբ ճշմարտիւ կը ստուգէ իր որդւոյն խորհուրդը, կայծակնահար կ'ըլլայ խղճալին :

Իսկ ուզելով որ վերջին ջանք մըն ալ ընէ իր տղին սրտին գպչելու և զանիկայ ուղղելու, ըսաւ տղին. «Արդեակ, քեզի հետ քիչ մը շրջագայի՞նք. քու ընկերութիւնդ ինծի սիրելի է» : Տղան ընգուռնեցաւ հօրը խնդիրը, թերևս իր հայրասպան խորհուրդը կատարելու մտօք :

Ընկերացան երկուքը, ու հայրը կը տանի տղան ընդարձակ անտառի մը խորութեան մէջ, և մէկէն կանկ կ'առնէ և զաւկին կ'ըսէ. «Արդեակ իմ, բնցի որ զիս սպաննել կ'ուզես, և աս բանին վրայ տարակոյս չունիմ : Թեպէտև ես քեզի դէմ շատ իրաւացի գանգաւաներ ունիմ, սակայն դուն իմ որդիս ես, ես քեզ կը սիրեմ, և կ'ուզեմ իմ սիրոյս վերջին մէկ նշանն ալ տալ. վասնորոյ քեզ աս անտառը բերի, աս առանձին տեղը, ուր մարդկային աչք մը չկրնար տեսնել մեր գործքը, և մարդ ալ չիմանար քու յանցանքդ» : Ատքը դաշոյն մը հանեց որ պահեր էր, և ըսաւ տղին. «Ահա՛ որդեակս, ահա դաշոյն մը քեզի, կատարէ կամքդ. գլուխ հանէ քու անագորոյն խորհուրդդ՝ որ իմ կենացս գէմ ունեցած ես. սպաննէ զիս քու հաճութեանդ պէս : Ըստ մեռնելովս թերևս քեզ ազատեմ մարդկային արդարութեան ձեռքը խնայելն. աս պիտի ըլլայ իմ սիրոյս վերջին նշանը. իմ յետին ներդրութեանս մէջ աս ինծի մոխրութիւնն է որ ես քու կեանքդ պիտի ազատեմ, ուր դուն իմն կը սպաննես» :

Արդին կայծակնահար եղաւ կանգնած տեղը, և ապշած մնաց. ու ալ ինքզինքը չկրնալով զսպել՝ բարձրաձայն լաց մը փրցուց, և ինկաւ հօրը ոտքը՝ իր շար խորհուրդներուն համար

Թողութիւն խնդրելու. խոստանալով որ ալ այնուհետեւ իր վարմունքը փոխէ գլխավին, և իր բարի ու մարդասեր հօրը մխիթարութիւն և ուրախութիւն բլայ: Ա՛ս իր խոստանքը վրայ հաստատարիմ կեցաւ տղան. ձգեց իր մնութիւնները և չար ընկերները, և եղաւ իր հօրը ուրախութիւնն ու մխիթարութիւնը, որով իր առաջի առած միշտները և արամութիւնները սկսան փարատիլ:

Չ Ա Ր Ն Յ Ա Ն

Մեծն Աբրաղ Պարոնց թագաւորը երբոր որ մը կանուխ որսի կ'երբեր, ճամբուն վրայ գեղացի մարդ մը գէմն ելաւ: Աս մարդուն չափազանց տգեղ կերպարանքէն ձին թագաւորին աակէն վախէն խրտաւ (էր+էլ+էլ եղաւ), ու քիչ մնաց որ թագաւորը ձիէն իյնար: Թագաւորը աս բանը չարագուշակ գէպը մը սեպելով հրաման ըրաւ որ գեղացիին գլուխը կտրեն: Աւ երբ դահիճները զինքը բռնեցին ու պիտի գլխատէին, գեղացին խնդրեց որ իր յանցանքը իրեն իմացընեն:

«Ի՞նչ յանցանքդ», ըսաւ թագաւորը, «բու չարագուշակ գէմբդ է, որ աս առտու ամէն բանէն առաջ գէմն ելաւ, ու մալ մնաց որ զիս ձիէն վար պիտի ձգէր»:

«Ախտո՛ւ» ըսաւ խեղճ գեղացին այրած սրտով մը, «Ախտո՛ս որ ես ալ ձեր գէմբը սեսայ աս առտու ամէն բանէն առաջ, որ չարագոյն գուշակութեան նշան է եղեր քան թէ իմ գէմբքս. քանզի իմ գէմբս թագաւորը ձիէն պիտի ձգէր, իսկ թագաւորին գէմբը իմ գլուխս մարմինէս պիտի ձգէ»: Թագաւորին հաճոյ գալով աս խելացի պատասխանը, հրաման ըրաւ որ թող տան. և փոխանակ գլխատելու, մեծ գումար մը ստակ պարգևեց, ու խաղաղութեամբ արձակեց:

Կ Թ Թ Ի Թ Ի Ի Ն

Սաճառական մը որ քանի մը տարի առաջ Սպահանի մէջ մեռաւ ու շատ ստակ ձգեց, այնչափ կծծի էր որ թէ իր անձը և թէ իր զաւակը ամէն հարկաւոր պիտոյքներէն կը զրկէր, ու միայն չոր հաց ուտելով կ'ապրէր:

Օր մը բարեկամին մէկը կը գովէ պանիրին համը. «աս ալ կ'երթայ կտոր մը պանիր կ'առնէ, բայց շուտով կը գղջայ աներուն, և կը սկսի քրած շուպլութեանը համար ինքզինք մեղադրել. և ուտի պանիրը փոխանակ ուտելու, շիշի մէջ կը դնէ, ու սննեակին մէջ կը պահէ, և երբ սիրած ուզէ պանիր ուտել՝ հացը շիշին կը քսէ ու այնպէս կ'ուտէ: Օր մը ուշ մտալով և սննեակին ալ բանալին իր քովն ըլլալուն պատճառաւ՝ տղան հացը կ'առնէ ու սննեակին դրանք քսելով քսելով կը սկսի ուտել:

Հայրը վրայ կու գայ և բարեխօսեամբ կը պոռայ, «Կանխմ տղայ՝ ի՞նչ կ'ընես հոգ»: «Կերակուրի ատեն է, հայր իմ», ըսաւ տղան, «ու բանալին ալ քու քովդ ըլլալուն՝ դուր չուկրցի բանալ. ուտի հացս դրանք կը քսեմ՝ շիշին չհամեւուս համար»: «Շ ապլ տղայ», աղաղակեց կծծի մարդը բարեխօսեամբ, «որ մին ալ առանց պանիրի չէ՛ր կրնար անցընել. դուն բնաւ հարստանալիք չունիս»:

Պ Ա Տ Մ Ի Թ Ի Ի Ն Զ Ի Լ Ե Ղ Օ Ի Ե Ր Ե Ի Ը Ն Յ Ի Ո Ս

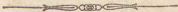
Պուկաս արքեպիսկոպոսն, որ յետոյ կաթուղիկոս դառաւ, գնում էր Պօլիս. ամառ էր, տաքն շատ դոռեց, մին գեղում վէր եկաւ, ուղեց փորք ինչ հանգստանալ. մտաւ մին տուն, ծոցի ժամացոյցն կախ արեց պատիցն, շորերն հաննց ու հրամայեց ծառային, որ խամ էր ու նոր բռնած, որ ոչ ոքի չը թողնի ձէն ու ձուն հանի, մինչև քնիցն վեր կենայ:

Մին փոքր անցկացաւ, ծառայն տկանջ զրեց որ ժամացոյցն չաղկ ու չուղկ է անում. զարմացաւ ինչպէս որ չտես էր, ու հրամայեց ժամացուցին մունջ կենայ, ըստ որում սրբազանն քնած է: Տեսաւ՝ չէ՛, ժամացոյցն իւր խօսքին մտիկ չի տալիս, բարկացած մտա դնաց, հասժախայ տալով կամաց կամաց վեր առաւ, զրեց քարի տակին, լաւ ջարդ ու բուրդ արաւ, մինչև ժամացոյցն ձենն կտրեց. յետոյ տարաւ էլի պատիցն քաշ արեց՝ ասելով. էտպէս հոգիդ կը հանեմ ու մունջ կը կացնեմ հա՛:

Եպիսկոպոսն վեր կացաւ, նայեց որ իմանայ քանին է ժամն, տեսաւ ջարդած. բարկացած կանչեց ծառային հարցրեց. Ո՞վ է էտտեղ ներս մտնել ու ժամացոյցս էտպէս արել. Ո՞չ որ սրբազան. զու հրամայեցիր, ոչ ողի չթողնիմ ձէն ու ձուն հանէ. էտ իբրինն սատանայ է ինչ է, քանի անգամ սաստեցի մունջ կենայ, խօսքիս չտեց. Էնդուր համար ես էլ վեր բերի պատիցն, զրի քարի տակին, հէնց մին երկու խփեցի գլխին, հոգին բերանն եկաւ մունջ կացաւ:

—

Արեանցին պարծենում էր թէ ես մին տարուսն թիւհրան կատարեալ Պարսերէն սովորեցայ: Մէկը սրան հարցրեց, Պարսերէն գլխին ի՞նչ կասեն: Պատասխանեց, Սուր: Գլտակի՞ն. — Սուրման: Գիշերագտակի՞ն. — Սուրբսան: Ըլինքի՞ն. — Սուրհիւր: Իերանի՞ն. — Սուրձու: Եկանջների՞ն. — Սուրձու: — Արեմն ես ոչ թիւհրան եմ զընացել ոչ Ետպահան. կուզես ասեմ թէ մտղերին ի՞նչ կասեն: Սուրհիւր: — Հա՛ տոյ ի՞նչ խելօք մարդ ես, որ առանց սովորելոյ գիտում ես:

ԱՐԱՎ

ՄԱՌԿ ԵՒ ԿՈՎ

Կարգացողի մը տուն մեծցած

Հին զբբերու կողեր կրծած,

Չնչին մկնիկ մը կար հպարտ.

Որ երթալով օր մ'արտէ արտ

Կը տեսնէ կով մը ծանրաքայլ.

Վս է եղեր, կ'ըսէ ժուռ զայ.

Ինչուան որ դու մէկ մը շարժիս'

Ճամբուդ կէտը կը տեսնես զիս.

Սորվէ սորվէ կով բարեկամ,

Թեպէտ պղտի ես կ'երևամ"

Բայց տես ինչպէս շուտով շուտով

Կ'երթամ կու գամ ամէն ճամբով.

Սնձութենէն բան չելար, չէ,

Ճարպիկ եղեր, ինծի նայէ" . . .

Դեռ խօսքին կէտը բերանն էր'

Սէկ մ'ալ կատուն որ պահուրտեր

Ու կը գիտէր յարմար ատեն'

Յատրեց վարան ցրտուց իրեն

Ինչ աննման են մէկմէկու,

Չնչին մրկան չափն ու կովու :

Գուր ալ պարծենկոտ իմաստակը

Փորձով չափերնիդ կ'իմանար :

Թ Ա Մ Կ Ա Կ Ա Ն Ժ ՈՒԹ Կ Ա Ր Ժ Ի Բ

Ա Կ Ն Հ Ա Ր ՈՒ Թ Ի Ի Ն

Ահնհարութեան կամ նախնի հաւատը այնպէս սովորական բան մըն է արեւելքի և արեւմուտքի ռամկաց մէջ, որ շատ դժուար պիտի ըլլայ իրենց հասկըցընելը՝ թէ բոլորովն անհիմն ու սուտ կարծիք մըն է ասիկայ:

Ընդհանուր մտորութիւնը աս է թէ որ և իցէ մարդ կրնայ ուրիշը կամ ուրիշն ունեցած բանը աշխարհ, այսինքն այնպիսի կերպով մը նայիլ զբան որ շնչաւոր է նէ հիւանդանայ կամ մեռնի, անշունչ բան է նէ աւրուի կամ կտորի և կամ կորսուի: Աս անճոռնի կարծիքին կերպով մը մեկնութիւն յարմարցընել ուզելով սովորաբար կ'ըսեն թէ աշխարհ կամ նախնի մարդուն աչքէն տեսակ մը թոյն կ'ելլէ ու զիմացի բանին կերթայ կը թռնուտորէ. մտքերնին ալ դրած են թէ աս բանիս մէկհատիկ զեղն է կապուտ ուլունք (պաշտօն) և կամ լաթ ու սխտոր կախել այնպիսի աչքիլուելու յարմար բանութուն մըս:

Ասիս ենդադրութիւնը սուտ է. մարդուս աչքը ժանտ նայուածք մը կրնայ ունենալ, ինչպէս որ նախանձոտ, սխտալ, չարասիրտ, բարկասիրտ, անզգամ մարդոց աչքերէն կ'ընկնայ. բայց անմասն ու անմեղ մարդկանց ամենեկին փնաս մը չկրնար ընել: Ապա թէ ոչ որովհետեւ դժբաղդութեամբ աշխարհիս մէջ նախանձոտ ու չարասիրտ մարդիկ աւելի բազմութիւն են քան թէ անմեղ ու բարեսիրտ մարդիկը, այսօրուան օրս անմեղ մարդ պիտի չմնար աշխարհիս վրայ, և անմեղները կամ նաև մեղաւորները իրենց թշնամիներէն աչքիլուելով՝ ոչ անողջութիւն պիտի ունենային, ոչ հարստութիւն, ոչ յաջողութիւն, ոչ բնտանիք և ոչ իսկ կենդանութիւն:

Բայց, կ'ըսէ, կը գտնուին այնպիսի մարդիկ որ մէկ տան մը աչք տուածներնուն պէս, ան տունը կամ կը փլչի, կամ կ'այրի, կամ պատահանները կը կտորաին: — Ասանկ բան ըլլալը անկարելի է. վասն զի մարդուս աչքերէն չէ թէ թոյն հապա

սատանայ ալ ելլէնէ, չկրնար այնպիսի շարիք ուզած ասանը հասցընել : Ալ սակայն դնենք թէ սատանայական զօրութիւն մը կ'ելլէ աչքէն ու ասոր անոր կը վնասէ . անանկին դէմ կապուտ ուլունքը կամ սխտորի պճեղը ի՞նչ ուժ պիտի ունենայ որ ակնհարութիւնը կտրէ : Ո՞րչափ նոր շինած տուներ տեսած եմ որ մէկ անկիւնէն քանի մը պճեղ սխտոր ու քանի մը կապուտ ուլունք կախեր էին , ու վրան շարաթ չանցաւ՝ ուրիշ տուներու հետ սյրեցան մոխիր դարձան թէ ան տուները և թէ անոնց յուռութունքը (ԲԷԼՆԷՐ) :

Ծնողքներ կան որ սաստիկ որդեսիրութեամբ իրենց զաւկըններուն վրայ կը դողդղան . մէյ մըն ալ յանկարծ անոնց վրայ հիւանդութիւն մը դալուն պէս, վայ տղուս աչք տուին , աչքիլեցին , Լուր տուին բսելով շուտ մը պառաւ մը կը կանչեն , ինչ ազգէ ինչ հաւատքէ կ'ուզէ ըլլայ , կը ցուցընեն տղան . անիկայ ալ կը նայի՝ հա՛ , անանկ է , կ'ըսէ . տղադ սիրուն ըլլալուն համար աչքի է եկեր : Գիտացը կ'անցնի , քանի մը աւելորդապաշտական բաներ կը փափրսայ , իբր թէ կ'աղօթէ , երբեմն երբեմն վրան կը թըքթըքէ նորէն կ'աղօթէ , երբեմն ալ երեսն 'ի վեր կը փէ , ու տղան մտրը կը յանձնէ , բան չկայ՝ կ'անցնի կ'ըսէ : Ըս հեթանոսական սովորութիւնները շատ վնաս կ'ընեն բարեպաշտ քրիստոնէից հոգւոյն . վասն զի Ըսաուած արդիլած է այսպիսի բաները :

Քանի մը տեսակ ակնհարութիւններ ալ դնենք հոս ընթերցող տղայոց զուարճութեանը համար : Էին ասան կարծիք մը կայ եղեր որ Վիւրիկեցի կախարդներուն մէկ աչքին մէջ երկու բիր կայ . ուստի որուն վրայ որ ան աչքով նային , մէկէն կը մեռնի : — Պոնտոսի կողմերը կախարդներ կան եղեր որ իրենց մէկ աչքին մէջ նոյնպէս երկու բիր կայ եղեր , մէկպիսին մէջն ալ ձիու կերպարանք : — Իտալիոյ կախարդները մէկ նայուածքով մը մարդոց սիրտը կ'ուտեն ու ձմերուկներուն միջուկը կը չորցընեն եղեր : — Սպանիացիին մէկը անանկ չար աչք ունի եղեր որ տան մը պատուհաններուն վրայ ուշադրութեամբ նայելուն պէս՝ բոլոր ապակիները կտոր կտոր կ'ըլլան եղեր : — Ուրիշ Սպանիացի մըն ալ թէ կամայ թէ

ակամայ՝ որ մտրդուն վրայ որ նայի, անիկայ մէկէն կը մտնի եղեր: -- Ուրիշ մը դաշտին մէջ ժողվել կուտայ եղեր չորս դիէն շատ մը հաւեր, ու մէկ նայուածքով ամէնքն ալ կ'սպաննէ եղեր:

Մասնկ առասպելներուն թիւը համրանքը չկայ տղեա ու միամիտ ժողովրդոց մէջ, բայց զարմանքը աս է որ հիմա ալ կը գտնուին ասանկ բաներու հաւատացողներ, ու չեն ալ հարցըներ թէ հապա ինչո՞ւ հիմա չեն գտնուիր այնպիսի փորձանաւոր աչքի տէր պատաններ: Այսան զի կրնային պատասխան անել թէ պատճառը աս է որ հիմա քիչ կայ ասանկ բաներու հաւատացող: Փափաքինք ու ջանանք ուրեմն որ ամենեկն ալ շինան ու վերնան ասոր պէս խնդուխկառ կարծիքներու հաւատք բնծայողները. ան ատեն անշուշտ աչքի գալն ալ անյայտ կ'ըլլայ կը վերնայ:

Ա Ղ Ք Ա Յ Ա Ղ Ջ Ի Կ Մ Ը

Աստուա Գ. Ը վետի թագաւորը՝ մէկ օր մը ձիով գեղե մը մէջէ որ կ'անցնէր, համեստ կերպարանքով աղքատ աղջիկ մը տեսաւ՝ որ ճամբուն վրայի աղբիւրէն իր ամանը կը լեցընէր: Չին դեպ ՚ի աղբիւրը քշելով՝ աղջեկանը բաւ որ քիչ մը ջուր տայ իրեն խմելու: Ասանց անձրկելու շուտ մը վեր առաւ աղջիկը ջուրին ամանը, ու պարզութեամբ մը թագաւորին բերնին մտակցուց:

Թագաւորը ջուրը խմեց, ու շնորհակալ ըլլալով աղբիկէն՝ բաւ. «Մղջիկս եթէ ինծի հետ քաղաքը գալու ըլլաւ, կը ջանամ քեզ աղքատութենէ հանել, ու աղէկ վիճակի մը հասցընել:»

«Մէ՛ն տէր իմ», պատասխան տուաւ աղջիկը կարմիրելով, «ես քու խոտամունքդ չեմ կրնար ընդունիլ: Աս չեմ ցանկար մեծութեան հասնիլ, ինչ վիճակի մէջ որ Աստուած դրաւ զիս՝ գո՛հ եմ անկեց: Բայց թէ որ մեծութեան ցանկայի ալ նէ՛ զխաւոր պատճառ մը կայ՝ որ անոր համար չէի կրնար դալ ձեր հետը»:

“Վնչո՞ւ չէիր կրնար”, հարցուց թագաւորը՝ քիչ մը զարմանալով :

“Վնոր համար որ”, ըսաւ աղջիկը ամօնալով, “իմ մայրս աղքատ ու հիւանդոտ է, ու ինծմէ՛ ՚ի զատ մէկը չունի իրեն օգնող՝ կամ զինքը մխիթարող իրեն հաղարու մէկ նեղութիւններուն մէջ : Վիտայիր տէ՛ր իմ” որ երկրաւոր մեծութիւնները զիս չեն կրնար համոզել զանիկայ ձղելու, կամ իմ պարտաւորութիւնս զանց առնելու՝ որ սէրը ինծմէ կը պահանջէ” :

“Վէր է մայրդ”, հարցուց թագաւորը :

“Վա պղտի իրճիթին մէջ”, պատասխանեց աղջիկը, մատուղա ցուցնելով անպիտան հին տուն մը :

Թագաւորը՝ որուն սիրտը ելաւ աղջկան շնորհալի խօսքերէն, շնորհք մը ընելու համար անոր՝ գնաց իրճիթէն ներս մտաւ, ու տեսաւ որ տարիքը առած պառաւ կին մը զեանի վրայ պառկեր է, ու անկողինի տեղ միայն քիչ մը խոտ կոյ տակը :

“Կրթո՞ւն՝ շատ կը ցաւիմ որ քեզ ասանկ մինակ ու խրճալի միճակի մը մէջ կը տեսնամ հոս”, ըսաւ :

“Վ՛հոսն՝ տէր իմ”, պատասխան տուաւ կինը. յիրա՛ւի ես եւեւրք խղճալի պիտի ըլլայի՝ թէ որ ան աղնիւ ու ծնողսեր աղջիկը չունենայի. ան է՝ որ կ'աշխատի ամէն կերպով ինծի օգնելու, ու նեղութեանս մէջ զիս մխիթարելու” :

Թագաւորը թերեւս իր կեանքին մէջ ասանկ խղճալի բան մը տեսած չունէր. անոր համար խղճմտանքը անանկ արթննցաւ, որ ան բողբոջին ինչ ընելը չէր դիտեր ան խեղճերուն :

Եւ որովհետեւ կարող էր ամէն կերպով անոնց օգնական ըլլալու, կատրց մը սակի հանեց աղջկանը ձեռքը զրաւ, ու ըսաւ. “Վեցիր հոս, ինչպէս որ կ'ուղէիր, նայէ՛ քու մայրդ՝ ու ես շուտով քեզ պիտի կարողացընեմ” որ ոչ աւելի աղէկ նախա զինքը. մնաս բարով սիրելի աղջիկ. թագաւորիդ խոստմունքին աղէկ հաւտա” :

Թագաւորը պալատը գացածին պէս՝ եկամտաւ կապեց ծեր կնկանը՝ քանի՛ որ ողջ էր. ու մտնելէն ետեւ նոյն եկամտաւ աղջկանը ժառանգ մնաց :

ՈՐԳԻՆՎԱՆ ՀՆԱԶԱՆԳՈՒԹԻՒՆ

Պարկընտայի Ղուքսը 1, 0, 1-ի իր տղայութեան հասակին մէջ որդիական սիրոյ պատկեր մըն էր: Ինչու երբէք հարկ չէր ըլլար զինքը չեխել կամ պատժել իր պարտքը կատարել տալու համար: Մէկ խօսք մը կամ միայն մէկ նայուածք մը հերիք էր իր վրայ կատարեալ զգաստութիւն բերելու:

Արտօր իր մայրը քիչ մը սրգոյած երևնար իրեն, կամ սովորականէն նուազ քաղցրութեամբ խօսէր հետը, մեծ տրամաբան մէջ կ'իյնար: Ասանկ զխպուածներու մէջ շատ անգամ կու լար, ու ձեռքերը կուրծքը կապելով կ'ըսէր մօրը. «Մերելի մայրս՝ կ'աղաչեմ ինձի մի բարկանար. ինչ որ կամք կ'ընես՝ սիրով կը կատարեմ»:

ՊԶՏԻ ՏՂԱՅ ՄԷ

Եօթը տարեկան պզտի տղայ մը առու մը տիկինի մը հետ տեսութիւն ընելու գնաց, որ զինքը շատ կը սիրէր:

Ղախաճաչի ժամանակ սեղանին վրայ խորոված տաք հաց կար, ու հրամցուցին իրեն, բայց տղան չէր ուզեր առնել: «Տաք հաց չե՞ս սիրեր», հարցուց տիկինը:

«Ղրամերէք խաթուն՝ շատ կը սիրեմ», ըսաւ տղան:

«Ուրեմն սիրելիս՝ ինչո՞ւ չես առներ», կրկնեց տիկինը:

«Ղայրս հրաման չունի որ ես տաք հաց ուտեմ», պատասխան տուաւ տղան:

«Ի՞նչոք հայրդ հոս չէ հիմա», ըսաւ տիկինը, «դուն տաք հաց կերած ես կամ չես ան ինչ պիտի գիտնայ. առ կտոր մը, աս տեղը փաս մը չկայ»:

«Չէ՛ սիրելիս ես իմ հօրս ու մօրս անհնազանդ ըլլալ չեմ ուզեր. անոնք ինձի ապստամբ իմ պարտքս է որ ընեմ, թէ և անոնք ինձմէ շատ հեռու ըլլան. ես աս հացին ձեռքս չեմ գպցըներ, թէ և աղէկ գիտնամ՝ ալ որ մէկը պիտի շտենէ»:

ու ինչ ընկը պիտի չզիտցուի : Միայն իմ գիտնարս բառական է մտքիս խաղաղութիւնը արեւլու և զիս ապերջանիկ ընելու” :

Ինձեզոց՝ զուս ալ աս տղին պէս հնազանդ ես ծնողացդ :

ԱՐԻՍՏՈՂՈՄ

Արիստղոմ՝ էր որդի Իսրայէլացւոց մեծ թագաւորին՝ Դաւիթ Մարգարէին : Տարակոյս չկայ թէ այնպիսի մարդու մը տղայ ըլլալով շատ մարմնաւոր բարեք կը վայելէր, ուսկեց աղքատները զուրկ էին : Ասա գեղեցիկագեմ էր, և իր հօրն ալ շատ սիրելի. և ուստի հաւանական է որ հայրը շատ հոգ չորաւ զանիկայ մանկութենէն կրթելու. և Արիստղոմ՝ եղաւ անկիրթ և անսանձ պատանի մը :

Իր կենացը առաջին գործքն եղաւ իր եղբայրը մեռցընել տալ և կամ նոյն է մեռցընել : Աս ստեղծի մեղքը գործելէն ետքը՝ վախէն իր տունէն և երկրէն արիպուեցաւ փախելու բնակիլ հաապաշտներու երկիր՝ ուր Ճշմարիտ Աստուածը չէին ծանշնար : Աղոմնին խօսքը անոր յարմար կուգայ որ կ'ըսէ . “Ամբարիշտը առանց մէկու մը հարածելուն կը փախչի” : Ա՛լ կրնայ պատմել չարագործին խղճմտանքին տուած թշուառութիւնն ու անհանգստութիւնը :

Իրեք տարի հաապաշտներու երկիր օտարական բնակելէն ետքը՝ Դաւիթի իշխաններուն մէկուն Յովարին բարեխառութեամբը նորէն իր հայրենիքը զարձաւ, և հայրն ալ ներեց բոլոր յանցանքները : Այս թագաւորին քով մտաւ, երեսին վրայ գետնը իյնալով երկրպագութիւն ըրաւ. թագաւորն ալ համբարեց Արիստղոմը :

Արիստղոմ՝ փոխանակ շնորհատարա գտնուելու իր հօրմէն ընդունած մարդասիրութեանը և երախտիքներուն, կամ թէ յանցանքը ծանշնալու և իր չար բնաւորութիւնը իրմէ ձգելու տեղը՝ շուտով սկսաւ հնարք խորհել իր հայրը ամոռէն իջեցընելու :

լու, և ինք անոր տեղը ամուսն ելլելու: Այսն որոյ սուտ խոստմունքներ ըրաւ Խորայեւացւոց, և հրապարելով ժողովուրդէն շատը իր հողմը դարձուց, և ետքը անոնց հետ մէկ տեղ հօրը դէմ ապստամբեցաւ:

Ղաւիթ երբ աս դաւաճանութիւնը իմացաւ, պարտաւորեցաւ որ իր պաշտանն ու թագաւորանիստ քաղաքը ձգէ փախչի իր անդգամ տղին Վրիստղոմին երեսէն և անոր սուրէն: Ո՛վ, ի՛նչ ցաւալի պատմութիւն է որ կը կարգանք աս ծեր ու բարեգործ թագաւորին վրայ՝ թէ «Ղաւիթ Չիթենեաց լեռնէն վեր կ'ելլէր, ու ելլելով կուլար. և զլուխը ծածկեր էր, ու անիկայ բոկոսն կը քայէր. և անոր հետ եզոզ բոլոր ժողովուրդն ալ ամէնքը իրենց զլուխը ծածկեր էին, (որ նշան էր մեծ արտամութեան) ու լալով կ'ելլէին»:

Եւ այց Մատուածային նախախնամութիւնը աս շար զաւկին սրտին խորհուրդները խափանեց, ու իրեն խրատ տուող իմաստուններուն խորհուրդները փուճը հանեց: Այլ ան բանն որ իր անցեալ զարգնն ու իր հպարտութիւնն էր, նոյնը իր կորստեանը և կործանմանը միջոց եղաւ. քանզի երբ Վրիստղոմ ջորիին վրայ հեծած կ'երթար, ջորին գնաց կաղնի ծառերուն մէջ մտաւ, ու Վրիստղոմին մազերը ծառերուն ոտերուն պըլուեցան, ջորին ալ տակէն անցաւ գնաց, և Վրիստղոմ մազերէն կախուեցաւ երկինքի ու երկրի մէջ տեղը: Արբոր ասանկ կախուած կեցած էր կենդանի՝ սուկալի տեսարան մը բոլոր ապստամբներուն և անհնազանդ զաւկներուն, Յովար քաշեց ազեղը իրեք նետ նետեց ապստամբ Վրիստղոմին սրտին, և հոն գանուողներն ալ զարկին սպաննեցին զինքը. ու ետքը ծառէն վար առին ու անտառին մէջ խորունկ փոս մը ձգեցին: Եւ հա այսպէս վերջացաւ ան անհնազանդ և ապստամբ Վրիստղոմին կարճ կեանքը՝ որ Խորայեւացւոց բարեպաշտ թագաւորին Ղաւիթ մարգարէին տղան էր:

Արեւի ընթերցողք՝ Վրիստղոմին դէպքը ձեզի խրատ թող ըլլայ: Օգուշացէք սիրելիք վրէժխնդրութեան ոգիէն. չըլլայ որ երբէք մէկուն մնաս մը ընելու խորհուրդ ընէք. աս շար ոգին ուր որ բնակի՝ հոն է կոխ, սպանութիւն և շատ ուրիշ շարիք:

Օգուշացէք սիրելի պատանիք նաև հպարտութենէ. որքան սկարածիտ են ան պատանիները որոնք կը հպարտանան իրենց գեղեցիութեան վրայ: Վարձեալ զօգուշացէք փառասիրութենէ և իշխանասիրութենէ: Սեծութեան ցանկանալն էր որ Մըխողոմը իր հօրը դէմ ապստամբեցուց, թէպէտև Մատուծոյ արդար դատատանը վրայ հասաւ ու շարաշար կորսուեցաւ: Այլեցէք Սուրբ Վրոց ան խօսքը որ կը սորվեցընէ ամեն վիճակի մէջ դո՛՛հ ըլլալ և ունեցածովիս բաւականանալ:

Սիրելի՛ ընթերցող՝ աւելի աղէկ է բարի և առաքինի ըլլալ, քան թէ մեծութեան հասնիլ:

“ԵՏՔԸ ՈՒՐ ՊԵՏԻ ԵՐԹԱՄ”

Անճարեղ Հնդկաստանցի մը՝ որ մահուան անկողնին վրայ պառկած է եղեր, երբ տեսեր է որ ան Մեծանօթ աստահանութիւնը կամ յաւիտենական աշխարհը մանելու վրայ է, սկսեր է աղաղակել ու ըսել, “Վնծի ի՞նչ պիտի ըլլայ”: Պրահմինը որ քովը կեցած է եղեր, “Վուն”, ըսեր է, “ուրիշ մարմնի մը մէջ պիտի բնակիս”: “Մնկէ ետքը ո՛ւր պիտի երթամ”, կ’ըսէ մարդը: “Սուրիշ մարմնի մէջ”, կ’ըսէ Պրահմինը:

“Մը անկէ ետքը”, կը կրկնէ հիւանդը: “Մնկէ ետքն ալ մեկ ուրիշի մը մէջ, և այսպէս միլիօնաւոր դարեր”, կը պատասխանէ Պրահմինը: Մը բոլոր ժամանակը ակնթարթ վայրկեանի մէջ կշռելով՝ աղաղակեց խղճալի մարդը, “Մը ետքը ուր պիտի երթամ”: Հեթանոսութիւնը աս հարցմունքին բնաւ չկրնար պատասխանել. և ողորմելի Հնդիկը մնաւ, զուր տեղը տառապելով և ստուգել ջանալով թէ վերջապէս ուր պիտի երթայ:

ՔՐԻՍՏՈՍ ԻՐ ՄԱՅՐԸ ՍԵՐՑ

Քրիստոս խաչափայտին վրայ գամուած էր, և իր մարմնոյն ծանրութիւնը կախուած էր իր վերաւորեալ անդամներէն, և տանջանաց իշխանութեան տակ կը հեծէր, երբ իր ծնողքը կը հոգար անդուլ սիրով: Ամենէն ազդու եղանակաւ պատուէր տուաւ իր ամենասիրելի բարեկամին որ իր մօրը հոգ տանի և խնամէ զանիկայ: Աս պատուէրը կամ խնդիրը ըրաւ կարճ խօսքով մը, քանզի այնպիսի պարագաներու տակ խօսիլը իրեն տանջանքը կ'աւելցընէր: «Ահա հայր +» էր իր խօսքը. բայց բաւական էր և ազդու:

Արդ ներեցէք՝ սիրելի ընթերցողք՝ որ ամէն մէկէդ խնդրեմ՝, ինչ և իցէ հասակի մէջ որ ըլլաք, երթալ և ճամբայ մը գտանել կամ հնար մը ճարել ձեր ծնողքը խնամելու և հոգալու՝ ձեր բարերար Վրդէին պատուական օրինակին հետեւելով: Չանք բրէք որ ձեռքերնէդ ինչ աղէկութիւն որ կու գայ՝ ընէք, անոնց սիրտը ուրախացընելու և մխիթարելու համար, իրբև արտայայտութիւն ձեր ծնողասիրութեանը:

ՉԻՆԵՑԻՈՑ ԱՌԸԹՆԵՐ ԹՆՈՂԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՑ

Մէկ որդի մը որ իր սրտին մէջ որդիական սէր կը զգայ՝ իրեն ծնողաց ձայնը կը լսէ՝ դեռ անոնք չխօսած, և զանոնք կը տեսնայ՝ թէպէտև առջևը չըլլան:

Արրոր հայրը զինքը կը կանչէ, պարտական է ամէն բան թողուլ երթալ:

Պատուեցէք ձեր հօրը հաւասար զանոնք՝ որ ձեր կրկին տարիքը ունին. և ձեր անդրանիկ եղբօրը հաւասար զանոնք՝ որ ձեզմէ տասներկու տարի մեծ են:

Արդին առանց նայելու հօրը և մօրը պակսութեանցը՝ պարտական է պատուել զանոնք և ամենայն ջանքով անոնց պակսութիւնները ծածկել:

Մշխարհիս մէջ առաջին արցունքը թափողը՝ թշուառ հայր մը
եղաւ :

Մէն չարիք գէշ որդի բլալէն կը սկսի :

Մէկն որ իր որդիական պարտուցը անխոյժ է, անոր ամէն
առաքինութիւնները վտանդի մէջ են :

Մն ամէն բան որ որդիական պարտուց կը մնասէ, հասարա-
կաց կը մնասէ :

Ինքզինքը կը փառաւորէ՝ ով որ իր ծնողքը կը դովէ .
ինքզինքը անպատիւ կ'ընէ՝ ով որ իր հայրը կամ մայրը կ'ար-
համարէ :

Ք Ն Ա Ր

Չմեռուան ցուրտ իրիկուն մըն էր և Կուսմար անտառէն իր
միայնիկ խրճիթը կը դառնայ : Կ'ուզէ աղոցը կտոր մը հաց
և փել, բայց տունը ոչ պիւր ունի և ոչ ցորեննոցը հատ մը
ցորեն :

Երկու պզտի աղաքը գէմը կ'ելեն, որ անօթութենէ երես-
նին գոյն չկայ :— Հայրիկ մեզի հաց տուր, փորերնիս ա-
նօթի է. պզտի կտոր մըն ալ տաս մեզի բաւական է :— Ով
որդեակք իմ, բան մը չունիմ. Մտուած մեզի ողորմի :

— Երբոր մայրերնիս ան սև ճաղին մէջ դրած տակէ տարին
ու եկեղեցւոյն քովի ձորը թաղեցին, մեզի հաց մը տուիր որ
բոլոր արցունքով թրջած էր : Մէ մեզի հայրիկ, ան վեր-
ջի հացն էր որ մեզի կու տայիր :

— Ո՛հ, որդեակք իմ, այսօր ամենեկին բան մը չունիմ որ
ձեզի տամ : Ս՛աղը Մտուած ողորմած է. իրեն օքնութեա-
նը սպասենք : Ո՛հ, թէ որ կարելի է դուք ալ ինծի պէս
սրտերնիդ ամուր բռնեցէք : Գուցէ վաղը ուտելու բան մը
գտնէք :

Մս բերով քնարը պատին վրայ կախուած տեղէն վար կ'առ-
նու, որ զօրաւոր ձայն մը ունէր. իսկ աղաքը ալ բերան չէն

բանար : Վնարին ձայնը անօթութիւննին մոռցընել էու տայ
և կամաց կամաց երեսնին ուրախութեան խնտու՛մ մը կը
ծագի :

Հայրը երեսը մէկդի կը գարծընէ որ արցունքը չտանեն, ու
սրտին ցաւը չիմանան . և ուրախութեան եղանակ մը զարնե-
լով տղաքը բոլոր իրիկունը կը խաղան, ինչուան յոգնած դադ-
րած կիշիան կը քնանան :

Ա շտաբնեալ հայրը խեղճ տղոց յարդէ անկողնին կը
մտանայ ձեռքերը տարածած . — Ըստուած իմ, կը կանչէ,
դու որ վշտացելոց Հայր ես, աղաատ զիրենք իրենց նեղու-
թիւններէն :

Եւ Ըստուած լսեց իրեն աղօթքը . մահը վրայ կը հասնի ու
տղաքը մէյ մըն ալ չեն արթըննար :

ՄԻՆՁԵՒ ՈՐ ՄԵՐ ՍԻՔՏԵՐԸ ՍՈՒՐԸ ՀՈԳԻՆ ԶՆՈՐՈՒՈՒԻՆ՝

ՆՐԿԻՆՔ ԶԵՆՔ ԿՐՆԱՐ ՄՅՆԵԼ

Մարդիկ 'ի բընէ	Ըսով Ըստուծոյ
Օւրկ սրբութենէ	Ու Հօգւոյն Սրբոց
Չար սիրտ մը ունին	Եւ Վըրիստասի
Իրենց ներսի դին .	Են միշտ թշնամի :
Որով բարիին	Թե որ աս սրտովն
Կը հակառակին	Ըպրին մինչ մեռնին ,
Չարը կը սիրեն	Խղճի խայթոցով
Կը հակին իրեն :	Միշտ պիտի նեղուին :
Ընձնամիրութիւն	Երբոր աչքերնին
Եւ հզարաութիւն	Մահուան կը գոցուի ,
Ունին ամենքը	Իրենց չար հօգին
Ըղատ չէ մէկը :	Գլժոխը կը ձգուի :

“Որում կրթակը
 Ինչաւ չը մարիբ
 Ու տանջող որդը
 Ինչաւ չը մեռնիր” :
 Հոն պիտի մընան
 Մինչև յաւիտեան
 Որ երջանկութեան
 Կշտ չը տեսնան :
 Սիրելի տղաք
 Խորհել գուք կրնա՞ք ,
 Ըսանց ցաւելու
 Ի արցունք թափելու ,
 Ըս շատ ցաւալի
 Ու խիստ սոսկալի
 Վ իճակին վերայ
 Որ չարն կ’ունենայ ,
 Իսոյց սիրուն տղաք ,
 Կ’ուզեմ որ գիտնաք
 Թե ձեզի համար
 Փրկիչ մը յարմար
 Ողորմածն ըստուած
 Հատոնց պատրաստած
 Է՛ իր Միածին
 Սիրելի որդին .
 Որ աշխարհք եկաւ
 Ու մանուկ եղաւ ,
 Հնորհքով աճեցաւ .
 Վրանի որ մեծցաւ :

Ինքը մեզք շուներ ,
 Իսոյց նեղութիւններ
 Եւ վիշտեր ու ցաւ .
 Խիստ շատ ունեցաւ .
 Եւ շատ ցաւալի
 Մահով մը մեռաւ ,
 Որով ինք ձեզի
 Երկինքը բացաւ :
 Ու՛ր քչ նեղութիւն
 Ու թշուառութիւն
 Ու մահ սոսկալի
 Հնար է տեսնուի .
 Հոն երջանկութիւն
 Կը թագաւորէ
 Ու սերն ամենուն
 Սրտին կը տիրէ :
 Հոն շատ բարիքներ
 Ու սիրուն բաներ
 Պիտի վայելեն ,
 Որք հոն կը մտնեն ,
 Իսոյց սիրուն տղաք
 Գուք գիտցած ըլլաք ,
 Որհոն չեն մտներ ,
 Որք չեն նորոգուեր ,
 Ուստի ելէք
 Գիշեր ցորեկ
 Ըշտիք ըրէք

Որ Սուրբ Հոգին	Ըլաւ ապահով
Չեր ներսի գին	Սիրուն տղաք
Սուրբ սիրտ զընէ	Կարող բլաք
Ու ձեզ մեղքէ	Նրկինք երթալ,
Ըլաւս պահէ,	Փրկին փառք տալ
Որ ասանկով	

— 000 —

ՀՆԱՂԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ԱՒ ԺՆՈՂՍ

Ըստուձմէ վախնալ ուղող տղաքը
 Իրենց ծնողաց խօսքը խըցատը
 Հնաղանդութեամբ սիրով թող պահեն,
 Սարժապեաներնուն թող մըտիկ ընեն:

Ինչպէս սոսկաբի մահ սպառնացաւ
 Ըստուած ան տղին, շէք լըսեր բընաւ,
 Որ իրեն հօրը խօսքը կը հօտրէ,
 Եւ իրեն մայրը կ'ատէ կ'անարգէ:

Ինչպէս մեծ յանցանք գործած կը սեպուի,
 Ինչպէս անիծեալ անուն կ'ընդունի.
 Ըգուաւր պիտի հանէ իր աչքը
 Ու արծիւները ուտեն մարմինը:

Սակոյն անոնք որ զՍտուած կը սիրեն,
 Ու ծնողքներնին միշտ կը մեծարեն,
 Ըշխարհիս վերայ կ'ապրին շատ երկայն,
 Եւ երկինքի մէջ կ'ապրին յաւիտեան:

— 000 —

ՔՈՂՈՄՊՈՍ

Մերիցա առենով անձանօթ երկիր մըն էր, իսկ 1492ին
 Քրիստափոր Բոլոմպոս ան կողմերը նաւորդելով գտաւ
 զանիկայ: Ա երկնը իր առաջին նաւորդութիւնը բրած նա-
 լուն պատկերն է: Քոլոմպոս Հայրենեօք Շնոթացի էր.
 լայց Սպանիոյ Ֆերանանտոս թագաւորը և Իզապելլա թագու-
 ճին պէտք կըլած ձեռնառութիւնը բրին իր աս մեծ դիւարդը-
 լախ հանելու: Ինքն Քոլոմպոս ազնիւ բարուց տէր և հան-

Ճարեղ անձն մըն էր : Սպանիացիք չար նախանձով կը նա-
 յէին իր վրայ՝ օտարական մէկն ըլլալուն համար, և թէպէտև
 ինքը Սպանիացի վրայ մեծ հարստութիւն և փառք բերաւ և
 Ըմբրիգայէն վերադառնալուն մեծ պատուով ընդունուեցաւ,
 սակայն յետոյ թագաւորը շատ անիրաւութիւն ըրաւ և ապե-
 րախտութիւն ցուցուց իրեն : Հաճախակի պատահած է աս
 բանս որ մարդկային ազգին ամենամեծ բարերարները սոյն օ-
 բիճակ անիրաւ վարմունք ընդունած են անոնց երեսն որոնց
 որ բարերարեցին : Ըմբրիգայի գիւտը մեծ ազդեցութիւն ըրաւ
 Եւրոպայու վրայ : Սեբսիքոյի առատ ոսկին և փերուի բազ-
 մահարուստ հանքերը հարստութեան եռանդով վառեցին մար-
 դոց միտքը : Ասուղղութեան և նաւաշինութեան արհեստ-
 ները նոր աստիճան պատիւ մը և փառք ստացան : Երեք հա-
 զար մղոն լայնութեամբ փոթորկալից Ովկիանոսէ մը անցնել
 հարկ էր Եւրոպայէն հոն հասնելու համար, սակայն ասիկայ
 չկրցաւ զարհուրեցնել ան դարուն ոգին : Պապը օրհնու-
 թիւն տուաւ ան առաջին խիլախողներուն, որոնք ելան «Աոր
 Ըշխարհք» երթալու, զանի իրենց հպատակեցնելու և անոր
 հարստութիւնը կապտելու համար. և ապապուեցաւ իրենց որ
 հոն գտնուող բնիկ երկրացիները ստիպեն Պապական կրօնքն
 ընդունելու, և եթէ ընդդէմ դառնալու ըլլան՝ զանոնք ամէնը
 քէրէ առնեն : Իսկ եթէ եղելութիւնը հարցնես, երկուքն ալ
 ըրին. անգութ ամնջանքներով բռնազատեցին երկրացիները
 Քրիստոնեայ ըլլալու, և նոյն ատենը բազմաթիւ գերի ալ ա-
 ոին անոնցմէ : Սեբսիքոյ, քանի մը արգաւանդ և գեղեց-
 կանիստ կղզիներ և Հարաւային Ըմբրիգայի գրեթէ բոլորը
 Սպանիացի գաղթականութեանց հպատակ եղան մեծաւ ա-
 րիւն հեղութեամբ և սարսափելի անգթութեամբ, և Պապական
 կրօնքը նոյն տեղերը հաստատուեցաւ : Սակայն աս երկիրնե-
 րուն մէկն ալ յաջողութիւն չգտաւ : Մինչև ցարդ հոգեօրա-
 պես մեծ խաւարի և տղիտութեան մէջ են, և մէկ քանիներուն
 մէջ գրեթէ ամէն տարի յեղափոխութիւններ կը պատահի :

Ըմբրիգա գտնուելուն վրայ 128 տարի անցեր էր, երբ Միացեալ
 Ահահանգաց առաջին գաղթականներուն մէկ մասը ցամաք ելան

Փլիմուտ Յ. Վ. 1620ին : Լսոնք Լստուածաբան Լնգ-
ղիացի Խրոթէսթանդներ էին, հալածանքէ փախած, և ապաս-
տանելու ու իրենց խղճին ցուցուցածին պէս զԼստուած պաշ-
տելու ազատութիւնը վայելելու համար հոն եկած : Իմա
Միացեալ նահանգները Լմերիգայի Իսպիային և Լարաւա-
յին բոլոր Ֆեացած մասին չափ ընակիչ ունի, և թէ գիտու-
թեանց և թէ արուեստից մէջ շատ յաջողակ է :

Թ Ա Ն Ր Ա Ռ Թ Ի Ի Ն Թ Ա Վ Ո Ւ

Թէ որ փայտ մը բռնութեամբ ծովուն մէջ խորունկը ի-
ջեցընես, բոլորտիքը եղած ջուրին ծանրութիւնը այնպէս սաս-
տիկ կ'ըլլայ որ շատ մը ջուր ներս կը մանէ ծակտիքներէն, և
փայտին ծանրութիւնն ալ անանկ կ'աւելնայ որ ալ ծովուն երե-
սը չկրնար ելլել լողալ :

Լսկէ կը հեռակի որ Ովկիանոսի խորունկ տեղերը ընկզմած
նաւերուն տախտակները մէյ մըն ալ ծովուն երեսը չեն կրնար ել-
լիլ, իսկ ցամաքի մետ շատ խորութիւն չունեցող տեղերը ըն-
կրղմածներուն կտորուանքը կրնան ելլել ծովուն երեսը, ջու-
րը շատ ծանրութեամբ չկոխելուն և դանտիք շատ ջուրով չը-
ծանրացընելուն պատճառաւ :

Ներքնայուղակ (Գ-ԼԷՃ) մը առանց փոանդի կրնայ իջնել
մինչև մասնաւոր խորութիւն մը, բայց ան չափը անցնելէն
ետքը՝ անանկ ծանրութիւն մը կը կրէ որ ալ ապրելը անհնար
կ'ըլլայ անոր տակ :

Նմանապէս կրնանք մակարերելով ըսել՝ թէ ծովուն մէջ
կայ մէկ մասնաւոր և սահմանեալ խորութիւն մը՝ որ անկէ
անդին ձուկերը չեն կրնար ապրիլ :

Ճօշիկնի ըսածին նայելով մինչև այնչափ խորութենէ ձու-
կեր բռնուած է, որ իրենց մարմնոյն մակերևութին ամէն մէկ
քառակուսի սանաչափ տեղին վրայ ութսուն իւշ ծանրութիւն
կրած ըլլան : Սէկ իւշն է 2000 ԼԳԷ :

ՇՐՇՊ ԵՒ ՇՐՄԱՆՆԵՐ

Երբոր Ապուշէհիրի ըններուն մէջ ինկած՝ չոր ու ցածար անապատներուն վրայ կը նայէի, կ'ըսէ Ճամբորդ մը, ուսածիկ կիսամերկ և սևամորթ մարդիկն ու կնիկները կը տեսնէի որ արեգակին այրող տոջորող տաքութեան մէջ կ'երէին՝ գրեթէ արմաւէն ուրիշ կերակուր ալ չուննարով, սիրտս կը հալէր անոնց վիճակին վրայ: Ինծի անանկ կուգար թէ ան վիճակին մէջ ցրցուցած գոհունակութիւննին և զուարթագիմութիւննին մարտիային փսևութեան անարժան բան մըն էր:

«Նստարահոյս այս մարդիկը՝, ըսի ընկերիս, «չեն կրնար այնքան յիմար ըլլալ որ ինքզինքնին երջանիկ սեպնն այսպէս թըշուառ և խեղճ վիճակի մը մէջ: Կ'երևի թէ առցոյ և ուշիմ ազգ մըն են. արդեօք կրնայ ըլլալ որ իրենց ուշիմութեան և առուգութեան ըստ ամենայնի անյարմար վիճակնին չզգան: Ուրիշ երկիրներու վրայ չեն ըսեր. նստանձ չունի՞ն ասոնք. յառաջագիմութեան բաղձանք չունի՞ն»: Չերունի ընկերս ժպտելով մը պատասխան տուաւ. «Կ'աները քու կաշմիքիդ պէս չեն. անոնք շատ երջանիկ ժողովուրդ մըն են, և ուրիշներուն վիճակի շնտանձեկէն դատ, անոնց վրայ կը խորհձան ալ: Պատմութիւն մը ընեմ՝ քեզի իրենց աս զգացումին արմատը ցուցնելու համար»:

«Վտնօք Ապուշէհիրցի կին մը Պարոնի մը ընտանեացը հետ Մնդղիա գնաց: Աս կինը չորս տարի ձեր երկիրը կենալէն ետքը՝ երբոր հայրենիքը դարձաւ, բոլոր ժողովուրդը զուտը դիպուեցան՝ Մնդղիայի վրայ ունեցած հետաքրքրութիւննին լեցնելու համար. և սկսան հարցմունքներ ընել, Վ՞նչ դատար Մնդղիա. երկիրը գեղեցիկ է՝ ժողովուրդը հարուստ է, երջանիկ է, և այլն՝: Կինը պատասխան տուաւ թէ Մնդղիա զարդարուն պարտեզ մըն է. ժողովուրդը հարուստ է. գեղեցիկ հանդերձներ, ասները հոյակապ. քաջ ձիեր, և փառաւոր կառքեր առատ են հոն. և շատ ալ խելացի և երջանիկ ալ կը սեպուէին»:

Վստիցերուն նախանձը բորբորեցաւ Մեզղիոյ վրայ, և արտա-
մութիւնը զիրենք պատեց, որով իրենց վիճակին ամբողջու-
թիւննին կը ցուցնէին : Միտքերնին հաստատեցին հոն եր-
թալ, թէ որ կինը դիպուածով չքէր թէ Վայց Մեզղիա մէկ
բանի մը կարօտութիւն ունի : Վ՞նչ է, ի՞նչ է ատիկայ՝ հարցու-
ցին անհանգարտութեամբ : Վոչոր երկրին մէջ մէկ Մամաւենի
մը չկայ՝ պատասխանեց կինը : Վ՞նչ կըսես, աղէկ գիտե՛ս՝
սկսան կանչել չորս կողմէն : Վ՛յո՛, շատ աղէկ գիտեմ որ
մէկ հատ մըն ալ չկայ՝ ըսաւ պառաւ դայեակը . բոլոր հոն ե-
ղած ատենս ուրիշ բանի մը այնքան կարօտութիւն չքաշեցի .
շատ ալ փնտռեցի, բայց պարապ տեղը աշխատեցայ : Ըս որ
բնեցին՝ մէկէն իրենց զգացումները փոխուեցան . նախանձել-
նուն տեղը սկսան խոճալ զանոնք . և ելան իրենց տեղերնին
գացին զարմանքի մէջ մնալով, թէ մարդիկ ինչպէս կրնան
ապրիլ ուր որ Մամաւենի չկայ" :

ՍՈՒՐՐ ԲԵԹԵՐԳՈՍԻ ՎԵՆՔԻ ՉՈՒՆԵՐԸ

Քուիցերիի և Սափոյի մէջ երևելի լեռ մը կայ, որուն
գլուխը շինուած է Սուրբ Բեռնարդոսի վանքը : Ըս լեռանը
բոլորտիքն եղած ճամբաները շատ վտանգաւոր են : Ճանա-
պարհորդները շատ անգամ յանկարծական փոթորկալից հովե-
րու կը բռնուին՝ բաց ու պայծառ օրերն անգամ :

Արբոք արեգակը պայծառ ծագած ու համայն բնութիւ-
նը զուարթացած է, օդը պարզ և հանգարտ, և ճամ-
բորդներն ալ ուրախութեամբ և զուարճութեամբ կը ճամբոր-
դեն, մէյ մըն ալ նայիս որ երկինքը կը սկսի մթննալ, ամ-
պերը կը հաւաքին, ու մէկէն ստեղծի փոթորիկ մը կ'ելլէ, ու
ճամբաներն ալ անանկ կը ծածկուին ձիւնէն՝ որ անցնելու հը-
նար չըլար :

Եռներուն գլխէն կը փրթին խոշոր կտորներ ստուերու, ու
արագութեամբ կը գլորին լեռն 'ի վար, ու առջևնին եկածը,
խոշոր քարեր՝ մարդ՝ տուն՝ և ինչ բան որ ըլլայ, կը քշեն կը

տանին : Այնքին հիւրասէր միաբանները թէպէտեւ ազգատեն և բաւական եկամուտ չունին, սակայն այսպիսի ձախորդութեան ասուն կը բանան վանքին դռները և ներս կ'ընդունին սիրով՝ օտարական և տանապետ ճամբորդները :

Յոգնած և ցուրտէն դողացող ճամբորդները ընդունելութիւն կը գտնեն անոնց տանիսին տակը և կը մխիթարուին, ու անոնց օգնականութեամբ կը հանգչին, ու ակորժելի խօսակցութեամբ կը զուարճանան :

Միաբանները այսբան մարդասիրութիւն ցուցնելով գոհ չեն ըլլար, այլ հարցուփորձ կ'ընեն, և թէ որ ճամբորդներէն մէկը գժբաղդութեամբը վտանքի մը պատահած է, շուտով աւետք ալ օգնութեան կը հասնին :

Այնքին քովերը կան տեսակ մը քաջասիրտ շուներ՝ որոնք իրենց մեծ քաջութեամբը և զարմանալի ճարտարութեամբը մեռնելէն կ'ազատեն գժբաղդ ճամբորդները շատ անգամ :

Հոգնելէն շնչասպառ եղած և ցուրտին սաստկութենէն բոլոր զգայարանքները թմրած և անզգայ եղած՝ կ'իյնայ կը մնայ ու զորմելի ճամբորդը . ձիւնին խոշոր պատառները վրան կը զիզուին ու աչքէ կը ծածկեն խղճալին . ան ասունն է որ աս զարմանալի շուներուն սուր հոտառութիւնն ու գերազանց ճարտարութիւնը կը տեսնուի :

Թէ և կորսուած մարդը տաօր տաներկու ոտք խորունկ թաղուած ըլլայ ձիւնին տակ, շուները իրենց սուր հոտառութեամբը ֆերթան կը գտնեն, ու ոտքերովին ձիւնը մեկդի կ'ընեն կը բանան . ետքը կը սկսին բարձրաձայն հաշել ամենը մէկէն՝ մինչև որ վանքէն լսեն ձայներնին և օգնութեան հասնին :

Շուտով որ ասոնց ձայնը կը լսեն վանականները, օգնութեան կը վազեն, հետեւին զօրաւոր ուղիներ բերելով՝ որոնք գեղի համար կը գործածեն մարած մարդը արթնցընելու, նաև հաստ բրդեղէն վերարկու մը, որուն մէջ կը փաթթեն մարդը ու վանքը կը տանին :

Չ Ա Գ Ի Ի Մ Ը Պ Ա Տ Մ Ո Ր Թ Ի Ի Ն

1790ին վազրի ձագ մը Մնդղիա տարին նաւով : Աս կենդանին ընտել էր և կատուի պէս կը խաղար . շատ անգամ ալ նաւաստիներուն ծոցը կը քնանար : Հորեկը երբ արեգակին մէջ կը պտակեր, երկու երեք նաւաստի կ'երթային կ'երկրն լային քովը և գլուխներնուն բարձ կ'ընէին զինքը : Արբանտիտ Տանոցէն միս դողնար ու պատժուէրնէ՛ լուսեմեամը կը հնազանդէր ծեծին : Ասպիկի նման շատ անգամ կայմերուն վրայ կ'երէր մինչև ծայրը , և չուանէ չուան կը ցատարտէր զարմանալի արագաշարժութեամբ : Ասուն մէջի մարդոց հետ կը խաղար կերպ կերպ խեղկատակութեամբ և քծնելով շան ձագի նման :

Ասուն մէջ որ առնուեցաւ , ամսուան մըն էր միայն . և երբ տարուան մը եղաւ՝ Առնարայի մէջ վայրենի կենդանեաց տունը տարին . ուր փոքրիկ շան մը հետ բարեկամանալով ամէն օր հետը կը խաղար . և թէ որ խաղի մէջ շունը իր ոտքը կամ մէկ տեղը խածնէր՝ երբէք բարկութեան նշան չէր ցուցըներ :

Արկու տարիէն ետքը զինքը Մնդղիա տանող նաւուն նաւաստիներուն մէկը զինքը տեսնելու գնաց . և վազրը տեսածին պէս աս նաւաստին՝ ուրախութեան նշաններ ցրցուց . նաւաստին երկու ժամու չափ քովը կենալէն ետքը անվտանգ դուրս ելաւ :

Ք Ի Ո Ր Ք

Քեորդ անուն պղտի տղայ մը վարժապետէն խնդրեց որ Աստուծոյ պատուիրանները իրեն սորվեցընէ Աստուածաշունչէն : Արժապետն ըսաւ որ զեռ պղտիկ ես և սուրբ գրոց խոսքերը քեզի խորիմաստ և դժուարին կու գան : «Ապց՝ յարգի վարժապետ» , պատասխանեց տղան , «մէկալ օր գերեզմանատունը գացի և գերեզմանները չափելով շատերը գտայ որ

ինե կարճ էին: Աստի բռե ինձի սիրելի վարժապետս, թէ որ
 Լստուծոյ պատուէրները շորված մեռնիմ ինձի ի՞նչ պիտի
 ըլլայ՝:

ԿԵՐԱԿՈՒՐ ՈՒՑԵԼՈՒ ԸՏԵՆ ՊԸՀՈՒԵԼՈՒ ԿԸՆՈՆՆԵՐ

4. Լհոսյով խածնելով մի փոքրներ հայր՝ ինչպէս որ դե-
 ղացիները կ'ընեն, այլ ձեռքով կամ զանակով կարէ:

2. Լգուրը շատ տաք գայնե քեզն, վրան մի փշեր. քան-
 զն բերնին շունչը ապուրին հետ խառնուիլը մարդուն միտքը
 անախորժ բաներ կը ձգէ. անանկ կու դայ որ փշած ասենդ
 բերնէդ թուք ալ կրնայ ցատքել ապուրին մէջ:

3. Կերակուրներուն ձեռք ամենեկին մը դպցըներ. միայն
 պատառարաղ և դանակ պիտի դպչի անոնց:

4. Պատառարաղով կերակուրը մի առներու հոտուրտար.
 մէկ մը որ տեսնողին սիրտը կը խառնուի. մէկ մըն ալ որ սե-
 ղանին տէրը անդցոյշ մարդ մը սեպած կ'ըլլաս, որ քու առջեդ
 հոտած և անհամ և առողջութեան փնասակար կերակուր բե-
 րած ըլլայ:

5. Պատառոդ այնքան մեծ մի կտրեր՝ որ ծամած ասենդ
 թուշո ուռնայ, և փող (շոռնայ) չալողի կամ կրակի վրայ
 փշողի պէս անշորժք բան մը ըլլայ երեսդ:

6. Հատ արտորայով մի ուտեր՝ որ շեղդուիս. պատառիդ
 մէկը չկրած՝ մէկալ պատառը բերանդ մի խօթեր: Չէ նէ՝
 ծամելիքներդ շատ յոգնելով ճակատդ ու երեսդ քրտինք կը
 բերեն, որ տեսնողներուն անախորժ կու գայ:

7. Կերակուր կերած ասենդ բերանդ գոց պահէ, և բեր-
 նիդ ձայնը մի հաներ:

8. Լհոսյովդ ոսկոր և մրգեղէնի կուտ մի կտրեր. քան-
 զն տեսնողները կը փշտօին և երեակայութիւննին վախ կը բերե
 իրենց:

9. Ծուծը հանելու համար ոսկորը մի ծծեր. վրան դրա-
 նուած քիչ մը միտը ուտելու համար մի կրծեր՝ որ ծծելէն ան-

չնորհք է. այլ առջևի պնակիդ վրայ առ, և դանակով միտր սկորէն զատէ:

10. Միս կամ ուրիշ որևէ լոյս մի թաթխեր աղամանին մէջ:

11. Լճը գանակին ծայրովը առ. քան անգամ մը բերանդ խոթած հանած պատառաքողդ կամ գգայդ աղամանը մի խոթեր:

12. Ըմէն մէկին զատ ամանով կերակուր տրուած ըլլայ նէ՛ ձեռքիդ գգայը ոչ հասարակաց սկաւառակը խոթելը կը վայրէ, և ոչ սեղանակիցներուն մէկուն առջևի ամանին մէջ:

13. Սէկ բանի մը հասը նայի՛ և անկէջ ետքը ուրիշի մը առջ չվայրէր:

14. Բու առջևէդ կերակուր վերցընելով հասարակաց սկաւառակին մէջ մի դներ:

15. Բերնէդ բան մը հանես նէ՛ վերէն վար մի ձգեր սեղանին վրայ կամ պնակիդ մէջ. այլ ճարտարութեամբ մը ձեռքդ առ ու պնակիդ մէջ դիր:

16. Ըրթումքնին ու ձեռքերնին խողի պէս բեզուով սրբողներուն մի նմանիր:

17. Ձեռքդ թաշկինակով կամ սեղանին փոսքովը մի սրբեր. նայէ որ սեղանին վրայ կտրտած և խածուկ հաց և մանր ջարդած միսի կտորուանք չթողուս:

18. Դանակի ծայրով կամ պատառաքողով ակուններդ մի խառներ, որ անսնդին սիրտը կը խառնուի և փշտիլ մը կու գայ:

19. Յարգի մարդոց առաջ՝ որոնցմէ ակնածել քեզի պարտք է, ակուններդ մի ստրկեր, որ շատ ընտանութիւն ունեցած մարդուդ քով հազիւ կրնաս ընել:

20. Խոթէն առաջ և ետքը բերանդ սրբէ:

21. Բերանդ բան կեցած ատենը մի խմեր:

22. Ծանր խմէ, կոկորդէդ անձուռնի ձայներ մի հաներ:

23. Ընանկ արտորալով մի խմեր՝ որ կէսն ալ պահուիքիդ երկու դիէն կուրծքիդ վրայ թափի:

24. Խմած ատենդ հաղպէն գգուշացիր՝ որ քոփններուդ երեսին կամ լաթներուն վրայ բերանդ եղածը չըրցընես:

25. Ուրիշին առջևը բերանդ և ահաաներդ մի ողորկը (ԷԼԷ-ԷԷ), և ջուրը կտրը պնակի կամ գաւաթի մէջ մի պարպեր. որ թեպէտ անշնորհք և անվայելուչ բան է, բայց հիմա Եւրոպա շատ քաղաքաւար տեղեր աղէկ նորաձև (Ֆորմ) մը սեպուած է :

26. Բանի մը կէտը դուն խմելէդ կտրը՝ մնացածը ուրիշին մի տար որ խմէ. առիկայ միայն անանկ մտորու կրնաս ընել որ շատ մտերմութիւն ունենաս հետը :

27. Միտի ջուր կամ հեղուկ համեմ մը բլլայ նե՛ գգաւիդ վրայ մի լեցըններ որ ամենն ալ դուն ուտես : Պատաստովդ ալ կերակուրին ամանը մի սրբեր չորցըններ. քանզի առիկայ որկրամուլ մտորու նշան է : — Ըստր վրայ Բասթիլեանի հեղինակը աս գիտուածը կը պատմէ : Մանդուայի Մարքէզը շատ մը ազնուականներու հետ սեղան նստած բլլալով՝ ապուրը լմնցընելէն կտրը ազնուականաց մէկը թողութիւն կըրնէր ըսելով ամանը վերցուց եւեքյան ապուրը խմեց : Մարքէզը ըսաւ, «Ըդ բանը ինձի վնաս չունի. խոզերէն թողութիւն ուզէ» :

Կ Ի Կ Ն Բ Ո Ն Ե Ւ Ի Բ Կ Ի Ը

Տօղապելոն ըսաւ Արիկերոնին թէ «Վիտեք որ ես դեռ երեսուն տարեկան եմ», «Մնտարակոյս պէտք է որ դիմեամ ըսաւ Արիկերոն, քանզի տասը տարի է որ այդպէս ըսած եմ» :

Յ Ա Հ Ա Ի Վ Ե Մ Բ Ա Ց Մ Ը

Երիտասարդին մէկը հարուստ փաճառականի մը կը ներկայանայ ու կըսէ թէ, «Տէր իմ, քեզի յիսուն հազար ֆրանք կրնամ շահեցընել», — «Վաղաչեմ՝ հրամանէ ներս ու պատմէ թէ ի՞նչպէս», «Վիտեմ որ» պատասխանեց երիտասարդը :

“դուն ազլիկ մը ունիս, որուն իրրև օժիտ՝ հարիւր հազար ֆրանկը տալու միտք ունիս, բայց ես զանիկայ կ'առնու՞մ յիսուն հազարով. ու ահա յիսուն հազարը դուն կը վաստակիս” :

ՈՐՆ Է ԳԺՈՒՐ ԲԱՆԸ ԵՒ ՈՐՆ Է ԳԻՒՐԻՆԸ

“Մտինեաց եօթն իմաստասիրաց մէկուն՝ լծադէսին հարցուցին՝ թէ “Մշխարհիս մէջ ամենէն դժուար բանն ու ամենէն դիւրին բանը ո՞րն է” : Պատասխանեց լծադէս՝ թէ “Մառաշինը անձին գիտութիւն, իսկ երկրորդը այլոց խրատ տալ” :

ԿՈՎՈՒ ՊՈՅ

“Նգկաստանցիք վեց ցեղի կը բաժնուին. և ամենն ալ մեծ յարգութիւն կու տան կովու, և շատ երանելի կը սեպեն ինքզինքնին՝ թէ որ մեռած ասեմնին կու՛վու պոչ մը ունենան ձեռքերնին :

ՍԿԻՊԻՕՆ ԵՒ ԻՐ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

Սկիպիօն՝ Վարսիա կ'երթայ Լանիտին տանը առջևը ու փողոցէն կը կանչէ զանիկայ : Ծառայ մը դուրս կ'ելլէ, և կ'ըսէ թէ Լանիտը տունը չէ. բայց Սկիպիօն դուրսէն կը լսէ որ Լանիտս ինք խրատ կու տայ ծառային որ այնպէս ըսէ. և առանց բան մը ըսելու ետ կը դառնայ : Ուրիշ օր մը այնպէս կը պատահի որ Լանիտան ալ Սկիպիօնին տունը երթալու կ'ըլլայ, և կ'երթայ ու նոյնպէս փողոցէն կը կանչէ. Սկիպիօն ներսէն բարձր ձայնով կը պատասխանէ թէ Սկիպիօն տունը չէ : “Ի՞նչ”, կ'ըսէ Լանիտս, “ես քու ձայնդ չե՞մ ճանչնար” : Ո՛հ, շատ անբարարա՛վար էք եղեր, ով Լանիտս, կ'ըսէ Սկիպիօն, ես անց-

կալ որ ձեր սունն եկայ և ծառայիդ խօսքովը հաւատացի որ դուն սունը չես, բայց դուն պսօք իմ խօսքիս չես հաւատար երբոր կ'ըսեմ թէ Սկիպիօն սունը չէ :

Ա Ն Մ Ա Հ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Օ Օ Ա Ր Ա Կ

Անգամ մը խաբեբայ մարդ մը օշարակ մը կը ներկայացընէ Չինաց կայսեր, և կը յորդորէ որ խմէ, հաւատարմացընելով թէ անով անմահ պիտի ըլլայ : Իր պաշտօնատարներէն մէկը որ հոն կայներ էր, շատ համոզեց կայսրը որ հաւատք չընծայէ խաբեբային խօսքերուն և երբոր տեսաւ թէ կայսրը չհամոզուեցաւ իր խօսքերուն, առաւ ըմպելիքը մարդուն ձեռքէն, ու կայսրին տալու տեղը՝ ինք խմեց : Կայսրը բռածին բարկանալով մահուան դատապարտեց, բայց պաշտօնատերը հանդարտութեամբ ըսաւ, «Թէ որ աս ջուրը անմահացուց զիս, քու բոլոր ջանքերդ զիս սպաննելու համար անպաշտք են, բայց թէ որ անմահութիւն չպարգևեց, պէ՞տք է որ զիս պատժես քեզ լուսաւորելու համար» :

Ա Ն Ա Ն Կ Ա Ը Յ Ա Ն Գ Ի Մ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Անտիգոնոս Ասորեստանեայց թագաւորը խնամալով որ երկու զինուորներ իր վրանին կռուը կայներ զինքը կը բամբասեն, վարագուրը բացաւ և լուսաւ. «Պարոններ քիչ մը հեռին գացէք որ թագաւորը խօսքերծիդ չսէ» :

— Թէ որ մարդիկ իրատ տուող չըլլան՝ մինչև որ անձամբ իրենք զանոնք պահեն, իրատատուններուն թիւը շատ պիտի քիչնայ :

ՄԵԾՆ ԱՂԷՔՍԱՆԳՐ ԵՒ ԱՍՊԵՅԱԿ

Մեծն Աղէքսանդր Տարցուց ասպատակի մը թէ ի՞նչ իրաւունքով ծովերուն վրայ նեղութիւն կու տայ. «Եւրոյն իսկ ան իրաւունքովը», պատասխանեց ասպատակը, «որով Աղէքսանդր աշխարհքը գերի կ'ընէ: Ի՞նչ եւ յափշտակող սեպուած եմ, որովհետեւ մէկ պզտի նաւ մը ունիմ՝ միայն. և դուն յաղթող կը կոչուիս, որովհետեւ մեծ նաւատորմիչներու և զօրքերու կը հրամայես»:

Ըստ անգամ կը դատենք մարդիկ իրենց շքեղութենէն և երկութենէն, ու չէ թէ իրենց բրածներուն արժէքէն:

ԱԹԱԿ

ԻՆԼՈՔ ԱՂՐԵՐՆԵՐ ՈՒ ԿՐԱԿ

Օր մը երկու խելօք աղբար,
 Արոնց նման որչափներ կան,
 Ձիւնէ փախած ու ցրտահար
 Կ'երթան պանդոկ մը կը մտնան:

Պանդոկապետն արտորալով
 Ըսանց լաւ կրակ մը կը վառէ.
 Խնտուսէն վեր վեր ցատքելով
 Խելօքին մէկը կը վազէ:

Թևերը բաց, ոտքը բոսիկ
 Կուրծքը տնկած կրակին վերայ,
 Կարծես շամբրի զարկած խորակի
 Խորովելու համար ըլլայ:

Մեկ մ'ալ կանչել կը սկսի, « Լ՛՛՛՛՛,
 Ի՛նչ անըզգամ չար կրակ է աս,
 Լ՛յրեց մրկեց զիս ասիկայ .
 Տանտէ՛ր, տանտէ՛ր, ի՛նչ կրակ է աս" » :

Մեկալ խելօք աղբարն ալ հոն,
 Բայց չորս հինգ ոտք կեցած հեռու՝
 Մեկդի թողած կրկնոց բաձկոն
 Աը սկսի նոր կերպ տաքնալու :

Պաղած գլխուն պէս ձեռքերն ալ
 Արկրկնցրնէ կ'երկրնցրնէ,
 Բայց անհրնար կ'ըլլայ տաքնալ .
 Սառ կը կըտրի ինչ որ ընէ :

« Ը՛՛՛՛՛, կ'սկսի պոռալ կանչել,
 Ի՛նչ անըզգամ չար կրակ է աս .
 Ես կը սառիմ՝ ձիւնեն եւել .
 Տանտէ՛ր, տանտէ՛ր, ի՛նչ կրակ է աս" » :

Պանդոկապետը կը հասնի,
 Տփծաղելէն ուժը կտրեր,
 « Արակեա չէ աս զինը ձեցի,
 Ա՛րտէ, խելօք իմ աղբարներ :

Դու երկու ոտք հեռու կեցիր
 Որ տաքնալու համար չայրիս .
 Դուն ալ իրեք ոտք մտանցիր
 Որ տաքնալու տեղ չը սառիս" » :

Բոնկող եղբարք գուք ազգասէր,
 Քիչ մը հեռու՝ չըլլայ այրիք .
 Դուք ալ անհոգ պաղ եղբայրներ
 Քիչ մը առաջ՝ որ չը սառիք :

ՄԱՆԿԱՆՑ ԿԱՄ ԳՆԻ ԵՐԵՒՆԱԼՈՒ ՎԻՃԵՑ

ՍԱՏԱՆԱՅ ԿԱՄ ԳՆԻ ԵՐԵՒՆԱԼՈՒ ՎԻՃԵՑ

Աւերդապաշտութիւն կ'ըսուի ան աւերդոյ հաւատքը որ կուտան մարդիկ այնպիսի բաներու՝ որ ոչ Աստուած ապապրեր է և ոչ բնութեան լոյսը կը ստրկեցընէ. սասանկ է ընդհանրապէս հաւատալը մեռելոց ուրուականի, (Իշխիւթ) յաւերժահարսի, (Կիւրէ Բաւար) կախարդութեան, երազի, կարգացմունքի, չար ու բարի օրերու, սատանայ կամ զև տեսնելու, և ուրիշ անթիւ մանր մունր խտրութիւններու, որ ամեն ալ Աստուծոյ հրամանին դէմ են, ու քրիստոնեայ և խելացի մարդուն անվայել է անոնց հաւատալը :

Հիմա պիտի խօսինք սարսուռ կամ Գի երեւնալուն վրայ, որ տաճկերէն ճիւ, Գի, Գիլէ կ'ըսուին :

Չենք ըսեր թէ սատանայ ըսուած բանը չկայ. վասն զի Սուրբ Գիլքը կը ստրկեցընէ մեզի, թէ ինչպէս որ բարի հրեշտակներ կան որ Աստուծոյ հրամանովը մեզի կը սպասաւորեն և մեզ փորձանքներէ կը պահեն, այսպէս ալ չար հրեշտակներ կամ սատանաներ կան՝ որ կը ջանան զմեզ մեղքի մէջ ձգել, ու թէ հոգւոյ և թէ մարմնոյ վնասներ ընել : Սեր խօսքը հիմա ան է թէ բոլորովին սուտ ու շինծու առասպել է անիկայ որ կ'ըսեն թէ — կամ առ ամենը մէջ սատանայ կայ, զիչեր կայ որ Իպուլէ՛ կամ Գարսու՛նը կը պարտի, ջերութքով կամ պարտեղներու մէջ մեզի — Գիլէ կամ Գարսու՛նը կը քալեն, և ասոնց նման աւերդապաշտական խօսքերը :

Ասոնք բոլորն ալ կուսապաշտութենէ մնացած կարծիքներ են, որ քրիստոնէի մը համար մեծ մեղք է ասոնց հաւատալը : Ղազարիս քրիստոնեան սատանայ շտաներ, վասն զի տեսնելու ալ ըլլայ նէ՛ չվախնար. իսկ սուտ քրիստոնեան սատանաներէ վախնալով, և կամ ուրիշներն որ սատանայական երեւոյթներ կը պատմեն անոնց հաւատալով, յայտնի կ'ընէ թէ

ինքը քրիստոնէական հաւատքն ու պարտքերը չճաշնար, և չգիտեր թէ ի՞նչով կը տարրերին անհաւասներէն ու կուսպաշտներէն :

Տուն մը որչափ ալ հին ըլլայ, որչափ ալ աւերակ ըլլայ, սատանան հոն բան չունի . և սակայն աւերորդապաշտ ժողովուրդներու մէջ շատ տուներ կը տեսնես որ ասոնց մէջ սատանայ կայ ըսելով իրարու կը ցուցնեն : Տանտիրոջը հարցընես նէ՛ ևս ուրիշ տուն ունիմ, անոր համար հինը երեսի վայ ձգեր եմ կ'ըսէ . ուստի կամ ան է որ տանը անունը աւրած ըլլալով վարձուոր չ գտներ, կամ ան է որ ինքը վարձուոր չը գտներուն համար՝ ուրիշները մէջը սատանայ կայ ըսեր ու անունը աւրեր են :

Սատանան՝ շատ շատ՝ մարդոց մէջ կը մտնէ կը բնակի, որ զանոնք խարէ ու մոլորցընէ . հին տներուն մէջ՝ աւերակներուն մէջ ի՞նչ բան ունի : Աս աւերորդապաշտութեան դէմ շատ պատմութիւններ կը պատմուին . բայց մենք հոս մէկ երկու հատը բաւական սեպներ օրինակի համար : —

Ա. Ատենով Պօլիս ազնուական տան մը մէջ մեծ շիտթութիւն կ'իյնայ աս պատճառաւ, որ ամէն իրիկուն կէս գիշերուան մօտ սաստիկ որոտմունքի պէս ոտնաձայններ զղրղումներ կը լսուին, մանաւանդ մէկ սենեակը՝ որ մէկալներէն բարձր ու պարագ է եղեր : Խեղճ տնեցիք մտքերնին գնելով թէ անշուշտ սատանայ կայ տուներնին, տակնուվայ եղած՝ կը պատմեն աս փորձանքը իրենց մէկ գիտուն բարեկամին :

Աս անձը՝ շատ կ'աշխատի անոնց մտքէն հանելու աս իրենց վատը, երեւակայութիւն է ըսելով . բայց երբոր կը տեսնէ թէ անոնք ամէնը մէկ բերան կը հաստատեն՝ հոս մէկ բան մը պիտի ըլլայ ըսելով՝ կարիճութիւնը ձեռք կ'առնէ . աս գիշեր առջի իրիկուրնէ ևս կու գամ ան սենեակը կը մտնամ կը պառկիմ, բայց ձեզմէ ուրիշ մարդ չգիտնայ, կ'ըսէ : Էտոր հասարակեկ գաւազան մը առած զաղտուկ մը կ'երթայ կը պառկի, թէպէտև քունը չտանիր :

Մէյմն ալ տեսնէ որ իրաւցընէ կէս գիշերուան մօտ սաստիկ զղրղումներով սանդուխներէն վեր ելլելու ոտնաձայն մը

կայ . կը ցատքէ վեր կ'ելլէ , ու ձեռքի փայտալը ան ներս մտնողին գլխուն մէկ երկուք մը իջուցածին պէս , աներեւոյթ սատանան նոյնպիսի փաթառոցով սանդուխներէն վար կը փախել կը հորատի : Արտար կը հանդէի մարդուն , կու գայ տեղը կը պառկի , հանգիստ քուն մը կը քաշէ :

Մտուն կ'ելլեն , կը տեսնեն որ տան ծառաներէն մէկուն զլուխը կապած կապկրպած է . ինչ է պատճառը ըսելով կը հարցընեն : — Մօ գիշեր սատանաներէն ծեծ կերայ ըսելուն չմնար , խաղբուծիւնը դուրս կ'ելլէ . կիմանան որ աս անբղգամն է եղեր ան տանը սատանան , որ իրեն սատանայական դուարձուծիւն մը ըրեր է , ո՞ գիտէ ինչ խորհրդով կամ նըպատակով , աս կերպով տունը տակն ու վրայ ընելը . մէկին կը վաճառեն զինքը , և շատ շնորհակալ կ'ըլլան ան իրենց բարեկամէն որ այսպիսի կարճուծեամբ աղատեց զինքնը իրենց վախէն :

Ի՛նչ . Գերմանիայի գեղերէն մէկուն եկեղեցին որ մը քանի մը գողեր կը մտնեն պատահանէն , շատ մը զարգարանքներ ու զգեստներ իրարու վրայ կը դիզեն , բայց առանց բան մը առնելու կը ձգեն կ'երթան : Մտաւանց լուսարարը եկեղեցին բանալուն երբ կը տեսնէ եղածը , ապշած կը մնայ . քահանային իմաց կուտայ , ան ալ դատաւորին : Քանի մը ամիսէն մէկ քանի գողեր ձեռք կ'իյնան . քննութեան ատեն իրենց ըրած պլ և այլ գողութիւնները խոտովանելէն ետքը , երբոր դատաւորը կը ստիպէ որ զրուցեն թէ արդեօք եկեղեցիէն ալ բան գողցեր են , գողերը կը խոտովանին թէ իրաւ ուղեցինք գողնալ , բայց չկրցանք . վասն զի երկայն եղջիւրներով ու կրակոտ աշուրներով սատանայ մը ելաւ առջևինս , ու այնպէս վտիցուց զմեզ որ ամէն բան ձգեցինք փախանք , երդում ալ ըրինք որ մէյ մըն ալ եկեղեցիներէն բան չգողանք : Մօ բանը երբոր լսեց գեղի քահանան , մէկէն հասկըցաւ թէ սատանայ ըսածնին իր եղնիկն (Կեռի) է եղեր , որ ընտանեցած ըլլալով՝ ժամատան քովերը կը պորտի եղեր , և ան գիշերը գիպուածով եկեղեցւոյն մէջ մնացեր է :

Կ Ե Ն Գ Ա Ն Ե Ը Յ Ա Ն Գ Թ Ո Ւ Թ Ր Ի Ն

Շատ տարի առաջ պղտիկ տղեկ մը կար՝ որ շատ կը զուարճանար ճանճերը բռնել ու անոնց ոտքերն ու թիկերը փրցընելով, անոնց տանջուելն ու նեղուելը տեսնելը կը սիրէր: Կարծեմ թէ քանի որ մեծցաւ՝ ուրիշ և աւելի մեծկակ կենդանիներն ալ չարչարելը կ'ախորժէր: Ըստ սովորութիւնով կամաց կամաց էր սիրը կը խորշոճուէր՝ տանջանք և ցաւ տեսնելու:

Արդ որ աս տղան մեծցաւ, Հոսթիալի կայսերութեան ակտոր նստաւ, և կը կուտէր 'Աերոն' կայսր: Ընտանները Հոսթիալ մէջ քրիստոնեայններ կային շատ, որոնք աներկիւղ համարձակութեամբ զՅիսուս 'Քրիստոս' Ըստուած կը դաւանէին, ճշմարտութիւնը անոր սորվեցուցածն է միայն կ'ըսէին, և փոխանակ Հոսթիալեաց կուռքերը պաշտելու՝ 'Քրիստոսի երկրպագութիւն' կը մատուցանէին: Ըստ անորեն կայսրը 'Աերոն' աս խղճալի քրիստոնեայնները շատ կը չարչարէր. անոնց քովն երթալ նստիլը և քաշած սոսկալի տանջանքներնին տեսնելը իրեն զուարճութիւն ըրած էր: Օ՛հաննք ձիերու կապել կու տար՝ որ զեանէ գետին զարնուելով կտոր կտոր ըլլան. վայրի գազաններու առջև ձգելով բզկի բզկի փառատել կու տար. ցիցերու կը կապէր կ'այրէր. վերջապէս՝ ծանր և երկարատև մահուամբ զանոնք տանջելու և սպաննելու համար ամէն հնարքը կը մտածէր 'ի գործ կը դնէր: Սինչև անգամ երբեմն այր և կին միատեղ ձիւթով և իւզով պատել տալով՝ մեծ հացկերպութներ տուած ատանները իր պարտեղին բոլորախոր զնել կու տար, որ հոն ջահի (ժաշակ) պէս վառին հասնին:

Ըստ կերպ անգթութիւններ լսելը սրտերնից տակն ու վրայ կ'ընէ, անանկ չէ: Սակայն, միա ղեր, զարմանալին հոս չէ, որ աղայութեան ատեն կենդանեաց անգութ եղողները մեծցած ատաններն ալ նոյնպիսի անգթութիւն ցուցնեն իրենց ընկերներուն, երբ անոնց վրայ իշխանութիւն մը վարել պատահի իրենց:

Աւստի ո՛վ ընթերցող տղար, կը խրատեմ զձեզ, ջանք ըրէք

որ ամեն կենդանի արարածներու վրայ փափուկ և գթոտ զգացում մը մշակէք սրտերնուդ մէջը : Հիշեցէք թէ Մտուած սակզճած է անոնց ամէնը . և աս ալ թէ՛ թէպէտև մեզի թողաւու թիւն տուած է որ մեր կեանքին՝ հանգստութեանը և ստացուածքին մնասակար եղողները ընջնիք , սակայն ոչ երբէք կրնայ հաճութեամբ նայիլ իր որ և իցէ արարածներուն տրուած չարչարանքներու վրայ : Այս թեցուցէք դուք զձեզ որ կենդանիներուն և միջասններուն ունակութիւնները դիտողութեան նիւթ ընէք , և նկատէք Մտուածոյ անոնց տուած բնական ազդումին զարմանալի զորութիւնը . և անոնց վրայ այնքան սէր պիտի ունենաք՝ որ ամենեկին պարայ տեղը ամենափոքր կենդանի մը անգամ պիտի չմնասէք :

Ան միջինի բոյնին հողակոյտը կրնաս անզգուշութեամբ կոտորել անցնիլ , և քու ոտքիդ մէկ հարուածքովը ան փոքրիկ ուժիդ աշխատաւորներուն բոլոր շինածը աւրել կործանել . բայց թէ որ կանկ անոնս ու նկատես և տեսնես թէ ինչպէս ամէնը մեկտեղ կ'աշխատին , ոմանք աւաղի հատիկ դուրս կրելով , ոմանք իրենցմէ շատ մեծ բևա մը քաշքշելով իրենց ձագերուն կերակուր պատրաստելու համար , ոմանք վաղն 'ի վաղը դուրս ելլելով որ երթան յոգնած մեկուն օգնութիւն ընեն՝ որուն բևոք ան իրենց փոքրիկ բլուրէն վեր հանելու կարողութենէն աւելի եկեր է իրեն , դուն անոնց վրայ սէր պիտի ձգես . մէկ հոգացողութիւն մը պիտի գայ վրայ՝ որ չըլլայ թէ անզոյշ ճամբորդի մը ոտքի տակ անոնց բնակարանը կոխկրտաւի :

Մտուածաշունչը մեզ աս փոքրիկ արարածներուն կը խրկէ՝ որ անոնցմէ երթանք խմաստութեան և աշխատասիրութեան դաս անոնք . և Սուրբ Գրոց մէջ որչափ պատուէրներ ուխտանք կան , որոնց մէջ կենդանիներուն՝ թոռուններուն և միջասններուն ունակութիւնները յիշուած են : *Աորէն կ'ըսեմ , ինամով տածէ զթած և փափուկ զգացում մը Մտուածոյ սակզճած ամեն բանին վրայ , և դուն ինքդ աւելի երջանիկ պիտի բլլաս և ուրիշներուն աւելի սիրելի . և ան օրհնութիւնը՝ որ "ողորմածներուն" խոստացուած է , քու վրայ ալ պիտի հանգչի :

ԲՆԳԳԻՆ ԸՆԻԻԸ

Քրիստոսէ 4500 տարի առաջ Սեսուսը Ազիպտացոց Տղօր ինքնակալը սօփորութիւն ունէր՝ որ երբ որ իրեն Տագա-տակ թագաւորները բազմապատիկ բնձաներով իրեն կու գա-յին, 'ի նշան Տնաղանդութեան' ինքը փառաց կառքի վրայ կը նստեր, և փոխանակ ձիերու՝ թագաւորները կը լծէր, ու ա-նոնց քաշել կու տար կառքը: Այսպիսի բարբարոսական զուարճութիւնով ինքզինքը գերապատիւ և գերմարդկային էակ կը սեպէր, և կը Տպարտանար թէ ինքն է ինքնակալ տէր թագաւորաց:

Ար պատմուի թէ Տեսեւեալ դիպուածը իր վնասախառ-թեանը մարդկութեան և արդարութեան զգացում մը տուաւ:

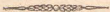
(Ը)ր մը տեսաւ որ թագաւորներուն մէկը կառքը քաշած ասանը ստեպ ստեպ ետևը կը նայի: Սեսուսը Տարցոց անօր թէ "Վնչ մտօք այդպէս կը նայիս": Պատասխան տուաւ աղ-գու կերպով մը և ըսաւ. "Վ՛յ թագաւոր, աս անխի՛ն դառ-նալը միտքս կը բերէ բազդին դառնալը. քանզի ինչպէս որ ա-նխի՛ն ամէն մէկ մասը վեր վար կը դառնայ կը դաւալի, անանկ ալ մարդոց բազդը մի և նոյն վիճակի մէջ չմնար. անոնք որ այսօր ամոռի վրայ բազմեալ են, կընայ ըլլալ որ վաղը վար իջնեն ու ամենանուաստ գերիի վիճակ մանեն":

ՊԱՆԿ ԿԱՅԱՐԵԼՈՒԹԵՆՆՑ

Թէ որ քու դիտութեանդ և առաքինութեանդ վրայ գե-ղեցիութիւն մը կու զեռ աւելցընել, Տամեսա կենցաղա-վարութիւն մը սորվէ: Ար և իցէ բանի մէջ գերազանց գրա-նուիրը մեծ բան է, բայց անձին դիտութեանն ու առաքինու-թեանը վրայ Տպարտանալը աւելի մեծ բան է: Այժմէ բնական ձիրքերու տէր ևս, դիտնաս որ անոնք Աստուծոյ բարութեան պարգևներն են: Այժմէ միտքդ բանեցուցիր, և դիտութեան ու առաքինի գործոց տէր եղար, միայն պարտականութիւնդ կա-տարեցիր. վասն որոյ Տպարտանալու և պարծենալու պատճառ չունիս:

ԹԱՄԱՆԱԿԻՆ՝ ՏԵՂԻՆ ԵՒ ԱՆՁԻՆ ՆԱՅԵԼՈՎ ԽՍԷ

Թիշկին հետ երաժշտութեան վրայ մի խօսիր, ոչ ալ ջու-
թակ չարողին հետ զեղորեկոց վրայ, բայց միայն երբ ջութակ չա-
լողը հեւանդ ըլլայ և բժիշկը խնջցքի մէջ: Ան որ իր դիմա-
ցինին հետ անոր միտքէն բարձր բաներու վրայ կը խօսի, կը
նմանի արագիլին՝ որ աղուեսը խնճցքի կանչեց, ու խորունկ
ստափորով մը կերակուր հրամցուց, ուրիշ ուրիշ կենդանի մը
չէր կրնար ուտել, բայց միայն իրեն նման երկայն կտուց ու-
նեցողները:

ՄԻ ՅԱՆԿԱՐ

Իտրայէի թագաւորներէն մէկը՝ որ թագաւորեց Վրխատ-
տէ ինը հարիւր տարիի չափ առաջ, ցանկացաւ իր հպատակ-
ներէն մէկուն կտոր մը այգիին:

Ան մարդուն անունն էր Վարովթ. ու ինքն ալ բարի մարդ
մըն էր: Աս մարդը իր աս այգին շատ կը յարգէր և կը
փրէր, քանզի անիկայ իր հայրերէն իրեն ժառանգութիւն
մնացած էր:

Իայց որովհետև աս այգին թագաւորին պարտեղներուն
քովն էր, վասն որոյ թագաւորին սիրտը ան կտոր մը հողին
յարեցաւ, և շատ ջանաց որ կերպով մը Վարովթին ձեռքէն
առնէ զանիկայ: Սակայն Վարովթ չհաճեցաւ իր հայրե-
րուն ժառանգութենէն զրկուիլ, վասն զի Վտուած հրամա-
յած ալ էր որ զետին չծախեն: (Տես Դևա . ԻԵ . 33 .
Թուոց 12 . 7 :)

Թագաւորը Վարովթին ըրածին օրդողեցաւ, ու զնաց տուն
ու անկողին պատկեցաւ, ու չէր ուզեր հաց անգամ ուտել:
Իր կինը իր նեղութեան պատճառը հարցուց և թագաւորն ալ
պատմեց Վարովթին ըրածը:

Թագաւորին կինը շատ չար կնիկ մըն էր, և մէկէն միտքը դրաւ
որ իր երկանը ցանկացած այգին ձեռք ձգէ. և թագաւորն ալ
վտասահացուց որ իր ցանկացածին պիտի հասնի, և քաջալերեց
որ ելլէ ու հաց ուտէ և ուրախ ըլլայ:

Աս չար կինը թագաւորին անունովք նամակներ գրեց ու թագաւորին կնիքովք կրեց, ու խրկեց 'Աարովթին բնակած քաղաքին մէջ գանուող ծերերուն և աղնուականներուն, հրամայելով որ ծով բռնել քարոզեն ու գատապարտեն 'Աարովթը իբրև հպհչոյիչ Աստուծոյ' երկու սուտ վիաներու ձեռք, ու դուրս հանեն 'Աարովթ և քարկոծելով սպաննեն' :

Ան մեծամեծ մարդիկն ալ իրենց եկած հրամանը կատարեցին, 'Աարովթը զրպարտութեամբ գատապարտելով և քարկոծ առնելով : Աւ երբոր թագաւորը իմացաւ 'Աարովթին մեռնիլը' իջաւ իր ցանկացած պղին պտուտելու :

Իսոյց Աստուած տեսաւ թագաւորին և անոր կնոջը բրածը, և իր սուրբ մարգարէն խրկեց 'Թագաւորին' իմացընելու թէ Աստուած զինքը պիտի պատժէ իր բրածին փոխար էն . և թէ շունքը ինչպէս որ 'Աարովթին արխնը լափեցին, անանկ ալ իր արխնը պիտի լափեն . և թէ իր կինը երբոր մեռնի, իր մարմինը շուներուն կերակուր պիտի ըլլայ :

Աւ Աստուծոյ սպառնալիքը կատարեցաւ . քանզի թագաւորը երբոր պատերազմի մէջ սպաննուեցաւ, շունքը իր արխնը լափեցին . և երբոր իր որդին Յէուին նետած նետէն սպաննուեցաւ, իր մարմինը անթաղ ձգուեցաւ 'Աստուծոյ գաշտին մէջ' որուն իր հայրը ցանկացաւ : Աւ երբոր թագաւորին կինը պատուհանէն վար նետուելով սպաննուեցաւ, իր արխնը պատին վրայ և ձիերուն վրայ սրտկեցաւ, և իր մարմինը շուներուն կերակուր եղաւ :

Ար տեսնէք՝ սիրելի աղաք, Աստուծոյ պատուիրանքը կատարելուն ահաւոր հետեանքը : Արուն մարէն կ'անցնէր թէ թագաւորը 'Աարովթին պղին ցանկալովք ճամբայ պիտի բացուէր նաև վեցերորդ' ու թերորդ և իններորդ պատուիրանքներն ալ կտարելու . քանզի ոչ միայն ցանկացաւ այլ և սպաննէց 'Աարովթը, անոր երկիրը քոչար, և անոր դէմ սուր վայրենիքն ըրաւ :

Վիտէ նաև ան սոսկալի պատիժը՝ որով Աստուած պատժեց թագաւորը և իր ընտանիքը . քանզի քսան տարի շանցած բուրն ալ փձացան : Անգամ մը իր որդուցմէ կօթանասուն հա-

զի սպաննուեցան, ու իրենց գլուխները երկու շեղջ գիղեցին քաղքին դուռը:

Միտքերնիդ բերէք, սիրելի մանկտիք, որ Աստուած ըսաւ. «Մի՛ ցանկար». և աս պատուէրը կոտրելը ճամբայ կը բանայ մեկալներն ալ կոտրելու:

“ԻՆՉ ՉՆՓՈՎ ԵՐ ՉՆՓԷՔ՝ ՊԻՏԻ ՉՆՓՈՒԻ ՉԵՉԻ”

Ազնուականին մէկը ծանր հիւանդութեան մէջ ըլլալով խնայաւ որ պիտի մեռնի. վասն որոյ կանչեց երէցը, և պատմեց անոր իր հիւանդութեան և մեռնելուն պատճառը:

“Տասնևհինգ օր առաջ”, ըսաւ ազնուականը, “երբոր ձիով գեղը կ’երթայի, տեղ մը եկայ ուր շատ տղար կը խաղային. ասոնց մէկը քար մը նետեց, որ ոտքիս մատներուն եկաւ ու սաստիկ վիրաւորեց: Քարը նետելէն ետքը՝ տղան երես նայեցաւ ու փախաւ:

Գեղը հասածիս պէս բժիշկ մը կանչել տուի, գեղ ըրաւ, բայց օգուտ չեղաւ և աւելի գէշցաւ: Ուրիշ բժիշկներ կանչեցի, որոնք ըսին թէ պէտք է ոտքդ կտրել, ապա թէ ոչ բոլոր մարմինդ կը տարածի վէրքը ու կը մեռնիս. սակայն կտրել տալու յանձնառու չեղայ, ու ցաւը քաշելը յանձն առի: Ուստի քանի մը աւուր մէջ ախար բոլոր մարմնոյս մէջ տարածեցաւ”:

Արեցը հարցուց՝ թէ “Այր ճանչնաս քարը զարնող տղան”։ “Տար տարի յառաջ”, պատասխան տուաւ ազնուականը, “օր մը ձիով նոյն գեղը կ’երթայի, ու ճամբուն վրայ ծեր մարդ մը ձիուս քովէն վազելով թախանձանօք ողորմութիւն կը խնդրէր, ըսելով թէ անօթի կը մեռնիմ: Մարդը վարնտեցի, բայց մտիկ չընելով հետս ’ի վեր կը վազէր. ըստ պատնացայ որ եթէ չերթայ՝ կը ծեծեմ: Աւ երբ տեսայ որ բնաւ հողը չէ, քաշեցի թուրը ու զարկի սպաննեցի: Արեք չորս տարեկան տղայ մը ունէր հետը, որ երբոր հօրը մեռնիլը տեսաւ՝ սխաւ աղաղակել ու լալ”:

“Աս աղէկ կը ճանչնամ ան տղան, և ահա նոյն իսկ ան

տղան էր քարը նետողը, որմէ աս մահառիժ վերքն ընկալայ, և հիմա ալ ազատում՝ չունիմ”:

Ճ Ա Ր Տ Ա Ր Պ Ա Տ Ա Ս Ե Ն

Տերառու լիանոս մեծ վարդապետին ասեւնը հեթանոսները ստորաութիւն ունէին Վրիստոնեայներուն լիցայ խնդալ՝ անոնց առաջնորդին խաչը ելած ըլլալուն համար: Տերառու լիանոս ալ զանոնք ծաղրածելով այսպէս կը պատասխանէ. “Չեր ասուածները հին պատկերէ և խաղիկներէ շինուած են. և տարբերութիւննին աս է միայն՝ որ վարարեաութեամբ շինուած են”:

“Եթէ դուք զմեզ կը տանջէք, ձեր աստուածներն ալ ևս աւելի կը տանջէք: Մտադձագործը պէտք է ամբարշտութեան և սրբապղծութեան յանցաւոր ըլլայ, որ աստուած մը շինելու ասեմ զանկից կը տաշէ, կը փորէ, և կը յըզկէ: Ղուք զմեզ խաչը կը հանէք. և կախաղաններու կը մատնէք, բայց ձեր աստուածներուն որք նոյն չարչարանքը չքաշէր”:

“Սուրբով և նիղակներով կը մեռցընէք զմեզ, բայց ձեր աստուածներուն ալ աւելի գէշ բաներ կ'ընէք. կացինը, սր-դոցը, քարակոփներուն երկաթ գրիչը և ուրիշ այսպիսի տանջանաց գործիքներ են որ կը գործածէք ձեր աստուածները չարչարելու: Մեր գլուխները մարմիններնէս կը բաժնէք. բայց ձեր աստուածները ընաւ դուխ չունին մինչև որ անոնք ստինձով չփահչին անոնց լիցայ: Ղուք զմեզ հրոյ ճարակ հու տաք, և ահա ձեր հուռքերը կրակին մէջ չհալած աստուածութեան անունը շնն ժառանգեր. դուք զմեզ հանքերուն մէջ կը բանտարկէք, ու ձեր աստուածներուն նիւթը անկէ կ'ելլէ, և ան ալ փորուելով: “Կաւ դուք զմեզ ան կղզիները կ'աքսորէք՝ ուր ձեր աստուածներէն մէկ քանին ծնած են ու սմանք ալ հոն մեռած են”:

ԵՐԵՔ ՀՈՐԾՄՈՒՆՔ ՏՂԱՅՈՍ ՀԱՄԱՐ

Հարցում. «Հայր մեր որ յերկինս ես» աղօթքը ինչո՞ւ համար Տէրունական Աղօթք կ'ըսուի:

Պատասխան. Վանզե Վրիստոս ինք սորվեցուց աշակերտներուն:

Հ. Ինչո՞ւ համար հաղորդութեան հացին ու գինին Տէրօղբ Անթրիքը կ'ըսուի:

Պ. Անոր համար՝ որ Վրիստոս ինք սահմանադրեց ան ընթրիքը՝ իր մահը յիշատակելու համար:

Հ. Արթուր անջի օրը ինչո՞ւ Աիրակի կամ Տէրունական օր կ'ըսուի:

Պ. Այսան զի Վրիստոս ան օրը յարութիւն առաւ մեռելներէն, և այնուհետեւ ան օրը սուրբ կը պահուի ՚ի յիշատակ իր յարութեանը:

ՎՈՐԻՆԿԹՈՆԻՆ ԸԹԱՆԵՐԸ

Աստ անգամ ոչ միայն մեծամեծ մարդիկ, հապա նաև անոնք որ մտքերնին գրած են թէ մեծ մարդիկ են կամ պիտի ըլլան, իրենք զիրենք ուսմիկ մարդկանց կենցաղապարտութեան կանոններէն ազատ կը սեպեն: Այսպիսի մարդիկ խիստ շատ են. և ասոնց համար են մասնաւոր կերպով հետազոյ խրատները, որ Առշինկթոնին պէս մեծանուն մարդ մը գրած ու ամենէն առաջ ինքը պահած է*:

* Կէորգ Առշինկթոն անցեալ զարու երեսնչի մարդոց մէկն է. ծընած է Ամերիգայի Վերգինիա Նահանգը 1733ին, և մեռած է 1793ին. Ամերիգացոց Անգղիացոց հետ ունեցած պատերազմներուն մէջ մեծ ծառայութիւն մատուցած է իր երկրին, և երբ Ամերիգայի պատուութիւն գտան ինքն ընտրեցաւ առաջին Նախագահ Միացեալ Նահանգաց Ամերիգայի:

Ըշխարհիս մէջ ինչ որ բնեւ՝ պէտք է նայիս որ ան ատենի մարդոց անհաճոյ բան չըլլայ . հասպա միշտ յարդութեան նըշան մը ցրցուբ անոնց :

Ընկերութեան մէջ ուրիշներուն խօսելու ժամանակը մի մըբափեր . ոտքի վրայ կեցողին դիմացը մի նստիր . քեզի շինկան բանը մի խօսիր . երբոր ուրիշները կեցեր են, դուն մի քաւեր :

Ըողորթութիւն մի բներ . ով որ քու վտադ սեր չցուցըներ՝ անոր հետ կատակ մի բներ :

Ընկերութեան մէջ առանձին բան մի կարդար . թէ որ պէտք ըլլայ՝ թողութիւն խնդրելով բռէ : Ինչուան որ շերնդբէ մէկը քեզմէ, դուն կարդացողին կամ գրողին քով մի մտաննար որ անոր առջևի դիրքը կամ թուղթը տեսնես :

Ըրբոր քանի մը հոգի բանի մը վրայ կը խօսակցին, դուն քու կարծիքդ մի զրուցեր՝ մինչև որ քեզի չհարցընեն :

Ըրբոր խելացի բան մը կը խօսիս, կերպարանքդ զուարթ՝ բայց քիչ մը ծանր ըլլայ :

Ուրիշին գծբաղդութիւններուն վրայ ախորժ մի ցուցըներ, թէ և թշնամիդ ըլլայ :

Ըրբոր քեզմէ պատուաւոր մարդու մը կը հանդիպիս, մէկդի կեցիր . մանաւանդ թէ որ նեղ դրան մէջ գանուիս, թող որ առաջ ինքն անցնի :

Հարկաւոր գործքի վրայ խօսելու ատեն, քիչ՝ բայց ճիշդ խօսէ :

Ըրբոր հիւանդի մը տեսութեան կ'երթաս, բժշկական տեղեկութիւններ մի ծախեր՝ թէ որ իրաւցընէ չես գիտեր :

Թէ գրելու և թէ խօսելու ատեն՝ ամենուն պէտք եզան պատուանունը աւուր ըստ աստիճանին, ու երկրին սովորութեանը յարմար :

Սեծերուդ հետ խօսելու ատեն մի պնդեր քու կարծիքդ . հասցա քու գառմունքդ ալ պարկեշտութեամբ ուրիշին կարծեացը համաձայնեցուր :

Նայէ որ քեզի վիճակակից կամ արհեստակից մարդուն շատ խորհուրդ չտաս . չէ նէ շուտով ատելի ու զգուելի կ'ըլլաս :

Երբոր մէկը կրցածին չափ կ'աշխատի , ըրածը էյաջողի նէ ալ զինքը վար մի զարներ :

Երբոր մեկուն խրատ մը պիտի տաս , աղէկ մտածէ թէ արդեօք հրապարակա՞ւ տալը աղէկ է թէ առանձին . շո՛ւտ մը , չէ նէ ատեն անցնելէն ետքը . զրուցելիքդ աղէկ կ'ընէ . յանդիմանելու ատենդ ամենեին բարկութեան նշան մի տար :

Ո՛ր և իցէ ժամանակ երբոր մէկը զքեզ խրատէ՝ շնորհակալութեամբ ընդունէ . թէ որ գիտես թէ յանցաւոր չես , ըստ ժամանակին և ըստ տեղւոյն իմացուր քու անմեղութիւնդ զքեզ խրատողին :

Հարկաւոր բանը կատակի մի զարներ . կծու խօսք ամենեին մի խօսիր որ ատելի չըլլաս . թէ որ զուարճալի խօսք մը պիտի զրուցես , նայէ որ մեկուն ծանր չգայ , որպէս զի սիրելի ըլլաս :

Երբոր մէկը կը յանդիմանես , նայէ որ գուն ալ նոյն յանցանքը չունենաս . օրինակը աւելի կ'ազդէ՝ քան թէ գեղեցիկ խրատները :

Թէ որ կ'ուզես որ վրագ համարմունք ունենան՝ նայէ որ գովելի մարդոց ընկերութեան մէջ գտնուիս : Աւելի աղէկ է մինակ կենալը , քան թէ գէշ ընկերութեան մէջ ըլլալը :

Ե Ր Գ

ՔՐԻՍՏՈՍՆԷՅԹ ՄԷՋ ԺՆԱՆՆԵԼՈՒ ՆԻ ՎԵՐԺՈՒՆԵԼՈՒ ՎԲԵՑ

Եստուած իմ, Տէր իմ, մատաղաշ օրերքս

Վեզի կը վայլէ որ մատուցանեմ .

Փառարանութեամբ սկըսիմ կեանքս

Փառարանութեամբ զայն վերջացընեմ :

Կը խոստովանիմ քու մեծ շնորհքդ է

Որ քրիստոնէից մէջը ծընեք եմ .

Որ ողորմութեան գեաը կը բղիէ

Ընհուն փրկութեան ձայնը կը լսեմ :

Որչափ կը խղճամ կոստաշաները ,

Որ ազիտութեան խաւարի մէջ եմ .

Ոչ արքայութեան ցանկալի փառքը

Եւ ոչ զըժօրքի տանջանքը գիտեմ :

Վուկին փառաւոր խոստմունքներդ՝ Տէր ,

Շոյքս ու սէրքս սաստիկ կը վառեն .

Վու Սուրբ Վրբերուդ երկնային խաբեր

Օխ կը յորդորեն փախչիլ զըժօրքեն :

Շ ռնչոս քեզ պիտի միշտ փառաւորէ ,

Որ ցըրուցիր ինձ փրկութեան ճամբան .

Մեզաց շաւիղէն զիս ազատ պահէ

Ճամբուս մէջ ինձի եղիք օգնական :

Գ Լ Ց Ց Ա Ն Բ Գ Գ Ե Է

Վերի պատկերը սարափելի տեսարան մը կը ներկայացընէ, որ երբեմն երբեմն կը պատահի Միացեալ Աստուծոց արեւմտեան կողմը ինկող ան ընթացող և արդաւանդ դաշտերուն մէջ, որոնք Հարիւրաւոր մըն տեղ կը տարածին, Հարթ Հաւասար՝ ծովու նման, և արդաստարութեան կողմանէ անօրինակ են: Ամառը աս դաշտերուն ինքնարդոյտ խոտը անանկ ահագին բարձրութեան մը կը հասնի, որ ձիաւորի մը անհնար է որ և իցէ կողմէ անցնիլ բաց 'ի սանակիս շախիդներէն: Այլի գամէններու ահագին հօտեր կը թափառին ասոնց մէջ, և անհամար շա-

Ի զնէր կը բանան ամէն ազգութեամբ, որոնց մէջ շատ անգամ կը մտրտի և ճամբան կը կորսնցունէ կողմնացոյց չունեցող կամ արեգական և աստղերուն առաջնորդութեամբը ճամբորդութիւն ընել չցիտցող ճանապարհորդը:

Մշան ատեններ երբ աս խիտ և բարձրահասակ խոտը կը չորնայ, և մասնաւորապէս երբ մէկ անսոխոր երաշտութիւն մը կ'ըլլայ, պատահական հրձգութեամբ մը խոտը յանկարծ կը բռնկի, և հրդեհը հովին առջև ինկած գրեթէ հրաշալի արագութեամբ յառաջ կը քալէ: Ահեղատեսիլ բոցերը վեր վեր կը սլանան դէպ 'ի սոր, և հովը կողորցընէ երկինք կը հանէ բռնկած սյրող խոտերը և դաշտին երեսը շատ հեռու տեղուանք ասոցին անդին կրակի անձրևի նման ցիրուցան նորէն վար կ'իջնցընէ. հազարաւոր նոր հրկիզութիւններ անմիջապէս կը սկսին ամէն կողմ, որ շատ չքշեր ամէնը իրարու հետ կը միանան, և կը ձևացընեն բոցի ովկիանոս մը:

Մենէն արագընթաց ձին զուր տեղը կ'աշխատի անոր առջևէն փախչելու: Բոցաժառ ալիքները վաղվազակի կը հասնին ետևէն, և ձին ու իր հեծեալը կը փռուին կ'իյնան՝ հրաժառ հնոցի մը մէջ էրելու նման:

Սակայն ան ճանապարհորդն որ ժամանակ չանցունելով կըրակ մը վառելու նիւթեր ունի քովը, թէ որ մտապառտ վատանդին գալուստը մէկ երկու վայրկեան յառաջ տեսնայ, հետևեալ ճարտարահնար կերպով կրնայ ինքզինքն ազատել: Մնմիջապէս վար կ'իջնէ ձիէն, և ինքը մէկ տեղ մը կը բռնկցընէ՝ ճամբուն քովը, ան կողմը որ հովուն դէմ կ'իյնայ, որով բռնկած խոտին բոցը իր վրայ չգար: Աս կրակը սաստիկ արագութեամբ կը տարածի, խոտը գետիկը իջնցընելով՝ մոխիր դարձուցած: Մն ատեն ճամբորդը շուտ մը մէկ քանի բուռ խոտ կը քաշէ կը հանէ գետնէն, և մէկ ծայրը ոլորցընելով աւել մը կը յօրինէ ու կ'աճապարէ ան տեղն ուրիկ բոցերը քաշուած են, և բոլորտիքը խոտերը այրելու վրայ են, և հոն շուտ մը կ'աւլէ գետնէն սաք մոխիրը, կը հանէ մէջքէն հովուադանակը, ծակ մը կը բանայ զով գետիկը գտնելու համար, և ան ծակին մէջ խոթելով իր քիթը բերանը

ու նմանապէս իր ձիունն ալ, ուսկից երկուքն ալ զով օգ կրնան ծըծել, և իր վրան ու կարելի եղածին շափ ձիուն վրայ ալ գոմէշի մորթով ծածկելով, կը սպասէ բոցովառ հրոյ ծովուն մտանալուն :

Բայց անիկայ դեռ չհասած, իր բռնկցուցած կրակը խել մը տեղ այրած բացած կ'ըլլայ իր բոլորտիքը, և մեծ հրդեհէն բռնկելու բան մնացած չըլլար. և թէպէտև հովը կրնայ այրող խոտ բերել վրան և ցանել շորս դին, և թանձր ծուխով ու սաստիկ տարցած օդով պատել զինքը, սակայն առանց ամենուն կը դիմանայ ճամբորդը քիթը բերանը աղէկ մը խոթելով զով հողին մէջ, մինչև որ անցնի երթայ հրդեհին սաստիկութիւնը, որ շատ քիչ կը տևէ : Յայնժամ գլուխը վեր կը վերցընէ, և ահա մոխիր կարած լայնատարած դաշտ մը, ուր քանի որ յառաջ կ'երթայ, կը տեսնէ վայրի գոմէշներու՝ ձիերու և ուրիշ կենդանիներու դիերը, որոնք չեն կրցած փախչել ընդհանուր հրկիզութենէն. կ'ըլլայ ալ որ զբժրադո՞ ճանապարհորդներու ալ դիակունքը հանդիպին աչքին. մէկդիէն ալ կ'երևնայ հեռուանց հրայրեաց փոթորիկը որ գոռալով յառաջ կը վազէ կատաղարար, սոսկումն և մահ տարածելով դէմն ելած ամէն շնչաւորի վրայ :

Ը Ն Գ Թ Ո Ր Թ Ի Ի Ն

Թ Ի Թ Ն Ի Ն Ի Կ Ն Ե Ր Ը Մ Ն Ի Ծ Ո Ր Ի Ն Ե Լ Ո Ր

Սան թռչուններ որ շատ վնաս կու տան արտերուն ու պարտէզներուն, և անոնց կեանքը կարճելը մեզի ապահովութիւն է. սակայն ծիծեռնիկը աս տեսակներէն չէ, և ոչ միայն անվնաս կենդանի մըն է, այլ և շատ օգտակարութիւն ալ ունի :

Արբոր այնպէս օդը ձեղքելով սրընթաց կը թռչրտի ու արագ արագ ետ ու առաջ կ'երթայ կու գայ՝ որ հազիւ մարդուն

աչքը կրնայ հետևիլ իր շաւիղին, ան ատեն զբազած է օգին մէջ գտնուած կերպ կերպ թեաւոր միջատները բռնելու՝ որ իրեն կերակուր ըլլայ : Հաղարաւոր միջօնաւոր ճանճեր աս կերպով կը կորնչին. որ եթէ ողջ ձգուելու ըլլային, օգը այնպէս պիտի լեցընէին և ապականէին՝ որ շատ միասակար բնական հետեւութիւններ պիտի ծագէր անկէց : Այս ան որոյ շունորհակալ ըլլալու ենք ծիծեռնիկէն որ ազ ձանձրալի հիւրերուն թիւը այնքան կը պակսեցընէ :

Աս ալ պետք է յիշենք՝ թէ ծիծեռնիկները մեր երկիրն որ կու գան նե բոյներնին դնելու և ձագ հանելու համար է : Ուստի մեր սահմանները հասնելուն պէս աս գործին կը պարային, և երբոր ձագերնին բաւական մեծնան թաշտու շափ, բոլորն ալ կը թողուն կերթան ուրիշ տեղ : Ուստի հնար չէ մէկ ծիծեռնիկ մը մեռցընել առանց քանի մը մանր ձագեր որը ձգելու :

Այդ ծիծեռնիկը ամառ իրիկունները կ'ելլէ բոյնէն, ու բերանը ճանճով կը լեցընէ. բայց ազ որսորդութիւնը իրեն համար միայն չէ որ կ'ընէ. իր փորրիկ բնակարանին մէջ խել մը զակըններ ունի կերակրելու. և բոլոր ան ժամանակն որ օգին մէջ թռչտակալ հանդիպած մանր միջատները կը բռնէ, իր սիրաբ անոնց մտայ է :

Իերանը կերակրով լեցուն բոյնը դառնալու ատեն՝ մէյ մ'ալ յանկարծ անխորհուրդ տղու մը հարուածքին կը հանդիպի, և արիւնլուայ գետինը կ'իյնայ կը մեռնի : Իր ողորմելի ձագերը ան գիշերը առանց կերակուրի կ'անցընեն. մինչև առաւօտ արտում ակուր կ'աղաղակեն : արու ծիծեռնիկը կը շփթի, չգիտեր թէ ինչպէս խաղաղեցընէ զանոնք, երբ կը տեսնէ թէ միայնակ մնացած է առանց իր բնկերոջը :

Բոլոր գիշերը անհանգիստ անբուն անցընելէն ետև՝ առտուանց կ'ելլէ քանի մը ճանճ բռնելու, թէպէտև ինքը էգ ծիծեռնիկին շափ ճարդարութիւն չունի ձագերը կերակրելու, և սակայն իրիկուն չեղած ուրիշ մըն ալ զանիկայ կը զարնէ կը սատկեցընէ : Ձագերը կը սկսին հիմա անօթի մարիլ, բերաննին բաց կ'աղաղակեն կը սպասեն. բայց մայր չկայ որ գայ

բան մը ապ իրենց ուտելու : Ար տեսնեն որ ծեր թուշաններ իրենց քովիկը եղած բոյները կու գան կ'երթան, բայց բնակարգը իրենց չգար : Գիշերը ցուրտէն կը մնին. իրենց մայրը սովորութիւն ունէր իր թեւերովը և կարծքի փափուկ փետուրներովը ծածկել վրանին . բայց հիմա անպատասպար երեսի վրայ ձգուած են :

Մասունց մէջերնէն երկուքը իրեքը մեւած կը գանուին : Մեկալներուն ծուրառայն ալ հետզհետէ կը նուազի . ան փոքրիկ գլուխները ալ շէն տեսնուիլ բոյնէն դուրս երկնցած՝ կեւախորի համար . ոտորմէի արարածները կը գողցան ու կը սարսափին իրարու վրայ գրտարտիւրով, ու բանի մը ժամէն բողբոյն ալ կը ստակին անօթութենէն . իրենց ծնած բոյնը իրենց գերեզման կ'ըլլայ, անցըշչ և անխորհուրդ աչու մը անողորմ ձեռքերուն պատահասին հանդիպելով :

ՓԻՂԵՐԻԻ ԺԵՐՏԵՐՈՒԹՅԱՆԸ ՎՐԵՑ

Փիղը աշխարհիս մէջ գանուած գազաններուն ամենէն մեծն ու զօրաւորն է, և դիւրաւ կ'ընգելանայ : Մտիկայ Մտիկի և Մտրիկի մէջ միայն կը գանուի, բարձրութիւնը ուժը սանաչափէն մինչև տասնուչորս ոտնաչափ կը հասնի : Արկու մեծ ախուս ունի բերնին երկու կողմէն դուրս ցրցուած . և մեկ մեծ կնճիթ (խոշոր) մը՝ որ կ'երկնցընէ ու կը կարծրցընէ ինչպէս որ հարկաւորի : Մտիկայ սյնչափ հարկաւոր ու գործածական անգամ մըն է իրեն, ինչպէս է մեր ձեռքը մէջի . ստով գեանին երեսէն շատ փոքր բաներ կրնայ ժողովել կամ բանել վերջընել, իր ուտելիքը անով իր բերանը կը ամտի . անով շուանի մը կապ կրնայ քակել, գուռ կրնայ բանալ գտել, և թէ որ պէտք ըլլայ անով իր թշնամեաց հետ կը պատահուր մի ալ :

Փիղին նրբամտութիւնը և ճարտարութիւնը շատ է, ինչպէս

որ կերևի մէկ քանի փոքր պատմութիւններէ՝ որ հաս կը գընենը :

Հնդկաստանի մէջ Գաղղիացւոց զորքին հետ փիղ մը կար որ բանակին կը ծառայէր : Անգամ մը պատերազմի մէջ փրկուածներ շատ յորջորանք բնաւ իրեն որ ամենայն ճիգով աշխատի, և փոխարէն մեծ մեծ վարձքեր կը խոստանար . բայց վերջը՝ բրած խոստումներին անփոյժ ըլլալով, փիղը հասկըցաւ որ խարուեր է, և յանձնառու չըլլալով ասանկ անարգական կերպով ծաղր ըլլալ՝ յանկարծ զարկաւ մենցուց մարդը : Փղայանին կինը երկանը անակնկալ մահուանը վրայ ունեցած սաստիկ կսկիծէն յուսահատութեամբ մը առաւ իր երկու զուարէնն ու տարաւ փիղին սարքին տակը ձգեց ըսելով, « Գժոխային վրէժխնդրութեամբդ պրտ սպաննեցիր, ուրիմն ինչ ալ ուզակըներս ալ սպաննէ՝ որ մենք ալ անոր քով երթանք » : Փիղը սղաքը սարքին տակը ինկած տեսնելով՝ կանկ առաւ, և իրր թէ խղճալով իր տերտը որք որդուցը վրայ՝ մեծ տղան կնճիթովը վերցուց ու զխտան վրայ դրաւ . և ան օրէն Եսէ զանիկայ իրեն կառավար ընդունեց, և միշտ կատարեալ հնազանդութիւն կընէր իրեն :

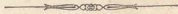
Հասարակ զինուոր մը՝ որ շատ անգամ քիչ մը խմելիք կուտար փիղի մը, որ մը յանցանք մը գործելով՝ հրաման եղաւ որ բռնեն զինքը բանալ գնեն . մարդը փախաւ գնաց փիղին տակը պահուրանցաւ : Բանցան ասոր ուր ըլլալը, ու եկան որ բռնեն սանին զինքը, փիղը թող շտուաւ, և եկողներուն ամենը փնտեղ կնճիթովը : Արբոր ամէն մարդ գնաց, սկսեց կնճիթովը յորդորել զինուորը և ճամբայ ցուցնել որ երթայ, իրր թէ ըսել կ'ուզէր՝ թշնամիներդ գացին, կ'լիք զխտուդ ճարը տես և ուր որ պիտի փախչես գնա :

Մարդուն մէկը որ փիղ կը պահէր, իրիկան մը իր մէկ քանի բարեկամները հրաւիրեց որ փիղին տես գան : Ահա՛ թէ ասանին փիղին ջուր խմելու ժամանակն ըլլալով՝ սպասուորը աման մը ջուր բերաւ որ խմցունէ . բայց ուզելով որ եկող պարանները քիչ մը զուարճացնեն՝ փիղը երբոր կնճիթը կերկընցըներ խմելու՝ սպասուորը ջուրին ամանը կը շարժէր տե-

ղէն: Ասանկ փիղը քանի մը անգամ խարուելով՝ չկրցաւ տանիլ աս ծաղրական վարմունքը, կնճիթովք ապաակ մը ի վեցուց սպասաւորին երեսին՝ որ զինովի պէս գետինը գլտորեցաւ մարդը: Աշող Տիւրերուն եւելը ծաղրը շարժեցաւ աս եղևութեան վրայ, բայց սպասաւորը միտքը դրաւ որ ուրիշ անգամ ան կերպ խաղով չգուարձացրնէ մէկը:

Պատկերհան մը կ'ուզէր փիղի մը պատկերը քաշել. բայց միտք ունէր որ կնճիթը վեր անկած ու բերանը բաց նկարէ, ուստի փիղին քով մէկը կայնեցուց որ շարունակ բան նեակ կենդանիին բերանը՝ որպէս զի բաց մնայ և ինչ ձև որ ունի՝ ճիշդը գծագրէ: Իսկ մարդը կէս մը զուարճութեան համար կէս մ'ալ կենդանին խարելու մտք՝ շատ անգամ ձևորդ պարագ տեղը կ'երեքցրնէր՝ առանց բան նեակելու փիղին բերանը: Փիղը չախորժելով աս մարդուն բրածը և հասկընաղով որ պատճառը պատկերհանն է, կնճիթէն դուրս անտնկ ջուր մը նեակեց պատկերհանին թուղթին ու ներկերուն վրայ՝ որ բոլորը աւրեցան անպիտան եղան. և այսպէս չթողուց որ մարդը իր գործը գլուխ հանէ:

Փիղ մը քաղաքին մէջ օր մը սրտաբերու ատենը գերձակի մը խանութի առջև եկաւ, և խանութին պատուհանը բաց գտնելով՝ կնճիթը ներս երկրնցուց. գերձակներուն մէկն ալ քիչ մը զուարճանալ ուզելով՝ ասեղին ծայրովը սկսեց կնճիթը ծակծրկել: Փիղը բարկացաւ, և միտքը դրաւ վրէժ առնել գերձակէն. ուստի գնաց քիչ մը աղտոտ ջուր փնտաւրու. շուտ մը գտաւ ուղածը, աղէկ մը լեցուց կնճիթը, և դարձաւ եկաւ գերձակին խանութը, պատուհանէն ներս աղտոտ ջուրի հեղեղ մը հագցուց հան նստողներուն գլխուն, ու առաւ քալեց:

Թ Ո Վ Ը Յ Ի Ն Թ Ռ Զ Ն Ո Յ Ո Ր Ս Ո Ր Գ Ո Ւ Թ Ե Ը Ն

Վ Տ Ը Ն Գ Ն Ե Ր Ը

Սկզբնապի մտաբեր գտնուող կողմներուն բնակիչները սովորութիւն ունին ծովային թռչուններու որսորդութիւն ընելու:

լու, որ շատ անգամ խիստ վրամեղաւոր բան է, ինչպէս կեն-
րենայ հեռակեալ պատմութենէն ։

Կերպանի մարդ մը և իր երկու որդիքը որսորդութեան ե-
լան . ծովնզերքը իջնելու համար հնակրնին տարած չուանին
բարձր ապաստի մը ամուր կապեցին ու սողալով իջան վար
գործերնին տեսնելու : Հոն՝ տանելու կարողութիւննին նե-
րածին չափ թռչուն և հաւկիթ հաւաքելով՝ իրեքը մեկէն
սկսեցին չուանին փաթթուելով վեր ելլել . առաջ մեծ տը-
ղան, ետեւէն կղզայրը՝ մեկ երկու գրկաշափ վարէն, և ամենէն
ետքը հայրերնին :

Խնել մը վեր ելլելէն ետքը մեծ աղան դէպ ՚ի վեր նայե-
լով տեսնէ որ չուանը սուր քարի մը քսուելով թնկերը կը
կարթաին . խելոյն առ սոսկալի լուրը միտնեցուն կը հաղորդէ :

“Ղրղեօք մինչև վեր ելլենք նէ կը դիմանայ չուանը”, կը
հարցունէ հայրը :

“Վայրկեան մը դիմանալէք չունի”, պատասխանեց աղան,
“մեր իրեքին ծանրութենէն արագ արագ կը խլի կայ” :

“Մեկ հոգի մը կը վերցունէ”, հարցուց հայրը :

“Տարակուսելի բան է”, պատասխանեց աղան :

“Արեւն գոնէ մեկերնիս աղտօնք”, ըսաւ ծերունին հան-
գարաւ և անխռով սրտով, “հանէ դանակդ ու վարի կողմն
կարէ չուանը . սիրտ առ, աշխատէ . կարելի է որ դուն աղա-
տիս ու մարդ մօխթարութիւն ըլլաս” :

Կրրոր տանն չկար անտընալու, աղան անգամ մըն ալ վեր
նայեցաւ, տեսաւ որ քանի մը թնկ միայն մնացեր է կարե-
լու . քաշեց դանակն ու կտրեց չուանը . և ան նոյն բողբիլն
յախաննախանութեան ցամաքն ելան իր հայրն ու իր եղբայրը :

ՉՈՒՐՔԱՐԸ ԿԵՊՔ ՄԸ

Գորոցի մը մէջ երկու կղզայր կային 11—12 տարեկան
հասակով : Ըստ արցոյն մեկուն շատ անգամ խրատ արուելէն
ետեւ՝ կամակորութիւն ընելու որոշած ըլլալը և պինտ գլուխ

ընդդիմութիւնը յայտնի եղաւ : Արժապետը ըսաւ որ այսպիսի վարմունք մը ցոյց տալուն հետեւութիւնը անանկ պատիժ մը պիտի բլլայ որ դիւրին պիտի չմտնայ . և տեսնելով որ դեռ նոյն մտքին վրայ յամտուեալ է ազան՝ պատժելու պատրաստուեցաւ : 'Այն միջոցին, մեծ եղբայրը՝ Պօղոս յառաջ դալով՝ յանձնառու եղաւ որ իր եղբօրը տրուելու պատիժը ինքը քաշէ :

Ըն առնեմ վարժապետը աս բանը ըսաւ . "Դժ սիրելի Պօղոս՝ դուն ամենէն աղէկ աղոցը մէկն ես . դուն բնաւ պատժուելու բան մը ըրած չես , ու քու սիրտդ ալ դիւրազդած է . ես չեմ կրնար անիրաւ տեղը քեզ ցաւցնել՝ իմ սիրուն արդեկա" : Ըսոր դէմ՝ աղեկն ըսաւ . "Բու իմ վրաս դնելու պատիժդ որչափ որ բլլայ՝ անկէ աւելի պիտի ցաւիմ՝ եղբօս տրուած պատիժը տեսնելով . ինքը պղտիկ աղեկ մըն է՝ ու ինծմէ փոքր է հասակով , և ինծմէ ալ տկար է . կ'աղաչեմ՝ , տէր , բոլոր անոր տալիք պատիժդ ինծի տուր . քննէ ինչ որ բլլայ՝ սիրով պիտի կրեմ" : Ո՛հ տէր , իմ յանցարտ եղբօս տեղը փոխանակէ զիս" :

Արժապետը միւս փոքր եղբօրը դառնալով ըսաւ . "Աղէկ , հիմա ի՞նչ պիտի ըսես Հաիոր՝ աս քու Պօղոս եղբօրդ ազնիւ խնդիրքին" : ան ալ եղբօրը երեսն 'ի վեր նայեցաւ , բայց պատասխան մը չտուաւ : Արժապետն ալ լուս կեցաւ : Բայց Պօղոս տակաւին բանադատելով վարժապետը՝ որ զինքը պատժէ ու լմնայ , կու ըսէր : Արժապետն ալ ըսաւ . "Գուն բնաւ երբեք լսած ես Պօղոս թէ անանկ մէկը բլլայ , որ ուրիշին յանցանքին տեղը ինքը ձեռն առնու յախառի" : "Ը, յո՛ տէր" , ըսաւ . "մեր Տէր Հիսուս Քրիստոսը՝ իր կանակը ձեռնընկերէն չդարձուց , մեկն պէս խեղճ մեղաւորներուն համար . և իր ձեռուելովը մենք բժշկուեցանք , ու մեր մեղքերը ներուեցան : Ա՛ղաչեմ , ներէ՛ Հաիորին յանցանքը՝ ինծի համար , ու թող որ ես քաշեմ ցաւը . ես կրնամ անկէ աւելի տանիլ" :

"Բայց քու եղբայրդ իրեն համար ներում չենդրեր , դուն ինչո՞ւ այնչափ փափար ցոյց կու տաս աս բանին համար՝ իմ

սիրական Պօղոսս . չէ՞ որ ինքը պատժուելու արժանի է” :
 “Իրաւ է աէր, որովհետեւ դպրոցին օրէնքը հօտրեց, քանի
 քանի անգամ խրատ առնելէն ետեւ՝ դուն ըսիր որ պէտք է
 պատժել զանիկայ . ուստի ես ալ զիմանալով որ դուն բնաւ
 ճշմարիտ չեղած բան մը չէիր խօսեր, ու պէտք ալ է որ դըպ-
 րոցին օրէնքը անխախտ պահուի, և եղբայրս ալ պիտի գլուխ է
 ու չապաշխարեր, ի՞նչ ճար կրնայ ըլլալ ասոր, աէր, կ’ա-
 ղաւեմ իս անոր տեղը դիր . քանզի ես անկէ ուժով եմ” :

Ան առնն տղան իր եղբօրը վիզը պլուեցաւ, և անոր պինտ
 գլուխու թեւամբ կարծրացած երեսը՝ իր փափուկ սրտէն յառաջ
 եկած արցունքովը թրջեց : Աս անանկ բան մըն էր՝ որ խեղճ
 Հակօրին զիմանալու կարողութենէն ալ վեր էր : Աւստի աչ-
 քին արցունքները վազել սկսաւ, ու իր սիրտը հալեցաւ . նե-
 րում՝ խնդրեց, ու իր եղբօրը պլուեցաւ : Այս արժապետը եր-
 կուրն ալ իր բազկացը մէջ առնելով՝ զանանք օրհնելու հա-
 մար աղօթք ըրաւ Անոր՝ որ “մեր անօրէնութիւններուն հա-
 մար ծեծուեցաւ” . և այլն :

Եւ առ զիւրին էր աս գեղեցիկ յօդուածին վրայով խոր-
 հրդածութիւններ ընելը, բայց ըրածնիս գոհարին վրայ բան
 նկարելու պիտի նմանի :

ՄԵՆԸ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՀԵՒԱՍԵՐԱՐՆ Է

Երբոր Մեծն Աղեքսանդր իր հօր բանակին գլուխը ան-
 ցած փառքով պատերազմի կ’երթար, ան տեղէն անցաւ ուր
 որ Ղիսիոյնէս փիլիսոփան իր տակառին (Ֆլուէ) մէջ սաստիկ
 զբաղած էր խել մը ոսկորներ քննելու, կարգի դնելու և նա-
 բէն զատելով կարգերնին փոխելու : Յաղթողը իր զօրքը կայ-
 նեցընել տուաւ, և այսպէս հարցուց . “Ի՞նչ կ’ընես հան՝
 Ղիսիոյնէս” : Եւ նախան փիլիսոփան պատասխանեց . “Աս քու
 հօրդ փիլիսոփայոսին ոսկորները կան, և կ’աշխատիմ որ զատեմ
 անորը իր մէկ ստորին ծառային ոսկորներէն . բայց մինչև հի-
 մա հօգիս բերանս եկաւ, ու չեմ կրնար որոշել թէ Ո՞րը ո-
 բունն է” :

Բ Ա Ր Կ Ա Յ Ո Ղ Ք Ր Ի Ս Տ Ո Ն Ե Ը Ս Ն Ե Ր

Օ երուսի քահանայ մը երբոր իր թոռները սենեակին մեջ կը դանէր, որամտութեամբ դուրս կը փոնտէր դանակը: Օր մը երբ իրենց մօրը քով կեցեր երկնից թագաւորութեան վարայ կը խօսէին. մէջերենն մէկն ըսաւ թէ՛ «Մայրիկ, ես չեմ ուզեր արքայութիւն երթալ»:

«Ի՞նչ կ'ըսես աղաս, արքայութիւն երթալ չես ուզե՛ր»:

«Չէ, մայրիկ, իրաւ որ չեմ ուզեր»:

«Ինչո՞ւ համար աղաս»:

«Ի՞նչոք համար որ մեծ հայրս հոն պիտի ըլլայ. անանկ չէ՞»:

«Կը յուսամ թէ ան ալ հոն պիտի ըլլայ»:

«Ինչիկայ հոն որ ըլլայ՝ ջիտելով մեզի պիտի ստայ՝ դո՛ւրս, դո՛ւրս, դո՛ւրս. աս տղօքը հոս ի՞նչ բան ունին: Թե ե որ մեծ հայրս արքայութիւն պիտի երթայ, ես չեմ ուզեր հոն երթալ»:

Օնոցք պէտք է գիտնան որ աղօք արթնութեամբ և զգուշութեամբ իրենց վարմունքը կը գիտեն, վասնորոյ պէտք չէ որ բարեհաճան կամ չար կրքեր ցուցնեն իրենց տղօքը, որպէս զի անոնք ալ շատլին, և նաև ատեն ալ զիրենք:

Ճ Ա Ն Ճ Է Մ Ը Ն Ը Մ Ը Կ Մ Ը

Պարոններ. — Ես փոքրիկ ճանճ մըն եմ. կ'աղաչեմ որ իմ խօսքերուս և իմ վրասցս պատմութեանը ականջ դնելու բարեհաճիր:

Յունիս ամսուն մեջ տար և գեղեցիկ օր մըն էր երբ ես աշխարհ եկայ: Մեկէն զարմացոյ մնացի շուրջս գտնուած գեղեցկութեան վրայ: Ահագած տեղւոյս ասքութիւնը, արեգակին հազար ու մէկ ճառագայթներուն գեղեցկութիւնը, և ականջիս հասած բազմաուսակ ձայները խելքս գլխես թառցին: Եւ մինչդեռ ես անկիւնը կեցեր մնացեր էի, աղչութեամբ կը

դիակի իմ՝ տեսակէս եզոյներուն արագաշարժութիւնը, և ճարտարութիւնը որով անշէ անդ կը լծոյրտէին :

Ո՛հ, կըրէի մտքէս, առ ինչ երջանիկ են ասոնք. քանի մը օրէն իմ՝ լծեկերս ալ մեծ ու զօրաւոր պիտի ըլլան զիս ալ լծողունելու բաւական. ան ասոնն ևս ալ մեկալտոնց հետ արեգակին ճառագայթներուն մէջ որտորդութիւն պիտի ընեմ. և ուրիշ բան չունիմ՝ ընելիք՝ այլ ուրախութեամբ ասոյն անդին լծոյրտել : Աւ ս'ըբան ուրախ էի որ ճանճ ծներ եմ :

Այսպէս կը խորհին միշտ զեռահասուններն ու անխորձները. կեանքը անոնց ուրիշ բան չերէիր, բայց միայն անխառն երջանկութեան երազ մը : Ինչ և իցէ՝ օրերն անցան և ևս մեծցայ ու զօրացայ : Մայրս լծողուց զիս որ ալ ինքզինքս հոգամ, և իմ աղափութեանս վրայ հոգարտացած սկսայ լծուշտիլ սենեակին մէջ՝ որ ան ասոնն աշխարհի մը չափ մեծ կ'ըլէր ինձի :

Օր մըն ալ երբ այսպէս ուրախ զուարթ կը զբոսնուի՝ հոգնեցայ ու գացի կեցայ չափահաս ակիկնի մը գլխուն վրայ՝ հանգչելու : Բայց հիացայ դտած ընդունելութեանս վրայ. անդլնութեամբ մը ձեռքի վրձինովը այնպէս հարուած մը տուաւ, որ հազիւ կրցի փախչել ու քովի աղկանը գլխուն վրայ կանգնել. և հոն հազիւ քանի մը վազրկեան չունչ կրցի առնուլ, անկէ ալ նմանապէս հարուած մը ուտելով լծուց փախայ :

Աս եզոյնին վրայ մտմտարով և զարմանարով, ուզեցի պատճառը իմանալ. վասնորոյ անմիջապէս գացի մերս, որուն դասմանը անասճման վտասահութիւն ունէի :

Պատմութիւնս որ ըրի, «Միրելի աղ իկ»՝ ըսաւ մայրս, «գիտնաս որ առանց իրաւացի պատճառի մենք մարդկային ցեղին առջին առ հասարակ նախատելի ենք և փեսա կը քաշենք. գիտնաս որ քու ամենամեծ լծչնամիգ անոնք են : Զլիչելով մեր իրենց ըրած ծառայութիւննիս օգուտն մէջ ապականիչ բաները որտարնին, որոնք իրենց առողջութեանը մեծ փեսա կը հասցընեն հրեանդութիւն պատճառելով, առ բաները չիշխելով՝ շեն գազրիք մեզի փեսա հասցընելն երբ քիչ մը իրենց մտանանք : Ամեն հնարք կը բանեցընեն, ամեն որոգայթ կը

լարեն, մեզ տպաննելու հաղարաւորնիս մէկ տեղ :

Միայն մէկ բարի մարդ մը գիտեմ որ անգամ մը հօրեղբայրս Ա ռզզղզը երբ անոր վրայ դարեցաւ, բռնեց զինքը և բացաւ թևերն ու թող տուաւ, և երբ անիկայ կը թռչէր՝ բաւեալեան նայելով՝ «Վնա՛, աշխարհիս մէջ քեզի ալ ինծի ալ բաւեալան տեղ կայ՝ : Անկէ հետեւ է բնաւ մէկ աղէկութիւն մը շտեալ մէկէն» :

Հագիւ թէ մօրս բերնէն խօսքը լննցաւ, վերոյիշեալ աղջիկը գիրկը աղայ մը՝ մտակցաւ մեզի. «Վննէ ճանճը», բաւ աղջիկը, «բռնէ սիրելիս». և մէյ մըն ալ խեղճ մայրս, փոքրիկ մանկան փափուկ մատուրներուն մէջ կտոր կտոր եղաւ : Իսկ ես՝ ահալ ու դողով սիրտս բռնուած առանձնացայ ու իմ գրգռաղբ մօրս տարածամ ու արագահաս մահուանը վրայ ողբացի : Աշուտ է սրտիս որ ես ճանճ ծնայ, ու մարդոց անգրգռութեան ենթակայ եղայ :

Ա Թ Ե Կ

Ատենով խեղճ գեղացիին մէկը յանկարծ գեանէն ոսկի մը կը գտնէ աղտոտ՝ փոշոտ՝ ցեխոտ, կ'առնէ խանութպանի մը կը տանի որ տեսնէ թէ տեղը ի՞նչ կու տայ : Խանութպանը ոսկին տեսնելուն պէս՝ շուտ մը կը հանէ գեղացիին բուռ մը մանր ստակ կու տայ : Գեղացին արթուն, (ինչպէս որ ամէն մարդ ալ ինքզինքը արթուն կը կարծէ,) գոհ ըլլար անոր տուածին. կը մտածէ որ եթէ ան աղտոտ ոսկին այնչափ արժեց, հապա մաքուր ու փայլուն ըլլար նե՛ ի՞նչ պիտի արժէր. գիտեմ ինչ ընկերս կ'ըսէ. կ'ըսեմայ քիչ մը աւագ՝ քիչ մըն ալ աղբոս փոշի կ'առնէ, անոնցմով այնչափ կը շփէ ոսկին որ արևու պէս կը փայլեցնէ. բայց ի՞նչ օգուտ. կը տանի խանութպանին որ առջինէն շատ սրտաս գին կու տայ, վասն զի մաշեր թմեթեցեր է եղեր :

Ասոր պէս շատ մարդիկ մէկ բան մը աղէկի դարձնելու աշխատած աստննին՝ ապիտութեամբ և սխալ կարծիքով աւելի գեշի կը դարձնեն :

Վ Ա Ն Ե Ց Ի Ո Ց Ե Բ Գ Կ Ա Ք Ա Ր Ի Ո Ի

Բ^բրև տէպաւ (՝) սարին վերէն
 Խօրօտիկ (՛) խօրօտիկ .
 Կաքեաւն ելաւ իրեն բէռնէն (՛)
 Խարև արեց ծաղկըններէն
 Թուաւ եկաւ սարին ծէրէն (՛) .
 Խօրօտիկ խօրօտիկ .
 Բ^բ . . . Բ^բ խօրօտիկ խօրօտիկ ,
 Բ^բ սիրունիկ կաքեաւիկ :
 Արբ կաքեաւն ձէն կը բեւձ ,
 Լըդիան Ի վեր դիւս կ'իրիշկեմ (՛) .
 Կաքեաւ կիւ գեայ կըրկըրայով
 Գարին վերէն շորորայով .
 Բ^բ . . . Բ^բ անուշիկ կաքեաւիկ ,
 Բ^բ Էո բէռն հինամ (՛) ծաղկըններով ,
 Ուրհան նարկիս նունուֆարով .
 Բ^բ Էո տեղ լըցուած է շաղերով (՛) ,
 Գիւ կի մայլիս անմահ հոտով .
 Բ^բ . . . Բ^բ անուշիկ կաքեաւիկ ,
 Բ^բ Էո փետուրներ են փափուկիկ ,
 Բ^բ Էո վիտն երկէն , կոուց պզտիկ ,
 Բ^բ Էո թեխն գէոն (՛) է նշխունիկ ,
 Գու անուշ եա քանց եղունիկ (՛) .
 Բ^բ խօրօտիկ . . . Բ^բ նշխունիկ կաքեաւիկ :
 Արբ կաքեաւիկ ծառէն կ'իջնի
 Իր քաղցր ձէնով ճըլզը կ'անի ,
 Ըշխարհս բլէն զուարթ կ'անի ,
 Բ^բ Էոն ծովէն սիրա կը հանի .
 Բ^բ խօր . . . Բ^բ աղօրիկ կաքեաւիկ :
 Հաւերն բլէն ք'երնէկ կու տան ,
 Հեա քէ կու գան շարան շարան .
 Բ^բ Էո շուրջ եկած կը ճըլզըլան ,
 Բ^բ Էո չի կայ քեզի նրման .
 Բ^բ . . . Բ^բ աղօրիկ կաքեաւիկ :

՝ Գպաւ :

՛ Գեղեցիկ , սիրուն :

՛ Բոյն :

՛ Ծայր :

՛ Կը վաղեմ :

՛ Եկարած , հիւսած :

՛ Եօգ :

՛ Գոյն :

՛ Ըջաւնի :

Ա Ն Կ Ի Ր Թ Մ Ա Ր Գ Ո Ւ Կ Ա Ր Ա Գ Ի Ր

Անկրթութիւնը ան պակասութիւններէն մէկն է որ ունեցողը ամենեւին չճանչնար. անանկ տգեղութիւն մըն է որ հոգւոյն ալ մարմնոյն ալ գեղեցկութիւնը կ'աւրէ, տգեղ կ'երևցընէ: Հաս անդամ կը լսես որ կ'ըսեն. թորոտը կամ Կիրակոսը շատ աղէկ մարդ է, բայց կոպիտ է:

Անկրթութիւնը ամէն պակասութենէ աւելի շուտ կը տեսնուի մարդուս վրայ. անոր համար ալ անկիրթ մարդը ամէն ընկերութենէ դուրս մնացած, իրեն նմաններուն հետ հարկ կ'ըլլայ որ կենակցի. կամ թէ որ հարստութիւնը ընկերութեանց մէջ զինքը մոցընէ նէ ալ, ամէնը կ'ըսեն. Ախո՛ս հարստութեան՝ որ անանկ կոպիտ մարդու քով է գացեր:

Անկրթութիւնը թէպէտ մոլութիւն մը չէ, բայց շատ մոլութիւններէ աւելի աստիճան կ'ընէ զմարդը: Արբուր մէկը դռնէդ ներս մտնէ՝ առանց դուռը զարնելու կամ իր գալը իմացընելու, ու յառաջ քան զքու բարի եկար ըսելդ՝ պոռալով մը կանչէ՝ բարի տեսանք ըսելով նէ, ի՞նչ կ'ըսես մտքեդ: Վրբսուանց հրաման նստէ ալ ըսես նէ, ներսուանց աս ի՞նչ կոպիտ մարդ է կ'ըսես:

Անկրթութեան մէկ յատկութիւնն ալ ան է որ երբ կըրթուած մարդ մը կը տեսնէ՝ չհամիր. իր կոպիտ սովորութիւնները անոր կրթութենէն աղէկ կը համարի: Տեսնէ որ ուրիշը թաշկինակով քիթը կը սրբէ, ի՞նչ դժուարութիւններ հնարեր են կ'ըսէ. ու ինքը երկու մատին մէջ քիթը սրիմելով՝ դէպ ՚ի գետին կը խնչէ. զինքն ալ կ'արդարացընէ քիթն ելածը ծոցը պահելու բան է ըսելով:

Հպարտ եղողը ուրիշ հպարտ շուգեր տեսնել, զինտօք զինտօքն կը մեղադրէ, զինի շես վերցընէր նէ՝ ինչո՞ւ կը խմես ըսելով. բարկացողը բարկացողէն կը զգուի. նմանապէս գրեթէ ամէն ախտ իր նմանը կ'ատէ: Բայց անկիրթ մարդը թէ որ կարենար՝ բոլոր աշխարհք իրեն նման կ'ընէր: Չեղբով կերակուր ուտելը տեսնես նէ, սիրտդ կը գանի. իսկ ինքը ա-

նանկ ախորժելով մատուրները կը լղէ ու կը ծծէ, որ կարծես թէ կերակուրին համ տուողը իր մատուրներն են: Հասանգամ կ'ըսէ ալ թէ ի՞նչ համ կ'առնեն պատանաքաղով աւտոյները. դրեթէ կը զարմանայ ալ որ ի՞նչպէս չեն վախար պատանաքաղը բերանին խոթելու. կը կարծէ որ երեսնուն մէկ կողմէն ծակէ ու դուրս պիտոր ելլէ: Հաղիւ հարկի համար դգալ կը դործածէ, անոր ալ փայտէն կ'ախորժի. կարծես որ մէջը սողորուած կերակուրներուն ձենծին համն ալ կ'առնէ: Ի՛նքի լեցուն դգալն ալ բերանը կը խոթէ, կը զարմանաս որ ի՞նչպէս կը սրզփի: Բան մը խմելէն ետքն ալ պիտորը անանկ մը կը ծծէ որ կարօտ չըլլար զենջակով սրբելու:

Պատմութիւն մը պատմելու ըլլայ, այնչափ միջանկեալ փախադիմներ կ'ընէ որ գլխաւոր նիւթը կը մտնաս: Իսկ եթէ դուն բան մը պատմելու ըլլաս, Հա՛ ես դիտեմ առ պատմութիւնը ըսելով՝ խօսքդ կը կտրէ. Մտանկ չէ, սխալ միտքդ պահեր ես, բուն պատմութիւնը իմ քօփսէ՛ կ'ըսէ: Հետք խօսելու առնելը՝ թեկեղ կը բռնէ, կը ցնցէ, կը մշտէ. կարծես որ թեզ պիտոր հասկընայ լաւանները: Թէ որ ոտքի վրայ զքեզ խօսքի բռնէ, անանկ քիթդ բերանդ կը մտնէ, մէյնը խօսելով՝ մէյնը զքեզ դէպ ՚ի ետե հրելով, որ սրահին ծայրը՝ պատին կը համիս, ու դեռ ինքը կը հրէ: Միշտ ալ ստորակէտով շունչ կ'առնէ, որ չըլլայ թէ դուն սկսիս խօսելու. սկսիս նէ ալ ինք իր խօսքը առաջ կը տանի, բերանն ու ականջը միատեղ կը գործածէ: Իսկ թէ որ սխալ ալ կերած ըլլայ, հտեկն չես դիմանար. մտածել չկայ որ ընկերութեան առջի պարտքն է՝ ուրիշին որ և իցէ նեղութիւն մը չըտալ, որ է բուն քաղաքավարութեան ետթիւնը:

Խօսքը հայերէն սկսի նէ՛ առձկերէն կը լմնցընէ, առձկերէն սկսի նէ՛ հայերէն. յանկարծ միտքը գայ նէ, երգել ալ կը սկսի: Հօրանջելու ըլլայ՝ ձայնը բոլոր դրացիները կը լսեն. փարնգալու ըլլայ՝ տունը կը սարսի, թուրքերը չորս դին կ'անձրեն: Թէ որ խիստ անկիրթներէն չէ, ու թաշկինակ կը գործածէ, խնչերէն ետքը թաշկինակին մէջը աղէկ զննու-

Թիւն մը կ'ընէ քթէն ելածին վրայ . կամ թաշկինակին մէյժը մէկ երեսը՝ մէյժը մէկայ երեսը քիթը սրբելով , երբոր թաշկինակը առջիդ կը տարածէ՝ պժգալի թատրոն մը կը բացուի աչքիդ առջևը :

Ս երջապէս անկիրթ մարդուն մէկ հատիկ տխորժելի բրած բանն է՝ Սնաք բարով ըսեցք . անիկայ ալ շատ անգամ չըսած՝ կ'առնէ կը քայլէ : Ըսանկ անկիրթ մարդկանց բանականութիւնը վրանուն վերջընելու ըլլաս նէ , անասուններէն իրատ քիչ տարբերութիւն կ'ունենան : Արանի՛ թէ շղանուէին մեր ազգին մէջն ալ ասանկներ , աւ աս նկարագիրը մտքէ ձեւացուցած ըլլար և ոչ կենդանագիր :

Ը Թ Ա Կ

Փ Ո Ր Ե Ի Ը Ն Կ Ա Մ Ք

«Ըստ քանի՛ մէկ ջանանք յողնինք
 Հազար կերպով մենք աշխատինք ,
 Եւ դու միայն դու անկուշտ փոր
 Արջես տանիս քու ծոցըդ խոր
 Ս'եր պատրաստած կերակուրներն՝ .
 Ըստպէս ըսին օր մ' անգամներն .
 Չեոք , ոտք , բերան , աչք կ'ըսէին ,
 «Ըմենքս եղեր ենք իւր գերին ,
 Իսկ ինքք ծոյլ ծոյլ կը կենայ ,
 Ս'եզի և ոչ մաս մը կու տայ .
 Ըսկէ վերջն ալ չեմք աշխատիր .
 Դուն քու գլխուդ ճարքը զըտիր՝ :
 Ըս ըսելով մէկ բերան
 Իսնէ գործքէ ևս կեցան :
 Փորուն իրատ ծով բռնել տունն ,
 Իսցց ցուն ինկաւ իրենց վրանին .

Բողոր մարմինը թուռնեցաւ,
 Ոչ ձեռք շարժել 'ւոչ ոտք կրցաւ .
 Արեաներուն գոյնը նեակեց,
 Աչքերուն լոյսը կաթկրթեց :
 Ըն ատեն լաւ մը հասկըցան
 Թե՛ որչափ փորն էր պիտեան,
 Որ անունդն իրեն նախ քաշելով
 Վերջն ամենուն ծածուկ ճամբով
 Կը դարձընէ կուտայ եղեր,
 Չէ թէ անգործ ու ծոյլ նստեր :

 Գուր ալ անդամք էք ժողովուրդք,
 Աւ ստամոքս են տերութիւնք :

Ե Ղ Ր Ա Ս Ր Ա Կ Ա Ն Ս Է Ր

Դուն եղբայրներ ու քոյրեր ունիս : Չեղբէք եկածին չափ ջանք ըրէ որ քեզի նման մարդկանց ինչ սէր որ պարտական ես ցուցընելու՝ ամենակատարեալ կերպով սխիս նախ երեցընել ծնողացդ վրայ, ետքը անոնց՝ որ եղբայրութեանց մէջ ամենէն մտաւոր եղբայրութեամբ հետդ կապուած են, այսինքն անոնց որ քեզի հետ նոյն ծնողաց զաւկըններ են :

Աղբայրսիրութեան աստուածային գիտութիւնը լաւ սորվելու, և ամենայն մարդիկ ինչպէս որ պէտք է սիրելու համար սկզբունքը ընտանեաց մէջ սորվիլ սխելու է :

Ըս մտածութեանս մէջ թէ «Մէկ մօր զաւկըններ ենք» որչափ քաղցրութիւն կայ : Ըն ի՞նչ քաղցր բան է մտածել թէ աշխարհք եկածնուն պէս՝ մեկ տեղ նոյն անձինքը գտած ենք՝ ուրիշներէն աւելի սիրով մեծարելու : Աղբայր և քրորուբաց նոյն արիւնն ունենալը և բնաւորութեան կողմանէ շատ բանի մէջ նման ըլլալը՝ բնական կերպով սաստիկ սէր մը կը ձգէ մէջերնին, այնպիսի սէր որ առանց ստեպի ինքնաշաւանութեան չկրնար աւրուիլ :

Կուզե՛ս լաւ եղբայր ըլլալ, ինքնահասանութենէ զգուշացիր. առաջագրէ ամէն որ որ եղբարցդ ու քրուրտոցդ հետ վարուելու ատեն վեհանձնութիւն ունենաս : Թող անոնցմէ ամէն մէկն ալ հասկընայ որ դուն իրենց շահն ալ քու շահուդ պէս կը մտածես : Թէ որ իրենցմէ մէկը պակասութիւն մը ընէ՝ ներողամիտ եղիւր, ոչ միայն այնպէս ինչպէս որ ուրիշն մը կ'ըլլայիր, հապա աւելի կերպով մը : Ուրախացիր անոնց առաքինութեանցը վրայ. հեռեւ իրենց, քու բարի օրինակովդ առաջ տար զիրենք, անանկ բրէ որ քեզի պէս եղբայր ունենալնուն վրայ փառք տան Աստուծոյ :

Մշհամար պատճառներ կան անուշ անուշ յիշատակներու սիրալիր կարօտանաց, գովելի երկիրդածութեան, որոնցմով եղբայրական սէրը անդագար սնունդ կ'առնու ու կ'աճի : Բայց գէթ մտադրութիւն ընելու է անոնց վրայ. ապա թէ ոչ շատ անգամ առանց իմացուելու կ'անցնին կ'երթան. պէտք է որ մարդս ինքզինքը բռնադատէ ան բաները զգալու : Բարակ զգացմունքներ ունենալու համար՝ հաստատունու երանդուն կամք պէտք է : Ինչպէս որ ոչ որ կրնայ բանաստեղծութենէ կամ նկարչութենէ լաւ հասկըցող ըլլալ՝ առանց մասնաւոր կերպով սորվելու, ասանկ ալ ոչ որ կրնայ եղբայրական սիրոյն կամ ուրիշ որ և իցէ ազնիւ զգացման համը առնուլ՝ առանց հաստատուն կամք աշխատելու որ համը առնու :

Ինտանսկան մտերմութիւնը նայէ որ ոչ երբէք պատճառ ըլլայ քեզի՝ եղբարցդ հետ անբազարավար ըլլալու :

Նայէ որ աւելի ալ մարդավար ըլլաս քրուրտոցդ հետ : Ընոնց բնութիւնը զօրաւոր անուշութիւն մը ունի, որ անով սովորաբար բոլոր տանը մէջ սքանչելի զուարթութիւն մը կը ձգեն, անհամութիւնները կը հեռացընեն, հայրական կամ մայրական իրատներուն սաստկութիւնը կը մեղմացընեն : Անանցի առաքինութեանց քաղցրութիւնը անոնց վրայ տես ու մեծարէ. բնութիւնդ կակզընելու ազդեցութիւննին տես ու ուրախացիր : Այլ որովհետեւ Աստուած զիրենք քան զքեզ արկար և քան զքեզ զգայուն ստեղծեր է, նայէ որ աւելի մըտադիր ըլլաս մտիծարելու զիրենք՝ թէ որ տրամեր են, դուն

քեզմէ զերենք շարամեցընելու, և միշտ մեծարանք ու սէր ցուցընելու անոնց :

Ըն անձինքն որ իրենց եղբարցն ու քրուքտոցը հետ չարասրտութեամբ ու կոպտութեամբ վարուիլ սորված են՝ ուրիշ որ և իցէ մարդու հետ ալ կոպիտ կերպերով ու չարասրտութեամբ կը վարուին : Անտանեկան վիճակը այնպէս գեղեցիկ, այնպէս սիրուն ու այնպէս սուրբ պիտի ըլլայ որ երբոր մարդս անէն դուրս ելլէ՝ հետը պիտի տանի ուրիշ տեսակ ընկերութեանց մէջ ալ ան մեծարանաց ու սիրոյ գեղեցիկ ջանքը և ան համարումը առաքինութեան վրայ՝ որ անդազար ազնիւ ըզգացմանց ետեւ ըլլալուն պտուղներն են :

Բ Ե Ր Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Քարկութեան և խելագարութեան մէջ ուրիշ տարբերութիւն չկայ բայց միայն տեղութիւն. քանզի կատաղի բարկութիւնն ալ կարճ խելագարութիւն մըն է : Այն զի ուրիշ ինչ բանի կրնայ ընծայուիլ ան ձեռքերու և շրթունքներու դողդրղալը, ան երեսի գունաթափութիւնը կամ սաստիկ կարմրութիւնը կամ ուռիլը, աչքերուն բոցանման վառիլը, լըզուին պառպակիլը, ոտքերուն գետինը արօփելը և դարնելնելը, բոլոր մարմնոյն անհաստատ և այլանդակ շարժումները, մոլեգին և անկարգ խօսքերը :

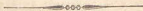

Ո Ւ Բ Ե Խ Ս Ր Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Շատ աղէկ է որ կեանքիդ ճանապարհը արախարտութեամբ քալես, փուշերուն և տատակներուն վրայէն կամացուկ մը ցատքելով, քան թէ ամէն ցանկի տակ նստիս և վիճակիդ դժուարութեանը վրայ ողբաս ու լաս : Արախտիք մարդուն կեանքին

Թե լը շատ կ'երկրննայ մանուած ասեն՝ քան թէ միշտ արտում
 և յուսահոտոր մարդունը : Աս կեանքիս բաներուն մէջ խոհե-
 մութիւն բանեցընել շատ հարկաւոր է . բայց երբ ձախորդու-
 թիւնը հասնի, ոչ յուսահատութիւնը և ոչ արտունջը դեղ և
 դարման կրնան ըլլալ :

Մեր վրայ շարիք եկած ասունը ամենէն աղէկ ընկու բա-
 ներնիս՝ ոչ թէ լաց ու կոծ՝ այլ ջանք ու գործ է . ոչ թէ առ-
 նելու նստելու ենք շարիքները և անոնց վրայ որոճալու ենք ,
 այլ ցտարելու և անոր զեզը փնտտելու ենք :

Ի Ն Չ Ո Ր Ա Մ Է Ն Մ Ա Ր Կ Թ Ա Ն Ց Ա Ց Ա Ց Է

Օր մը պզտիկ տղեկ մը վաղելով առն եկաւ , ձեռքը բած
 մը բռնած՝ որ ասունը բակէն գտեր էր . քայլն ալ հոն նստեր
 կար կը կարէր :

«Քցր իմ», ըսաւ, «նայէ ինչ աղւորիկ բան մը գտայ : Ա-
 սիկայ կարմրագոյն ապակիի կտոր մըն է . և երբ աչքս կը դը-
 նեմ կը նայիմ՝ ամէն բան կարմիր կ'երևնայ . ծառերը, տու-
 ները, կանաչ խոտը, քու երեսդ ու ամէն բան կարմիր է» :

Քցրը նայեցաւ , «Աս շատ զեզեցիկ է», ըսաւ . «և հիմա կե-
 ցիր որ քեզի օգտակար խրատ մը սորվեցընեմ ասկէ : Միա-
 քըդ կու գայ որ անցած որ անանկ կը խորհէիր թէ ամէն մարդ
 ժանտութեամբ (ԲՆԻՐՑ՝ՎՆՆՆՆՆՆՆՆ) կը վարուի հետդ : Հիմա
 դիտնաս որ գունն ան ասունն աս ապակիի կտորին պէս էիր , որ
 կարմիր ըլլալուն մէջէն երեցած ամէն բանն ալ կարմիր կը ցու-
 ցընէ : Դուն ինքդ ժանտացեր էիր , և կը կարծէիր որ բո-
 լորաբոլոր գտնուած ամէն մարդիկ ժանտարարոյ եզեր են : Թէ
 որ գունը դուարթ ըլլաս և ամենուն հետ անուշութեամբ վար-
 ուիս , անոնք ալ քեզի անանկ պիտի երևնան» :

Ք Ր Ի Ս Յ Ո Ն Է Ի Ն Վ Ր Է Փ Ե Ն Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ը

Օր մը սգոսի տղոց դպրատուն մը այցելութեան գացի . և երբ նստեր էի հօն , վեց տարեկանի չափ շարաբարց տղայ մը իր չորս տարեկան քրոջը՝ որ քովը նստեր էր՝ դիտուն բռունցքով զարկաւ : Վշտըրը զայրացած՝ վրէժխնդրութեան ոգիով խնայն ձեռքը վերցուց որ եղբօրը գլխուն պիտի խփեցնէր , անդիէն վարժապետը ան եղևութիւնը տեսնելով՝ կանչեց . «Մղջ իկա՛ ա՛լ , աղէկ կըլլայ որ դուն համբուրես զանիկայ» :

Այն վայրկեանին փոքրիկ աղջկանը կիրքը կարծես թէ բուրովին փոխուեցաւ . իր թևերը եղբօրը վիզին վրայ ձգեց ու սկսեց երեսները պագնել : Տղան աս բանիս չդիմանալով՝ սկսեց լալ , և արցունքները երեսն 'ի վար կը վազէր : Պջտի քօւրիկը անոր արցունքները սրբեց ու կ'ուզէր որ մխթարէ զինքը . իսկ ան ալ աւելի կու լար :

Օտարնեւան տեղը պագնելը բարիով չարին յաղթել է :

Յ Ո Վ Ն Ը Ն Մ Ա Ր Գ Ը Ր Է

Մտնօք մեծ ու երևելի քաղաք մը կար Աինուէ անունով , որուն բնակիչները շատ շար և մեղուօր մտրդիկ էին : Այսանորց Մատուած Հոյնան մտրդարէին հրամայեց որ երթայ իմացընէ անոնց՝ թէ Մատուած բարեկացած է իրենց՝ մեղքերնուն համար : Բայց Հոյնան փախաւ Մատուծոյ ըսածն ընելու , ու միտքը գրաւ որ ուրիշ ճամբայ երթայ , ու թարսիս քաղաքը փակուի : Եւ մտօք ելաւ Հոպոլէ իջաւ , ու հօննաւ մը գտաւ որ պատրաստ էր թարսիս երթալու , մտաւ նաւը ու կոնսակը՝ Աինուէին դարձուց որ միտքը չիկնայ , և այսպէս անհետզանդ եղաւ Մատուծոյ հրամանին :

Ըրարչին ամենատես աչքը իր անհետազանդ ծառան տեսաւ ,

և շուտով իր գորութիւնը ցրցուց Հոյնանին : Քանզի անանկ սաստիկ ալեկոծութիւն մը հանեց ծովուն վրայ՝ որ նաւը անտարակոյս կտոր կտոր պիտի ըլլար :

Վաւաստիները, որոնք հեծանոս էին, ու քարէ և փայտէ կուռքեր կը պաշտէին, ահով և դողով ամեն մէկը իր սատուծոյն կ'աղաղակէր՝ որ զինքը փրկէ : Վաւուսն բեռներն ալ ծովը թափեցին որ նաւը թեթեւնայ : Բոլոր աս ժամանակը Հոյնան նաւուն մէկ կողմը պտակեր խոկալով կը քնանար . նաւապետն ալ հրամայեց Հոյնանին որ ելլէ ու ինք ալ իր Մատուծոյն աղաչէ որ չկորսուին :

Ատորը զարմանալի կերպով մը յարմնի եղաւ որ ան փոթորիկը Հոյնանին համար է եղեր . Հոյնան ալ բանը իմանալով՝ մտքոցը ըսաւ թէ մինչև որ զինքը ծովը չձգեն, ալեկոծութիւնը չդադրի : Այսնորոյ առին Հոյնանն ու ծովուն տեցին, և ծովը դադարեցաւ : Հոյնան ծովն ինկածին պէս Մատուծոյ հրամանովը մեծ ձուկ մը եկաւ ու կլնեց զանիկայ . և ձուկին փորուն մէջ իրեք որ և իրեք գիշեր ողջ մնաց : Բայց Հոյնան իր Տէր Մատուծոյն շատ աղաչանք ըրաւ ձուկին փորէն, Մատուած ալ իր աղօթքը լսելով ձուկին հրաման ըրաւ որ ցածարին վրայ փակէ Հոյնանը :

Ընկէ ետքը Հոյնան գնաց Վինուէ և քարոզեց թէ քիչ ատենէն քաղաքը պիտի կործանի . ժողովուրդը լսելով իր քարոզութիւնը՝ աղաշխարեցին, և Մատուած ալ, որուն սղորմութիւնը անչափ է, քաղաքը չկործանեց :

Ըս բանիս վրայ Հոյնանին սիրտը խիստ նեղացաւ՝ ըսածը չըլլալուն համար . և ելաւ քաղաքէն գուրս տեղ մը նստաբանին փախձանը դիտելու : Բայց Մատուած իրեն իմացընէլու համար թէ որքան մեծ յանցանք էր ադ բանին համար բարկ տնայր, Հոյնանին նստած տեղը դգմենի մը բուսցուց . և դրգմենին եկաւ Հոյնանին գլխուն վրայով շուր ըրաւ, որով Հոյնան այնքան տարութենէն խաղտելով՝ շատ ուրախացաւ :

Բայց հետեւեալ աւտուն Մատուած հրամայեց որ զի մը որ դգմենիին արմատն ուտէ . ու դգմենին մէկէն չորցաւ արե ին տարութենէն : Հոյնան բայր մնաց, և հոգուն չորութենէն

ու արևին տարութենէն անանկ կ'այրէր կը տանջուէր՝ որ նորէն սաստիկ նեղացաւ :

Ան առնն Աստուած ըսաւ Հոփնանին, «Վրան դղմենիին խնայեցիր, որ անոր համար աշխատութիւն չքաշեցիր, ու զանիկայ շնեցուցիր. որ մէկ գիշերուան մէջ բուսաւ, ու մէկ գիշերուան մէջ կորսուեցաւ. ու ես պիտի չխնայեմ 'Աինուէին' ան մեծ քաղաքին, որուն մէջը հարիւր քսան հազարէն աւելի մարդիկ կան, որոնք աջ ու ձախ ձեռքին տարբերութիւնը չեն գիտեր, (այլն է ձեռն-իւնը) շէնակ շատ անասուններ» : Ահա այսպէս Աստուած սորվեցուց Հոփնանին և բոլոր մարդոց՝ թէ պէտք է որ ուրախանանք, երբոր Աստուած ապաշխարող մեղաւորներուն ողորմութիւն կ'ընէ :

Հոփնանին աւ պատմութիւնը, սիրելի ընթերցողք, խրատ և զգուշութիւն մը ըլլայ ձեզի՝ որ չըլլայ թէ Աստուծոյ հրամանին անհնազանդ գտնուիք : Մէկը չկրնար փախչիլ պատիժէ երբոր յանցանք կը գործէ, անհրաժեշտ ըրածին փոխարէնը պիտի քաշէ : Աստուած մինչև անգամ իր սիրելի մարգարէներըր Պաւլոսն ու Հոփնանը պատժեց, որոնք սուրբ մարդիկ էին. և կը պատժէ ամեն մարդ՝ որ իրեն հնազանդ չէ : Սակայն այսուամենայնիւ՝ Աստուածային բարկութեան պայտիսի գործքերուն մէջ կը տեսնենք իր երկայնատութիւնն ու մարգասիրութիւնը : Ինչպէս ողորմած է մեր երկնասօր Հայրը : Հոփնան երբ ձուկին փորէն աղօթեց, Աստուած ըսեց և պատասխան տուաւ. «Աինուէացիք երբ ապաշխարեցին, չկործանեց իրենց քաղաքը. թէպէտև ետքը իրենց շարութեանը դարձան և բնաջինջ եղան :

'Ամանապէս և հիմա Աստուած իր ողորմութեամբ կը սպասէ և ժամանակ կու տայ մեղաւորներուն՝ զղջալու և իրեն դառնալու : Այսպէս կ'ըսէ մարգարէին բերնոգը, «Ինծի՛ դարձէք, ու ես ձեզի պիտի դառնամ» :

ՃՆՃՂՈՒԿ

“Չե՞ որ երբևէ ճանաչուի մի գրեթէ ինչ ծախսին, և աննշտի միջ
 քեռնիւն լինուի որ ասանց յետ և՛ որը: Ինչո՞յ յետ գլխուն քուր մոլորն
 ալ հարգանքն էն: Ո՞րքե՞ն մի՛ զնինս: Բնուի որ լսող հընձ-
 զուհիներն լաւ եւ գոտի”: Մատթ. Ժ. 29 — 31:

Մեր ամենօրհնեալ փրկիչը Հիսուս՝ աս ճնճղուհներու
 օրինակովը մեզի քանի մը օգտակար դաս կու տայ:

Ար անոնք որ Աստուած որքան բարերար է ամենատկար
 արարածներուն անդամ. լեռանը գաղանները, օգին թռչուն-
 ները, և մինչև անգամ փոքրիկ ճնճղուհը իր տեսութենէն հե-
 ուի չեն: Օ՛ անոնք ստեղծող Աստուածը չմոռնար ամէն աւուր
 կերակուրինն ապու անոնց. անոնք որքան որ շատ ըլլան՝ ա-
 մենուն համար բաւական կերակուր պատրաստուած է:

Մեր երկնաւոր Լայրը ամենուն բարերար է, ու իր ամե-
 նագործ գիծութիւնը բոլոր իր գործքերուն վրայ է:

Ըրդ Ան որ այսպէս կը կերակրէ երկնից թռչունները, և կը
 զարգարէ գաշտին ծաղիկները այնպիսի գեղեցիկ դրոշներով,
 անտարակոյս անոնցմէ աւելի պիտի հոգայ դէեզ. քանզի ինքն
 ըսաւ, “Մի վախնաք. ինչու որ շատ ճնճղուհներէն լաւ էք
 դուք”: Եւս՝ դուք շատ ճնճղուհներէն լաւ էք, և ին-
 չուն համար. անոր համար որ դուք անմահ հոգի ունիք, հո-
 գի մը՝ որ յաւիտեանս պիտի ապրի: Արբոր գաղաններն ու
 թռչունները կը մեռնին, անիկայ իրենց վերջն է. բայց
 ձեր հոգիները պիտի ապրին ձեր մարմինները մեռնելէն
 ետքն ալ:

Դուք անոնցմէ լաւ էք, քանզի երջանիկ վախճանի մը հա-
 մար ստեղծուած էք, ուսկէց զուրկ են բոլոր կենդանիները:
 Դուք ստեղծուած էք զԱստուած ճանչնալու և անոր ծառա-
 յելու համար հաս երկրիս վրայ, որ կարող ըլլաք իրեն հետ
 բնակելու երկնից մէջ ու երջանիկ ըլլալ՝ աս աշխարհէս ելլե-
 լէն ետքը: Թռչունները չեն գիտեր, ճնճղուհները չեն գի-

անք և շնն ճանչնաք իրենց Արարիչ Աստուածը և անոր ամենակարող բազուկը որ կը հոգայ և կը խնամէ զիրենք . բայց դուք կրնաք ճանչնալ ձեր Արարիչը , ու խորհել անոր փայ : Կարող էք սիրել զԱստուած , որ կը կերակրէ զձեզ և կը հոգուեցնէ . կրնաք աղօթել աւ Աստուած , և խնդրել անկէ ձեր պիտոյքը . կրնաք իրեն ապաւինիլ իբրև ձեր երկնաւոր Հայրը . և բնաւ զձեզ շնորհար և երեսէ չձգեր :

Կը տեսնէք սիրելիներ , սրբան աւելի աղէկ էք երկնից թըշուեններէն , երկրի գազաններէն , և դաշտի ծաղիկներէն . և եթէ Աստուած կը հոգայ զանո՞ք , սրբան աւելի զձեզ :

Մի վախնաք , ձեր երկնաւոր Հայրը առանց հանդերձի և առանց կերակուրի չձգեր զձեզ բնաւ երբէք :

Ըն որ փոքրիկ ճնճուկին ձայնը կը լսէ , ձեր աղօթքները ալ աւելի կը լսէ : Աղքատ էք , մի վախնաք . քանզի Գաւթիմ կըսէ , “Աղքատը աղաղակեց , ու Տէրը լսեց անոր , և զանիկայ իր բոլոր նեղութիւններէն փրկեց” :

Մըր էք , մի վախնաք . քանզի Աստուած Հայր է որբերուն :

Հայրերնիդ ու մայրերնիդ ձեր փայ խնամք շնն տանիր . մի վախնաք , Տէրը պիտի բնորոշէ զձեզ : Ինք գիտէ ձեր կարօտութիւնները և ձեզի պատահած ամէն բաները . քանզի առանց անոր կամքին և գիտութեանը ձեզի բան մը չպատահիր :

Հիւանդ էք , մի վախնաք . քանզի Տէրը ձեր բոլոր հիւանդութիւնները բժշկելու կարող է : Աւ որպէս զի աղէկ հասկընաք թէ Աստուած զձեզ կը սիրէ կը հոգայ և կը կերակրէ՝ այսպէս բնաւ , “Ձեր գլխուն բոլոր մաղերն ալ համբուած են” :

Որքան սիրելի ընթերցողք՝ թէ որ ձեր երկնաւոր Հայրը զձեզ այսպէս կը հոգայ , ալ ի՞նչ բանէ կը վախնաք . բնաւ վախնալու բան մը չունիր , միայն թէ Աստուծոյ հաճելի դրուուիք :

Ըն առեն վախեցէք , երբ մեղք կը գործէք . բայց թէ որ սիրէք զԱստուած և իր կամքը կատարէք , ան առեն վախ չէք ունենար թէ Աստուած ձեզի կը բարկանայ . քանզի Աստուած կը բար-

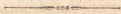
կանայ չարերուն ու մեղաւորներուն և զինքը չտիրոջներուն ու իր կամքը չկատարողներուն :

Վիտնաք որ Մատուած ձենէ շատ աւելի ծառայութիւն կ'ուզէ, քան թէ կրկնից թռչումներէն. քանզի անոնց միտք ու բանականութիւն չտուաւ. բայց ձեզի տուաւ. անոր համար կ'ուզէ որ դուք հնազանդ և խոնարհ զուկրներ բըբք իրեն :

Յիշեցէք որ Մատուած այնպէս սիրեց աս աշխարհս՝ մինչև իր միածին Արդին տուաւ, որ մենք մեղաւորներս և խեղճերս յախտնական կենաց արժանանանք Տէր Հիսուսի ձեռքը :

Տեսէք սիրելիք Մատուոց սէրը. տեսէք իր ողորմութիւնը, տեսէք իր անձառելի զթութիւնը՝ որով ձեզի այց կ'երէ :

Սնծածայն գոչեցէք, փոքրիկ բարեկամներս, «Մարդը ինչ է՝ որ զանիկայ կը յիշեա, կամ մարդու որդին՝ որ անոր այցելութիւն կ'ընեա» : Կու բարերար ևս ամենուն և քու զթութիւնդ ամեն արարածներուդ վրայ է :

ՄԱՐԿԱՅՑԻՆ ԿՈՐԹՆՈՆՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ ՊԱՆԵԼՈՒ

ՏԸՍՐ ԿԱՆՈՆ

1. Ըն բանը որ պատր կրնաս ընել՝ բնաւ վաղուան մի թողուր :
2. Ըն որ դուն քեզի կրնաս ընել՝ բնաւ ուրիշի մի յանձներ :
3. Ստակդ ձեռքդ անցնելէն առաջ մի հասցըններ :
4. Վրեզի հարկաւոր չեղած բանը աժան բըբլուն համար մի գներ :
5. Հոգարտութիւնը անօթութենէ ու ծարաւութենէ՝ և ցուրտէն աւելի սուղ կ'ըլլայ մեզի :
6. Վրիչ ուտելնուս համար հազիւ կ'ըլլայ որ զգ ջանք :
7. Կամբով եղած բանը բնաւ նեղութիւն չտար :
8. Արշափ ցաւ կը պատճառէ մեզի ապառնի չարիքներու :

Վրայ խորհելը . որ կարելի է թէ բնաւ պիտի չպատահին ան շարիքները :

9. Աճէն բան միշտ աղէկ կողմին մեկնէ :

10. Արբոր բարկացած ես՝ խօսելէդ առաջ մինչև տանը համբէ . երբոր խիստ բարկացած ես՝ մինչև հարիւր համբէ :

Վ Ե Ր Ա Ի Յ Կ Ա Ն ՈՆ Ն Ե Ր

1. Ինչաւ ժամանակ մի կորսընցընէր : Ասով ըսել չեմ ուզեր՝ թէ բոլոր օրուան մէջ քիչ մը տունն զրօսանքի և հանգստութեան համար անցընելը կորուստ մըն է . բայց միայն թէ միշտ նայէ որ դործով մը պարագած ըլլալու սովորութիւն ընես :

2. Ինչաւ ճշմարտութենէ մի վերիպիր :

3. Ինչաւ անանկ մեկու մը համար դէշ բան մը մ'ըսեր , ուրուն համար աղէկ բան մը կրնաս ըսել . և չէ թէ միայն կարեկցութեամբ խօսելու ես անանկին վրայով , այլ նաև անանկ զգալու ան ես :

4. Ինչաւ մեկուն դեմ մի բարկանար , ու տմարդութեամբ մի վարուիր :

5. Ինչաւ ծախք մի ընէր հարկաւոր չեղած բանի մը համար :

6. Աճէն բան մտածելով ըրէ . և երբ շիտակ ճամբով գործ մը ընելը ամենադժուարին երևայ քեզի , ան մի միայն կարողութեանը վրայ վստահացիր՝ որ քեզի կարող է օգնելու , և բուն քու կարողութեանդ հասածին չափ ալ ջանք ըրէ քու կողմանէդ :

ԵՐԳ

ՍԷՐ ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ

Երբ փողոցները կրօններ կ'ըլլան,
Տանը մէջ պէտք է միշտ խաղաղութիւն .
Ուր տեղ որ քայրեր ու եղբայրներ կան
Հոն պէտք չէ ըլլայ հակառակութիւն :

Երբ թռչունները իրենց բոյնին մէջ
Ար միտքանին հանդարտիկ մընալ,
Ի՞նչ ամսթ բան է մէկ տան տրդոց մէջ
Արտի աղաղակ ու վեճմունք տեսնալ :

Ըն կրճու խօսքերն կառարարներու՝
Որ չնչին բանէ մը յառաջ կու դան,
Վաւաղաններու ու մերկ սուրերու
Եւ սոքաննութեան պատճառներ կ'ըլլան :

Սատանան փորձեց 'ի սկզբաննէ
Մէկն որ եղբորը վերայ բարկանայ .
Վախճանն եղաւ որ Ապէն սոքաննէ
Իր անմեղ եղբայրն, դէն ուրախանայ :

Իմաստուն տրդան իր բարկութիւնը
Իրիկուն չեղած կ'ուղէ ցածցունել .
Իսկ անմիտն է որ մինչ վաղուան օրը
Իր բարկութիւնը կ'ուղէ վառ պահել :

Ո՛վ Տէր, կ'աղաչենք մեր տրդայական
Վատթար կիրքերը մեզմէ հեռացուր .
Ու հասակներնիս քանի որ մեծնան՝
Եղբայրսիրութեամբ սրտերնիս լեցուր :

Ը Թ Թ Ի Ն

Երկոյ աշնան պատկեր
 մըն է : Հնձողները դաշտն
 ելիւր են հասած արմախբը
 կը հնձեն : Եւ տեսարանը
 պէտք է միտքդ բերի : Փրկչին
 մերոյ իր աշակերտներուն ըսած սա խօսքը . « Հուճքը շատ է,
 բայց մշակները քիչ . ուստի հուճքին Տէրօղջ աղաչեցէք, որ
 մշակներ հանէ իր հուճքին » : Մատթ. Թ. 37, 38 : Կ, աես
 ասկէ միտքդ բերելու եւ կենաց հուճքի ատենը : Թե որ ար-
 զայութեանդ ատենը զիտութեան և Եստուածպաշտութեան
 բարի սերմը սերմանես, անոր պտուղը կը հնձնս՝ օգտակար և
 բարեկեցիկ կեանք մը : « Են որ խնայելով կը սերմանէ՝

խնայելով պիտի հնձէ՞ : Ի՞նչ որ քու տղայութեանդ և պատանեկութեանդ ժամերը վառնես, վերջապէս քու վարձքդ պիտի բլայ փուշերու և տատակներու հունձք մը քաղել :

Ք Ո Ւ Ն

Մտաւոր աշխատութիւն ունեցող մէկը՝ պէտք չէ որ քունը կոխած տակեր, փախցընելու ջանք ընէ . որովհետեւ ատակ մարդոց վրայ ան տակեր միայն քունը կու գայ՝ կրրորանհրաժեշտ պէտք է՝ անոնց առողջութիւնը չխանդարուելու համար : Ըսկից ճշմարիտ է որ՝ քսանուչորս ժամն անդամ մը քնանալը այնպէս էական բան մըն է մարդուն և ամէն տեսակ կաթնասու կենդանիներուն, ինչպէս որ ամէն բույլ շնչատութիւն ընելը :

Քնանալու ամենէն անյարմար եկող վիճակի մէջ ալ, մէկը չկրնար անոր դալը արդիւնել : Աշրբեմն կառավարը իր վարած կառքին վրայ քուն կը քաշէ, ու սուրհանդակը իր հեծած ձիուն վրայ . ղենուորն ալ պատերազմի դաշտին մէջ խորունկ քուն կը քաշէ, լինդանօթներուն ձայնին ու պատերազմին շփոթմութեանը մէջ : Արտուի լժէ՝ անդամ մը Մեղզկացոց զօրքը պատերազմի դաշտէն ետ քաշուած տաննին, ղենուորներէն քանի քանիները քաշած ակզերնին կը քնանային :

Մենէն սաստիկ կիրքերն ու մտքի գրգռութիւնները՝ զօրաւոր մտքի աէր մարդիկն անգամ քնանալէն չեն կրնար ետ բռնել . զօր օրինակ Մեծն Մեղքսանդր՝ Մարտի պատերազմի դաշտին վրայ քնացաւ . և Մարտիանն ալ՝ Օսմերկիցի դաշտին վրայ : Մինչև անգամ ծեծն ու տանջանքը չեն կրնար քունը արդիւնել, ինչպէս որ մահապարաններուն տանջանարանի վրայ քնանալը տեսնուած ալ է :

Մնանկ ձայներ՝ որ մարդուն քունը կը փախցընեն, քիչ տակնի վարժութեամբ անհրաժեշտ հարկաւոր կ'ըլլան քունը շարունակելու համար . ասկէ է որ ճամբորդութեան կառքերու

մէջ գիշեր ատեն կտորին քշած ժամանակը քնացող ճամբորդները՝ ձիերը փոխելու համար կտորերը կայնելուն պէս՝ մէկէն ՚ի մէկ կ'արթննան: Արհամ թափելու և ծեծելու զործարաններուն մօտը քնացող մարդուն մէկը՝ գիշեր ատեն թէ որ մէկ պատճառով մը գործարանը չբանելով ձայները դադրեին, շուտով կ'արթննար: Այս հիւանդ ջաղացդան մը՝ որուն աղօրքը իր հիւանդութեանը պատճառովը դադրած էր, շատ գիշեր քնհատ մնաց՝ մինչև որ նորէն աղօրքը բանիլ սկսելով սոխրական ձայնը շարունակեց: Հոմերոս՝ իր Անականին մէջ վեժ՝ կերպով կրներկայացրնէ մարդկային կենաց աս կարևոր պիտոյքը. քունը, կ'ըսէ, մարդիկ և մինչև շատուածները անգամ, բաց ՚ի միայն Արամազդէն, ամէնը կը յաղթէ:

Վնանալու պէտք եղած ժամանակին երկարութիւնը բոլոր մարդոց համար մի և նոյն չէ. ոմանց աւելի երկար ատեն պէտք է ննջելու, և ոմանց աւելի քիչ. և սակայն մէկու մը քունով անցուցած ժամանակին երկարութենէն չկրնար որոշուիլ անոր մարմնոյն կամ մտացը կենսական կարողութիւններուն զօրութիւնն ու աշխուժութիւնը: Այնչէն մինչև ինը ժամ է միջին չափը՝ բայց սակայն Հոմարտիոսի Արտիկուլա կայսրը միայն իրէք ժամ կը լքնանար. Բրուսիայի Սենն Արևտերիկոս թագաւորը միայն չորս հինգ ժամ կը հանդէտ. և Վիսլինոն ութը ժամ: Հարուստ և ծոյլ մարդը՝ տասնէն մինչև տասուերկու ժամ կը քնանայ ամէն օր: Տղայութեան ատենն է որ քունը ամէն ժամանակէն երկայն ու ծանր կ'ըլլայ: Անիկներն ալ ևս՝ երիկմարդոցմէ աւելի կը քնանան, և երիտասարդները ծերերէն աւելի:

Քունը կը փախչի հիւանդութենէ կլած ատեն՝ երկար հիւանդութենէ մը ետեւ, երկար ատեն անօթի մտալով, ու չափալանց քահլէ խմելով: Գերերուն՝ գիշերը չքնանալը, ամենուն գիտցած բանն է գրեթէ: Արեւնայ թէ մտակեր կենդանիները խոտակեր կենդանիներէն աւելի երկար ատեն կը քնանան, որովհետև անոնց ջիզերը շատ աշխուժութեամբ գործելուն պատճառաւ՝ կ'ազդուրելու համար աւելի հանդիստ կը պահանջեն:

Մ Լ Բ Մ Ն Ե Ղ Ա Ճ Ց Ե Ր Ի Տ Ե Լ Ը Բ Գ

Անցեալ դարուն մէջ Մեղրիա մարմնապաշտ երեսասարգ մը կար, որուն պատմութիւնն է այսպէս: Մեծատուն մարգ մը մէկ հասիկ որդի մ'ունէր, որ բոլոր Աշխարհ պարտելու և տեսնելու համար ճամբորդութեան հանեց: Աս ճամբորդութեան մէջ աս թեթեալօր երեսասարգը ուրիշ բանի հոգ չտարաւ, այլ միայն սորվելու ամեն ազգաց անուշահամ խորտիկները, և նորանոր եղանակաւ շաղթութեամբ և զեզեութեամբ ուտելու և խմելու կերպերը:

Աւելաւ որ ինք հայրենիքը չգործած հայրը կը մեռնի, և իրեն մեծ գումար մը կը ձգէ ստակի և փոքրիկ վիճակ մը գեանի: Ըստ Մեղրիա սարգը աս ժառանգութեանը տէր եղածին պէս, բացաւ իր յիշատակարանը որ իմանայ թէ ուր կը գտնուին համադամ կերակուրներ և վարպետ խոհարարներ: Իր տանը մէջ ունեցած սպասարանները ամենք ալ խոհարար էին. ինչպէս իր մտանապետը, հետը պարզող սպասարարը, ձիադարմանը, կտաւարը և արտապետը ամենք խոհարար էին: Իրեք հատ Խոտլացի խոհարար ունէր, մէկը Ֆլորէնցացին, մէկը Սիեանացին, և երրորդը Վիեննացին: Փոքր Բրիտանիայի և Լոնտոնի մէջ տեղի միջոցը մարգ դրած էր որ տեսակ մը թանկագին թռչունի հակիթներէն ժողովուիրեն բերէ: Անգամ մը մէկ ճաշի մը համար յիսուն և ութը լիբէ - քէ - քէ ծախք ըրաւ, թեպէտ և ինք մինակ նստաւ զանիկայ ուտելու, և ճաշն ալ միայն երկու տեսակ կերակուրէ բաղկացած էր:

Ինք տարիէն երբ տեսաւ որ կ'ազբառանայ, մեղմաղձաւ և հիւանդ եղաւ: Աւելաւ որ ունեցած հարիւր յիսուն հազար լիբէ սթեռլինը վատնելով բոլորովին անանկացաւ, բարեկամին մէկը իրեն մէկ լիբէ սթեռլինի չափ ստակ տուաւ որ չլայ թէ սովամահ կորսուի: Իսկ երբոր քիչ մը կարք ազբատիկ սենեակը մտան, տեսան որ քաղցրահամ և մեծագին թռչուն մը կը խորովէր հոն իր ձեռքը:

Ըստ խելացնոր անձը քանի մը օրէն ինքզինը դարկաւ սպաննեց, և այսպէս առանց հրամանի և հրուէրի գիմեց գնաց Ընոր ասեանը, որուն պարզեամ այնքան բարիքները այնպիսի յիմարութեամբ վաստեր կորսնցուցեր էր: Առաքելին խօսքը ասանկնկերուն համար շատ ազէկ կու գայ, որ կ'ըսէ. «Արանոնց վերջը կորուսա է. որոնց աստուածը՝ իրենց որովայնն է, ու անոնց փառքը՝ իրենց ամօթն է. որոնք միայն երկրաւոր բաները կը մտածեն»: Փ՛: Լ. Գ. 19:

Ս Ն Ը Պ Ը Յ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ափրիկէի ծովազերեայ կողմերը բնակող ազէտ ազգերուն սոսկալի և այլանդակ կառապաշտական մէկ անխելքութիւնն ալ կէտ ձուկերուն բնծայած յարգութիւննին է: Պօնա քաղքին մէջ տեսակ մը կէտ ձուկ կայ՝ որ շատ ալ են, և բնակիչներէն անանկ մեծ պատիւ գտած են, որ բոլորովն բնատանի եղած են:

Տեղացիք հիւսիս կը կոչեն զանոնք, և անանկ կը հաւատան թէ՛ ո՛վ որ կէտ ձուկէ սպաննուի, հանդերձեալ աշխարհին մէջ երջանիկ կ'ըլլայ. իսկ ո՛վ որ կէտ ձուկ մը սպաննէ, ինք ալ գալիք աշխարհին մէջ պիտի պատժուի:

Տարին իրեք կամ չորս անգամ տնտեսութիւն կ'ընեն. և ան օրերը իրենց նաւակներովք գետին մէջ տեղը կ'երթան, և իրենց աս շատակեր աստուածներուն աղաչանքներ ընելով՝ նաւին մէջէն կը նետեն այծեր հաւեր և այլն, մինչև որ ան տեղումը եզող բոլոր կէտերը կշտանան: Տարին անգամ մը ինը կամ տասը տարեկան ազէկ մը զո՛հ կ'ընեն կէտերուն: Ա՛նձ արարողութեամբ՝ գետին տեղատութեանը ատենը փոսի մը մէջ ցիցի կը կապեն զժրագղ տղան, և երբ նորէն ջուրը բարձրանայ կէտերը կը կարողանան իրենց զոհին հասնելու: Ըստ պատճառաւ կէտերը շատ համարձակութեամբ կը յարձակին, և երբեմն ալ քանի մը ոտք դուրս կը ցատրեն ջուրէն՝ նաւուն գլուխը գանուող մարդիկը յախշտակելու:

Ըս նոյն յարգութիւնը կ'ընծայեն նաև Կոմա սողունին՝ որ զգուելի տեսակ մտէս մըն է, և կը պաշտեն զանիկոյ սնապաշտական յարգանօք, և անոր ներկայութիւնը պատիւ կը համարին իրենց :

Ի Մ Ը Ս Յ Ո Ւ Ն Ը Յ Ժ Մ Ը

Քանի մը երիտասարդ ստորութիւն ունէին իրիկունները պանդոկ մը ժողովի ու ոգեղէն ըմպելիք խմել : Ըսանկով իրենց ժամանակն ու ստակը կը մտանէին, իրենց առողջութիւնը կը կորսընցընէին և հոգինին կորստեան կը մտանէին :

Ըս պանդոկին մէջ գեղեցիկ այծ մը կար, որ կայտառութեամբ կը ցատքտէր և իր զուարճալի և ծաղրաշարժ շարժումներնրովը կ'զբօսցընէր ան պատանիները :

Իրիկուն մըն ալ որ գինին աս պատանիներուն գլուխը զարկեր էր, մէջնունէն մէկը բտաւ թէ, «ՄՏ, եկէք Պիլին (աս էր այծին անունը) բուններ և քիչ մը գինի տանք» : «Մ, ղէկ ըտիր» բտաւ ուրիշ մը, ու միտքան հաւանութեամբ այծը բունեցին և հրամցուցին գաւաթ մը գինի խմելու : Ըյծը առջի բերան գինիին համը նայեցաւ զգուշութեամբ, և քանի մը անդամ փորձեղէն կտրը՝ սկսաւ խմել, և կ'երևնար թէ շատ ալ սիրեց :

Ըայց այծը կենացը մէջ երբէք ոգեղէն ըմպելիք խմած չըլլալուն՝ աս նոր ըմպելիքը այնպէս ներգործեց իրեն՝ որ բոլոր իր շարժումները անկարգ և ծաղրաշարժ եղաւ : Ըորբ իր առջի վեհանձնութիւնը, վայելչութիւնը և ծանրութիւնը կորսընցուց, և սկսաւ խաղալ ետևի ոտքերուն վրայ, և անանկ միմտական շարժումները կ'ընէր՝ որ բոլոր բնկերութիւնը շափազանց կը խնդացընէր :

Ըսոր վրայ խօսք կապեցին որ վաղ իրիկուն նորէն հօն ժողովին ու Պիլին գինովցընեն ու զուարճանան : Ըստ այնմ՝ հետեւեալ իրիկունը հաբուեցան, և երբ զլուխին տարցաւ՝ սկսան Պիլին մտտեալ, իսկ երբոր կ'ուզէին այծը իրենց սենեակը մտցունել, հրաժարեցաւ կենդանին անոնց հրաւերքը բն-

դունելու, մինչև որ ստիպուեցան բռնութեամբ ներս առնել, և զինին գաւաթը երբ ներկայացուցին, զայրացմամբ մերժեց և թեպէտև սաստիկ կը ստիպէին որ խմէ, սակայն այժը այնպէս ուժով գոցած էր բերանը, որ քիչ մը զինի խմցունելն անգամ անհնար եղաւ: Արքեպիսկոպոսութեամբ որոշած էր որ ալ մէյ մըն ալ ինքզինք յիմարութեան շտապ, զբօսցունելու ան իրմէ ևս անաւել յիմար մարդիկը՝ որ կ'ուզէին կենդանին ալ նուաստացրնել և իրենց հաւասար ընել:

Պարագ սեղը շատ ջանալէն ետքը՝ թողուցին այժը ու դացին: Տուն դառնալէն ետքը աս պատանիներուն մէկը իմաստուն այծին իմաստուն որոշմանը և վարուցը հետեւելու առաջադրութիւն ըրաւ, ինքիրեն ըսելով թէ՛ թէ որ աս այժը՝ զինքը երկրորդ անգամ զինուցրնելու համար առջին դրած փորձութիւններնուս այնքան դէմ՝ դրաւ իմաստութեամբ և քաջութեամբ, աս ի՞նչ յիմարութիւն է, ի՞նչ խելագարութիւն է՝ որ ևս բանտական և անմահ էակ մը ըլլամ ու նոյն փորձութեան մէջ ստեպ խնամ, ալ այսուհետև երբէք պիտի չխմեմ: Այսպէս աս պատանին այժի մը իմաստութեանը հետեւելով՝ բարեպաշտ և ժուժկալ մարդ մը եղաւ:

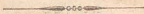
Կ Թ Թ Ի Մ Ե Ր Ի Ռ Ի Մ Ը Կ Տ Կ Ը

Յովհաննէս Փլիչ անուն կծծի Անդղիացին՝ որ Անտրա մեռաւ, սա հետեւեալ կտակը ձգեց. «Դ՛մ քրոջս որդւոյն կու տամ և կը թողում իմ սև վերարկուս. իմ քրոջս աղջկանք կու տամ և կը թողում վրայիս բաճկոնը, իմ քրոջս թոռներուն կը թողում հանդերձանոցիս վրայի հողէ թաղարներէն մէյմէկ հաս. վերջապէս իմ քրոջս, իբրև վերջին նշան իմ սիրոյս՝ որով միշտ կը սիրէի զինքը, կու տամ և կը թողում անկողնիս գլուխը եղած քարէ սև ստամանք»:

Դիւրին է երևակայել թէ ժառանգորդները ինչ յուսաբեկութեան մէջ ինկան, երբոր աս տարօրինակ կտակը կարգացուեցաւ: Ահան նախապանօք խօսիլ մեանողին վրայ. և

քոյրը սաստիկ բարկութիւնով այնպէս կից մը զարկաւ ստամանին՝ իր ժառանգութեանը՝ որ կտոր կտոր ըլլաւ . և ահա իր սրանեղութիւնն ու յուսահատութիւնը ինչ ուրախութեան փոխուեցաւ՝ երբ տեսաւ որ կինի ըսուած ոսկիները դուրս թափեցաւ կտորած ստամանէն :

Աս որ տեսան մէկալ ժառանգորդներն ալ սկսան ամեն մէկը իր ժառանգութեանը վազել, մէկը հին սե վերարկուին, մէկը բաճկոնին, և մէկալը հողէ թաղարին, որոնք ամենքն ալ նոյն ոսկիով ըցուն էին :

Ո Ւ Ր Ի Թ Ի Ն Խ Ր Ա Յ Տ Ե Ա Ղ Ո Ւ Օ Ր Ի Ն Ա Կ

Շատ մարդ կ'ուզէ բժշկութիւն ծախել, բայց արհեստը չգիտնալուն համար՝ բժշկելու տեղը աւելի կը հիւանդացընէ կամ կը մեռցընէ . աւելի շատ մարդ կը գանուի որ ուրիշներուն խրատող ըլլալու փափաք ունի, բայց կերպը չգիտնալով՝ օգուտ ընելու տեղը վնաս կ'ընէ : Այսպիսիները լաւ կ'ընեն որ գոնէ աս հարկաւոր կանոններս պահեն . այսինքն նախ նախին որ ոչ երբեք սաստիկ կամ կծու ըլլայ խրատը . երկրորդ՝ ասունէ դուրս չըլլայ . երրորդ՝ գիմացիներ հասակին կամ վիճակին յարմար ըլլայ, այնպէս որ ծերուն արուելու խրատը տղուն չարուի, և ոչ տղուն արուելիքը ծերուն . ոչ իմաստունինը տղեան, և ոչ տղեանը իմաստունին . ոչ արթուն մարդու արուելիքը գիմոփն, և ոչ խելացիինը խենթին : Աս կանոններս չպահողը փուճ տեղը գանգաւ կ'ընէ թէ իր խրատը անօգուտ եղեր է . իսկ թէ նոյն կանոնները պահողը որչափ օգուտ կը քազէ՝ հետեւեալ գիպուածէն ալ կ'երեւայ :

Մոլիեռ անունով հռչակաւոր կատակերգակը գեղի մը մը օր մը իր մէկ քանի բարեկամներուն իրիկուան հարկիք մը կ'ընէ . և որովհետեւ ինքը ստօբութիւն ըրեր է եղեր կանուխկեկ քնանալու, թողութիւն կը խնդրէ իր բարեկամներէն, ու գեռ

սեղանը չմընցած կ'երթայ կը պատկի: Ասոնց ուրախութիւնը՝ ասանիրոջը հոն չըլլալուն համար չպաղիր. իրաւ, կարգացող ու գիտուն մարդիկ են եղեր, բայց գինին խմելով քանի կ'երթայ գլուխնին կը տաքնայ, ու խօսակցութիւնը աշխարհքիս ունայնութեան ու թշուառութեանցը վրայ կ'իյնայ. ո՛րը աս թշուառութիւնը մէջ կը բերէ, ո՛րը ան դժբաղդութիւնը. ո՛րը փշոտ վարդի մը կը նմանցնէ մարդուս կեանքը որ առաւօար կը բացուի՝ իրիկունը կը թափի, ո՛րը սուտ երազն մը որ մարդս քիչ մը ատեն կը խարխրէ, ու ետքը չարաչար կը տանջէ. վերջապէս խօսքը հոս կը բերեն թէ ալ աղէկ է որ մարդ մեռնի խալըսի աս կեանքէս, ու անդին յաւիտեան երջանիկ ըլլայ: Ա՛ս գինովի փիլիսոփայութեանը վրայ մէյ մէկ դաւաժ ալ նորէն կը խմեն, ու գրորարկելով օտք կ'ելլեն՝ մէկ բերան կը կանչեն. «Ղրթանք, բարեկամներ, քաջութեամբ մեռնինք». աս կ'ըսեն ու կը սկսին դէպ 'ի գետը երթալ որ մէջը նետուին խղղուին: Ա՛նչերնէն մէկը (որ անշուշտ քիչ խմած է եղեր) վարպետութեամբ մը կը բաժնուի անոնցմէ, ու կը վազէ Մոլիէոնին կը հասկըցընէ բանը: Մոլիէո սարսափած կը ցտաքէ անկողինէն, շուտ մը վերարկուն վրան կ'առնէ, կը վազէ մէկալներուն ետէն. կ'երթայ կը տեսնէ որ անոնք գետին քովը նաւակ մը դատը ու մէջը մտեր են որ մէջ տեղը երթան խղղուին. մէկ քանի գեղացիներ ու դրացիներ ալ ասոնց միտքը հասկընալով՝ կ'աշխատին որ դէմ կենան արդիլն: Ասոնք իրարու հետ կուրտած ատեննին Մոլիէո վրայ կը հասնի, «Ի՞նչ է աս», կը կանչէ, «ի՞նչ կրօն է ըրածնիդ»: — «Այո՛ք՝ սըւոնց ըրածը», կ'ըսեն անոնք. «չեն թողուր որ գետին մէջ տեղը երթանք խղղուինք. դուն խելացի մարդ ես, Մոլիէո. դո՛ւն ըսէ, իրաւունք ունի՞նք թէ չէ. աս սուտ աշխարհքիս վրայ ապրելէն ի՞նչ կ'ելլէ. «ալ աղէկ չէ՛ որ ժամ մը առաջ մեռնինք ազատինք»: — «Շտա՞ս աղէկ բան մտածեր էք», կ'ըսէ Մոլիէո, «չատ խելացի բան. «բայց ես զձեզ ինձի բարեկամ կը կարծէի. աս ըլլալու բա՞ն է որ դուք անդիի աշխարհքը երթալ ուզէք, ու զիս ձեր երջանկութենէն զուրկ թողուք աս աշխարհքիս վրայ»: — «Ի՛նչ

"բաւաւնք ունի Մոլիէոք", կ'անչեց մէկը. "աս ընելու բան չէր.
 "Թողութիւն ըբէ, սխալեցանք՝ բարեկամ. եկուր դուն ալ մէկ
 "տեղ խղզուինք": — "Կնչո՞ւ չէ" ըսաւ Մոլիէո. "իմ ուզածս
 "ալ ան է. բայց կեցեք մէյ մը մտածենք թէ ի՞նչ է ըրած.
 "նիս. մենք մեզի անուն կ'ուզենք հանել. ու պսպիսի փա-
 "ռաւոր գործողութիւնը գիշեր ատեն կ'ընենք. ասիկայ խելք
 "չէ. լսողները պիտի բռնն թէ ո՞վ գիտէ՝ կերակուրէն ետքը
 "գինին գլուխնին զարկեր է, բան մըն է ըրեր են: Չէ, սի-
 "րելիք. փաղը, անօթի փորանց, ցորեկ ատեն, ամենուն առ-
 "ջևը պէտք է նետուինք ջուրը": — "Կսելքն ալ աս է" կան-
 "չեց մէկը. մէկաշն ալ թէ "Շ խոսակը, Մոլիէո մեզմէ շատ
 "խելացի է": Կնացին ամենքն ալ պառկեցան. երկրորդ օ-
 "րը ալ հարկ չեղաւ հետերնին կուրտակու որ ջուրը շնտուին:

Ը Ն Ս Ո Վ Ո Ր Խ Մ Ե Լ Ի Զ Մ Ը

Եւստ ատենէ ՚ի վեր ինքզինքը գինեմոլութեան տուած մե-
 կը օր մը մէկ քանի ընկերներու հետ բաստ (դէ*) զրաւ որ
 աչքերը կապած կրնայ զանազան տեսակ ոգելից ըմպելիքներ
 իրարմէ որոշել: Այլուր ասոր փորձն ըրին և իր առջևը բե-
 րին գինի, օղի, պրանտի, ուս՝ և ուրիշ կերպ կերպ խմելիք-
 ներ, անոնց ամէն մէկուն ինչ ըլլալն ու ինչ յատկութիւններ
 ունենալը ճշգիւ զրուցեց: Ըմենէն ետքը գաւաթ մը ջուր
 տուին իրեն. ուստի առաւ ասոր ալ համը նայեցաւ, կանկ
 առաւ, ու նորէն համը նայեցաւ, քիչ մըն ալ մտածեց վրան,
 և վերջապէս գլուխը երկրցընելով ըսաւ. "Պարոններ, ես
 բաստս կը թողում. աս տեսակ խմելիքի սովորութիւն չունիմ":

ԸԹԸԿ

ԼԵՐԸՆՑԻ ՄՈՒԿՆ ՈՒ ՔԱՂԱՔԱՑԻ ՄՈՒԿԸ

Օր մը լեռնցի մըկան մը դիմաց
 Քաղաքացի մուկ մը կ'ելլէ յանկարծ,
 Լեռնցին հազիւ քիչ մը սիրա կ'ընէ,
 Բարև մը կու տայ՝ բարևը կ'աննէ.
 Մեր բարով, կ'ըսէ, կամ ուսկից կու գաս,
 Իմ աունքս հրամէ, դուքս անդ չըմբնաս:
 Եսանկ խօսքերով աունք կը տանի,
 Տուն որ կ'ըսեմ նէ՝ ծակ մը հասկըցի:
 Խեղճուկ լեռնցին ազքատ է եղբր,
 Հարկ ընել կ'ուզէր՝ կերակուր չունէր,
 Շար ճարակ կ'ընէ, սեղան կը դընէ,
 Կրտոր մը պանիր սեխ կազին սայր,
 Պահճու բաները գուրս կ'ելլեն բոլոր,
 Իրաւ, քիչ բան է՝ կ'ըսէր՝ ասիկայ,
 Բայց ինչպէս ընեմ, ուրիշ բան չըկայ.
 Հրամէ՛ բարեկամ, զիս մի մեղադրեր,
 Գեղացիին քով կուունք մի փրնաւեր.
 Ես կ'ըսէր ու ինք բակլան կը կրծէր,
 Մէկալ ամէն բան հիւրին էր թողեր:
 Հիւրն այնչափին ալ գոհ ըլլալ ջրցուց:
 Բայց սկսան հազիւ անոնց մտակցուց.
 Մէյրն ալ դարձաւ տանտիրոջն ըսաւ.
 Գիտես բարեկամ՝ մըտքես ինչ անցաւ.
 Եփսոս է քեզի որ ասանկ ազրիս,
 Չոր լեռան մը ծակ խեղճութեամբ ճրգնիս.
 Այլիք հետս եկուր, քեզ քաղաք տանիմ,
 Տեսնաս թէ հոն ես ինչ պարտա ունիմ.
 Հաւատա, աս անգս քու կեանքդ կեանք չէ:
 Հոն եկուր ու անս կերուխումն ինչ է:

Սուա աշխարհին մէջ կարճ կեանք մը ունինք,
 Գոնէ ան հանգիստ անցընել նայինք :
 Այդը մեկալ որ սե մահը կու գայ,
 Գոնէ վայելքնիս քովերնիս մընայ :
 Լեռնցին աղէկ մը մրտիկ ըրաւ,
 Բաժն խօսքերուն խելքը պանկեցաւ :
 Ա՛հ իման սեղանէն երկուքնին մէկէն
 Բոլոր ան գիշերը ճամբայ կ'ընեն,
 Փոսերու մէջէն՝ պատերու վրայէն
 Ա՛հ քննապէս կ'երթան քաղաք կը մըտնեն,
 Ըստուանց կանուխ՝ լուսցած չը լուսցած՝
 Պայտա մը կ'եղան սազած զարգարած :
 Ըն գիշերը հոն կուունք կայ եղեր,
 Ուտի ամէն բան մէջ անդ կեցած էր,
 Խորվածներ կ'ըսես, փխլաւներ կ'ըսես,
 Պըտուղ հաց պանիր՝ շաքարներ պէս պէս :
 Խեղճ լեռնցոյն խելքը գըլխէն գընաց,
 Ը՛լ չը դիմացաւ, խընառակն ճըւաց :
 Մեկալը քահ քահ ըրաւ խընառակ,
 Հրամէ նիստ ըսաւ սա սեղանին քով :
 Ինքը սօթարւած՝ հարկելու հետ էր,
 Ըսդիս կը ցատքեր անդին կը ցատքեր,
 Մէյ մէկ բան ասկէ անկէ կը բերեր,
 Հըրամէ, հոգի, մի՛ քաշուիր կ'ըսէր,
 Սիրտդ որն ուզէ՝ անուշ անուշ կեր :
 Մեր գեղընէն ըսես՝ ճիտէր ինչ ընէ,
 Որ բանը թողու՝ որ մէկ բանն ուտէ :
 Հաւատա բարեկամ, ըսաւ մեկալին,
 Կեանքն ալ քու կ'ինդ է, երնեկ քու բազդին :
 Ես լեռան գըլուխն ինչե՛ր կը քաշեմ,
 Ըստ որ անօթի արեւուր կ'անցընեմ :
 Եթէ կըսես ըստ բան մըն ալ գըտնեմ,
 Զըրայ թէ հատնի՛ անկէ կը վախեմ :
 Եսնք ըսելով ինք կը ծիծաղէր,

Իսկ մեկային սիրտը եղ կը կապէր :
 Սէյ մ' ալ անդիէն առ մէկ փամբըսոց ,
 Իայը իքներու ձայն , ոտքի թրփըսոց ,
 Վայ , լեզապատառ ասունք կը ցատքեն ,
 Չիյտեն ո՛ւր փախչին , ո՛ր ծակը մըտնեն .
 Ընդին շըներն ալ հաջել չըսկըսի՞ն .
 Սըկներն ի՞նչ ընեն , ո՛ւր ապաւինին :
 Ըն ատեն գեղձ կին աչքը բացուեցաւ ,
 Ըս ինչ փորձանք էր որ գրիտուս եկաւ ,
 Իարեկամ՝ բատ , բարով վայելես .
 Ըհա շուս մ' ասկէ տեղըս կ'երթամ՝ ես .
 Պալատդ ալ քեզի , սեղանդ ալ քեզի ,
 Իմ՝ ճրգնարանըս շատ լաւ է ինձի .
 Ըն խաղաղութիւնն ու բակլան սիսեռ
 Հազար պալատի հետ ես չեմ փոխեր :

Ա Ղ Ե Կ Կ Ո Ղ Մ Ի Ն Վ Բ Ե Ց Մ Յ Ա Յ Ե

Հատ մնասակար սովորութիւն մըն է նստիլ որոճալ մեր
 քաշած նեղութիւններուն մեծութիւնը , և անոնց շարիքները՝
 և ցաւալի պարագաները և հանգամանքները մէկիկ մէկիկ
 թուել , ու գէշ կողմին վրայ երկար բարակ խորհիլ . քանզի
 ասանկով նեղութիւննիս եռապատիկ և քառապատիկ կ'աւել-
 ցընենք : 'Նմանապէս՝ երբ կը սկսինք մեր նեղութիւնները
 ուրիշին պատմել և զանոնք գէշ և ծանր ցուցընելու համար
 շատ ճոռոմարանութեամբ ճիգ կ'ընենք , ան ատեն նորանոր
 նեղութիւններ կը ստեղծենք , հիներուն ալ ճարակ և աճում
 կու տանք . ուր ընդհակառակն եթէ լռենք և շփշնք , կամ
 չլանանք եղածէն աւելի ցուցընելու , և ուղեկ կողմին վրայ ալ
 շատ խորհիւք ու խօսիւք , ան ատեն՝ արդէն վրանիս եղած
 նեղութիւնները կը պղտիկնան , կը թեթեւան , և զիւրատար
 կ'ըլան :

Նեղութեան վրայ խորհելու և խօսելու է՝ անկէ ազատելու հնարք մը գտնելու մտօք, և ոչ թէ անոր վրայ վշտանայլու և գանգատելու համար : Նեղութիւնդ՝ որքան շատ մարդոց յայտնես և անոր փոխարէն որքան քիչ օգնութիւն և կարեկցութիւն որ գտնես, այնքան կը ծանրանայ, և նեղութեան վրայ նեղութիւն կ'աւելցընես : Աւելի բարի է եղած յաջութեամբն ուրախանալ և գոհ ըլլալ, քան թէ նեղութիւնները մշտնջենաւոր տանջանաց աղբիւրներու գարձընել :

Ա Թ Ը Կ

Ա Ր Տ Ո Ւ Ց Ե Ի Խ Ը Ց Յ Ի Տ

Առտուանց կանուխ բոյներնին թողած
 Առտուան ու խոյտիտ մէկ ընկեր եղած՝
 Արևուն պայծառ ճառագայթից մէջ
 Կ'ընէին զուարթ հազար ելևէջ :
 Չայներնին ձրգած կ'երգէին հանդարտ
 Ինչուան որ հասան մէկ գաշտ մը պարարտ :
 Ափսո՛ս խեղճերուն, հաղիւ թէ իջան՝
 Որսորդին լարած որոգայթն ինկան,
 Որ բռնեց զըրաւ մէկ մէկ զատ վանդակ
 Վիմացե գիմաց կախեց պատին տակ :
 Արտուար կատղած ինչ ընեն չեյտեր :
 Բրածն ալ բոլոր պարապը կ'ելէր :
 Թեպէտ խեղճ խոյտիտն ալ շատ նեղացաւ,
 Բայց ուրիշ ճարակ չըլլաին իմացաւ :
 Բսկըսաւ ուտել խրմէլ ու երգել,
 Եւ վանդակին մէջ վեր վար ցատքըտել :
 Արտուտին սիրան աս բանըս չէր քաշեր :
 «Մա գրեղ, ըսաւ, խնձ չէի կարծեր :
 «Մասնկ նեղութեան մէջ ինտո՛ր կ'երգես,
 «Ի՞նչպէս չես ճաթիր աս անիծած տեղս» :

Ըստ ու զարկաւ գլուխը վանդակին,
 Ս'աճը հետո չէր, փրդուեցաւ գետին :
 «Վ'փոս'ս քու խելքիդ, Խայտառը կանչեց .
 «Թէ որ արտուանց երգածներնուս պէս
 «Հիմա ալ մեկտեղ ձայնըդ ձըգէիր,
 «Թէ համբերութեամբ հիմա կ'ապրէիր,
 «Ղէ թէ աւելի լաւ ժամանակուան
 «Նշտող կրճնայիր պահել ինձ նրման» :

Գ Ի Ն Ո Վ Ո Ւ Թ Ե Ը Ն Ը Ս Ի Ճ Ը Ն Ն Ե Ր Ը

Զրէից Ոսարբիները ասանդութիւն մը ունէին՝ թէ երբոր
 Նշ նահապետ այդի անկեց, Սատանան հոն ներկայ էր, ու
 զո՛՛՛՛ ըրաւ ոչխար մը, առիւծ մը, կապիկ մը ու խող մը : Ըս
 կենդանիները նշանակ էին գիտութեան այլ և այլ աստի-
 ճաններուն : Երբ մէկ մարդ մը արեցութեան կը սկսի՝ հեղ
 է և սղեա՝ ոչխարի նման. ետքը կը սկսի համարձակութիւն
 մը գալ վրան, ու կ'ըլլայ առիւծի պէս քաջասիրտ. առ քա-
 ղութիւնը քիչ ասունէն կը փոխուի կապիկանման յիմարու-
 թեան, և վերջապէս խողի պէս մեղաց տիղմին մէջ կը շա-
 ղափի :

Գ Է Յ Ը Ն Կ Ե Ր Ե Ց Վ Ն Ը Ս Ն Ե Ր Ը

Ըմն բանէ աւելի գեշ ընկերներէ վտեցէք, սիրելիք :
 Ընդգամ մարդիկ ամէն ջանք կ'ընեն ուրիշներուն ալ գեշու-
 թիւն սորվեցընելու, որպէս զի իրենց չարութիւնները այնչափ
 չերենան աչքի. առ իրենց չար գիտաւորութեանը համեկու
 համար փորձ չմար որ ուղղակի և կամ անուղղակի կերպե-
 րով չփորձեն : Ըս հնարքներուն մէջ ամենէն աւելի հա-
 սարակը, և դժբաղդարար՝ ամենէն աւելի անփորձ պատանիքը

խարոզը ան է որ կը փանան անոնց մտքին մէջ խօթել թէ պարկեշտութիւն ըսածդ նախապաշարմունք մըն է. հնազանդութիւնը ակարութիւն. իսկ առաքինութիւնը առասպել մը : Աւ որպէս զի իրենց նպատակին դիւրաւ հասնին, միայն չար խրատներով գոհ չեն ըլլար, այլ օրինակով ան բաները կը քարոզեն . մօտիկ շննելու ալ ըլլաք՝ զձեզ ծագը կ'ընեն : Օգոյշ կեցեք, կ'ազաչեմ, այսպիսի ապականութեան խրատիչներէն . լաւ գիտցեք որ աւելի աղէկ է մէկ առաքինի մարդէ մը պզտի գովեստ մը լսել, քան թէ ան չար մարդոց արհամարհանքն ու ծաղրը :

ԸՐԹԱԹ ՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Ա մարդն որ ստակի գերի է, ամէն մարդու գերի է : Այնպիսին անարգ կեղծաւորութեան, պախարակելի կողմնապահութեան, և ասելի ստախոսութեան և ուրիշ վատթար մտութեանց բանտը ծանր շղթաներով գերի բռնուած է, և իր աչքն ալ խաւարացած է անձնախարութեան թանձր խաւարէն . վասն որոյ շատ դժուարին է որ այնպիսին իր իրական վիճակը տեսնայ՝ միայն թէ ըրածները գիտութեամբ ըրած ըլլայ :

Օարմանային ալ ան է՝ որ բոլոր ըրածները յանշահասութեանէ շարժեալ ըրած կը պարծի. իրմէ զատ ամէն մարդ շահասէր է, անձնուրաց չէ, առաքինի չէ, մամննային կը ծառայէ . ու այսպէս ուրիշները զրոգարեալով իր ճշմարտաՏէրը կ'ուրանայ :

Ը Ն Թ Ե Լ Ք Ե Ր Ի Տ Ա Ս Ե Ր Գ

Սողոմոն իր օրովն ալ այսպիսիներ տեսաւ, և աշխարհս այսպիսեօք ընցուն է: Տես սա երիտասարդը՝ որ ինք իր վերայ իր սրտէն զարմացած և սրտին խաբերայ ուրախութիւնը իր դէմքին վրայ նկարած կոկոզովից կ'երթայ. այր աշխարհի և նորաձևութեան. ինքզինք զգեստաւորեր ժամանակին փառասոր և մեծածախ զգեստներովը. իր ժամանակին ամեն տիրող մտութեանց հետևող. այցելութեան կ'երթայ. կը ճամբորդէ. խնձոյք կ'ընէ. գինետունները կը յաճախէ. խաղ կը կանչէ. պար կը ցատքէ. նուագարան կը զարնէ. կ'ուտէ կը խմէ և ուրախ կ'ըլլայ:— Եւստիս իր ժամերը երազի պէս կը սահին կ'անցնին:

Իսկոյն ո՛վ է սա աշխարհ փոքր իջած, քիմք սուրցած, երեսները թռուած, ահուաները թափած արարածը. — «Են երիտասարդն է»: Ո՛վ է սա տարածամ ծերացած մարդը. — «Են երիտասարդն է»: Ո՛վ է ան՝ որ անդիէն ասդին կուգայ դողդոջուն ծունկերով, դողացող ձեռքերով, գաւազանին վրայ բոլոր մարմնովը ծռած, հաղիւ հաղ կրնայ կոր շարժիլ. — «Են երիտասարդն է»: Եւհաւասիկ կայներ է՝ երեսը տրամած, գլուխը կախած, ստացուածքը փճացուցած, անունը կտրած, հինկերով և գծուծներով պատած, պարտատերներէն հալածուած. իր կինը և սիրելի զուգըները երեսի վրայ թշուառ ձգած. ինքն ևս աւելի խեղճ եղած:

Եւ ի՞նչ է արդեօք պատճառը: — Այնն զի ան երիտասարդը ուղեց անառակութեան և արկեցութեան թունալից բաժակէն երջանկութիւն խմել: Եւ տե՛ս, տե՛ս ի՞նչպէս կը ջանայ անհաստատ ոտքերով քայլ մըն ալ առնել ու մտնել գինետուն, և ան դժոխային՝ հրեղէն և թունալից ըմպիլքէն անգամ մըն ալ ճաշակել:

ԳԻՆԵՄԱՂՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱՑ

ՍԱՐԻՐԲ ԳՐԱԾ ՎԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

Վերջինս ինչպե՞ս է գործել և ի՞նչպե՞ս է ծախսել :

“Եւ Նոյ սկսաւ երկիրը գործել, ու այգի տնկեց, և դիտիկն խմեց, ու օրէն-էջո՞ւ, և իր վրանին մէջը մերկացաւ” : Կ՝նն. Թ. 20, 21 :

“Վինին ծաղր բնող է, ու ցքին կոխ հանող, և ո՛վ որ ասոնց անձնատուր կըլլայ, խմատուն չըլլար” : Լ՝նն. Ի. 4 :

“Վրդեակ ի՞մ” լսէ, և խմատուն եղեր, և քու սիրազ ուղիղ ճամբուն մէջ չիակէ. մի բնկերանար գինեմոններուն հետ, ու իրենց մարմինը մաշողներուն հետ. վասն զի գինեմոնը ու շապրը աղքատ կ’ըլլան” : Լ՝նն. ԻԳ. 19—21 :

“Կոտուն մէջը պատկողի պէս, ու կայմի վայ պատկողի պէս պիտի բլաս (գինեմոնը). և պիտի ըսէս. Օխ ծեծեցին, ու ես ցաւ մը չզգացի, ինծի զարկին, ու ես բան մը չիմացայ. Ե՛րբ պիտի արթննամ, որ զանիկայ նորէն փնտռեմ” : Լ՝նն. ԻԳ. 34, 35 :

“Որո՞ւնն է վայր. որո՞ւնն է ս՛ջը. որո՞ւնն են կոխները : որո՞ւնն են արտունջները. որո՞ւնն են առանց պատճառի վէրքերը. որո՞ւնն է աչաց կարմրութիւնը : — Վինիին քոյր մնացողներուն, խառնած գինին փնտաւլու գացողներուն” : Լ՝նն. ԻԳ. 29, 30 :

“Վ՛տնք ալ գինիով կը մոյրին, ու ցքիով կը դանդաշեն. Վահանան ու մարգարէն ցքիով կը մոյրին. անոնք գինիէն կ’ընկզմին, ցքիէն կը դանդաշեն, ակտիքի մէջ կը մոյրին, ու դատաստանի մէջ կը սխալին. վասն զի անոնց ամէն սեղանները փոխունքի պղծութիւնով լեցուած են, այնպէս որ մաքուր ակն մը չկայ : — Վ՛մէքք իրենց ճամբաներուն դարձան, ու ըսին. Ե՛կէք, գինի բերեմ, ու ցքիով արբենանք. վաղն ալ աս որուան պէս, ու ալ ակտի առատ պիտի բլայ” : Լ՝ն. ԻԸ. 7, 8 : Ծ. Գ. 42 :

“Օրոցա Տէրը՝ Իսրայէլին Ասուածը այսպէս կ'ըսէ . Իսմ-
ցէք , ու գինովցէք , ու փսխեցէք , և ձեր մէջը խրկելու սուրիս
երեսէն ինկէք , ու մի ելէք” : Եւրեմ. ԻԵ . 27 :

“Մաղաասար թագաւորը իր մեծամեծներէն հաղար հոգիի մեծ
կուռնք ըրաւ , ու հաղարին առջևը գինի խմեց : Անոնք գինի
խմեցին , ու ոսկիէ , արծաթէ , պղնձէ , երկաթէ , փայտէ ու
քարէ աստուածները գովեցին” : Գւռ. Ե . 4 . 4 :

“Շնութիւնը , գինին ու քաղցուն՝ սիրտը կը խաբեն” : Ուլ-
ր . 41 :

Գինեւորութիւնը սրտը ստուգելու
նիւն չէ . շատ արագ անցնէ :

“Եւ քաղաքին ձերերուն ըսեն . Աս մեր աղան անդգամ ու
անհնազանդ է , մեր խօսքը մտիկ չընեն , որկրամու ու գինեմու
է . Անասներ անոր քաղաքին բոլոր մարդիկները՝ քարերով
քարկոծեն զանիկայ , որ մեռնի . ու շարութիւնը ձեր մէջէն
վերցընե՛” : Ե (Ը) ԻԸ . 20 ; 21 :

“Մի նայիր գինիին կարմրութեանը՝ գաւաթին մէջ իր
գոյնը ցուցնելուն՝ ու շտակ վազելուն . անիկայ ետքը օձի
պէս կը խածնէ , ու քարրի պէս կը խայթէ” : Եւրեմ. ԻԳ .
31 , 32 :

“Վայ անոնց՝ որ առաւօտուն կանուխ կ'ելլեն , ու ցքի
խմելու ետեւէ կ'ըլլան , և իրիկունն ալ կ'ուշանան , մինչև որ
գինին իրենց գլուխը տարցընէ : Եւ անոնց խնձրքներուն մէջ
քնար ու տախլ , թմրուկ ու սրինգ և գինի կը գանուի . բայց
Տէրոջը ըրածներուն ուշադրութիւն չեն ընեն , և անոր ձեռա-
քը գործքերուն չեն նայիր : — Վայ անոնց՝ որ գինի խմելու
զորաւոր՝ ու ցքի խառնելու կարիճ են : — Վայ Եփրեմի
գինափներուն հպարտութեան պսակին՝ որուն փառաց զարդը
թառամեալ ծաղիկ մըն է , որ գինիով թմրածներուն պարարտ
հոգիտին զլուխը կը կենաց” : Եւրեմ. Ե . 41 , 42 , 22 : ԻԸ . 4 :

“Շատ քիչ է որ ան շար ծառան իր սրտին մէջը ըսէ . Իմ
տէքս իր գալը կ'ուշացընէ . Եւ սկսի իր ծառայակիցները ձե-
ծել , ու գինափներուն հետ ուտել ու խմել , Ան ծառային տե-

ըր պիտի գայ անանկ մէկ որ մը՝ որ չապասեր, և անանկ մէկ ժամ մը՝ որ չգիտեր . Եւ զանիկայ մէջտեղէն պիտի կարէ : Եւ անոր բաժինը կեղծաւորներուն հետ պիտի դնէ . հոն պիտի ըլլայ լալ՝ ու ակռաներ կճռցընել” : Մատթ . ԻԳ . 48—51 :

“Արպէս թէ ցորեկ ատեն պարկեշտութեամբ պարտինք . չէ թէ անառակութիւններով, ու գինովութիւններով” : Լուկ . ԺԳ . 43 :

“Գինովներ . . . Աստուծոյ թագաւորութիւնը պիտի չժառանգեն : Ա Ս . Գ . Բ . Զ . 40 :

“Եւ մի գինովնաք գինիով, որուն մէջ անառակութիւն կայ” : Ա Մ . Ե . 18 :

“Ըրդ՝ մարմնին գործքերը յայանի են, որ ասովք են . շնութիւն, պոռնկութիւն, պղծութիւն, գիճութիւն, կռապաշտութիւն, կախարդութիւն, թշնամութիւններ, կոխներ, նախանձներ, բարկութիւններ, հակառակութիւններ, կրկպառակութիւններ, բաժանումներ, չար նայումքներ, մարդասպանութիւններ, զնուշ-նշուշ, անառակութիւններ, և ինչ որ ասոնց նման են . որ հիմակուց ևս ձեզի կը զրուցեմ, ինչպէս ասաջուց ալ կը զրուցէի, որ ասանկ բաներ գործողները Աստուծոյ արքայութիւնը պիտի չժառանգեն” : Վ . Բ . Ե . 49, 20, 21 :

ՔՐԻՍՏՈՍ Է ԱՄԵՆԱՅՆ ՅԵՄԵՆԱՅՆ

Ան կրջանկութիւնը կամ բարիքը՝ որ արարածներէ կ’ընդունինք, նման է մուրացիկի վերարկութիւն՝ որ հազարումէկ կտորներէ ու կարկրտաններէ շինուած է, և վասն որոյ արժուութիւն չունի :

Իսկ ան կրջանկութիւնը որ Քիստոս Փրկիչէն կ’ընդունինք մէկ կտորէ շինուած ամբողջ և կատարեալ է . քանզի Անոր մէջ կը բնակի ամեն կատարելութիւն :

Ինքն է ժամանակակից յաւիտենականութեան, և ամեն փճակի ծանօթ և տեղեակ :

Բժիշկ և առողջացրնելու . փաստափան և արդարացրնելու .
 թագաւոր և կառավարելու . բարեկամ և կարեկից ըլլալու .
 հայր և հոգալու և գթալու :

Հիմ և շէնքը իր վրայ վերցրնելու . արմատ և աճեցրնե-
 լու . աղբիւր և զովացրնելու : Հովանի և ջերմութեան տաս-
 կութենէն պաշտպանելու . կենաց հաց և կենդանութիւն տա-
 լու . առաւօտեան աստղ և առաջնորդելու . Արեգակն արդա-
 րութեան է . համառօտիւ՝ ամէն բան և ամէն բանի մէջ :

Արարածը անոր տեղը չկրնար բռնել . բայց ինքը բոլոր
 արարածոց տեղը կրնայ բռնել :

Պառ եւ ո՛վ փրկիչ է Յիսուս , Պառն Աստուծոց բարձող
 մեղաց , դու եւ Տէր Ահաբայ , Հայր և Աստուած ՚ի յախտե-
 նից : Պառ եւ իմ բոլոր փրկութիւնս , և իմ իղձս . իմ յոյսս
 դու եւ իմ խաղաղութիւնս քե՛նէ է . իմ կեանքս ու փառքս
 քե՛նէ կը բղխի , և իմ ուրախութիւնս քե՛նէ կը լցուի :

Քե՛նէ զատ ո՛վ ունիմ եւ երկինքը . երկրիս վրայ ալ ուրիշի
 մը չեմ սպասեր , և չեմ փախարհիր : Թե՛ և իմ մտքմինս և
 իմ սիրտս տկարանան , դու եւ իմ յախտենական բաժինս ու
 զօրութիւնս :

Թե՛ որ դու իմս ըլլաս և եւ ալ քուիդ , բնաւ վտանգ չկայ
 ալ ինձի . երբէք բարեկամ չդակսիր ալ ինձի . բնաւ երեսէ
 չեմ իյնար . բնաւ կարօտութիւն չեմ քաշեր . և ոչ ալ տրտա-
 մտութիւնը զիս կը բռնէ . քանզի դու եւ ինձի պահապան ,
 յոյս և վահան :

 Մ Ե Ղ Բ

Մեզքը ջրհեղեղ մըն է որ Արցիսան ջրհեղեղէն աւելի
 ընդարձակեցաւ , անկէ երկար տեւեց , և անկէ աւելի սոցակա-
 նեց երկիրը : Այն ջրհեղեղը միայն մէկ դարու մը մտրդիկ
 կորսընցուց , բայց աս սոսկալի ջրհեղեղը քանի դարերու մտր-
 դիկ կորսընցընելը՝ աշխարհիս վերջը յայտնի պիտի ըլլայ : Ան

ջրհեղեղը միայն մարմինները կորսնցուց, իսկ ասիկայ հողինե-
րը կը կորսնցընէ :

Մեղքը կրակ մըն է՝ որ աշխարհիս սկիզբէն մինչև հիմա
մոխիր դարձած սուներէն աւելի մոխիր դարձուց : Սով մըն
է՝ որ հին և նոր ատենի սովերէն աւելի մարդիկ կորսնցուց .
պատերազմ՝ մըն է՝ որ Ադամի դրախտին մէջ սկսած թշնամու-
թենէն հետէ խաղաղութիւն չգտաւ . ժանտախտ մըն է՝ որ գի-
շեր ցորեկ կտորած կ'ընէ . միրիկ մը փոթորիկ մըն է , որ ցա-
մաքը՝ անասուները և ծովը՝ նաւերը կը ջարդէ : Ալեկոծութիւն
մըն է՝ որ գտած նաւը կը խորտակէ . երկրաշարժութիւն մըն
է՝ որ ամբողջ քաղաքները դժոխքին ծոցը կը թափէ : Ախտ
մը՝ որ բորտաութենէ աւելի տարափոխիկ է և զգուելի . պա-
տուհաս մը՝ Ագիդատահան պատուհասէն ստեղծելի . բոլոր մարդոց
և հրեշտակներուն ուժը բաւական չէ աս բռնաորիս դէմ կե-
նալ և անոր հանրածաւալ չարիքներուն առջին աննել : Մի
միայն յոյս և օգնութիւն և տեղի ապաւինի կը ճանչնանք
Յիսուս Քրիստոս խաչեալ փրկիչ Աշխարհի :

Ը Ն Հ Բ Ը Թ Ե Թ Ց Բ Ա Ն Մ Ը

Մարդ մը կրնայ երկինք երթալ առանց առողջութեան ,
առանց հարստութեան , առանց պատուոյ և առանց բարեկամի-
բայց առանց Քրիստոսի մէկը կարող չէ և անհնար է հոն
մտնել :

Ը Պ Ե Ր Ա Ս Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Մ Ա Ր Գ Ո Ց

Աստուծակ ընդունած բարիքներնիս փռչիլ վրայ կը յիշա-
տակենք, իսկ քաշած նեղութիւններնիս մարմարին քարի վրայ
կը քանդակենք : Մեր յիշողութիւնը հաւասարմութեամբ կը
ծառայէ կրած նեղութիւննիս մտքերնիս ձգելու , բայց ընդու-
նած բարիքնիս չարաչար և ապերախտութեամբ կը մտնանք :

ՅԵՎՈՐԻՆ ԸՍՏՈՒԱԾԸ

Անգամ մը եկեղեցականի մը բարեկամը իրեն ըսաւ թէ՝
 «Արամանդ մեծ ընտանիք մը ունիս . Հակոբ նահապետին
 չափ զաւակներ ունիս» : «Արամեր ես , Հակոբին Աստուածն
 ալ ունիմ՝ զանոնք հոգալու» , պատասխան տուաւ եկեղեցականը :

ՅԸՒԻՑՑՆԵՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԻՆՉ Է

Փարիզու մէջ խուլ և մունճ տղոց համար դպրոց կայ , ուր
 շատ տղար կարգալ գրել գիտութիւն կը սորվին : ()ր մը
 Պարոն մը աշակերտներէն մէկուն հարցուց՝ թէ ի՞նչ է յա-
 շխտենականութիւնը : Աս հարցմունքին դէմ սա գեղեցիկ պա-
 տասխանը գրեց տղան . «Հաշտենականութիւնն է Ամենա-
 կարողին կեանքը» :

ԲԵՄԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՎ ԱՆՉ ՄԻ ԳՆԵՐ

Մարդուն մէկը ուրիշի մը ըսաւ թէ քեզի համար դեշ
 կը խօսին մարդիկ : Պատասխան կու տայ ան ալ ու կ'ըսէ .
 «Գիտեն որ ուրխութեամբ պիտի մտիկ ընես , անոր համար
 կը խօսին» :

ԻՆԼԵՑԻ ԱՂՋԻԿ ՄԸ

Ափրիկէի ()թենթացիներուն մէջ աշխատող քարոզիչ
 մը որ մը ընկերութեան մէջ աս հարցումը բերեւ է՝ թէ Ու-
 նի՛նք մէկ բան մը՝ որ Աստուծա՛մ ընդունած չորլանք : Աինդ
 տարական աղջիկ մը անդիկն պատասխան տուեր է՝ թէ «Ար-
 րամեր ես պարոն , մեղքը» :

ՇՅՆՆԻՆ ԵՂՅԹ

Ընդամ մը Մարիամին հարցուցին թէ՛ «Մարիամ, ո՞րն աւելի կը սիրես, ընտանիքո՞ւ աղօթելը, թէ՛ առանձին»: Կը սիրեմ ուրիշներուն հետ աղօթք ընելը. բայց մինակ եղած առեես անանկ բաներ կրնամ բռնել Ըստուծոյ՝ որ ուրիշներուն հետ եղած առեես չեմ կրնար:

ԵՐԿՈՒ ՄԵԾ ՊԵՐԳԵՒ

«Ըստ մեծ պարզե մըն է որ մէկ մարդ մը իր ուղածը ունենայ», բայց մէկը խնայողաբար մը. որուն միւսը սու պատասխանը տուաւ. «Ըստ աւելի մեծ պարզե մըն է որ մէկը իր շունկեցածին չցանկայ»:

ՔԵՐԱՅԵԿԸ ԵՒ ԿՐՈՆԵԿԸ ԸԲԵԾԵՐ

Քինեհատութիւնը կրակին վրայ փայտ, ամբարին մէջ պիւր, կարասին մէջ խղ, մարմնոյն մէջ ոյժ և մտքին մէջ իմաստութիւն կը դնէ:

Աւրիշի խրատ տուողն ու ինք չպահողը ան կոշկակարին կը նմանի, որ ամենուն կոշիկ կը կարէ ու ինք բոսիկ կը քարէ:

Մարդոց՝ առաքինութիւնները խօսէ, պահտութիւնները ծածկէ. և թէ որ աղէկ բան մը չունիս խօսելու, աղէկ է բնաւ չխօսիլ՝ քան թէ գէշ խօսիլ:

Պղատան փիլիսոփան բարեկամ մը երբ բնեց որ իր վրայ գէշ կը խօսին, «՛ոգ չէ», բայց, «պիտի աշխատեմ այնպէս վարուելու որ մէկը անոնց բաժին չհաւատայ»:

Երկար կեանքը երջանիկ կեանք մի սեպեր. այլ լաւ գործածուած կեանքն է որ մարդու պատիւ կը բերէ:

Ոչ թէ տարիքով մեծ ըլլալն է գովելի, այլ իմաստութեամբ
ծեր ըլլալն է :

Թող մարմինը հոգիին ծառայէ, և երկուքը մէկտեղ Մա-
տուծոյ ծառային :

Կրանքը այնպիսի մեծ բան է՝ որ եթէ շուզեն աշխատել ու
քննել, արժանապէս զուրկ կը մնան անկէ :

Կրեթէ միշտ մարդիկ թռչնոց կը նմանին, որ նոյն որո-
գայթից մէջ կը բռնուին՝ ուր որ իրենց պէս անթիւք բռնուեր
են : Ինչուան որ անձամբ չփորձեն, ուրիշներուն փորձէն օ-
գուտ չեն քաղեր : Ասոր համար է որ խելքը յառաջ չեր-
թար :

Առաքինութիւնը թէ և թշնամիներնուս վրայ ըլլայ՝ պէտք
է պատուենք, մոլութիւնը թէ և բարեկամներնուս վրայ ըլլայ՝
պէտք է ստենք :

Աղքատութիւնը շատ բանի կարօտ է. ազահութիւնը ամէն
բանի :

Արբեցութիւնը խելքը գլխէն, ստակը քսակէն, արմուկը
հանգերձէն և առողջութիւնը մարմինէն կը հանէ, և արբե-
ցոցը շատ անգամ աղքատանոցը կը ձգէ :

Աստուած երկու աթոռ ունի. մէկը խիստ բարձր երկինքնե-
րուն մէջ, միւսը խիստ ցած և խոնարհ սրտերուն մէջ :

Յախոնահանութիւնը խորութիւն մըն է՝ որ երկրաշա-
փութիւնը չկրնար չափել, թուարանութիւնը չկրնար հաշուել,
երևակայութիւնը չկրնար ըմբռնել, ճարտասանութիւնը չկրնար
ստորագրել :

Ան որ շորհաց օրը չլսեր Վրիստոսի «Ինձի եկուր» լսե-
լիս, դատաստանին օրը պիտի լսէ «Մէկդի գնա ինձմէ» լսելը :

Թէ որ Վրիստոսի հետ ապրիլ կ'ուզես երկնից մէջ, պէտք
է իրեն համար ապրիս երկրիս վրայ :

ԵՐԿ

ՉԸՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐԷ ՀԵԹՈՒ ԿՆՆԸԼ

Ինչո՞ւ մօտենամ անոնց ժողովքին,
 Արոնց վարմունքը ես չեմ ախորժեր,
 Արոնք սուտ կ'ըսեն, կ'երդնուն, կը կռուին,
 Կը հայհոյեն ու չեն բնաւ ազօթեր:

Ո՛վ Տէր, պահապան դիր ականջներուս՝
 Ընպարկեշտ խօսքէր երգեր չը լսել:
 Չեմ համարձակիր պղծել իմ լեզուս,
 Խօշլ մի տար բերնէս գէշ խօսք մը հանել:

Յիմար տրդոցմէ ետ կենալ կ'ուզեմ,
 Ու չարերուն հետ չըլլալ համակամ:
 Ըռարքինիներն ինձ ընկեր ընեմ,
 Արդեւ զի ես ալ անոնց պէս բլամ:

Ընտասկ տրդին բրած բաներէն
 Աւրիշներն ալ շուտ սրինակ կ'առնեն:
 Հիւանդ ոչխար մ'որ հօտին մէջ միտնէ,
 Բովանդակ հօտը կը թունաւորէ:

Փրկէ՛ զիս՝ Տէր իմ, չար ընկերներէն,
 Վանի որ ես չեմ ելեր աշխարհէն:
 Ասե իմ հոգիս փրկէ գժօխքէն,
 Սեղաւորներուն երթալու տեղէն:

ՎՐԳԻՆԵՍԻ ԲՆԱԿԱՆ ԿԱՄՈՒՐՔ

Վշխարհիս բնական մե-
ծամեծ զարմանալիաց մէկն
ալ Վմերիգայի Ա իրգինիա Նաճանգին Սօրպրիճ գաւառա-
բաժինին բնական կամուրջն է : Վսիկոյ կրտսրի անբաւ կա-
մուրջ մըն է խորին խորանորի մը վրայ ձգուած , որուն մէջէն
փոքրիկ վտակ մը կ'անցնի կարկառուն : Կամարին ջուրին ե-
րեսէն ունեցած բարձրութիւնը 215 սանաչափ է , և լայնքը
80 սորի չափ : Վս խորանորը մզոններով տեղ կը տարածի

և աս կամուրջէն 'ի զատ ուրիշ անցնելու տեղ չունի. շրջակայ տեսարանը վայրի և շքեղ պատկեր մը ձևացուցած է. և կամուրջին վրայ նայած ասեմդ կը կարծես թէ բնութիւնը իր գործըրուն մէջ օգտակար ըլլալն ալ կը մտածէ, ինչպէս և շքեղութիւն և գեղեցկութիւն ցուցնելը: — Կամուրջին վրայ հասարակաց սրահոսայ մը կայ շինուած, երկու դին ծառերով և մացառներով ու թուփերով զարդարուն: Կառքով անցնող ճանապարհորդ մը կրնայ դիտութեամբ անցնել վրայէն՝ առանց որոշելու թէ ինչ տեղ է անցածը, մինչև որ յատուկ մտադրութիւն չունէ կամուրջին:

Տարուէ ասրի հազարաւոր անձինք, որոնք կը սիրեն բնութեան մէջ մեծ և զարմանալի եզոզ բաները տեսնել, աս տեղ այցելութեան կ'երթան: Կամուրջին եզերքը կայնիլ ու վերեն վար նայիլը ահարկու բան մըն է. շատ մարդիկ որոնք չեն կարող եզերքն 'ի վար նայելու, մէկ հարևանցի տեսութիւն մը միայն կրնան ունենալ անոր բարձրութեանը վրայ՝ եզերքին քովերը նստելով ու դիտելով: Ասկէց վար դէպ'ի վտակը կ'իջնուի ոլորուն ու գահալեժ ճամբով մը. և երբոր վտակին քովը կը հասնիս ու դէպ 'ի վեր կը նայիս բարձրացած կամարին, չես կրնար անոր բարձրութիւնը լաւ կշռել մինչև որ աչքդ շղարձնես վտակին երկու դին բուսած բարձր ծառերուն վրայ, և շտեմնես թէ որչափ ցած ինկած են անոնք կամուրջին տակը: Դորաձորին մէկ դին կրարարին երեսը շատ մը անուներ փորագրեալ են ճանապարհորդներու, որոնք ուղելով իրենց այցելութեան յիշատակը թողուլ բնութեան առ հսկայագործ շէնքին վրայ, հոն իրենց անունը գրոշմեր են: Ան Զ) ասնաչափ բարձրը Ա յշինկթոնին անունը կայ իր ձևաքովը փորուած: Վրանի մը տարի յառաջ երիտասարդին մէկը իր կեանքը վտանգի մէջ դրաւ, աշխատելով որ իր անունը ամենէն բարձր տեղ մը փորագրէ: Ա-

լաւ վեր ու իր նպատակին հասաւ. բայց ետքը վար որ պիտի իջնէր, սակումը պատեց զինքը երբոր տեսաւ որ անհնարին է իջնելը. մի միայն ընելիքն էր վեր ելլել կամուրջին վրայ: Ուստի շատ մտածելէն ետքը՝ ճարը հասած՝ սխառ գառն աշխատութեամբ ոտքերուն կոխելիք տեղեր բանալով ժայռին վրայ՝ կամաց կամաց վեր ելլել: Բայց կրած տագնապն ու անհնարին յոգնութիւնը մահու շափ վնաս տուին իրեն:

Տաճկաստանի մէջ զիտողութեան արժանի բնական կամուրջ մը կայ, Վիւմիւշ խանէի ու Տրապիզոնի մէջ տեղը շարք մը լեռան խիտ դժուարին անցքի մը մէջերը, որուն տակէն արագահոս գետ մը կը վազէ:

Ճամբան առաջ գետին արեւելեան կողմէն է, ու ճամբորդը յանկարծ կը զարմանայ երբոր որ ատեն կամ ուրիկեց աս գետը անցնիլը չգիտցած ինքզինքը Վրենտոսեան կողմը կը գրանայ: Վսիկայ ան բնական կամուրջին միջոցովն էր, որն որ այնքան լայն ու խոտով և թուփերով ծածկուած է, որ վրայէն անցած ատենը չիմացաւ:

Վսիկայ տեսնալու, ու բնական տեսարանը սիրողներուն մասնաւոր քննութիւն ընելու արժանի տեղ մըն է:

Ք Է Ն Գ Ը Ք Ի Ի Հ Թ Չ Ը Կ Ը Ի Թ Թ Ը Ս Ը Ը

Վսիկայ Վմերիգայի Միացեալ Մահանգներէն Վրենդրքի բնուած Մահանգին մէջն է, և աշխարհիս մէջ մեղի ծանօթ եղող այրերուն ամենէն հռչակաւորը, ամենէն բնդարձակը, և ամենէն զարմանալին է:

Վրտուի թէ աս այրին մէջ կան 225 սրահ և սենեակ, 47 դմբեթ, 8 ջրվէժ և 23 փոս կամ գուբ, և անոնցմէ ՚ի գատ բազմաթիւ գետեր: Մէջը գտնուած բոլոր այլ և այլ սրահ-

ներուն, անցքերուն և սենեակներուն միաժողով տարածութիւնը, թէ ուղղակի և թէ կողմնակի, եղբ+ անք-ը հընէն -
-էլէ կը համարուի: Այսպէս կը ստորագրէ աս տեղը ճանապարհորդին մէկը, որ յատկապէս դաշեր է տեսնելու, և շատ կողմերը պտրտեր զններ է:

«Պաշտ և անկանոն ճամբով մը խել մը քարէ աստիճաններէ վար իջանք, երեսուն ոտքի չափ խորը, և ահա այրին բերանն էինք հասեր: Արմատներ, ծառերու ճիւղեր և որթեր կախուած են աս մուտքին վրայով, որով պատկերազարդ և վայրենի երեւոյթ մը առած է: Այրը մտնելուց պէս՝ պաղօգի հասանք մը կը զարնէ երեսից, թէպէտե քիչ մը ետքը կը կորսնցնեն ան զովութեան զգացումը: Աշանաւոր բան է որ աս այրին բարեխառնութիւնը ամառ ձմեռ ճիշդ մի և նոյն է, և Պարենհայտի ջերմաչափով յիսունութիւնը աստիճանէն մէկ աստիճան մը վար վեր շիններ ելներ: Մէջի օդը խիստ մաքուր է, և շատ առաձգական ըլլալով՝ մէկ մարդ մը աւելի աշխատութեան կրնայ դիմանալ այրին մէջ՝ քան թէ դուրը»:

«Վար իջնելու ատեննիս առաջնորդնիս կանթնակները վառեց ու մէջերնիս բաժնեց, և առջննիս ինկաւ ու մեզ խել մը տեղ տարաւ «Անձուկներն» ՚ի վար, և քանի մը վայրկեանէն այրին «Վայրագաւթիթը» եկանք, որ 160 ոտք ցած է գետնին երեսէն: Ասիկայ երկայնաձև բորբոջի տեղ մըն է՝ 150 էն մինչև 200 ոտք արամագիծով, և 60 ոտքի չափ բարձրութեամբ. ձեզունը տափակ՝ միահասոր մէկ ժայռէ մը շինուած, առանց ամենեկին որոշելի կարանի կամ միջահաստութեան, բաց ՚ի եզերքներէն: Աս ահագին ապառաժը վեր բռնելու սիւն մը կամ ուրիշ բան մը չըլլալով՝ զանիկայ կանգնող հրզոր ճարտարապետին իրր մէկ զարմանալի յաղմանակը կ'երևնայ մարդուս աչքին»:

«Արկու անցք կը բաժնուի կ'երթայ աս սենեակէն. մէկուն անունն է «Մեծն Ղըլասնեակ», մէջը գտնուած անհամար շղթիկներուն համար, որ այնչափ շատ են՝ որ պատերն ու ձեղունը զրեթէ ծեփած են. մէկայլ կ'ըսուի «Մեծ Ղ'եմելթը», որ հինգ մշն տեղ կը տարածի երկայնութիւնը, 30 էն մին-

չէ 400 ոտք լացնութեամբ, և ձեռունին միջին բարձրութիւնը 50 ոտք. ստոր համար կը ըսուի թէ աշխարհիս մէջ զիացուած ստորերկրեայ քարանձաւներուն ամենէն ընդարձակն է” :

“Վսկէ ետքը տեսնելու արժան տեղ է՝ “Ղչկեղեցին”, անբու սենեակ մը, 65 ոտք բարձր, 400 ոտքէն աւելի արամազիժով և քանի հազար հոգի ժողովուրդ առնելու բաւական: Մէկ զիէն մեծ ժայռ մը գուրս ջցուած է՝ ամպինի պէս, ու անոր ետևի դին երգէտնի և երգիչներու յարմար տեղ մը կայ: Վանի քանի անգամ հաս Մսուուածային պաշտան կատարուած է բաւական շատուոր ժողովուրդով: Մս ստորերկրեայ սրբաբանին ձեւն ու կազմուածքը անանկ յարմարութիւն մ’ունի՝ որ միջակ ձայն մը հա նուի նէ՝ բոլոր սենեակը կը լեցընէ և ամենէն հետու տեղէն որոշակի կը լսուի” :

“Վսոր հակադարձ՝ քանի մը հարիւր կանգուն անդին “Պատասնեակն” է, որ երաժշտական արհեստին հանդէսները կատարելու շատ յարմար զիւրք մը ունենալուն համար աս անուըր տուեր են աս տեղին. 200 ոտքի մօտ արամազիժ ունի, և անոր համեմատ բարձրութիւն: Խնական կայարան մը կայ մէջը երաժշտաց, ուր հարիւր երաժիշտ հանգիստ կրնան նըստիլ. գիմնացի կողմն ալ հանդիսականաց վերնաստան նման բարձրացած տեղ մը ունի” :

“Վս սենեակէն շատ հեռու չդացած՝ կը տեսնես մէկ մեծ անջատեալ ժայռ մը գետինը պահած, “Նսկայի Գազաղ” անունով, որ շատ կատարեալ նմանութիւն մը ունի մարդկութեան աս վերջին պիտոյքին: յիտունուօթը ոտք երկայն է, և ըստ ամենայնի դագաղի պէս ձևացած: Վիչ մը անդիւր պատին մէջ ծակ մը կայ, ուս կէջ ցած սենեակ մը կ’երթուի, իբր հարիւր ոտնաչափ քառակուսի, որուն “մոյսակէն Տաշտ” ըսեր են, իր ձեւը աս առանին գործածուած կարասիքին նըմանցընէրով” :

“Վսկէ ետև “Դամանակաց Օտուի վայր” էն քան ոտքի չափ խորը իջանք “Վմայացեալ Կուցերը”. տխուր՝ դժօրատեսիլ տեղեր, գետինը ահարկու պատուածքներով և խորխորատներով լեցուն, որոնցմէ զգուշանալ կը խրատեր զմեզ շա-

բունակ մեր առաջնորդը : Ըստ խորհրդատաներուն ամենէն մեծին անունն էր «Աղօթմանկան թաամբ», վաժմանն ոտքի շափ խորունկ, որուն մտակը շարունակ վազող ջուրի մը ձայն կը լսուի և ոչ երբէք կը տեսնուի : Յետոյ երկայն սանդուխտ մը «Արքիւրինժասն իջանք», առ տեղը խել մը պտոյտ ձառքաներ ու դարձուածքներ պարտեցանք, ներս մտանք՝ դուրս ելանք՝ վար իջանք՝ վեր դարձանք, վերջապէս հասանք «Աւորանի Վմբէթը», որ առ այրին դիտար տեղերուն մէկն է՝ :

«Ըստ գմբէթաւոր տեղին մէկ կողմը՝ պատին վայ երկու իրեր որք մեծութեամբ բացուածք մը կար, առաջնորդնիս մեզ հոն աարաւ, և յանկարծ աներևոյթ եղաւ : Մէյ մ'ալ շուտով պայծառ լոյս մը շողշողաց և լուսարոյնց ներսի կողմը : Ըմէնքս կարգաւ առ սրտուհանին բերանը գացինք ներս նույնու : Ըստ տեղ անանկ ահարկու տեսարան մը դէմք կ'էլէլէ՝ որ կը վախնաս նայելու. մէկ անհետեւեթ և ահեղատեսիլ պատուածք մը դէպ'ի վար և դէպ'ի վեր տարածած. այնքան խոր՝ որ աչք չկրնար կշռել խորութիւնը, և այնքան բարձր՝ որ հագիւ վերջի ծայրը կը տեսնու : Ըստ բարձրութիւնն ու խորութիւնը իրեր հարիւր որք կը համարուի, և մեր կեցած տեղը՝ յատակէն հարիւր վաժմունն որք վեր : Ըստ ահագին քարանձաւին ոչ միայն մեծութիւնն է որ անոր այնպիսի եղական նորութիւն մը և գեղեցկութիւն մը կուտայ, այլ ներսի կողմի շինուածքի կառարելութիւնը և ամեն գիտ վայելչակերպ պարզութե (այրերու մէջ գտնուած քարացեալ ջուրեր) զարդերը անանկ հրաշալի կ'երևցնեն զանիկայ մարդուս աչքին, որ խորով շնորհազրուիք» :

«Վարձանք նորէն մեր առջի Արքիւրինժաւը, և դէպ'ի վար իջանք՝ իջանք՝ մինչև որ եկանք կայնեցանք «Միտասի Վուրին» բերանը. — սարսափելի անդունդ մը, անհասառալի խորութեամբ : Ատոր մը հրախառ թուղթ (տեսակ մը թուղթ է՝ որ լուսարոյն բոցով կը վառի) բանկցուց առաջնորդնիս, ու նեակց դէպ'ի վար, որ գեւ չմարած աչքերնուս անյայտ եղաւ կորսուեցաւ գնաց» :

Յիշեալ ճանապարհորդը խել մը օրիշ զարմանալի անցքեր

ու ճամբաներ և ապառաժուտ տեղեր, 315 ոտք երկայնութեամբ և տասնեւութը մասնաշարի միջին լայնութեամբ ապառաժի մէջէ գնացող երկայն անձուկ ճամբայ մը նկարագրելէն ետեւ, որ հոս գնելնիս երկայն կ'ըլլայ, կու գան մէկ բլրաձև տեղ մը, «Սակէց կամաց կամաց վար իջանք», կ'ըսէ, «գետինը աղմուտ բլրալուսն, որ մտերս ջուրերու յորդութիւնով մը ողողելէն պատճառեր էր: Բլուրին ստորուր կ'երևնար մէկ լայնաբերան անդունդ մը, «Սեռեալ Օտով» անուանած, որուն ջուրը ամենէն շատ անդառուտեան ժամանակ քսանուհինգ ոտք խորութիւն ունի եղեր: Մտիկայ մեր կեցած տեղէն ութսուն ոտք վարօք էր. հրավառ թուղթ նետեցինք վար, և աչքերնուս երևցաւ մէկ լայնածաւալ սևազոյն ջրակոյտ մը, որ մէջը նայիլը մարդուս սարսափ կը բերէ»:

Մտիկ ետեւ կը նկարագրէ՝ յիշեալ ճամբորդը՝ «Վոթացի քարանձաւ» ըսուած տեղը, որ սիւնաղարդ և կամարակապ գեղեցկատեսիլ տեղ մըն է եզեր, երկու մշտն երկայնութեամբ. անոր մէջի «Վոթացի մատուռը», «Մըձանագրութեան Սենեակը» ուր որ պրին տես գացող մարդիկ իրենց անունը կը յիշատակեն եղեր, և «Մտղալից Սենեակ» անունով մէկ հրաշարի գեղեցիկ տեղ մը՝ զոր «Նուտեան աս ստորերկրեայ պալատին ամենէն հոյակապ և փեմ անձար» կ'անուանէ. և վեց ժամ պրին մէջ պտրտելէն ետեւ՝ առջի օրուան զննութիւններնուն փախձան կու տան, և հետեւեալ օրը կ'իջնեն Սդիքս գետը պտրտելու:

«Մուստուն գացինք», կ'ըսէ, «չիտակ Սդիքս գետին բարձր եզերքը, որ Վէնդրքիի պրին տեսնելու արժան մէկ հոգալու որ մասն է. երկայն զտո ՚ի վայրէ մը իջանք ջուրին ափունքը. գետը մասնելու տեղին վրայ անհետեւեթ և ահագնատեսիլ ժայռերով կամար մը ձևացած է. դէպ ՚ի առաջ և դէպ ՚ի վար թանձրամած խաւար. մեր աղօտ ճրագները չէին կրնար թափանցել ան թանձր մթութիւնը, որ վարագոյրի պէս կախուած էր աչքերնուս առջևը: Վորրիկ նաւակ մը մտանք. կանթեղներնիս նաւակին յատակը զրինք՝ որ լոյսը դէպ ՚ի վեր աղէկ անդրագարձէ, և սկսանք աս սևաթոյր ջրերուն երեսը

չրջիլ: Կամաց կամաց լցար զարկաւ լայնանիսա՝ գեղեցկաշէն կամարակապ ձեզունին վրայ, որուն տակէն անձայն լուսթեամբ կ'երթայինք, երբեմնակի ձեղքուածքներու պատահելով, որոնց մէջէն անհնարին թանձր մթութիւն մը կ'երևնար աչքերունս՝: —

«Վեկ երրորդ մղոնի չափ թիափարեղէն ետեւ, հասանք դիմացի եզերքը: Հոն աւազուտ և ապառաժուտ գետափանց վրայ քիչ մը տեղ քայլեցինք ու եկանք ուրիշ մեծագոյն նաւակի մը, որով «Վէթ» գետին անյիշատակ ջուրերուն վրայ պիտի շրջէինք: Մտ գետը իր ներկայ բարձրութենէն երբեմն յիսուն ոտքի չափ վեր կ'ելլէ եղեր. և իր փոփրակց ջրփեփներն ու իր քովերու ան մեծամեծ խորափիաներուն մէջ իջնող ջուրերուն խոստջրը ահեղատեսիլ վսեմական կերպարանք մը կու տան եղեր անոր՝:»

«Մտ անցքը գրեթէ մղոն մը երկայնութիւն ունի: Մնդիի ծայրը կայ «Մրձագանաց Վեաք», որ ջուրերուն բարձրացած աստնը «Վէթին» շարունակութիւնն է միայն: Եւսկ աս գետը մտնելու տեղը կամարակապ գոնաձև ժայռ մը կայ, որ այնքան ցած է՝ որ եթէ ջուրերը սակաւինչ բարձրանալու ըլլան նէ՝ նաւակ չանցնիր տակէն. և ոչ երբէք ջուրին ու վերայի ժայռին մէջ իրեք ոտքէն աւելի միջոց կ'ըլլայ: Սննք բազդաւոր գանուեցանք որ նաւակնիս կարողացանք անցընելու, թէպէտ պարտաւորեցանք քանի մը րոպէ անշնորհք և անհաճոյ կերպով մը խոնարհութիւն ընել: Մնդիի կողմն անցանք, ու ելանք գետին ընդարձակութեանը վրայ, ուր դիտուու վերայի ժայռերը բարձրացան: Հոս յիսուի շատ նշանաւոր բան է ձայներու արձագանգը. ինծի կը թուի թէ ձայնի մը տուած արձագանգը տասնեւհինգ մանրերկրորդի չափ կը տեւէ. ստաջ շատ որոշ կերպով կը սկսի, և քանի որ կը հեռանայ՝ աստիճան աստիճան կը նուաղի՝ մեղմ՝ երաժշտական ներդաշնակութեան մը փոխուելով՝:»

Վետին դիմացի եզերքը անցնելէն ետեւ, յիշեալ ճամբորդը հինգ մղոնի չափ տեղ ալ քայլըր է՝ գժուարանցիկ ճամբաներէ և խորտուրորտ ելեւէջներէ՝ աս հրաշալեաց աշխար-

Տին մէկ վերջին ծայրը անսնկու համար : Աս շրջագայութեան մէջ աներ է մեծ քարանձաւ մը երկու մղոն տարածութեամբ . ուրիշ խորանկ քարանձաւ մը «Այլը Տարտարաւանք» անուամբ . ահագին կախալ ապառաժներով լեցուն ուրիշ տեղ մը մղոն ու կես երկայնութեամբ . քանուհինգ աստիճան սանդուխով մը ելեր է «Մարթայի Այգին» որ շորս դին՝ ձեղունը ու պատերը գեղեցիկ զարդարուած է եղեր փայլիլուն պղպանձաւէ դուազներով, ձեով և տեսքով խաղաղի ողկոյցներու նման՝ ամեն կողմէն կախուած : Ատրը պարտեր է «Առնիկթոնի Արահը» . և յետոյ «Մէլէլանտի Քարանձաւը» , որ աս ալ այրին մէկ շատ երեւելի տեղն է եղեր , իրեք մղոն երկայնութեամբ , շատ տեղ 70 ոտք բարձրութեամբ և համեմատ լայնութեամբ , իր ընդարձակ ձեղունն ու կողմանքը սպիտակ բիւրեղներով և փայլիլուն պղպանձաւ դոհարներով հրաշապէս զարդարուած : Ա երջապէս հասեր է «Ապառաժուա Լեռները» , որոնց ահեղաստեղ շրջեղութիւնը «դժուարին է նկարագրել» կ'ըսէ : Ասիկայ անբաւ լայնութեամբ և բարձրութեամբ սննկակ մըն է եղեր , ներսի դին ապառաժներու լեռանաձև շեղճակոյտ մը բլբլով դրան կողմէն սկսած և ամփիթեւարոնի ձեով մինչև ձեղուն բարձրացած : Յիտուն վախճուան ոտք վեր են ելեր ապառաժներէն , ու անդիի կողմը տեսեր են ահագին խորխորատ մը՝ շոշափելի խաւարով լի : «Աշխարհիս մէջ ասկէ աւելի տխուր խաւարազգեսաց՝ ամայի տեղ մը չես կրնար երեւակայել» , կ'ըսէ , «որ մարդու սիրտը սրբազան երկիւղով մը կը լեցնէ , երբ անդամ մը կը դիտես ան շոշափելի խաւարի և անթափանց մթութեան պահարանը , տեսնել կրցածիդ չափ տեղ ժայռի հասուածներով և բեկորներով լեցուն , որ անդիէն ասիէն փրթեր ինկեր են բերանը» :

Քիչ մ'ալ անդիտք «Քրօկանի Արահը» գացեր են , որ այրին աս մտին վերջի ծայրն է եղեր . ցորեկուան լոյսէն ինը մղոն հեռի : Ատր ալ բիւրեղէ դուազազարդ ձեղունն ու պատերը գննելն ետև , և սրահին մէջտեղի սափի գոյն քա-

ըը՝ որ «Աղէօպատարային Ասեղն» է եղեր՝ աչքե անցընելէն ետեւ, դարձեր են ետ :

Այս դասնալու ատեննին «Ալթ» գետեն որ կրկին անցեր են, աշխատեր են մէկ քանի աւազ ձուկ բռնելու, որ ատ ջուրին մէջ շատ կայ եղեր. բայց չեն յաջողեր : Տեսնողները կ'ըսեն թէ ասանք կէս մատնաչափէն մինչև երկու մատնաչափ երկայնութիւն ունին, կատարելապէս ձերմակ են, կիսամափանցիկ և առանց տեսութեան գործարանի :

Անչպէս սքանչելի են Աստուծոյ գործքերը. երկիրս լեցուն է անոնցմով : Աստուծոյ զորմանալի գործքերը ոչ միայն աշխարհիս երեսը կը տեսնենք, այլ և գետնի տակի խաւարին՝ անմարդաբնակ՝ ամայի տեղերն ալ անոր մատանցը գործքերուն հրաշալիքները կը յայտնեն :

ԲԵՂԳԵՏՈՒԹԻՒՆ ԿԵՏՈՒ ԵՒ ԺԱՆ ՄԷՋ

Աստուն ցած և կասկածաւոր բնութիւն մը ունի : Բազմաժամանակեայ բարեկամութիւնը՝ ըստ պատահման պոչին կամ ոտքին վրայ կոխելով մը՝ մէկ վայրկեանի մէջ կը վերջանայ : Իսկոյն ճիշ մը կը վերցընէ, կռակը կ'ուռեցընէ՝ չարամտութեամբ պոչը կ'որորէ, ու կը փակուի կ'երթայ քովէդ, գացած ատենն ալ կը դառնայ մէյմը՝ մէկ վրեժխնդիր խոժոռնայուածք մը կ'ընէ, որպէս թէ անհաշա սրտով և զարհուրելի անէծքներով կը թուի ըսել՝ «Ի կորուստ մատնուիս, Աստուի ետ ինծի յախտեան» :

Իսկ շունին բնաւորութիւնը որքան սիրելի է : Այժմէ դիպուածով պոչին կամ ոտքին վրայ կոխես, վայրկեան մը իր անհանդիստ զգացումը կը յայտնէ, բայց միւս վայրկեանին իր արտունջը կը վերջանայ : Այս գայ բողբոսիքը կը վազվրտէ, երեսդ 'ի վեր կը ցատքբաւէ, կը թուի թէ իր արանջալուն

Համար զզջալ կը ցուցնէ, քանզի դիտմամբ մնաս կրած չէր քէզմէ. մանաւանդ թէ ինքզինք յանցաւոր սեպելով՝ քծնելով և լղուրտակելով տերոջը կ'աղաչէ՝ որ ան եղած բանը իր մտքէն հանէ :

ՔՐԻՉԹՕՆ ՍՔԵՆՉԵԼԻ ՈՒՍՈՒՄՆԵՎԱՆԻՆ ՎՐԵՑ

Քրիչթօնի իր պատանեկութեան ասնն ուսման մէջ ինչ զարմանալի յաջողութեամբ յառաջագիմնութիւն ընելը ցուցնելու համար, բաւական է պատմել գեւ Քասն տարեկան չեղած ձեռք ձգած գիտութիւնը :

Բոլոր արտաքին ուսմունքները սորված էր, ու տասներկու լեզուէ ալ կը խօսեր և կը գրէր :

Օրօտանաց վերաբերեալ վարժութիւններն ալ զանց չէր բրած. ինչպէ՛ս՝ շատ վարպետ էր ձի հեծնելու, կաքաւելու, և տեսակ տեսակ երաժշտական նուագարաններ գործածելու :

Գեւ տասնևութ տարեկան՝ փարիզ գնաց. և հոն իր բրած գործքերուն պատմութիւնը հոս դնենք :

Գպրոցներուն, հասարակաց գահիճներուն, ուսումնարաններուն և համարարաններուն գոներուն վրայ, և քաղքին մէջ ամէն երևելի գիտնականներուն տուներուն գոներուն վրայ յայտարարութիւն կախել տուաւ. որով կը հրաւիրէր արհեստից և գիտութեանց մէջ հռչակաւոր եղողները՝ որ երթան Կապարոյցի ուսումնարանին մէջ իր հետք վիճարանութիւն ընեն վեց շաբաթէն ետքը. և ինք հոն պիտի ներկայանայ պատասխան տալու ո՛ր և իցէ արհեստէ և գիտութենէ հարցմունքի. և կամ թէ աս տասներկու լեզուներէն՝ այսինքն Աբրայեցի՝ Մարի և Մրաբացի լեզուէ, Յունարէնէ, Լատինարէնէ, Սլոնեոյերէնէ, Գաղղիարէնէ, Իտալերէնէ, Մնդղիարէնէ, Ֆիլիսթինկացւոց լեզուէ, Ֆիլէմփիերէնէ և Աբլաուներէնէ ինչ հարցմունք որ ըլլայ իրեն, ինք արձակ կամ ոտանաւոր պատասխան պիտի տայ, ինչպէս որ հարցընողն ուզէ :

Ըստ սահմանեալ միջոցիս Վրիշթօն ղէնք դորձածելու, մե- նամարտութիւն ընելու և ընտանի խաղերու պարագեցաւ. և սահմանեալ օրն որ եկաւ հասաւ, ինք ալ Վապարրայի ու- սումնարանին մէջ երեցաւ, ու շատ յաջողութեամբ կատարեց իր խոտանունքը, և հանդէսը տեւեց առաւօտեան ժամը իրեքէն մինչև իրիկուն :

Հանդէսը լրանալուն՝ ուսումնարանին վերատեսուչը ղեղե- ցիկ ներրող մը բրաւ ան պատանիին իր շնաշխարհիկ ձիրքե- րուն համար՝ որ Մատուած իրեն պարգևեր էր, և համալա- րանին երևելի անձինքներէն չորսը հետ առաւ զնաց պատա- նիին քով, ու անդամանդէ մտանի մը մատը՝ դրաւ ու քսակ մը պարգև տուաւ ՚ի նշան իր զարմացմանը և յարգու- թեանը :

Հանդէսը լմնցուցին կրկին և կրկին ծափահարութեամբ, և ցնծութիւններով : Մատաղատունկ երիտասարդն ալ այնու- հետև կոչուեցաւ Սբանչելի Վրիշթօն :

ՕՐՄԵՐՆԵՐՈՒ ՑԵՍԵՐԱՆ

Նաեւեալ զարմանալի օրինակները դանուած է Հերոկ- ղէս Մղէքսանդրացի փիլիսոփային գրուածքներուն մէջ : Ըստ փիլիսոփան հինգերորդ դարուն ծաղկեցաւ :

Հեղինակը ստ օրինակներովը մէկ յիմարի մը նկարագրու- թիւն կ'ընէ, որուն միտքը դատարկ և անօգուտ գիտութիւն- ներով լեցուն էր :

1. Հիմար մը առջի անգամ լողալ սկսելուն որ կը խեղ- ղուէր կօր, ուխտ բրաւ բնաւ մէջմին ալ ոտքը ջուրը շխտեղ՝ մինչև որ լողալ չտորի :

2. Հիմարին մէկը՝ որ աունը ծախել կ'ուզէր, պատէն քար մը հանեց ու հետը կը պտրացընէր՝ իբրև տանը օրի- նակը :

3. Հիմար մը որ կ'ուզէր գիտնալ թէ արդեօք քնացած

ատներ գեղեցիկ կ'երևին՝ թէ չէ, հայելի մը առջևը պատկեցաւ՝ որպէս զի քունին մէջ իր կերպարանքը տեսնէ:

5. Յիմար մը բժշկի մը պատահելով կ'ուզէր ինքզինք ծածկել պատի մը տակը: Բժիշկը ան անտօր գործքին պատճառն որ հարցուց, պատասխան տուաւ՝ թէ «Այնքան ժամանակ է որ չեմ հիւանդցած՝ որ քու դէմք ելլելու ամբոցոյ»:

5. Յիմար մը ուրիշ յիմարի մը պատահելով ըսաւ. «Ղսեցի որ մեներ ես եղեր»: Պատասխան տուաւ բարեկամը՝ թէ «Ղհա կը տեսնես որ կենդանի եմ»: «Բայց աս լուրը ինձի թուողը քենէ հաւատարիմ է», ըսաւ միւսը:

6. Յիմարին մէկը լսելով որ ագռաւը երկու հարիւր տարի կ'ապրի, ագռաւ մը գնեց ու պահեց՝ որպէս զի փորձով ստուգէ:

7. Յիմար մը ծովու վրայ փոթորիկի ժամանակ տեսաւ որ ամէն մարդ մէյակի բան կը բռնէ որ ինքզինքը վտանգի ժամանակ ազատէ, ինքն ալ կ'երթայ խարխախի մը կը փաթթուի:

8. Արեք հոգի՝ յիմար մը, կուճա գլուխ մը, և սափրիչ մը՝ ի միասին ճամբորդութիւն բրած ատեննին, խօսք կապեցին որ կարգաւ չորս չորս ժամ արթուն կենան զիշերը, և հսկեն նախ սափրիչը, ետքը յիմարը, ու անկէ ետքը կուճա գլուխը:

Արք սափրիչը տեսաւ որ ընկերները խորունկ կը քնանան, գնաց յիմարին գլուխը փորքեց, (Քշտ շրտ) ու ձայն տուաւ. իսկ յիմարը արթնցաւ, և սկսաւ երերժտրկալ, ու գլուխը քերել, և երբ տեսաւ որ գլուխը մաղ չկայ, կանչեց, «Ի՞նչ անմիտ մարդ է եղեր աս սափրիչը՝ որ կուճա գլուխը արթնցուցեր է զիս արթնցընելուն տեղը»:

Ը Թ Ա Կ

Գ Ո Ր Ց Ե Ի Կ Ո Վ

Գորտ մը կար խիտա կրակրուան
 Ընհանդարտ ու կրուրտան .
 Օր մը կով մը կը տեսնէ ,
 Հասակ ալ ատ է կ'ըսէ .
 Բըմամ սըւոր հաւասար ,
 Կարծեմ շատ վար չեմ մընար :
 Ըս կ'ըսէ ու կը փըշուի
 Կ'ուռի կ'ուռի կը տկուի .
 Ըռաջ էր հաւկիթի շափ ,
 Կ'ըլլայ խնծորի մը շափ .
 Վ'ուրիկ , կ'ըսէ քովինն ,
 Կ'այէ հասայ սա կովին . —
 Չէ , կ'ըսէ ան , դեռ ո՛ր ես : —
 Հիմա՞ . — Ոտքին շափ ալ չես : —
 Հապա հիմա՞ , լաւ նայէ : —
 Վ'ա դուն ո՛ր ես ան ո՛ր է :
 Որո՞ կ'ըսես . նախանձէն
 Խեղքը գացեր է գլխէն .
 Կ'նա՞ կ'ըսէ , դուն մէկդի ,
 Լաւ մը կ'ուռի կը ճաթի :

Ըստ մարդ եմ տեսեր աս գորտին նրման ,
 Չափերնին չիտեն մեծ մեծ կ'որտան .
 Ըրքատը կ'ուզէ ըսուիլ մեծատուն ,
 Կ'եղացին իշխան , անխելքն իմաստուն .
 Ո՛վ մարդ , կը ճաթիս . — որո՞ կ'ըսես դուն .
 Ըշխարհս այսպիսեօք լեցուն է լեցուն :

ԽՈՐՀՈՒՐԳ ԿՈՆԿԸՑ

Ի գալ աշնայնոյ	Դարձեալ, ո՛վ եղբարք,
Մինչ խորհուց երաստ	Ի մեծս յայս բանակ
Ի չուն էր պատրաստ,	Միում միայնակ
Ոմն ասել աւնու.	Հըսկել իցէ՞ հարկ՝:—
Ո՛վ եղբարք երամ,	Ընդ էր տեսանել
Ըն իս մատերուք,	Կարծիս հախաակ,
Խրատիս լուարուք	Հերձիս երկպառակ
Չոր սիրով ձեզ տամ:	Եւ խորհուրդս անել,
Չի՞ մեր սրբանկին	Մինչև անց աշուն,
Ընուով միշտ ըզձե	Եւ ձրմեռն եհաս
Յորժամ թե ՚ի թե	Խորհուց պատուհաս
Խաղամք ՚ի մեր չուն.	Խափանեցաւ չուն:
Հապա գիցուք ջան	Կարնկացս օրինակ
Ի ձե բոլորչի	Իցէ՛ թէ խրատեր
Կամ քառակուսի	Չորեար նորասեր
Յօրինել թըռչան:	Ի մեր ժամանակ:

ՈՒՆԿԸԼՈՒԹԻՒՆ

Նեաացուք քեզմէ՛ ռեակալութեան ամէն վատթար խորհուրդները: Որեակալութեան ոգին նոյն իսկ գիւական ոգին է. ուրիշ բան մը չկայ՝ որ մեզ դեւերու աւելի նմանցընէ, և մեկ բան մը չկայ՝ որ քրիստոնէական կրօնքին այնչափ հակառակ գայ, որչափ ռեակալութիւնը: Թե՛ որ ռեակալութիւնդ չյագենայ, գքեզ չարաչար կը տանջէ հաս. իսկ թե՛ որ յագենայ՝ ալ աւելի պիտի տանջէ զքեզ ասկէ ետքը: Մեկը չկայ որ ինքզինքը այնչափ չարչիկէ, ինչպէս չարասեր

և ստակալ մարդը՝ որ իր բնութեան մէջ պահուած թոյնը ինք իր վրայ կը թափէ: Աս նիւթիս վրայ քրիստոնեական վարդապետութիւնն աս է. «Վերջը ձեր բարկութեանը վրայ մարը չմտէ». և աս վարդապետութիւնը իր նկարագրական նշանակութիւնովը կը գործածէին Պիւթագորեան փիլիսոփայները. ինչպէս Պլուտարքոս կ'ըսէ, «Վնանք թէ որ պատահմամբ կիրքով իրարու նախասական խօսքեր ըսելու ըլլայիննէ՛ արեւը մարը չմտած կ'երթային մէկմէկու. ձեռք կը բռնէին, ու անո՞վ ամէն թշնամութիւն իրենց մէջէն կը վերնար, և իրարու բարեկամ եղած կը բաժնուէին մէկմէկէ»:

Վսիկայ պատմութիւն մը կը բերէ միտքս՝ պատուական մարդու մը վրայով, որ անդամ մը իր մէկ քրիստոնեայ եղբորը բարկացքեր էր: Գարկութեան կիրքով խօսած ասունը՝ մէկ ուրիշը բնելով միտքն ինկաւ վերը յիշուած քրիստոնեական կանոնն ու ըսաւ. «Գարեկամ արեւը հիմա մարը կը մտնէ»: Աս յանդիմանութիւնը հերիք եղաւ իրեն, և աս բարկացած մարդը՝ իրրե ճշմարիտ աշակերտ հեղահոյի Հիսուսի՝ գնաց իր եղբայրը փնտտեց գտաւ, ու երջանիկ հաշտութիւն մը ըրաւ անոր հետ: Անոց գնաց ան զինքը յանդիմանող մարդուն տունը, շնորհապարտ սրտով և ուրախակց դէմքով ձեռքը բռնեց ու ըսաւ. «Վա՛ հիմա անպատրաստութիւն չունի՛մ արեղական մարը մաներուն»:

Աս երկու անձանց վարմունքն ալ մեզի լաւ օրինակներ են հեռակէլու, թէ ան մարդուն՝ որ անանկ սիրով և խնայտութեամբ խրատեց իր ընկերը, և թէ անոր՝ որ հեղութեամբ և խնարհութեամբ ընդունեց ան յանդիմանութիւնը:

Թ Ը Ե Ր Թ Ե Լ Կ Ր Ն Ա Մ Գ Ո Ր Թ Յ Լ

Անդդիպի մէջ աղքատ կտր աղջիկ մը երեսուն Շ իրին կը ասնի եկեղեցականի մը՝ բարեխրական ընկերութեան մը ասլու համար. իսկ եկեղեցականը դէմ կը կենաց ըսելով թէ

“Իսկն աղքատ ու կոյր աղջիկ մըն ես, և պարան բան ողորմութիւն չես կրնար տալ”:

“Հրամներես պարօն”, կ’ըսէ աղջիկը, “իրաւ է որ կոյր եմ, բայց աս երեսուն շիլինը կրնամ քու կարծածէդ աւելի զիւրութեամբ նուիրել այնպիսի գործքի մը”:

“Եւ աս ինչպէս կրնայ ըլլալ”, հարցուց եկեղեցականը:

“Տէր իմ ես արհեստիւ կողով շինող եմ, և ինչպէս որ լոյսին մէջ կրնամ բանիլ նէ, անանկ ալ մութին մէջ կրնամ: Ինծի կու գայ թէ անոնք որ աչք ունին և զիշերը ճրագի կարօտ են, աս ձմու երեսուն շիլինէն աւելի ստակ խարճեցին ճրագի համար, և ես կոյր ըլլալովս, և զիշերը ճրագի կարօտութիւն չունենալուս համար երեսուն շիլինը աւելցուցի ու հիմա քեզի բերի, կ’աղաչեմ ընդունէ ասիկայ Միսիօնարական ընկերութեան համար”:

Կ Ա Ց Է Ն

Եղամ ու Եւայ մարդկային ազգին նախածնողքն են՝ որ Եստուած ստեղծեց աշխարհիս վրայ. և Կայէն իրենց անդրանիկ որդին էր: Կայէն ծնաւ՝ Եղամ Եգեմանկան զրախտէն դուրս վարնտուելէն ետև, ուր Եստուծոյ հրամանին չհրնազանգելով՝ արգիլեալ ծառին պտուղէն կերան: Եւ Եստուած ըսաւ Եղամին՝ թէ “Արեսիդ քրտինքովք ուտես քու հացդ”. այսինքն թէ դուն ու քեզմէ ծնած բոլոր մարդիկ ձեր ամէն աւուր կերակուրը ձեռք բերելու համար պիտի աշխատիր ու յոգնիր:

Ուստի յայտնի է որ Եղամ զրախտէն ելլելէն ետև՝ սխառ աշխատիլ, և իր զաւկրներուն ալ սորվեցուց աշխատութեան հարկաւորութիւնը. ինչպէս որ կը կարգանք՝ թէ Հարէլ Կոյնին փոքր եղբայրը հօլիւ էր, ու Կայէն երկրագործութիւն կ’ընէր:

Բայց միայն աս չէր որ Աղամ սորվեցուց իր զուկըներուն . այլ նաև անտարակոյս կը ծանուցանէր անոնց Աստուծոյ վրայ գիտնալիք բաներնին , և կը վարժէր զանոնք յարգանք և երկիւղածութեամբ երկրպագութիւն ընել երկնի և երկրի Արարչին և պաշտել զերևնք ստեղծող Տէրը : Աս ալ անկէ յարտնի է որ կը կարգանք՝ թէ Կայէն և Հարէլ յատուկ օր մը պատարագ մատուցին Աստուծոյ , Կայէն երկրի պառւղէն , և Հարէլ իր ոչխարներուն առջինեկ գառներէն :

Այլ աւաղ՝ որ Կայէն իր պատարագը կամ ընծան հաւատարմութեամբ չմատուց Աստուծոյ : Անիկայ թէպէտև ընծայ մը բերաւ . ներկայացուց Ահուլային , այլ իր սիրտը իր ընծային հետ չէր բնաւին . և Աստուած՝ որ մեր սրտերը կը քննէ և հոգւոյն խոնարհութիւնն ու սիրալիք հնազանդութիւնը կը սինտէ , տեսաւ որ Կայնին մատուցածը սրտանց ընծայ չէր , «Ա՛հ Տէրը Հարէլին՝ ու անոր ընծային նայեցաւ . բայց Կայնին՝ ու անոր ընծային չնայեցաւ» :

Կայէն՝ փոխանակ իր մատուցած ընծան ընդունելի չըլլալուն պատճառը դժուարութեամբ քննելու և խոնարհարար իր մեղքը ապաշխարելու՝ էլքորը Էրայ նօխալիցաւ . և իր նախանձութեան վախճանը հոս կայացաւ՝ որ վերջապէս զանիկայ ողանէց : Արոր սրտերնուս մէջ վատ խորհուրդ մը կ'իյնայ , թէ որ Աստուած մեզ անկէ չազատէ , գիտնալու ենք որ անիկայ չար գործքով մը պիտի վերջանայ : Այսպէս գրուած է աս սոսկալի սպանութիւնը Աստուածաշունչին մէջ . «Ա՛հ Կայէն իր Հարէլ եղբօրը հետ խօսեցաւ . ու եզաւ որ երբ անոնք դաշտն էին , Կայէն իր Հարէլ եղբօրը վրայ ելաւ , ու սպաննեց զանիկայ» : Ո՛վ չարասիրտ անողորմ Կայէն , առ ի՛նչ գործ էր որ գործեցիր : ()տար մէկը չէր որ սպաննեցիր . եթէ անանկ ըլլար ալ , սոսկալի մեղք էր գործածդ . այլ որչափ ևս առաւել , որ քու անմեղ եղբօրդ արիւնը մտար :

Բայց Աստուած՝ որ ամէն տեղ ներկայ է , ու ամէն բան կը տեսնէ , Կայնին չարագործութիւնը տեսալով՝ հարցուց անոր , «Ո՛ր է քու եղբայրդ Հարէլը : Ա՛հ անիկայ ըսաւ . Չեմ գիտեր . միթէ ևս իմ եղբօրս պահապանն եմ» : Ասի-

կայ իր մեղքին վրայ մեղք մին ալ աւելցնել էր . այլ Մտաւած՝ որ գիտէր անոր ինչ գործելո՞ւ, անիծեց զանիկայ լուրով . «Վնիծեալ ես երկրէն, որ իր բերանը բացաւ եղբորդ արիւնը քու ձեռքէդ ընդունելու : Արբոր երկիրը գործես, տյսուհետեւ իր արդիւնքը շտայ քեզի . երկրի մէջ աստանդահան ու թափառական ըլլաս» :

Մտք՝ ապա կարճ բայց ողբալի պատմութիւնը ձեռք զգուշութեան խրատ թող ըլլայ, սիրելի տղաք, և ջանք ըտէք որ աս հետեւեալ փոփոխութիւններէն փախչիք :

Նեոս կեցեք կեղծաւորութենէն . միտք առէք որ Մտաւած գիտէ մեր բոլոր խորհուրդները, ինչպէս որ խօսած ամէն խօսքերնիս ու գործած բոլոր գործքերնիս ալ : Այս թէ որ սրտանց և ճշմարտութեամբ երկրպագութիւն չընենք, մեր մատուցած ազօթքը անոր ամենատարբէր կամայք հաճելի չըլլաք, այլ կը զգուի անկէ՝ ինչպէս որ զգուեցաւ Ապլենին մատուցած ընծայէն :

Կարծեալ՝ մասնաւոր կերպով միտք գրէք նախանձութենէ փախչելու . նախանձութիւնը չէ՞ր որ Ապլենին սրտին մէջ գրաւ ան սոսկալի ատելութիւնը իր եղբորը դէմ, և վերջապէս գրգռեց զինքն որ զանիկայ սպաննէ : Արբոր կը տեսնես մէկն որ քեզմէ աւելի բարի է բնութեամբ, քեզմէ աւելի բարեպաշտ է և աստուածատէր ու ամենուրեք սիրելի, մի՛ նախանձիր անոր՝ Ապլենին նման . հասցա ջանք ըտէ որ դուն ալ անոր նմանիս, անոր օրինակին հետեւիս : «Վ՛մէն ո՞վ որ իր եղբայրը կ'ատէ», կ'ըսէ Յովհաննէս Մտաբեալը, «մարդասպան է . ու գիտէք որ ամէն մարդ ասպան իր մէջը բնական յախտեանական կեանք չունի» :

Կարծեալ՝ հետոս կեցեք սրտերնուդ մէջ զրեժիմդրութիւն պահե՛կէն : Ապլեն անարժան կերպով և անիրաւութեամբ իր եղբորը դէմ բարկանալէն ետ, սխալաբանութեան շար կիրքը ծնաւ սրտին մէջ, և աս զիւական սղին մնաց իր ներսիզին մինչև որ իր եղբորը մահաւորը յաղեցաւ : Ե՛ւս տղաք կան, որ թէպէտեւ բարեպաշտ ծնողաց զաւակներ են և իրենց ուսուցիչներէն միշտ բարի խրատ կը լսեն, սակայն ու-

չինչ բաներու համար իրենց ընկերին կը բարկանան, և փոխանակ քիչ աստեղէն անոնց հետ հաշտուելու, սրտերնուս մեջ սխ կը պահեն, որ երբ յարմար առիթ մը գտնեն Նէ՛ անոնցմէ վրէժ առնեն : Ա՛րչափ անմասն է տառնկներուն վարքը իրենց հեղ և խոնարհ ու համբերող փրկչին, որ երբ զինքը կը բամբասէին, ինքը փոխարէն չէր բամբասեր . կը շարշարուէր, բայց չէր բարկանար, և փոխանակ իր թշնամիներէն վրէժ առնելու՝ աղօթք կ'ընէր անոնց համար, թէ "՛սյր՝ թողութիւն տուր ասոնց, ինչու որ չեն դիտեր ինչ կ'ընեն" :

Բ Ե Ր Ե Պ Ը Ո Ց Թ Ը Յ Ը Ռ Ո Ր Մ Ը

Բարեպաշտ թագաւոր մը որ միշտ տրամուխեան և հպի մեջ էր, տրամուխեան պատճառը հարցուց որ մը իր եղբայրը՝ որ աշխարհիկ և զուարթ մարդ մըն էր :

"Ա՛հ եղբայր"՝ ըսաւ թագաւորը, "ես մէկ մեծ մեղաւոր մըն եմ, ու չիտեմ թէ ինչպէս պիտի մեռնիմ, և ինչպէս երևնամ Լ՛ստուծոյ ահեղ ասեանը" :

"Լ՛ստնք բոլորը անպիտան խորհուրդներ են", պատասխան տուաւ եղբայրը ծաղրածելով :

Թագաւորը պատասխան չտուաւ ան խօսքերուն : Ըն քաղքին մէջ ալ սոփորութիւն մը կար որ դահիճը որուն դռան առջեւ երթար փող հնչեցընէր, ան մարդը մահուան դատապարտուած կը ճանչցուէր, և կը տանէին սպաննելու :

Շեռեկալ գիշերը թագաւորը հրաման ըրաւ որ դահիճը իր եղբորը տանն առջեւ փող չալէ :

Իսկ թագաւորին եղբայրը երբ լսեց որ փողին ձայնով զինքը մահուան կը հրաւիրեն, արտօրնօք թագաւորին գէմն ելաւ, և խնդրեց որ խմացընէ թէ ի՛նչ յանցանքով զինքը բարկացուցած է : "Ա՛հ եղբայր"՝ կը պատասխանէ թագաւորը, "ամենեւին յանցանք մը չունիս, և իս բարկացուցած ալ չես . և դուն որ յանցանք մը չունենալովդ այսքան վախեցար իմ գա-

հիշիս ձայնէն, ես ինտոր շխնամ Վրիտտոսի ահաւոր առեանը երենալու՝ որ իմ անթիւ մեղքերովս զինքը բարկացուցած եմ¹¹ :

Մ Ե Ղ Ա Ց Ս Կ Ի Չ Ի Ը

Պարոն մը որ մը տեսաւ որ քահանայ մը սպասաւորներուն հրաման կ'ընէ որ երթան շուտով արտէն դուրս հանեն ան ձիերն որ մտեր են ներս ու բոլոր ցորենը կ'ուտեն :

Իսկ սպասաւորները փոխանակ իրենց եղած հրամանին հնազանդելու և ձիերը դուրս վնասելու, կը կայնին վէճ կ'ընեն իրարու հետ՝ թէ «Չիերը ներս ի՞նչպէս մտեր են, որ ճամբէն գացեր են, ցանկերն որ այնքան լաւ և հաստատուն շինուած է՝ ի՞նչպէս հնար եղեր է որ ներս մտնեն», և այլն : Վահանան սո բանիս նեղանալով՝ ըսաւ, «Մի կայնիք ու ոչինչ տեղը վիճարանութիւն ընէք, ես աչքովս տեսայ զանոնք, շուտ ըտէք դուրս հանեցէք ձիերը ու ճամբան գոցեցէք» :

Ըստ միջոցիս պարոնը քահանային քով մտնեցաւ, և քահանան սկսաւ անոր հետ խօսել և ըսել : «Ըստ սպասաւորներս զիս շատ բարկացուցին . ասոնց ըրածը միտքս կը բերէ մեր եւ պիտկոպոսին տուած մէկ քարոզը՝ մեղաց սկզբնաւորութեանը վրայ : Վան շատերը» ըսաւ, «որ իրար յորդորելու և մեղքը աշխարհէս դուրս ձգել ջանալու փոխարէն, ունայն տեղը ժամանակնին կը վատնեն, և կ'ուզեն իմանալ թէ մեղքը ինչպէս աշխարհ մտեր է, և ինչ ճամբով եկեր է :»

Հրամաներէք, ըսաւ պարոնը . շատ գեղեցիկ վարդապետութիւն մըն է առիկայ . և երանի՛ թէ կեանքերնուս մէջ մեղի կանոն բռնէինք ամէն որ, և աշխատէինք մեղքերը սրտերնուս մէջէն արտաբերել, առանց անօգուտ տեղը խորհելու թէ հոն ինչպէս մտան :

Կ Ի Ա Պ Ա Յ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Միրելի տղաք, դուք Վրխտանէից մէջ ծնած ու մեծցած էք, և սորված էք ձեր ծնողքներէն և դաստիարակներէն որ միայն ճշմարիտ Մատուցոյ երկրպագութիւն կ'ըլլուի. թէ երկնի և երկրի արարիչ մի միայն կենդանի Մատուածն է պաշտուի, և թէ իրմէ 'ի զատ ուրիշ բանի երկրպագութիւն չմատուցուիր: Երդ՝ ես ձեզի պիտի ծանուցանեմ, թէ որ դեռ չէք սորված, թէ աշխարհիս մէջ չորս հինգ հարիւր միլիօն մարդիկ՝ կանայք և տղաք կան որ սուտ աստուածներու կամ թէ չաստուածներու երկրպագութիւն կ'ընեն. և աս իրենց պաշտած չաստուածներուն ալ մէյմէկ նմանութիւնը կամ պատկերը կամ արձանը կը շինեն, և զանոնք իրենց կուստուններուն մէջ զնելով, անոնց խնկարկութիւն կ'ընեն, զոհեր կը մատուցանեն և անոնց առջևը երկրպագանելով աղօթք կ'ընեն քարէ՝ փայտէ՝ ոսկիէ՝ արծաթէ կուռքերու, որոնք ոչ կը լինեն՝ ոչ կը տեսնեն՝ ոչ կը քաղեն և ոչ կը խօսին: Եւ չաստուածները խիստ շատ են, և նմանապէս անոնց կուռքերն ալ անհամար են: Միրելի տղաք, թէ որ դուք մեծնաք ու պատահի ձեզի Չինաստան կամ Հնդկաստան երթալ, պիտի տեսնէք որ աս Ժողովուրդները մէկ միլիօնէն կամ հազար անգամ հազարէն աւելի աստուածներ ունին, տեսակ տեսակ, աստիճան աստիճան և ցեղ ցեղ: Պիտի տեսնաք որ իմաստութեան՝ հարստութեան՝ առողջութեան՝ զուարճութեան՝ անձրեւի՝ փոթորիկի և այլն աստուածներ կան. նաև զլիսաւոր մեծ աստուածներ, և անոնցմէ ստորնադոյններ, և անոնցմէ ալ աւելի վար աստիճանի հասարակ աստուածներ. պիտի իմանաք որ բարի աստուածներ կան և չար կիրքերու աստուածներ կան, ինչպէս ռոսակալութեան՝ նախանձու՝ վրէժխնդրութեան, և այլն: Եւ անցմէ ոմանք շատ անողորմ և անզուխ աստուածներ են, և մարդազոհերով կը զուարճանան. հետեւապէս երբեմն մարդիկ ինքզինքնին ասոնց զոհ կ'ընեն: Երդ՝ փոքրիկ ընթերցողք չէք կսկծար ան բոլոր տղաքները որ աս կուռք պաշտող

ծնողքներուն հետ կուստուն կերթան և անոնց քովիլը կայնելով իրենք ալ կը վարժուին ան սուտ աստուածներու կուռքերուն առջև երկրպագութիւն ընելու և անոնցմէ բարիք խնդրելու : Ըսանկով ան անմեղ մանկուկըր փոխանակ ճշմարտ Մատուածը ճանչնալու՝ իրենց հօրը անօրէնութեանը պատճառաւ իրենք ալ քարէ և փայտէ և ոսկիէ ու արծաթէ՝ մարգու ձեռքով շինուած սուտ աստուածներու պաշտօն կը մատուցանեն, որոնք ամենեկն կարողութիւն չունին մարգու ձայն լսելու կամ անոնց խնդիրը տալու : Սրբելի տղաք ձեզի կ'ազաւեմ որ եկեղեցի գացած ատեննիդ և առանին երկրպագութեան ժամանակ միշտ միտքերնիդ ըլլայ ան բիւրաւոր մարդիկ կանոյք և տղաքները, որոնք ոչ զՄատուած կը ճանչնան և ոչ Յիսուս Վրիստոս աշխարհի փրկիչը . և անոնց համար միշտ աղօթեցէք որ Մատուած իր ճշմարտութեան լոյսը խրկէ անոնց, որ անոնք ալ ճշմարտ և կենդանի Մատուծոյ երկրպագուներ ըլլան :

Հետեւեալը ընտիր հատուած մըն է կուսպաշտութեան ամբողջապէս սուտի զանգուած մը ըլլալուն վրայ :

«Սուռքերուն պաշտօն մատուցանելը Մատուածային մեծ վայելութեանը գէժ ստութիւն մը և յանցանք մըն է : Սուռքերուն բազմաւորութիւնը Մատուծոյ միութեան գէժ ստութիւն մըն է . և անոնց նիւթական բնութիւնը Մնոր պարզ և անտեսանելի հօգևորութեանը գէժ ստութիւն մըն է : Մնոնց սահմանեալ և տեղական բնակութիւնը՝ Մնոր ամենուրեքութեանը և անգոյնանդակելիութեանը գէժ ստութիւն մըն է : Մնոնց սահմանաւոր և հատուածեալ միճակները կամ իշխանական սահմանները, Մնոր տիեզերակալ իշխանութեանը գէժ ստութիւն մըն է : Մնոնց յիմարութիւնները և ակարութիւնները Մնոր անսահման իմաստութեանը գէժ ստութիւն մըն է : Մնոնց պակասութիւնները և մոլութիւններն ու ոճիրները Մնոր անբիծ մարբութեանը, սրբութեանն ու կատարելութեանը գէժ ստութիւն է» :

Կ Ի Ը Պ Ը Յ Ո Ւ Թ Ե Ը Ն Յ Ի Մ Ը Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ը

«Սուրբ շինողներուն ամէնն ալ ունայնութիւն են .
 Եւ անոնց ընտիր գործքերը օգուտ մը չեն ըներ .
 Ու իրենք իրենց գէժ վկայներ են .
 Շին տեսներ և չեն իմանար, որ ամէնան :
 Իսցց ս՛վ է անիկայ, որ աստուած կը շինէ,
 Եւ կուրք կը ձուլէ, որ օգուտ մը չըներ :
 Ըհա՛ անոր բոլոր ընկերները պիտի ամչնան .
 Վասն զի արուեստաւորները անգամ մարդ են .
 Թող անոնք ամէնը ժողովուն ու կայնին .
 Պիտի վախնան, ու մէկտեղ պիտի ամչնան :
 Երկաթագործը ածուխով կը շինէ տապարը,
 Եւ կուաններով անոր ձե կուտայ,
 Ու զանիկայ իր զօրաւոր բազուկովը կը շինէ .
 Երբոր անօթնայ, ուժէ կը կտրի .
 Երբոր ջուր չիմէ, կը մտրի :
 Հիւսը լար կը քաշէ, և մատիտով կուրքը կը գծագրէ .
 Օ՛անիկայ քանդակագործի գրչով կը բանի,
 Ու անոր վրայ կարկինով կը գծէ .
 Օ՛անիկայ մարդու կերպարանքով,
 Ու մարդկային գեղեցկութիւնով կը շինէ,
 Որ տան մէջ դրուի :
 Ընիկայ իրեն եղևիններ կը կտրէ,
 Եւ գիհի ու կալնի կ'առնէ,
 Արանք իրեն՝ անտառի ծառերէն կ'ընտրէ .
 Թեղօշ կը սնկէ, և զանիկայ անձրևը կը մեծցրնէ :
 Ու անոնք մարդուն վառելիք կ'ըլլան .
 Եւ անոնցմէ կ'առնէ, որ կրակ վառէ, ու տաքնայ .

Ընոնց մէկ մասը կ'այրէ, ու հաց կ'եփէ .

Նաև աստուած մը կը շինէ, և անոր երկրպագութիւն կ'ընէ .

Չանիկայ կուռք կը ձևացընէ, ու կը պաշտէ :

Ընոր կէսովը կրակ կը վառէ .

Կէսովը միս կ'ուտէ .

Խորոված կ'եփէ, ու կը կշտանայ .

Եւ կը տաքնայ, ու կ'ըսէ .

Ըհա՛ տաքցայ, կրակը տեսայ :

Եւ անոր մնացածը աստուած՝ այսինքն կուռք կը շինէ իրեն ,

Չանիկայ կը պաշտէ ու անոր երկրպագութիւն կ'ընէ ,

Եւ անոր աղօթք կ'ընէ, ու կ'ըսէ .

Չխ աղատէ, քանզի իմ՝ աստուածս դուն ես :

Չեն գիտեր ու չեն հասկընար .

Քանզի անոնց աչքերը՝ տեսնելէն ,

Եւ անոնց սիրտերը՝ հասկընալէն ձեփուեցաւ :

Ու մէկը միտքը չըրեր ,

Եւ գիտութիւն ու հանճար չունի՝ որ ըսէ .

Ըսոր կէսովը կրակ վառեցի ,

Եւ անոր կայծերուն վրայ հաց ալ եփեցի .

Միս խորովեցի ու կերայ ,

Եւ մնացածը պղծութիւն շինեմ .

Չառի կոճը պաշտեմ :՝ Եւայ . ԽԳ . 9—19 :

ԾՆՈՐՀԱԾ ՄԷՋ ԱՃԻԼ

Հաւատացեալին ածիլը սունկի աճեալը շնամիր , հապա կաղնիին՝ որ կամաց կամաց կ'աճի, բայց շատ կ'ապրի : Ըստ արև կը տեսնէ, շատ անձրև կ'ուտէ, շատ ձիւն կու գայ վրան՝

մինչև որ կատարելութեան հասնի . և թէպէտև ձմեռը մեռած կ'երևի, բայց անտան իր արմատը զօրութիւն կ'առնու :

ՔՐԻՍՏՈՆԷԻՆ ՄԵՌՆԻԼԸ ԸԳՐԻԼ Ե

Չկայ ուրիշ ճամբայ մը Բատուծոյ հետ փառքի մէջ ապրելու, բայց միայն մեռնելով : Քրիստոնէայնները կը փափաքին երջանիկ անմահութիւն մը հազնելու . բայց ան փառաւոր անմահութիւնը հազնելու համար հանուիլ չեն ուզեր : Ըղօթք կ'ընեն բոլորով թէ «Բու թագաւորութիւնդ գայ» . և երբոր Բատուած զանոնք իր թագաւորութեանը կ'առաջնորդէ, կը վախճան մանելու : Ըս արտասուաց ձորին մէջ Բնչ կայ որ անկէ հեռանալը այդչափ դժուարին կու գայ մեզի, և աչքերնես ալ արցունք կը վազէ :

ՇԹԵՑՏՍԷՐ ԵԳԻՐ

Մտաքով ըսել չենք ուզեր թէ միայն ձեռքով աշխատէ, այլ յարատեւութիւն բոլէ ինչ բանի որ ձեռք զարնեն . և միայն ան է վերջապէս յաջողելու ապահով եղանակը գտած ըլլալուդ նշանը : Բնաւ միտքդ կամ մարմինդ անշարժ մի թողուր . այլ գիտցիր որ շարժման մէջ ըլլալը թէ մարիդ և թէ մարմնոյդ առողջութեանը հարկաւոր է : Միշտ մէկ աղնիւ նպատակ մը ունեցիր առջևդ, ինչ բանի որ ձեռք զարնես, աս բանը միտքդ բերելով թէ աղէկ նպատակի մը հասնելու համար բրած ջանքերդ, թէ որ չյաջողին ալ, դեռ բան մը ընելու յաջողութիւն գանալէդ աւելի պատուաւոր է միշտ :

ՓՈՔՐԻԿ ԱԳՋԻԿ ՄԸ

Տիկին մը որ մը իր փոքրիկ աղջկանը հարցուց՝ թե Բնչ է պատճառը որ ամէն մարդ զինքը կը սիրէ. պատասխան տուաւ աղջիկը, «Ղեմ՝ գիտեր՝ մայր իմ, բայց կարելի է աս ըլլայ՝ որ ես ամէն մարդ կը սիրեմ» :

ՍՑԱԽՍՏԱՐԻԹԵԱՆ ՕԳՈՒՑԸ

Արխտատելին հարցուցին՝ թե ստախոսութիւնով մարդ Բնչ կը շահի. պատասխան տուաւ՝ թե «Ան կը շահի որ մարդիկ իրեն չեն հաւատար ճշմարիտ խօսած տանն ալ» :

ԲԵՐՈՅԵԿԱՆ ԵՒ ԿՐՕՆԵԿԱՆ ԱՌԱՅ

Արօնքը կը սկսի անձնագիտութեամբ, և կը կատարելագործի Աստուածգիտութեամբ :

Ըն որ ամենափոքր խորհուրդ մը ունի մեղք գործելու, բընաւ մեծ խորհուրդներ չկրնար ունենալ Աստուծոյ վրայ :

Ընհաւատարմութեան բնակարանը անուշ և շողորորդ լեղուին տակն է :

Աստապաշարեալ գառաւորը մտածելու ժամանակ չի բնդրեր. նմանապէս է կողմնապահ և անմարդասէր գառաւորն ալ :

Թ-է որ մարդիկ իրատ տուող չըլլան՝ մինչև որ անձամբ իրենք զանոնք չպահեն, խրատատուներուն թիւը շատ կը քիչնայ :

Մինչև երեսներորդ տարին կամքը կը տիրէ. անկէ մինչև քառասներորդ տարին հանձարը կը տիրէ. անկէ ալ ետքը գատողութիւնը կը տիրէ :

Թե որ զիս սիրես քու գործքերդ ինձի իմաց կու տան :

Ըստուած կը բժշկէ, իսկ ստակը բժիշկները կ'առնուն :

Եթէ կենաց սկիզբը սահմանակէ, իր վախճանն ալ ուրիշ բան չկրնար ըլլալ՝ այլ Գործնականք :

Ընկն մարդ իր կեանքին մէջ ունի յիմարութիւն բաւական . իր մտացը մէջ ունի նեղութիւն բաւական . իր պարտականութիւնները կատարելուն մէջ ունի պակասութիւն բաւական . իր ստացուածքին մէջ ունի շարիք բաւական, առանց ուրիշ մարդոց գործոցը միտք տալու :

Սեր հաճոյքները ըստ մեծի մասին կարճ՝ սուտ և խաբերայ են . և նման գինովութեան՝ շատ ժամերու դառն զրզըմամբ վրէժ կ'առնու մէկ ժամու ուրախալի յիմարութիւնը :

Ընկն ժամանակ երբ կը կենցաղավարիս, նախ աղէկ խորհէ և տես թէ ինչ կը խօսիս, որու վրայ կը խօսիս, որու կը խօսիս . և ինչպէս կը խօսիս, և ուրտեղ կը խօսիս : Խօսէ իմաստութեամբ, խօսէ ճշմարտութեամբ, որ չըլլայ թէ վրաց նեղութիւն բերես :

Սուտ բարեկամը կը նմանի ստուերի, որ երբ արեգակն ելլէ՝ կ'երևի, իսկ երբ ամպոտ ըլլայ օդը՝ ան ալ անմիջապէս կը հալածի :

Խօսքը մինչդեռ բերանդ է, քուկդ է . երբ անգամ մը խօսիս, ալ ուրիշինն է :

Բարի լեզուն զօրաւոր դէնք մըն է :

Պղտոր ջուրն ալ կրնայ կրակ մարել :

Խօսէ ճշմարտութիւն, բոլոր ճշմարտութիւնը, և միայն ճշմարտութիւնը :

Սարուր խղճմամբը անուշ քուն կը պարգևէ :

Չոր հազը մահուան փողահարն է :

Ընկն մարդ իր սօզը կարապ կը կարծէ :

Ըն որ չորս կը վտարկի՝ հինգ կը խարձէ, քսակի կարօտութիւն չունի :

Շատ խօսքերու մէջ ճշմարտութիւնը կը կորսուի :

Ընքէ հետո՝ սրտէ ալ հետու :

Ճշմարիտ բարեկամին փորձաքարը կարօտութիւնն է :

Խոստանալը կատարելուն դժուարութիւններուն մէկն ալ
չունի:

Փոքր հարուածները կը ձգեն մեծամեծ ծառերը:

— 000 —

Ե Ր Գ

ԿԸՆՈՒԹ ԻԱՐԵՊԱԾՏՈՒԹԻՒՆ

Երբե՛կ ան արդէն՝ որ իր մանկութեան

Մատաղ հասակին մէջ կը վարժուի,

Չերթար ծանապարհն անիրաւութեան,

Գժոխքը տանող ճամբէն կը փախչի:

Թե որ մանկութիւնդ Տերօջը ուխտես,

Իրեն հաճելի անշուշտ կը թուի

Ինչպէս չբացուած վարդ մ'որ ընծայես

Մէկ բարեկամիդ՝ խկոյն կ'ընդունի:

Դժուարին գործ չե թէ որ դուն հիմա

Ստանալ սկստիս բարի Մտուծմն.

Երբ շարք մեղաց մէջ կը ծերանայ,

Խիստ դժուարին է դառնալ իր ճամբէն:

Քեզի, բարերար Մտուած իմ, քեզի

Իմ մանկութիւնքս սրտանց կ'ընծայեմ.

Ո՛րչափ հաճելի կ'երևնայ ինձի՝

Թե որ բոլոր կեանքս քեզմով անցընեմ:

Մղօթք, օրհնութիւն և քաղցր երգեր

Թող իմ շօթունքներս սորվին երգելու.

Եւ պատրաստուիմ ապիկ շատ օրե,

Կամ քու սուրբ կամքովդ կանուխ մեռնելու:

— 000 —

ԽՈՏԵՆՍԻՐՐԸ

Վերի պատկերը կը ցուցնէ
 հողագործութեան մէկ մասնաւոր ճիւղը,
 որ մէկ քանի կրկիւններու մէջ անբաւ
 արժէք ունի: Ըն բլրացեալ գեղը չոր
 խոտի բարդ մըն է, պատրաստ՝ շուկայ խրկուելու, և կամ՝ ան
 մեծամեծ շահեմարաններուն մէջ համբարելու, որոնցմէ Վանքի-
 գայի մէջ ամեն կրկնագործ ունենալու է մէկ հաւ մը, որպէս զի
 կարողանայ մեծ քանակութեամբ չոր խոտ պահել կրկնարան
 ձեւուան մէջ գործածելու համար: Հաշիւ եղած է որ
 Միացեալ Ասահանգաց մէջ տարուէ տարի կարուած խոտին
 արժէքը բոլոր բամբակի բերքին արժէքը կ'անցնի, թէպէտև
 այս կրկին աւելի բամբակ հասցընող կրկիւր չկայ աշխարհիս

մէջ : Ընդդիպի մէջ ալ և բոլոր Հիսիսային Աշխարհայու
 մէջ չոր խոտը անբաւ արժէք ունի : Ըսանց ասոր արջաոք և
 խաչինք և ձիերը պիտի չկրնային ազրիլ ան երկարատե ձմեռ
 եղանակներուն մէջ, զեափնը սառելուն ու ձիւնով ծածկուած
 մնալուն պատճառաւ : Բոլոր աս երկիրներուն մէջ շատ խոտ
 կը հասցընեն, այնպէս որ կենդանիք ալ մարդոց նման՝ առատ
 կերակուր կ'ունենան համարած : Ըսիկայ մտքերնիս կը բերե
 Սաղմոսերգութիւն սա զեղեցիկ խօսքը թէ՛ «Ընիկայ անասուն-
 ներուն համար խոտ կը բուսցընէ, ու մարդուն ծառայութեա-
 նը համար բոյս : . . . Ըսոնց ամէնը քեզի կը սպասեն, որ ի-
 բնց կերակուրը ժամանակին տաս : Գուն անոնց կու տաս՝
 ու անոք կը ժողվեն . ձեռքդ կը բանաս, ու բարութիւնով կը
 կշտանան" : Սաղ. ճԳ. 14. 27, 28 :

Մ Բ Ջ Ի Ի Ն

Մ րջիւնները մեծ բազմութեամբ մեկտեղ կը բնակին . ի-
 բնց ընկերութիւնը արունբրէ, էգերէ, աշխատաւորներէ կամ
 չէզոքներէ կազմուած է : Գլուխնին լոյնկեկ, կուրծքերնին
 իրեք օղակներէ կազմած, բարակ ու երկայն, փորերնին հաս-
 արկեկ են, ու էգերունը և աշխատաւորներունը խայթոցով մը :
 Ըս խայթոցին մէջի դին պարապ է . երբոր մրջիւնները մեկը
 կը խայթեն, ասոր մէջէն կ'ծու ու պրոզ հիւթ մը կը հեղուն,
 որով խայթած տեղերնին կ'ուռի ու կը ցաւի : Մրջիւննե-
 րու կառավարութիւնը խիստ զարմանալի է . իրենց բնակա-
 րանը զեափ տակ խիստ անկանոն ճամբաներով կը շինեն .
 բայց բուն շինողները աշխատաւորները կամ չէզոքներն են,
 ու միշտ անթէ կը մնան . իսկ արունբրը ու էգերը իրենց
 տեսակը աճեցընելու ետէ կ'ըլլան, ու երբոր թեւերնին կը
 բուսնի, խումք խումք իրենց բնակարանէն կ'ըլլեն ուրիշ տեղ
 կը բաժնուին կ'երթան, ու իրենց ճամբորդութիւնը իրիկուն-
 ները կ'ընեն : Բայց արունբրը ու էգերը թեւաւորեկէն ետե,

շատ շանցնիր արունքը կը սասկին. իսկ եզերը իրենց ուռններովը թևերնին փրցընելով՝ գետնի վրայ կ'իջնան, որպէս զի իրենց հաւկիթները ածելով՝ նոր ընկերութիւններ հաստատեն: Եւ միջին մը Մայրիլէն մինչև ()գոստոս եօթը հազար հաւկիթ կ'ածէ, ու աս հաւկիթները գրեթէ ծեծուած շարքի կը նմանին: Հասարակօրէն մէկ բոյնի մէջ տասներկու մինչև քսան հազար միջին մէկ տեղ կ'ապրին. ձմեռուան ատեն կը թմրին, ու ամենեկին կերակուր չեն ուտեր, իսկ անոր հակառակ ամառը խիստ շատակեր են, ամէն տեսակ պրտուղ նաև որջ պղտի միջատներ ալ կը բռնեն կ'ուտեն: Մրջիւնները շատ տեսակ են, ոմանք կարմիր, ոմանք սև, ոմանք թուխ և ոմանք ձերմակ:

Հ Ո Ղ Ա Կ Ե Ր Ե Ւ Թ Ա Բ Ա Ր Ն Ա Կ Թ Ո Ղ Ո Վ Ո Ւ Ր Ի

Քնուած է որ պրեցած գոտւոյն տակը եղած ժողովուրդներէն ոմանք անյաղ փափաք մը ունին հող ուտելու. մանաւանդ տեսակ մը պարտա կաւ՝ որ սուր հոտ ալ ունի: Ըս մասնաւոր ախորժակը ունեցողները կը գանուին՝ Կոր կաշեգոնիա՞ յի մէջ, Ղաւա կողին, Կինէպի ու փերուի մէջ, բայց զբխաւորապէս Մերիգա շատ կը գանուին: Հումպողդ մեծ երկրագրին ալ աս բանիս վրայք տուած մանրամասն ու ձիջ տեղեկութիւնները ալ տարակոյս չեն թողուր:

Մենէն աւելի աս զարմանալի ախորժակը ունեցող ժողովուրդն է ()գգոմաք բաւածը՝ որ ()րէնօք գետին եղերքը կը բնակին: Քանի որ գետի ջուրերը ցած են, ձկնեղէնով ու կրիայով կը կերակրին. բայց երբոր ջուրերը տարեկան յորդոսեմամբ կը բարձրանան՝ և ալ որս չըլար, ()գգոմաքը կը սկսին ան պարտա ու իւղային հողը ուտել, որ բրտի կաւի կը նմանի՝ երկաթի ժանգի գունով: Մտիկայ կը զանգեն նկանակի պէս ու մաղմաղ կրակով կ'եփեն, և ետքը իրենց հուղերուն մէջ կը դիզեն. և երբոր կ'ուզեն ուտել՝ նախ կը

Թրջնն. ստորական չափով, կ'ըսէ Հումայրդ, մէկ հոգի որը լիպրէ մը հողին չորսին իրեքը կամ հինգին չորսը կ'ուտէ: Ս'ե՛ծ հոգ ունին աս իրենց կերած հողին ընտրութեանը վըրայ, վասն զի շատ համալ կու գայ իրենց անոր համար գետին ցամաքութեան աստնն ալ թէպէտէ ձուկի առատութիւն ունենան՝ ամէն որ կերակուրի վրայէն կ'ուտեն հողէ նկատահանրէն ալ իրրէ համադամի տեղ:

Մրդեօք արուեստական ատրժանի մըն է ասիկայ՝ նախ անօթութենէն գրգռուած ու ետքը վարժութիւն եղած, թէ հոգը անունդ տալու զբութիւն ունի, դեռ երկար փորձերու կարօտ է աս բանս ստուգելու. աս միայն ստոյգ է որ () զդժամքները աղանդի և տղեզ ժողովուրդ մըն են՝ որ իրենց կերակրոյն վրայ շատ համարմունք չտար:

() րէնօք գետին բերնին մտա մէկ աղատ ժողովուրդ մըն ալ կայ ուրիշ եղանակն ստորութեամբ մը. աս ժողովուրդը Աուարանի կ'ըսուի. անձրեային եզանակներուն երկուք երկիրը ջրով կը ծածկի՝ կապիկներու պէս ծառերուն վրայ կը բնակին: Հովանածն Ս'աւրիանան ըսուած արմաւենին թէ կերակրոյ և թէ բնակութեան կը ծառայէ իրենց: Մտք տերեւոյն զիցրովը խորներ կը հիւսնն և ծառէ ծառ կը ձգեն: Մա կախազանաւոր բնակարանները մասամբ կաւով գոցուած են. կնիկները աս թաց հողին վրայ շիշ մը կրակ կը վտանն կերակուրի համար. գիշեր աստն գետին վրայ նաւարկող ճանապարհորդը օգին մէջ բարձր շարուած կարգաւ բոցեր կը տեսնէ:

Մտն կու գայ որ Ս'աւրիանան արմաւենեայն ծուծը սակուի նման պիւր մը կ'ըլլայ՝ որ բարակ հոցի նման կը շրջընեն. բոջոյն հիւթէն ալ թթուեցընելով ատրժանհամ և դրաւոր գինի մը կը շինեն. իսկ պտուղները՝ ինչպէս ուրիշ ալյուցած գօտիին տակ եղածները՝ կը զանազանին համալ ըստ զանազան աստիճանի իրենց հասունանալուն:

Մայրէս, կ'ըսէ Հումայրդ, մարդկային քաղաքականութեան ամենէն վարի աստիճանին մէջ գանուող ժողովուրդը իր կենաց ետթիւնը մէկ ծառի մը հետ կապած է, նման ան միջասնեբուն՝ որոնք միայն ծաղկի քանի մը մտակրովը կ'ապրին:

ՀՐԷԻՑ ԱՉԳԻՆ ԿԵՄԵՒՈՐ ԸՆԾԱՅԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ա . Խորայելացոց անապատին մէջ եղած առևնը՝ Մատու-
 ծոց հրամանաւր վկայութեան խորանը երբ շինուիլ սկսաւ ;
 ամէն տեսակ ծանրագին ընծաներ բերին : Տես ԱԼԷ՝ ԱԵ .
 21—29 : Հրէից ազգին աս ընծայարեւութիւնը այնքան ա-
 սատանան էր որ Մոփսէս հրաման հանեց որ ալ չբերին :
 ԱԼԷ՝ 1, 2, 5, 6 : Ըստ գործքիս գացած ոսկին 29 տաղանդ
 730 սիկլ էր . իսկ արծաթը 100 տաղանդ և 1177 սիկլ .
 տես ԱԼԷ՝ 1Ը, 24, 25 . որ գրեթէ հաւասար է 25, 000,000
 դաշեկանի :

Բ . Արբոր վկայութեան խորանին նաւակաւորը կամ օրհ-
 նութեան հանդէսը կատարուեցաւ , Խորայելացոց տաներիս
 ցեղերուն իշխաններուն նուիրած ընծան ոսկեղէն և արծա-
 թեղէն անօթներ էին , որոնց ամէն մէկուն տուածին արժէքը
 կ'ըլլար 5,300 դաշեկան , կամ ընդամենը 63,600 դաշեկան :
 Եղն առն զո՛հի համար ընծայ բերուած զուարակները , պ-
 ծելն ու գառները կ'արժէին 20,000 դաշեկանէն աւելի :
 ՍՆ—ՅՆ : 85—88 :

Գ . Սոգոմնի տաճարին օրհնութեան հանդէսին օրը Սողո-
 մոն զո՛հ բրաւ Մատուծոց 22,000 եղն և 120,000 ոչխար , ո-
 բոնց արժէքը 40,000,000 դաշեկանէն աւելի կ'ընէր : Բ ՍՆ—ՅՆ .
 1 : 8 :

Դ . Կարգա՛ Ազնկիս թագաւորին բարեկարգութեան ըս-
 կիցին յօժարակամ մատուցուած ընծաներն ու զո՛հերը ; ո-
 բոնց դինը կը հասնի 400,000 դաշեկանի : Բ ՍՆ—ՅՆ .
 5—7 :

Ե . Յօսիաս նուիրեց 30,000 դառն և ուլ , և 3,000 եղն
 Պատքի սոնաթութեան համար , նոյն առևնը ուրիշ իշխան-
 ներն ալ մատուցին 7,600 փօքր կենդանիներ , և 800 եղն .
 բոցորին արժէքը պակաս չէ 2,000,000 դաշեկանէն , որուն
 1,600,000 ը թագաւորին տուածն էր : Բ ՍՆ—ՅՆ . 13 :
 7—10 :

Զ . Բարիլոնի գերութենէն դառնալէն ետքը՝ թագաւորին

և իր նախարարներուն և բոլոր Իսրայելացոց Մատուցոց տա-
ճարին նուիրած ոսկինին և արծաթնին կռնց Աղբա 650.
տաղանդ արծաթ, և 400 տաղանդ արծաթեղէն անօթներ.
և 400 տաղանդ ոսկի, քսան հաս հազար գրամնոց ոսկի ա-
նօթներ: Ասոնց ամենուն արժէքը 200,000,000 դահեկա-
նէն աւելի էր: Աչբ. Ը. 25—27:

Է. Բայց շին կտակարանին մէջ յիշուած ընծաներուն
ամենէն գերազանցն ու բաղմարժէքն է Ղաւթի պարզեածը
տաճարին շինութեանը համար. Ա ՍՆՆ. ԻԲ. 44. «100,000
տաղանդ ոսկի, 4,000,000 տաղանդ արծաթ, և պղինձ ու եր-
կաթ առանց կշառքի»: Ասկէ զատ Ղաւթի պատրաստած էր
3,000 տաղանդ Սօփրի տղնիւ ոսկի, և 7,000 տաղանդ ըն-
տիր արծաթ, անոնցմով տաճարին պատերը ծածկելու: Ա
ՍՆՆ. ԻԲ. 3—9: Ղաւթ շէնց իշխանները և մեծամեծ-
ները յօժարակամ նուիրեցին 5,000 տաղանդ և 10,000 գրամ
ոսկի, 10,000 տաղանդ արծաթ, 48,000 տաղանդ պղինձ և
100,000 տաղանդ երկաթ. որ ընդ ամէնը կ'ընէ 108,000
տաղանդ ոսկի, և 1,017,000 տաղանդ արծաթ: Ասոր արժէ-
քը՝ պղինձէն և երկաթէն զատ՝ կը հասնի 120,000,000,000
դահեկանի:

Օ Ր Ք Ո Կ Ր Ո Ի Լ

Պարսացի Օրթոկրուլ անուն մէկը օր մը երբ Պաղտատի
փողոցներուն մէջ կը պարտեր՝ խանութներուն մէջ եղած վա-
ճառքները և իր շուրջը եղած մարդոցը զբաղմունքները գի-
տելով և անոնց վրայ խորհելով, մէյ մ' ալ յանկարծակի
խուռն բաղմութիւն մը իր ճամբան գոցեցին: Աչբը վերցուց
տեսաւ որ փոխարքայն դիւանէն ելիւ իր պալատը կու գար:
Աւ երբոր փոխարքայն պալատը մտաւ, Օրթոկրուլ ալ աղեր-
սագիր տուողներուն հետ կարծուելով ներս մտնելու թշրտու-
ութիւն տուին:

Այլ երբ ներս մտաւ՝ սկսաւ զարմացմամբ զհտել սենեակ-
ներուն ընդարձակութիւնը, ոսկեզօծ պատերը, գետինը փրո-
ուած մնասքսեղէն գորգերը, և իր տանը պարզութիւնը սկը-
սաւ արհամարհել: Արդարեւ, ըսաւ ինքնիրեն, աս պալա-
տը երջանկութեան բնակարան է, ուր զուարճութիւնը զուար-
ճութեան վրայ կ'աւելնայ, և անմիաբանութիւն ու տրամու-
թիւն հօս չեն կրնար մտնել: Անչ որ բնութիւնը պատրաս-
տած է զգայարանաց վայելմանը համար, հօս պատրաստ կեցած
են: Սահկանացու մը ի՞նչ կրնայ յուսալ կամ երեւակայել
որ աս պալատին տերը չվայելեր: Օջղխութեան համադամ-
ները իր սեղանը ծածկած են. երաժշտութեան ներդաշնա-
կաւոր ձայները ծառատունկին մէջ իր հօգնած մտքին հան-
գիստ կը պարզեն. իր ծծած օդը անուշահոտութիւն կը շն-
չէ. և Վանդէսի սագի հեշտակն փետուրները իրեն հանդիստ
քուն կը շնորհեն: Օտապին կը հրամայէ, և ան կը հնա-
զանդի, կը կամի և անմիջապէս կը կատարուի, բոլոր իր շուր-
ջը եղողները կը հնազանդին, և բոլոր իր հետը խօսողները կը
չողորդեն:

Արբան տարրեր է, ով (Օրթոկրուլ, քու վիճակդ, որ
մասնուած ես մշտնջենաւոր տանջանքի փափաքանացդ՝ որոնց
բնաւ չես համիր. և չունիս զուարճութիւն մը որ քու խոր-
հօւրդներդ քեզմէ հեռացունէ:

Արսեն թէ դուն իմաստուն ես, բայց աղքատութեամբ
հանդերձ իմաստութենէ ի՞նչ շահ:

Մէկը չկայ որ աղքատին հաճելի ըլլալ ուզէ. իսկ իմաս-
տունն ալ ինքզինքին շողջորդութիւն ընելու կարողութիւն
չառ քիչ ունի:

Թշուառութեան որդիներուն ամենէն թշուառը ան մարդն է՝
որ իր յանցանքներն ու յիմարութիւնները աչքին առջև կեննք
կ'անցընէ. և մէկն ալ չունի որ անոր գովասանքովն ու յար-
գանգը ինքզինքին հանի:

Շատ ժամանակէ հետեւ մտքի խաղաղութիւն փնտռեցի,
ու չգտայ. ես ա՛լ այսուհետեւ պիտի ջանամ հարուստ ըլ-
լալու:

Ըստ նոր առաջադրութեամբը կը մտնէ սենեակը և վեց ամիս հոն կը կենայ՝ խորհելով թէ ինչ հնարք բանեցունէ հարուստ ըլլալու :

Կրրեմն կը խորհէր որ Հնդկաստանի թագաւորին խորհրդականներէն ըլլայ . կրրեմն Կոլլոնտայի հանրերէն անդամանդ փորկու կ'ըլլար :

Օր մըն ալ կրր այնպէս մէկ խորհարդէն միւսը անցնելէն միտքը հոգնեցաւ , և քունը կամաց կամաց վրայ հասաւ . ամտոնին վրայ քունը տարաւ : Քունին մէջ կրաղ տեսաւ որ անսպաս երկիրէ մը կ'անցնի , մէկը փնտաւելու որ իրեն հարուստ ըլլալ սորվեցընէ . և կրր բլուրի մը ծայր կայներ կը խորհէր թէ որ կողմը երթայ , մէյ մըն ալ իր հայրը յանկարծակի եկաւ առջևը կայնեցաւ : «Վի Օրթոկրուլ՝ , ըսաւ ձերունին , «քու տարակուսանքդ զիսեմ՝ մտիկ ըրէ քու հորդ , և դարձաւ աչքդ զխնացի լեռանը վրայ» :

Օրթոկրուլ նայեցաւ և տեսաւ հոսանք մը որ ժայռերը կը դրոտեր և որոտաձայն և փրփրած կը հոսէր անտառներուն մէջէն և չորսդին կը սփռէր : «Հիմայ նայէ՛ , ըսաւ հայրը , նա բլուրներուն մէջի ձորին վրայ» : Օրթոկրուլ նայեցաւ և տեսաւ պզտիկ ահլէ մը՝ որկէ կը բղետը փոքրիկ առուակ մը : «Վրդ բոէ ինձի՛» , ըսաւ հայրը , «յանկարծական առատութեան կը ցանկա՛ս ան լեռանը հոսանքին նման , կամ թէ կը փափաքիս կամացուկ և աստիճանաւոր աճման՝ նման ան ձորին մէջէն անցնող՝ առուակին» : «Շ յառով հարստանամ՝ , պատասխանեց Օրթոկրուլ , «տեղիէն առուն արդրնմաց և առատահաս թող ըլլայ» : «Վնդամ մըն ալ շուրջդ նայէ՛» , ըսաւ հայրը : Օրթոկրուլ նայեցաւ և տեսաւ որ լեռնէն հասող ջուրին անցքը չորցեր ցամբեր է . իսկ ցորին մէջէն սահող պզտիկ առուակը կ'երթար կը լեցընէր մէկ լիճ՝ մը՝ որ ան հանդարտագոյլ և հեղիկ առուին շարունակ վազկելու միշտ լեցուն կը մնար : Վրթընցաւ քունէն և միտքը դրաւ որ յարբաւեղ աշխատութեամբ և ջանքով և կամաց կամաց դիպէ հարստութիւն : Ս ասնորոյ ծախեց իրեն ինկած ժառանգու-

Թիւնը, և վաճառականութեան ետեկ եղաւ. և քսան տարիէն գետին ծախու առաւ, և Պաղտատի մէջ տեսած փոխարքային պալատին նման մեծ և փառաւոր տուն մը շինել տուաւ, և հրաւիրեց բոլոր շէշտութեան ծառաները՝ յուսարով իր երևակայած երջանկութիւնները հարստութենէն վայելել :

Անործութենէ շուտով ձանձրացաւ, և կը բաղձար որ մեծ ու երջանիկ ձանձար ինքզինքը :

Առատաձեռնութեամբ կը պարգևէր իրեն հաճելի եղողներուն և շողորորթներուն : Օ ինքը գովելու և շողորորթելու ամեն արհեստ և հնարք փորձեցին :

Օրթոկրուլ ալ բերկրութեամբ և հաճութեամբ չէր կրնար մտիկ ընել պատառարոյծներուն շողորորթութիւնները, քանզի անոնց չէր կրնար հաւատալ : Սիտա իր սիրար իրեն իմացունել եղած պակասութիւնները, և բուն իր խելքը զինքը կը յանդիմանէր իր յանցանքներուն համար : «Մ՛հ, սրբան ժամանակ է աս», աղաղակեց հառաչանքով մը, «որ պարագտեղը աշխատեցայ հարստութիւն գիղելու, որ վերջապէս անօգուտ է եղեր : Թող այսուհետև չցանկայ հարստութեան ան մարդը՝ որ շողորորթութիւնը ձանձնալու շտի խնայտութիւն ունի արդէն» :

Բ Է Բ Ո Յ Ը Կ Է Ն

Մեծ ու հարկաւոր խրատ է որ ամէն գրբի մէջ կը կարգացուի ու ամէն մարդու բերնէն կը ըլլուի. այսինքն թէ Ան բանըն որ չէս ուզեր քեզի ընեն՝ դուն ալ ուրիշ մ՛ըննր : Ան արդարութեան սկզբունքը մարդուս սրտին մէջ այնպէս խորունկ տպաւորուած է՝ որ եթէ ասոր մտիկ ընելու ըլլար՝ մէկու մը վրաս չէր ըննր, և աշխարհքիս երեսէն շատ խոտլութիւններ ու կռիւներ կը պակսէին : Անիրաւ շահասիրութիւնը շատ անգամ մոռցընել կու տայ աս արդարութեան օրէնքը՝ ոչ միայն

Հասարակ մարդկանց, Հայաստան գաղափարներու և մեծերու . բայց անիրաւութիւն ու զրկանք կրողը մէկէն կը յիշէ :

Ատենով խեղճ աղքատին մէկը գրպանին (ճեպ) մէջ մէկ ըստակ մը միայն ունի եղևր . փոքր կ'անօթենայ, կ'երթայ մէկ ըստակի Հաց կ'առնէ . ցամաք Հաց ուսելն ալ քիչ մը դժուարը գալով՝ կը տեսնէ որ պողածախին խանութին առջևը տակաւով մեղր կեցած է . բայց ի՞նչ շահ, ստակ չունի որ առնէ ուտէ : Առուանց մեղրին դուխը կ'անցնի, Հացը կը փրթթէ կ'երկընցընէ դէպ ՚ի մեղրին տակաւը, մարտը կը թաթթի կը Հանէ ու կ'ուտէ . ասանկով Հացը կը լինցընէ : Մէյ մ'ալ տեսնես՝ պողածախը կու գայ աս մարդը կը բռնէ : «Մեղրիս օտակը տուր՝ կ'ըսէ : Աղքատը պատասխան կու տայ թէ «Աս քեզմէ մեղր չեմ առած, ստակ ինչո՞ւ տամ» : Կոխը կը մեծնայ, կ'ելլեն գատաստանի կ'երթան : Պողածախը կ'ըսէ, թէ «Աս մարդը մեղրս կերաւ, ստակը չուղեր վճարել» . աղքատն ալ կ'ըսէ, թէ «Մի հաւտար տեր իմ . ևս ասոր խանութին առջևը կեցած՝ իմ հացս կերայ» : — «Իրաւ է», կ'ըսէ մէկալը . «խանութիս առջևը կեցեր էր, բայց մէկգիշէն Հացը կը կարէր ու մարտը մեղրիս մէջ կը թաթթէր կ'ուտէր . աս դիտաւորութեամբ Հացը կերաւ լինցուց» : Դատաւորը դարձաւ ըսաւ աղքատին, թէ «Պէտք է վճարես, վասն զի մեղրին օրհնենքը կերեր ևս» : Աշխ ըրին թէ մէկ ստրկի Հացով ո՞րչափ մեղր կ'ուտուի, չորս ստրկի ըսին . հրամայեց գատաւորն որ աղքատը չորս ստակ վճարէ . անիկայ ալ ձեռքը գրպանը խօթեց հանեց, ու պողածախին ափին մէջ մէկ, երկու, իրերք, չորս բռնով համրեց : «Աս ի՞նչ է, հոս բան չկայ», ըսաւ պողածախը . աղքատն ալ պատասխան տուաւ, «Ապա դուն ալ ինձի բան չառիր ըսաւ . ևս ալ քեզի գրպանիս օրհնենքը տուի» : Դատաւորը վայ բերաւ թէ «Իրաւունքը աղքատինն է» :

Ը Թ Ա Կ

Խ Ո Ր Հ Ո Ւ Ր Գ Մ Կ Ա Ն Ց

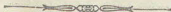
Տան մը մէջ կատու մը կար
 Ընանկ կատաղած՝ անանկ չար,
 Որ խեղճ մըկանց անդադար
 Ընտանեկի ջարդ կու տար.

Չօակէն ելողը կատուին ճանկը կ'իջնար,
 Չօակէն չեւէր՝ քաղցէն իր հողին կ'ելլար:
 Տեսան մըկներն որ բաներնին խիստ գեշ է,
 Ըս կատու չէ ըսին՝ մեզի պատիժ է.
 Ըսանկ չըլլար, եկէք խորհուրդ մը ընենք,
 Ըսոր մէկ ճարը տեսնենք.

Ժողովներ նայինք ո՛ւր պիտ' երթայ վերջերնիս,
 Ընելիքնիս մէյմը խորհինք մէջներնիս:
 Ըտեն դըրին, խորունկ ծակ մը ժողվեցան,
 Տըրտում տըխուր հոն խորհուրդի նստեցան.
 Ըսանկ ասանկ է բաներնիս բարեկամք,
 Գուք ի՞նչ կ'ըսէք, ասոր ի՞նչ ճար կը գրանար:
 Ընդիէն ծեր խոհեմ մուկ մը ձայն հաննց,
 Ըս կ'ըսեմ թէ ըսու, քիչ մը մըտածեց,
 Ըս կ'ըսեմ թէ աս բանիս մէկ ճար մը կայ.
 Ըն որ ընենք՝ ալ մեզ կատուէն վախ չտկայ.
 Ժամ մը առաջ պէտք է որ մենք սիրա ընենք,
 Ընրդգամին վըղէն բոժոժ մը կախենք.
 Ըն բոժոժին ձայնէն հարկաւ կ'իմանանք
 Ընոր գայն ու մէկէն ծակ մը կը մըտանար:
 Բորբ ժողովքն հանեցաւ աս խորհուրդին,
 Ս'եժ ու պըզտիկ արմընալով ծափ զարկին:
 Սընաց որ մէկն երթայ բոժոժը կախէ.
 Ի՞նչ զըժար բան. ո՞ր մուկն ասոր սիրա ընէ:
 Սէկն ըսաւ թէ ախո՛ս որ ես հիւանդ եմ
 Սէկալը թէ՛ ես ալ այնչափ ճարպիկ չեմ,

Մէկը՝ ձեր եմ, մէկը՝ ես արդոյ տէր եմ .
 Մէկն ալ թէ ես սիրով առ բանը կ'ընեմ,
 Թող մէկը բըռնէ կատուն,
 Բոժոժը ես կը կտակեմ:
 Մըկներն առ որ լըսեցին,
 Լա մը վըրան խընտացին,
 Իրենք ալ խաղք խոջտառակ
 Փախան մըտան ծակերնին:

Ըսանկ ժողովքներ
 Ո՛րչափ ես տեսեր,
 Որ մեծ խորհուրդներ
 Պարագ են ելեր:
 Ինչո՛ւ ըսես նե՛
 Լա մըտիկ ըրե՛ .
 Կախ շատ արկարներ
 Իրենց ուժէն վեր
 Խորհուրդներ կ'ընեն .
 Ի՞նչպէս կատարեն:
 Արկարող, շատը կայ
 Որ խորհուրդ կու տայ,
 Գործերու որ դայ
 Սուտ հեանդ կ'ըլլայ,
 Արրորդ, կան ոմանք
 Որ ի՛նչ աշխատանք
 Գընես դիմացնին՝
 Կ'անենն վըրանին .
 Բայց արդեօր ի՞նչպէս, —
 Աօրի մըկան պէս:

ԹՈՒԹԱԿ ԵՒ ԱՔԱՂԱՂ

Շատախօս թուժակ	Կրկնեաց և խօնակ
Ըսէր զբ խօնակ	Ընդրէն առ թուժակ.
Որ յարեաց 'ի պար	“Ըզգօն քան ըզքեղ,
Ճ'եմէր ճոխարար.	Ոչ ուտանիմ ես
“Յե՛րբ տաղուկ 'ի ձայն	Օտարին բարբառ,
Բզնոյն կրկնեսս բան,	Իմոյս կամ պատկառ.
Յայգուէ ցերեկոյ	Լաւ ինձ քան զոչ քոյ
Օքոյդ ինչիւն :	Իմ ինչիւն :

Ես գունակ գունակ	Պըճնող պատանի,
Լեզուաց եմ գիտակ.	Ըզքէն բան լութ
Խօսիմ Գաղղերէն	Թե՛ խօսիս դու յար
Եւ Ընդղերէն.	Ի լեզուս օտար.
Իսկ դու զքո նըւագ	Իսկ ըզմեր բարբառ
Ճ'անաչես միակ,	Ոչ գիտես 'ի սպառ.
Եւ թէ քաջ՝ երկու	Ուսիր լաւ զքո
Կինչիւն :	Նախ ինչիւն :

ՎԵՐՑԱԹԻԿ ԶԱՒԵՑ

Գառն մայր Պէ՛ Պէ՛, և եղն Մոյ՛ Մոյ՛,
 Գորան Կա՛ Կա՛ կարգայ, ագուան Կոյ Կոյ.
 Ա՛ռեկն ասի Ի՛ի Ի՛ի, կրկուն Կ՛ւ Կ՛ւ Կ՛ւ,
 Պարիպ կանկան ո՛ղ չք գիտեր ըզ Կառ Կառ.
 Մուկըն Ծ՛ի Ծ՛ի, կատուն մլաւէ Մ՛նեա՛ւ Մ՛նեա՛ւ,
 Ճ՛նի Ճ՛նի՛ ճրպուռն, յայանի է շանըն շաւֆ շաւֆ :
 Տիրուցունայց ճառերն Ը՛լ Ը՛լ ըսխանին,
 Եւ քերթուածներն վերջանան Ին Ին Ին :

Ս Ր Ի Կ Ա Ն Ն Ե Ր Ի Կ Ա Տ Ա Կ Մ Ը

Բարեպաշտ ծեր կին մը կար, որ շատ աղքատ էր. բայց
 աս իր յետին չքաւորութեանը մէջն ալ իր յոյսը և վստա-
 չութիւնը Մատուծոյ վրայ հաստատ էր: Աշնան եղանակին
 ցուրտ իրիկուն մը ուշ ատեն երկու սրիկայ պատանիներ ա-
 սոր խեղճուկ անակին առջևէն կանցնէին, տուներնին կեր-
 թային: Ասոնցմէ մէկուն թեկին տակը քանի մը հաց կար
 որոնք ան գեղի հացածախէն առեր էր: Արտա լոյս մը կը
 պղպրտար խեղճ կնկանը պատուհանէն: Թեկին տակ հաց ու-
 նեցողը իր ընկերին ըսաւ որ՝ «Դէհօ՛, քիչ մը սա կնկանը հեա
 կատակ ընենք». «Շատ աղէկ, կը հաճիմ», ըսաւ միւսը:
 Ուստի ասոնք ասանք մտանալով՝ պատուհանէն ներս նայեցան
 ծածկարար, ու տեսան որ պառաւր վառարանին քով ծնկան
 վրայ եկած էր, ուր քանի մը կոյժ կրակը կը մտար ածիւնին
 մէջէն: Աս տեղ աղօթքի պարապած էր ինքը: Գուրսէն
 մտիկ ընելով՝ լսեցին որ վերմեռանդ աղօթք կ'ընէր, և հոց կը
 խնդրէր Մատուծմէ: Խեղճը ամենին ուտելիք չունէր. ուս-
 տի ասոնք իրենց կատակը յառաջ տանելու մտօր՝ մէկերնին որ
 հաց ունէր, սողալով ծածուկ մը խրճիթէն վեր տանիքին վրայ
 ելաւ, ու ծխնելոյցն 'ի վար հաց մը՝ և ետևէն ուրիշ մըն ալ
 նետեց: Արդ որ հացերը վառարանէն դուրս գլորեցան՝ պա-
 ռաւին աչքին դպաւ, և լոյսը սրտովը կանչեց. «Փառք քեզ
 Մատուած, որհնեալ է Մատուած աս իր պարզելին համար»:
 «Իսոյց Մատուած չխրկեց զանոնք», ծխնելոյցն 'ի վար ձայն մը
 կու գար: «Ա՛յո՛, Ա՛ն խրկեց», կանչեց պառաւր՝ անվախու-
 թեամբ մը. «Մատուած խրկեց, Բայ Սորանն քերտ զանն»:
 Մոլ-քերտ-նիւն. Մատուած չար միջոց եղողներն ալ կը
 գործածէ՝ աղէկ վախճանի մը կատարուելուն համար:

ՃՅՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պարսից պատմութեան մէջ գրուած է որ Մարտու Վաատիր Ալիանցին իր պատանեկութեան ժամանակը երազի մէջ հրաման առաւ Պաղտաս երթալ ու ինքզինքը Մատուծոյ ուխտելու : Ուստի գնաց մօրը աղաչեց՝ որ հրաման տայ իրեն : Ըստ որ լսեց մայրը, սկսեց լալ, և ուխտուն հաս խոշոր ոսկի հանելով՝ ըսաւ աղին . «Սրովհետեւ դուն եղբայր մըն ալ ունիս, աս ոսկիին կէտը անոր կ'իյնայ, ու կէսն ալ քու ժառանգութիւնդ է» : Արդ աս ոսկեղէն ժառանգութիւնը աղուն կուտար, երգում ընել սուաւ որ աճնէն ուր չիտի, և աս իր խրատը պահէ իբրև բարոյական ժառանգութիւն իր մօրմէն ընկալած . և իրարմէ զատուելու աստենին՝ ըսաւ . «Ինչազուակս, և ինքզինքդ Մատուծոյ նուիրէ . ալ մէյմըն ալ պիտի շտենենը իրար՝ մինչև զատաստանին օրը» :

Մարտու Վաատիր ճամբայ ելաւ, և Համատանի մօտերն որ հասան՝ վախտուն ձիաւոր աւազակ կարաւանին վրայ յարձակեցան, և սկսեցին կողոպտել : Մաղակներուն մէկը Մարտու Վաատիրին հարցուց՝ թէ «Ի՞նչ ունիս վրայդ» . «Բառասուն ոսկի ունիմ», ըսաւ, «լաթերուս մէջ կարած» : Մարդուն խնդալը բռնեց՝ կարծելով թէ ծաղրածութիւն կ'ընէր : «Ի՞նչ ունիս քովդ», մէկ ուրիշը հարցուց . անոր ալ նոյն պատասխանը տուաւ :

Արդ յափշտակած բաներնին կը բաժնէին մէջերնին՝ Մարտու Վաատիր մէկ բարձրկեկ տեղ մը կանչեցին, ուր իրենց մեծը կեցեր էր : «Ինչ ստացուածք ունիս՝ արդայ», հարցուց աւազակապետը : «Բու մարդիկներէդ երկուքին զրուցեցի իմ ունեցածս», պատասխան տուաւ պատանին . «քառասուն ոսկի ունիմ զզուշութեամբ լաթերուս մէջ կարած» : «Հանուեցուցէք ատիկայ», հրամայեց աւազակապետը, և հանուեցուցին . և ահա տեսան որ ըսածը շիտակ էր :

«Ըստ ի՞նչ է որ քու գաղանի պահած բանդ ասանկ յայտնի կը գրուցես կոր», ըսաւ մարդը զարմանքով : «Ընոր համար

որ", ըսաւ պատանին, "ես իմ մօրս առջև ստախօս գանուիլ բընաւ չեմ ուզեր, որուն խոտացեր եմ էբէէ+ սոս չըտէ": "Տըղայ" կանչեց բաղձամեայ գողը, "աս ինչ ըմբռնում է որ դուն ունիս աս փոքր հասակիդ մէջ քու մնորդ ունեցած պարտականութեանդ վրայ, ու ես աս տարիքս եմ կէկեր բողբոզին անդգայ եմ առ Մտուած ունեցած պարտքերս կատարելու: Մի անմեղ աղայ՝ ձեռքդ ինձի տուր, ու երգում ընեմ որ ապաշխարեմ, ու այսուհետեւ գողութիւն չընեմ":

Աւ այսպէս ըրաւ մարդը. իրեն հետևողներն ալ իրեն պէս զարնուեցան աղին առաքինութեանը, ու կ'ըսէին իրենց մեծին. "Իսկոն ինտոր որ մեր առաջնորդն էիր մեզայ մէջ, անանկ ալ հիմա մեզի առաջնորդ եղիր արդարութեան ճամբուն մէջ": Աւ նոյն ժամուն իրենց գլխաւորին հրամանաւր բոլոր յափշտակած բաներնին ես դարձուցին, և ապաշխարելու ուխտ ըրին:

Ս Տ Ա Խ Օ Ս Ա Ի Թ Ե Ա Ն Վ Բ Ա Ց

Ստախօս անձէն օ՛մ չգարչիւր ու զգուիր: Աւ ինչո՞ւ համար է աս գարչութիւնը ու զգուանքը. պատճառը յայտնի է: Ստախօս անձն է բուն իսկ որդի սատանայի. որուն համար Սուրբ Մեծաբանը կը հաստատէ թէ ինքը սկիզբէն ստախօս էր, և ճշմարտութեան մէջ չկեցաւ: Սատանան ոչ միայն ստախօս է, այլ նաև հայր ստութեան: Մշխարհիս երեսը իրօտած անթիւ և անհամար սուտերուն էն առջինը սատանան խօսեցաւ Ադեմովան դրախտին մէջ Աւային ականջին. և աշխարհիս քանի միլիօն բնակիչները աս ստութեան հօրմէն սորվեցան ան ամենազատ և գիւական արհեստը՝ փոխանակ ճշմարտութեան ստութիւն գործածելու:

Մտաբան չեմ դիտեր ես մէկ ուրիշ բան մը որ այնչափ եղեռնական՝ այնչափ անարգ՝ և այնչափ ծաղրական ըլլայ, ինչպէս է ստութիւնը: Ստութիւնը կամ շարութեան պատու է,

կամ երկչտուութեան, և կամ ունայնասիրութեան. և հասարակօրէն աս իրեր բանին մէջ ալ ստախօսին անով ընելու շահքը կորուստի կը դառնայ, որովհետև սուս խօսքը կանուխ կամ ուշ միշտ երևան կ'ելլէ :

Աթէ չարութեամբ սուս զրուցեմ 'ի փնաս մեկու մը շահուն կամ անուանը, յիրաւի կրնամ ասուն մը փնաս տալ անոր, բայց պէտք է որ անտարակոյս դիտնամ" թէ 'ի վերջոյ առ բանին համար ինծի մեծ փնաս պիտի ըլլայ. վասն զի յօրինած սուսս երևան ելածին պէս, ինտոր որ անշուշտ անանկ պիտի ըլլայ, իմ անունս պիտի աւրուի ըրած անարժան ջանքիս համար. և անկեց կտքը ան մարդուն դէմ ինչ որ խօսիմ նէ՝ զըպարտութեան ակզ պիտի անցնի, թէ և ճշմարտ ըլլայ ըսածս :

Թէ որ սուս խօսիմ կամ երկգիմի խօսքեր գործածեմ իմ ըսած մէկ խօսքս կամ ըրած մէկ գործս արգարացընելու համար, և ան ըսած կամ ըրած բանիս պատճառովս ինծի գալու փնասէն կամ ամօթէն ազատելու նպատակաւ, ասով ոչ միայն ստախօսութիւնս երևան կը հանեմ" այլ նաև երկչտուութիւնս ալ. և փոխանակ ազատութիւն ստանալու՝ կրելու փնասս և ամօթս կ'ընելընեմ : Աս կերպով մարդոց մէջ իմ ամենա վատ և ամենամարդ փնճակի մը ակը ըլլայս կը յայտնեմ, և տարակոյս չունիմ որ ամէն մարդ ան աչքով պիտի նայի վերաս : Արկչտուութեամբս փոխանակ մէկ վտանգէ մը փախելու, երկու վտանգը մէկէն վրաս կը բերեմ : Մէկ մարդ մը թէ որ դժբաղդութեամբ յանցաւոր գտնուի, մեծ ազնուութիւն է համարձակ իր յանցանքը խոտովանիլը : Ափկայ է մի միայն ճանապարհ փոխարինութեան, և մի միայն ճանապարհ ներուստ գտնելու : "Աերկայ վտանգ մը կամ դժպատեհութիւն մը անցընելու համար երկգիմի՝ խօսն և շիտթ խօսքեր գործածելը անանկ անարդ բան մըն է, որ առ ճամբան բանողը միշտ արժանաւոր է խայտառակելու և չարիքներու հանդիպելու, ինտոր որ շատ անգամ ալ անանկ կ'ըլլայ :

Արիչ կերպ սուտեր ալ կան՝ որոնք թէպէտ ըստ ինքեան ուրիշներուն անփնաս են, այլ խիստ ծաղրական. ըսել կ'ու-

մէն մէկերնիդ իր ընկերին հետ . ինչու որ մենք իրարու ան-
զամեկեր ենք” : Եփե . Գ . 25 :

“Իբրևս սոսք վ՛ շքոյցէ . հին մարդը իր գործքերովը ձեր
գրայէն հանեցէք” : Կռ . Գ . 9 :

“Վասն զի ան որ կ’ուզէ կեանքը սիրել՝ ու բարի օրեր
տեսնել, իր լեզուն թո՛ղ զազրեցընէ չարութենէն , ու իր
չըթուները նէ՛գո՛ւն ի՞նչն” : Ա Պեթ . Գ . 10 :

Ս Տ Ե Թ Օ Ս Ի Թ Ի Ի Ն Ը Ը Տ Ե Լ Ի Ե Ը Տ Ո Ի Թ Ո Ց

“Տերը աս վեց բանէն կը զգուի , ու անոր հոգւոյն առջեր
եօթը բան պիղծ է . ամբարտաւան աչքեր , սոսկիս լեզու , և
անմեղ արիւն թափող ձեռքեր , չար խորհուրդներ հնարող
սիրտ , չարութիւն ընելու համար շուտ վազող սարեր , սոսկիս
խառն անբոս Հիւս , ու եղբարց մէջ կոխներ ցանող մարդ” :
Լւուս . Զ . 16—19 :— Ըտելութիւնը ծածկողը՝ սոսկիս շքոյ-
ցուէ՛ր ունի , ու բամբասանք հանողը անմիտ է” : Լւուս . Ժ . 18 :

— “Ղշմարտախօս չըթուներ միշտ հաստատ կը մնայ . բայց
սոսկիս լեզուն շարժեմովն է” : Լւուս . ԺԲ . 19 : “Սոսք շքոյցուէ՛ր
Տերովը զգուելի է . բայց հաւատարմութիւն ընծայերը անոր
հաճոյ են” : Լւուս . ԺԲ . 22 :— “Սոսք Հիւն անպատիժ պիտի չմը-
նայ , ու սոսկիս անիշխան պիտի կորուի” : Լւուս . ԺԹ . 9 :

“Եւ Պեարոս ըսաւ . Լ’նանիա՛ ինչու Սասանան քու սիրտդ
լեցուց , որ դուն շոգւոյն Սրբոյ սոսք ի՞նչ , ու ագարակին
գինէն խոտես . . . աս ի՛նչ է՛ որ քու սրտիդ մէջ աս բանը
գրիք . չէ՛ թէ մարդոց սոսք ի՞նչոց , հապա Լ’սասուծոյ : Եւ
Լ’նանիա աս խօսքերը ըսելով՝ ինկաւ , ու հողին առաւ . և մեծ
վախ ինկաւ ամենուն վրայ՝ որ աս լսեցին” : Վարդ . Ե . 3 , 4 , 5 :

“Լայց վախեցաներուն՝ ու անհաւատներուն՝ և պիղծերուն՝ ու
մարդասպաններուն՝ ու պոսնիկներուն՝ . . . և բոլոր սոսկիսներուն
բաժինը՝ կրակով ու ծծումբով վառած լիճին մէջը պիտի ըլլայ ,
որ է երկրորդ մահը” : Հոյ . ԻԱ . 8 :

ԱՐԳԱՐԱՆՆԵՐ ԵՐԿՐԵՎՈՐԺ

Երկու երկրագործ գետնի մը համար իրարու հետ վեճ ունենալով, դատաստանական ատեննի յանձնեցին մէջերնին ծագած դժուարութեան լուծումը: Վննութեան համար որոշուած օրը ասոնցմէ մէկը գնաց իր հակառակորդին որ իրեն հետ ընկերանայ դատաստանարան երթայ. որպէս զի խրաքանչիւր իր դատը վարէ և խնդիրին որպիսութիւնը դատաւորին խնայքնէ: Ըս մարդը իր դրացին արտը գանկելով՝ գործի զբաղած՝ ըսաւ. «Մտցա՛ր որ այսօր մեր վեճը պիտի որոշուէր». «Չէ՛», ըսաւ միւրը. «Հմոցայ. բայց եկու տես օր այս օր ժամանակս շներեր հետդ գալու: Գուն հոն պիտի չգրտնուի՞ս. ես գիտեմ որ գուն ոչ ոք ոչ ոքէ մարդ մըն ես, և բանը շիտակ եղածին պէս կը հասկըցընես, ու իրաւունքնիս կ'որոշուի»: Եւ յիշաւի՛ փորձով ալ յայտնի եղաւ ասանկ ըլլալը. քանզի դատաւորին դացող երկրագործը իր դրացիին պահանջմունքը պնդան ուղիղ և յստակ կերպով ծանոցը՝ որ դատը իրեն գէ՛մ վճուուցաւ: Աւտի՛ դարձաւ գնաց իր հակառակորդին խնայուց՝ թէ դատը ան շահեցաւ: — Ըսանկ բարի անուն մը յիշաւի Հնգկատանու բոլոր գանձերէն աւելի արժէք ունի:

ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆ ԼԵՁՈՒԻ

Մըսուի թէ կարգալ չգիտցող մարդ մը օր մը երեցին կ'երթայ ու կ'ըսէ թէ «Ինձի գլուխ մը սաղմոս սորվեցուր»: Երեցը կը բանայ Սաղմոսին երեսունուիններորդ գլուխը ու կը սկսի կարգալ. «Ի՛սի թէ՛ Ճամբաներուս զգուշութիւն ընեմ, որ լեզուովս մեղք չգործեմ»: Մարդը առաջին ատենն որ կը լսէ, ալ հերիք է, աս սորվեմ ու մնացածը ետքը, կ'ըսէ՝ ու կ'ելլէ կ'երթայ:

Մեց ամիսէն ետքը երէցը կը պատահի մարդուն, և կը սկըսի յանդիմանել որ այնքան ժամանակ է չէ գացած Սաղմոս սորվելու: Մարդը կը պատասխանէ թէ դեռ ան մէկ տունը չսորվեցաւ: Քառասուն տարի կ'անցնի ու նորէն իրար կը տեսնեն. մարդը կ'ըսէ երէցին. «Մայրան տարի է որ կ'աշխատիմ ան մէկ տուն Սաղմոսը սորվելու, բայց բնաւ չկրցի այնպէս սորվիլ որ կարող ըլլամ հոն գրուածը կատարել»:

Գեղեցիկ կը դրէ առաքեալն Հակոբոս ըզուի մարբութեան վրայ թէ՛ «Թէ որ մէկը խօսքով յանցանք չընէ, անիկայ կատարեալ մարդ է, որ կարող է բոլոր մարմինն ալ սանձելու»:

ՓՈՒՐԻԿ ԱՂՋԻԿ ՄԸ

Պզտիկ աղջիկ մը որ մը երբ պարտէզի մը քովէ կ'անցնէր՝ տեսաւ որ լեցուն է գեղեցիկ ծաղիկներով գոյնզգոյն բացուած. կանկ առաւ ու սկսեց ցանկէն ներս նայիլ. շատ կը ցանկար որ մէկ քանի հատ ձեռք ձգէ: Ինքը կրնար, թէ որ ուզէր, ձեռքը երկրնցընել ցանկին բացուածքներէն և ուզածին չափ բան փրցունել. և կարելի է մարդ ալ պիտի շտանէր: Բայց գիտէր որ ատիկայ շատ գեշ բան է. գողութիւն ըրած պիտի ըլլայ: Ասանկ քիչ մը ատեն մտմտալէն ետեւ, հասկըցաւ ինչ ընելու էր. շխտակ գնաց պարտիղպանին և քաղաքավարութեամբ խնդրեց որ քանի մը ծաղիկ տայ իրեն: «Աղբիս աղջիկ», բնաւ պարտիղպանը, «աղէկ ըրիր որ դուն քու ձեռքովդ չփրցուցիր». և առաւ փոքրիկ աղջիկը ուրիշ պարտէզ մը տարաւ գեղեցիկ ու անուշահոտ ծաղիկներով լեցուն, ու շատ մը ժողուելով անոնցմէ՝ մեծ փունջ մը կապեց և տուաւ աղջկանը ձեռքը:

Աս պատմութենէն խրատ առէր՝ սիրելիք. թէ որ աս աղջիկը քանի մը ծաղիկ փրցունէր առանց պարտիղպանին գիտնալուն, իր խղճին խայթէն պիտի տանջուէր իրրեւ գող. և թէ

որ մէկն իրեն հարցընէր թէ ուրիշ առած է ան ծաղիկները , հաւանական է որ սուս մը պիտի զրուցէր առջի յանցանքը ծածկելու համար :

Ուստի ինչպէս խոսվեալ և անհանգիստ պիտի բլլար նոյն իրիկունը , ան օրուան բրած գործքերուն վրայ մտածած առե-
նը , ինչպէս որ ամէն մարդու պարօրն է ընել : Կամ ինչ-
պէս պիտի ազթէր և Մատուծոյ թագաւորութիւնը խնդրէր , ո-
րովհետեւ գրուած է , թէ «Վաղերը՝ . . . Մտուծոյ թագաւորու-
թիւնը դիմէ շահանքին» :

ՈՒՆԱՆՆԻ ՀՆՏԱՄՏՈՒԹԻՒՆ

Մարդուս միտքը երկրեալ և տասանեալ ծովու նման է և բնաւ երբէք հանգիստ չունի : Հանապաղօրեայ ունակու-
թիւն մը ունի իր բաղձանքները աս կամ ան առարկային վրայ դնելու՝ որուն բնաւ հասնելու կարող չէ . և թէպէտեւ ա-
մէն օր իր բաղձանքներուն հասնելու յոյսէն կը զրկուի , սա-
կայն խրատ շառներ իր ընթացքը փոխելու :

Նաև մեր բաղձանքներուն հասնելովնիս՝ ալ ամենեին չենք յազենար :

Մշտաբնի մէջ բնականապէս առարկայները որքան մեղմէ հեռանան՝ այնքան կը պզտիկնան . բայց բարոյականապէս ա-
սոր հակառակն է : Մեր բաղձանաց առարկայներուն վրայ որքան հեռուէն նայինք , այնքան մեծ կ'երևնան աչքերնուս . բայց քանի որ մտանոսնք անոնց , իրենց տալու ուրախու-
թիւննին և երջանկութիւննին կը պզտիկնայ . և առ աչօք ե-
րևոյթնին անյայտ կ'ըլլայ կը կորընչի . և ան ատեն կ'իմացուի՝ որ անոնք չուրի երեսի պղպղակներ են եղեր , որ երբոր զբա-
լիս իսկոյն կ'ոչնչանան :

Օգարմանային ան է որ շարունակ փորձը կ'առնենք , և շա-
րունակ խարուելէն չենք դադարիր : Ամէն անգամ որ մեր
բաղձանքներուն հասնելու յոյսէն կը զրկուինք , նոր բաղձանք-

ներ կը ծնանինք և նոր ջանքեր կը հնարենք ևս առաւել հեռի բանի մը հասնելու : Աւ ընդ հակառակն տարապայման յաջողութիւնն ալ զմեզ չյազեցուներ . բոլոր աշխարհս թէ որ շահինք , ուրիշ աշխարհքներ ալ ըլլար որ շահէինք ըսելով՝ կու լանք :

Այնպէս կազմուած ենք՝ որ մեր երջանկութեանը հարկաւոր եղած է բանի մը հետամուտ ըլլալը : Արկրաւոր բաներու հետամուտ ըլլալուն մէջ ալ կայ երջանկութիւն մը . բայց ատիկայ առաւել բաղձացած բաներնուս ետեւ եղած ժամանակնիս է , և ոչ թէ բաղձանքներնուս հասնելէն ետքը : Արքան անհաստատ և ունայն է ան երջանկութիւնը , որ հասնելիքին կամ վայելելիքին յոյսովք կ'ըլլայ , և երբ կը գտնենք բաղձացած բաներնիս , ան երջանկութիւնն ալ աչքերնուս առջեւն աներեւոյթ կ'ըլլայ : Աւ ինչո՞ւ . որովհետեւ բաղձացած բաներնիս իրական երջանկութիւն չեն կրնար տալ երբեք :

Ատիկայ կը նմանի անոր՝ որ մէկ մարդ մը բոլոր կենացը մէջ ասպարեզին մէջ դրուած նշանի մը վազէ՝ միայն վազելը իրեն սիրելի ըլլալուն համար , կամ ան նշանին քով մեծ վարձք մը առնելու յոյսին ուրախութեամբը , ու երբ հան հասնի՝ ամեն վարձքէ զուրկ ելլէ : Ար վազէ կը վազէ և շնասպաս կը հասնի իր կենացը ասպարեզին կետին , փոխանակ իր բաղձանաց նպատակին հասնելու . և ահա իր կեանքը չափող ժամացոյցի աւազին բոլորը վազած հասած կ'ըլլայ , և աչքերը կը բանայ ըստ ամենայնի նոր աշխարհի մը մէջ . ուստի արեւգակին տակ ըրած աշխատութիւններէն իր ձեռքը ի՞նչ կը մնայ :

ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԵԱՆ ՕԳՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Քրիստոնէութիւնը՝ ան բարերար հիւրը , ան երկնային պատգամաւորը իր ճառագայթարձակ և լուսաւոր կերպարանքովք կու գայ և զմայլելի քաղցրութեամբ կը խօսի այսպէս . «Վ'նդունեցէ՛ք զիս , և ևս ձեր կրիքը ալիքներուն դէմ ըսեմ , Վաղարեցէ՛ք և հանգարտեցէ՛ք» :

«Այնդանի ջուրերուն աղբիւրին տանելով զձեզ՝ ձեր յուսահրատուր ըլլալու բորբոքը ես պիտի զովացընեմ. և առ բազմաշխատա երկրիս մէջ վեժի մը շուքին տակ զձեզ տանիմ՝ հանդէսցընեմ : Բնդունեցէք զիս. որ Մատուծոյ Արղւոյն անուշնայուածքին արժանանար, և ես զձեզ առաջնորդեմ անանկ բանի մը ետեւ ըլլալու և զանիկայ փնտաելու՝ որ ցանկալի է» :

«Դուք կը սիրէք բանի մը հետամուտ ըլլալ, և ահա ես զձեզ անանկ առարկայի մը առաջնորդեմ՝ որ անասհման է : Դուք կը սիրէք յառաջադիմութիւնը, և ահա ձեր յառաջադիմութիւնը յախտնականութեան հաւասար պիտի ըլլայ : Չեր բաղձանքները անասհման են, և միայն ան տտեն կրնար լցունել զանոնք՝ երբ զձեզ Մատուծոյ նմանութիւնովը արթընցընեմ» :

«Այլ ոչ միայն հանդերձեալին մէջ, այլ և մինչդեռ առ աշխարհիս մէջ էք. ան տտենն ալ ձեր պանդխտութեան օրերուն մէջ գալիք երանութեան ճաշակը պիտի վայելէք : Այլ ան երկնային երանութեան սուրբ բաղձանքնիդ՝ որ ձեզի կը պարգևեմ՝ ոչ միայն պիտի լցուի, այլ և մինչև ցյախտեանս երթալով պիտի զօրանայ, և Մատուծոյ բոլոր կատարելութեամբը պիտի լցուի նոյն չափովը : Հոգինիդ իր անմահութեան աշխարհին մէջ միշտ և հանապազ իր տեսութիւնը պիտի բնդարձակէ, իր կարողութիւնները պիտի զօրացընէ, և Մենաբարձրեալին աթոռէն բղխած կենդանի և առողջարար դետերէն պիտի խմէք որ ըստ օրէ աւելի խորունկէն» :

Ահա ասոնք են Քրիստոնէութեան սքանչելի և օգտակար պարգևներէն ոմանք :

Մարդուս բաղձանքները կը սրբէ, և կը պարգևէ բոլոր իր սուրբ բաղձանքներուն առարկայները՝ իր բնութեան ընդունակութեան չափովը :

Քրիստոնէութիւնը կը կառավարէ և կ'առաջնորդէ մարդուս միտքն ու սիրտը : Ար սրբէ իր խորհուրդները, և կ'ուզէ և կը վսեմացընէ իր դիտաւորութիւնները : Իր բարոյականը կը գեղեցկացընէ և կը բարձրացընէ : Այլ բոլոր կիրքերը՝ որ

իրեն թշուառութեան մեծ աղբիւր են իր սրտին մէջ, կը սանձէ կը զսպէ և կը կանոնաւորէ: Թող շտար որ մարդս օձին վրէժխնդրութեամբը զինքը մաշեցընէ, և ոչ ալ ուրիշին թըշուառութեամբը իր անձը սնուցանէ և զուարճացընէ: Վասն խանձութեան ալ չթողուր որ շեցի պէս մարդուս սիրտը ուտէ ու հաացընէ: Հարատութեան ալ չթողուր որ իր շարեւեղթ զլուխը բարձրացընէ, և ուրիշները արհամարհէ. այլ մանաւանդ կը խոնարհեցընէ և իր ընկերին հաւասար կ'ընէ:

Արբազան ազգեցութեամբը բոլոր մարդը կը բարեկարգէ կը գեղեցկացընէ կ'ապնուացընէ և կը բարակցընէ. և անանկ ներգաշնակաւոր նուազարան մը կը ձևացընէ որ՝ օր թեւէն որ զարնուի նէ քաղցրաձայն եղանակ մը կու տայ:

(Օրհնեալ Վրիստոնէութիւնն է, սիրելիս, որ մարդս աս աշխարհիս ճամբորդութիւնը լմնցընելէն ետքը երբ մահուան շուքի մութ ձորէն անցնելու ըլլայ՝ անոր ուժ, լոյս և կարողութիւն կու տայ: Այբր իր աս երկրաւոր շինուածքը քակուի, և մահուան սարսափներն ու գողերը զինքը պատեն, ան ատեն անոր հոգւոյն աչքին առջևը կը բանայ նոր և սքանչելի տեսարան մը, երկնային տեսարան, փառաց տեսարան, կը մտանայ ահարեկ հոգիին, և իբր թէ մատուլ կը ջուցընէ իր հաւատքին հեղինակն ու առաջնորդը՝ մահուան յաղթած և Մտուծոյ աջ կողմը նստած. և կը բռնէ անոր ձեռքէն, և շուտով մը խաւարէն սքանչելի լուսոյ մէջ կը հանէ:

(Օրհնեալ Վրիստոնէութիւն. լոյս աշխարհի, յոյս մարդկային կործանեալ ազգին. դու կը պարգևես կեանք և գեղեցկութիւն՝ մահուան և ապականութեան և տգեղութեան մէջ եղողներուն:

Ո՛հ, երանի՜ թէ քու երջանիկ թագաւորութիւնդ ընդարձակի, և քու պարգևած բարի յոյսերդ բոլոր մարդիկ կրեն իրենց սրտերնուն մէջ: Այրանի՜ թէ քու օրհնութիւններդ լայնատարած ընդարձակին. մինչև որ բոլոր ազգերը միաբերան երգեն, «Վա մորթուած Վասնուկը արժանի է զօրութիւն՝ ու հարստութիւն՝ և իմաստութիւն՝ ու կարողութիւն և պատիւ ու փառք ու օրհնութիւն աննշու»: Ինչու որ մորթուեցաւ, ու մեզ ծախու առաւ Մտուծոյ՝ իր արիւնոքը:

ԱՆՑԱՆՈՐ ԱՅԻՐԷՆ

Աշխարհս բան մը չունի հաստատուն, բան մը չունի մնա-
յուն. ինքն ալ և իր վայելչութիւններն ալ անցաւոր են.
պատկեր մըն է միայն ու ան ալ փաշանցիկ պատկեր մը:

Սերտ բարեկամութեան կապերը կը քակուին. պատիւները
իրրև ստուեր վերատուփիւններ են, որ ժամանակը կը ընկէ
կը վերցընէ: Հեշտութիւնները զրօսանքներ են որոնք մնա-
յուն և ցաւագին զղում մը կը թողուն մարդուս: Հարր-
տութիւնները մեզ փոանգներու մէջ կը ձգեն, և բանութիւ-
նը դանոնք մեղմէ կը յափշտակէ:

Սեծութիւնները ինքնիրեննուն կը կորնչին: Փառքն ու
համբաւը յախտենական մոռացութեան անդունդներուն մէջ
կը թաղուին: Այսպէս կը վաղէ կ'երթայ աշխարհիս հասան-
քը, թէ և շատ աշխատութիւն ալ ըլլայ զանիկայ կայնեցը-
նելու: Ամեն բան կ'անցնի կ'երթայ սրբնաց վայրկեաննե-
րուն հետ. և մենք հանապազօրեայ փափոխութիւններով՝ շատ
անգամ ալ առանց խորհելու անոնց վրայ, կը հասնինք ան
վերջին կեանք, որ ժամանակը կը վերջանայ, և յախտնա-
կանութիւնը կը սկսի:

ԲԵՐԱՅԵԿԱՆ ԱՌԵՃՆԵՐ

Յատակը շտեմած փոսիդ մէջ մի կոխել, փան զի խո-
րութիւնը չես գիտեր. շճանցած մարդուդ հետ համարձակ մի
փարուիր, փան զի սրտին խորութիւնը չես գիտեր:

Որ և իցէ կենդանի կրնայ ճանչցուիլ մարթոյն, ձեռօք, ու
ցեղովք. միայն մարդուն աղէկութիւնը կամ գեշութիւնը իր
առաքինութենէն ու մարտնչէն կը հասկըցուի. ոչ մազերէն,
ոչ հագուստէն և ոչ նախնիքներէն:

Խոհեմ ան մարդը կ'ըսուի, որ ամեն գործողութեան մէջ
սկիզբն ու վերջը՝ ա՛նն ու ձախը առաջուց կը մտածէ. այսպի-

սին ինք իր վրայ ոչ աղէկ կը խօսի ոչ գէշ, վասն զի գիտէ որ ինքզինքը գովելը փառամոլութիւն է, և ասունէ դուրս վար զարնելը անմասութիւն, խօսողին համար մեծ պակասութիւն, մտիկ ընողին ալ մեծ տանջանք:

Մարդ կայ որ իրեն մանր պակասութիւնները ամենուն առջև կը դուրսցէ, որպէս զի հասկըցընէ թէ մեծ պակասութիւն չունի. ինքզինքը վար կը զարնէ, որպէս զի գովեալ լիք. սուտ խոնարհութեամբ իր փառասիրութիւնը կը յայտնէ, և անով ուրիշներուն վրայ տիրել կը ջանայ:

Խոհեմ՝ մարդը ամէն բան վար չզարնէր, չէ նէ շատ չարասիրտ կ'ըլլար. ամէն բանի ալ մեկէն չհաւնիր, չէ նէ շատ տղայամիտ ու ցած կ'ըլլար:

Շատ մարդ կայ որ ուրիշներու առջև աղէկ գիտէ խորհուրդ տալ բան թէ իր անձին:

Ընկերութեան մէջ գոնուողին գործքերը ամենուն աչքին առջևն են. իսկ ան գործքերուն դատաւոր շատ անգամ տգէտները և նախանձոտներն են. աս երկու տեսակ մարդիկն ալ ոչ արհամարհելու է և ոչ խիստ մեծ բանի տեղ դնելու է:

Ոչ կամ չէ մակրայր՝ լսողին շատ անգամ ծանր է, անոր համար ըսողին ալ ծանր պիտի ըլլայ. բայց երբեմն ոչ ու պոռն աղէկ է: Քեզմէ բան մը խնդրողին մեկէն 'ի մէկ չէ մ'ըսեր. աս լեզի գեղը անուշութեամբ ու քաղաքավարութեամբ բարեխառնէ. շատ անգամ ասով խնդիրքը կատարածի չափ կ'ըլլաս:

Ճշմարտասէր ու բարեսէր մարդուն ականջը երկու դուռ ունի. առջի դռնէն ընդունած լուրը կամ խօսքը երկրորդէն ներս չառնէր՝ ինչուան աղէկ մը չքննէ:

Եպերտխօսութիւնը այնչափ ցած ու անարդ պակասութիւն է որ մէկը չէ եղած ինչուան հիմա որ սրտանց խոստովանի թէ ինքը ապերտխա է:

Ճշմարտութիւնը մեզի հետ ծնած է. ուստի սրտանց մեր բնութեանը վրայ բռնութիւն ընելու չենք կրնար ճշմարտութիւնը թողուլ, ու ստութեան ետեկն երթալ:

Եղբօսար քանի մը բանի կարօտ է. իսկ ազատ հոգի ամէն բա-

նի կարօս է :

Սոկրատայ հարցուցին թե երջանիկ ըսուելու մարդը որն է . — «Ով որ քիչ բանի կարօս է՝ ան է՝, ըսաւ :

Իսրի անունը մէկ ամուր բերդ մըն է՝ որ անով մարդս շատ նեղութիւններէ ու շատ մեղքերէ ալ ազատ կը մնայ :

Ե Բ Գ

ՍՏԱՐՈՍՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Ի՞նչպէս հարկաւոր բան է տղա մը

Ըստքիտութեան ճամբուն մէջ քայել :

Սուտէն միշտ վախնալ, խօսիլ ուղիղ :

Ու մտածելով բերնէն խօսք հանել :

Սրտախօս մարդուն ո՞վ կը հաւատայ

Թե՛ է երբեմն ճշմարիտ խօսի :

Ըձենուն առջին ատելի կ'ըլլայ,

Ընարդ անպիտան նաև զգուելի :

Ըն որ սխալմամբ յանցանք մը կ'ընէ,

Ու սուտ խօսքերով զան ծածկել կ'ուզէ :

Ընչուշտ յանցանքը կը կրկնապատկէ,

Ըստով իբ սուտը երևան կ'ելլէ :

Չե՞նք գիտեր արդեօք, չըկարգացինք թե՛

Ըստուած կը գարշի սուտզորուց մարդէ :

Ի՞նչպէս Ընանիա Պետրոսին ստքը

Ինկաւ ու մնաւ սուտ խօսելովը :

Սափիրային ալ նոյն բանը չեղաւ,

Ըրբ առաքելոց առջևը ելաւ :

Ինչու որ ուղից նոյն սուտը խօսել

Որ քիչ մը առաջ էրին էր ըսել :

Գիտենք որ Ըստուած զանոնք կը սիրէ՝

Որ շիտակ զըուցել միշտ իրենց ջանքն է :

Ըձն սրտախօս իրեն բաժինը

Գժօրքին մէջը վերջապէս կ'առնէ :

ԶՄԵՌ

Օգոստոսի ամիսը և ծաղիկաւէտ Գարունը, կայտառ և պտղատու Ըմառը, զգաստ Ըշունը իր ճոխ հունձքերովը՝ որոնց համար և Գարունն և Ըմառն աշխատեր էին, ամէնքն ալ անցան գացին, և ահա կու գայ տիրապղկաց ձմեռը իւր անձրեւներովը՝ ձիւներովը՝ իւր ցրտաշունչ հովերովը և սաստկաստուշոյց սառնամանիքովը: Ըջառներն անգամ տխուր և անմխիթար կ'երևնան: Ինուժիւնը կ'ողբայ բոլոր իւր փառաց և զեղեցկութեան կորստեանը վերայ, և իր միմիայն քաջալերութիւնն է նորէն վերադառնալու Գարնան յոյսը:

Ըստպէս պիտի ըլլայ քեզի ալ, ո՛վ դու պատանեակ: Գուն հիմա զօգոստոսի ամիսը գերերջանիկ Գարունիդ մէջն ես: Եթէ Ըստուած իր ողորմութեամբը պահէ զքեզ, շատ շանց-

ներ կը ծանես քու պայծառափայլ և կայտառ Մճառդ : Ընտան զուն եռանդով պիտի զբաղիս կենաց գործառնութիւններուն : Վուն պիտի յուսաս և աշխատիս հասնելու մեծ յաջողութեան, և կրնայ բլլալ որ Մտուած սրակէ քու ջանքերդ քու սրտիդ բաղձացածին պէս : Եւ յայնժամ շատով պիտի հասնի վրագ քու կենացդ Մշունը, որուն մէջ քու աշխատութեանցդ պտուղները պիտի վայելես : Սակայն Մշունն ալ կ'անցնի, և ծերութեան Չմեռը կու գայ կը հասնի : Իսկ թէ որ ան միւս եղանակները աղէկ գործածեցիր, ասիկայ քեզի տառապանք պիտի չըլլայ : Հուտորք՝ յոյսը և սէրը, թէ որ քու հետդ գտնուեցան կենաց աշխատութիւններուդ և ուրախութիւններուդ մէջ, հիմա զքեզ պիտի չթողուն : Ընտնք զքեզ պիտի կարողացընեն դէպ 'ի յառաջ նայիլ ցնծութեամբ ան յաւիտեանական Վարունին, որ պիտի յաջորդէ ծերութեան Չմեռուանը : Իրաւ է որ պիտի թողուս բոլոր քու երկրաւոր ստացուածքդ և սիրտիանքդ, բայց պիտի ժառանգես Մտուածոյ անփոփոխ թագաւորութեան ցնծութիւններն ու օրհնութիւնները :

Մ Ի Զ Ը Ց Ն Ն Ե Ր Ի Ի Վ Բ Ը Ը

Միջատ կենդանեաց տեսակները երկրիս երեսը գտնուող բոյսերուն տեսակներէն շատ է : Ընտանին մէկը կտոր մը անձրեւուրի մէջ՝ որ քանի մը օր անշարժ կեցած էր, անհամար ծձիներ տեսաւ, որոնք աւազի մը հատէ հողարագատիկ փորբագոյն էին . և մեղուն ձիին հետ ինչ համեմատութիւն ունի նէ, ասոնք ալ նոյն համեմատութիւնը ունէին երկիլըտուած պղտի որդին հետ :

Մէկ ձուկի մը փորի հաւկիթը քննելով՝ գտաւ որ երկրիս վրայ գտնուած կենդանի մարդոցմէ աւելի կենդանիներ կան անոր մէջ . և անոնց համեմատական շափը՝ իր գլխուն մազին հետ բաղդատմամբ՝ ստուգելու համար կտեսն մը բռնեց, որով

գտնուեցաւ թէ աս ամենախորր կենդանիներուն 216,000 հա-
տը հաւասար մեծութիւն կ'ունենային մէկ գունտի մը՝ որուն
տրամագիծը մազի մը լայնութիւն ունի միայն : Ինչպէս ըս-
քանչևի են Ամենակարողին հրաշքները :

Հ Ե Պ Կ Ա Ս Տ Ա Ն Ա Ի Տ Օ Ն Ե Ր Ը

Հաս ազգերու մէջ սովորութիւն կայ որ սուրբ կարծուած
այլ և այլ տեղեր ուխտագնացութիւն կ'ընեն և հանդիսաւոր
տօներ կը կատարեն, տարւոյն մէկ մասնաւոր տներ : Ըս
սովորութիւնը շատ ընդարձակօրէն կը պահուի Հնդկաստանի
մէջ . և յիմար ու տգէտ ժողովուրդք շատ հեռաւոր տեղերէ
կը հաւաքին տօնախմբութիւն ընելու այնպիսի տեղեր՝ որ սուրբ
համարուած են . ինչպէս հռչակաւոր կուրքի մը տաճար, սուրբ
գէտ մը, և այլն : Ըս սրբազան տեղերուն մէջ Վանդէս և
Ղուամ գետերուն միաւորած ու իրար խառնուած տեղը շատ
պաշտելի կը սեպուի . և հսն ամեն տարի Հնդկաստանի շատ
կողմերէն բազմութիւ ուխտաւոր կը հաւաքուի մեծ տօն կատա-
րելու : Վարդգիշ մը՝ որ ինքը անձամբ տկանատես եղեր է
աս տօնիս, հետեւեալ կերպով նկարագրութիւն կ'ընէ . ու-
կէց կը տեսնուի թէ Հինտու կրօնքը ինչ անդուծ կրօնք է,
և որչափ հարկաւոր է որ մենք անոր հեռեւող տգէտ ժող-
վրդեան քարոզներ Վրիստոսի կրօնքը, որուն լուծը արդարև
քաղցր է, և բեռը թեթեւ :

« Հնդկաց կրօնական գրքերը հարկաւոր պաշտամունք կը
համարին Վանդէս և Ղուամ գետերուն ճիշդ իրար խառնու-
ած տեղը լուացուիլը : Վեաին ջուրերուն իջած տները երկու
կողմը կահուղ կաւոտ գետեղը մը կը ձևանայ, շատ տեղեր
գետ ջրակիցաներ մնացած, և բոլոր հողը շատ թաց : Պի-
նարէ, Միրզախոր, Ըլլահապատ, Վատնիօր, Պութթե-
կուր և ուրիշ շատ տեղերէ Հնդկի վաճառականներ կու գան
խրճիթներ կը շինեն և խանութներ կը բանան հոս տօնա-

խրթութեան ատեն, և ամէն կերպ ընդ վաճառք ու շնչին զարդեր կը ծախեն, որոնք խիստ շատ կը քչուին. և սա կերպով առևտրական գործերն ալ կրօնականին պէս արդիւնաւոր կ'ըլլան առատօրէն: Արդօւ մեծ փողոց կը կազմուի դէմ առ դէմ, և իւրաքանչիւրին մէջ երկու կարգ խանութ վերէն 'ի վար շարուած: Հազարաւոր անձինք շատ տեղերէ կու գան սա տեղը կը բնակին Ս'լա ըսուած սա տօնիս ատենը, որ լման ամիս մը կը տևէ":

"Վեաերուն միաւորութեան տեղը աւազուտ եղերքին երկու գին քառակուսի հողարբուրներ (փո) շինուած է. տոնք իսկոնքնէն նստելու տեղն է. որոնց ամէն մէկը մէյմէկ հողարբուր ունին երեք սանաչափ բարձրութեամբ, որուն վրայ նստած՝ իրենց կրօնքի գիրքէն ժողովուրդին քարոզ կու տան ունկնդիրներն ալ ցածը գեանին վրայ անոնց բողոքոսքը կը նստին ու խորին ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընեն ըսածներնուն: Մտնողպէս ասոնց ետևօքը՝ ան ջուրերուն միաւորութեան անկունացեալ տեղէն քիչ մը յառաջ երթալով՝ ճամբուն երկու կողմը կուռքեր շարուած են, շատուած և շատուածուհի, ամէն ձևով և ամէն նիւթէ շինուած, մարմարիօնէ, պղնձէ, քարէ, կաւէ, որոնց գրեթէ ամէնն ալ ստեղծի այլանդակ գէմքերով և բնականէ դուրս ձևերով շինուած են: Մտնող՝ կնիկները սպասաւորութիւն կ'ընեն ընդհանրապէս, և ամէն մէկ կուռքին քով մէկ երկու հոգի կայնած՝ անցնողներուն սուած ստակը՝ բրինձը և ուրիշ հունտերը անյապարար կ'առնեն մէկդի կը դնեն":

"Վսկեց կ'անցնիս քիչ մը բարձրիկ տեղ մը կու գաս, որ տեղ զանազան կարգի ֆոնտերը բռնած են: Մտնց ամէն մէկը աւազին մէջ իրեն համար ծակ մը բացած է քանի մը սանաչափ քառակուսի, որոնց մէջը իւրաքանչիւր կը նստի, և միայն գլուխը գեանէն վեր կ'երևնայ. մէկ քովերնին ալ միշտ կտոր մը կրակ կը միայ: Հարիւրաւոր ասանկ ֆարիքներ կը տեսնես, ամէն մէկը մէյմէկ ծակ նստած, մերկ՝ ծոյլ ու անհոգ, մարմննին ու երեսնին մտքոտած ու փոշոտած, կերպ կերպ գոյներով ներկուած, մազերնին երկայն երկայն լու-

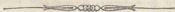
ղուցած՝ խառնիխուռն մոխրաթաթախ կորնձմտած, երեսնին կախած, իրրև ամենագարշելի և յետին աստիճան զդուելի պատկեր մարդկութեան՝ ստեղծել և այլանդակ երևցնթոփին մարդուս վրայ սարսափ կը բերեն: Ասոնցմէ ոմանք հասա ու պինգ չուան մը կը փաթթեն մէջքերնին, և այնչափ տմուր կը սխմեն որ չուանը մարմիններուն մէջ թաղուելով դրեթէ կը ծածկուի չերենար. ոմանք ալ շղթայ կը կապեն վեղերուն բոբորտիքէն և թեկերուն տակովը առած, որ յայտնապէս շատ ցաւ կու տայ. մէկ քանին ալ բոբորտիքն մերկ են, որոնցմէ մէկը տեսանք որ բարձրուանդակի մը վրայ նստեր էր, ամենեին անծածկոյթ:

Վարքիներուն մէջ շատ մարդիկ իրենց վրայ ապաշխարանք գրած են տարիներով մի և նոյն գիրքով կայնիլ, մէկ ձեռքերնին կամ երկուքն ալ միտակ իրենց գլխէն վեր բանելով՝ մինչև որ կը չորնայ և կը կարծրանայ, և մասներնուն ըզուսգները այնչափ կ'երկրննան և սծանկ իրարու մէջ կ'անցնին՝ որ թռչունի ձանկ կը դառնան՝ ահագին երկայնութեամբ և բնական դուրս անտօջոր ձեռով: Իսկո՞՞ մարդուն մէկը մեր մօտերը վերանալէ մը մէջ կեցած էր, յայտնի երևնալու տեղ մը, մէկ ձեռքը վեր կապած, ան մտք՝ որ թեք ուղղակի վեր պրկուած ան գիրքով պահէ, մինչև որ կարծրանայ ու անշարժ մնայ: Չուան մը թեկերուն տակէն անցուցած առաստաղէն գերանի մը կապեր էր՝ որ երբոր կայնելէն յոգնելու ըլլայ՝ անկէ կախուած ինքզինքը բռնէ: Աս գիրքով չորս տարի մնացեր էր, ու մտք ուներ տասներկու տարի ալ անանկ կենալու. և կ'երևակայէր թէ աս յիմարական ծուլութեամբ և ինքնատանջ խտակրօնութիւնով անցուցած տանուվեց տարիով շատ արդիւնք պիտի շահի, և երկինքը մեծ ժառանգութիւն մը պիտի շնորհուի իրեն իրրև վարձք իր բարի գործքերուն: Չափազանց սուրբ և մարդոց վեճակէն վեր բարձրացած կը ձևանար, և մեղի հետ խօսելու կամ խօսքերնուս պատասխան տալու չափ ալ զիջանիլ չէր ուզեր: Բողբոտիքը կայնող ազեա և աւերորդապաշտ բաղմութիւնը կը հիանային իր վրայ, և բարձրաձայն ու չափազանց կը զոփա-

բանէին զինքը :

“Կան Պաքիթներ ալ որ շքմայներով ինքզինքնին ծառերու կը կապին՝ երեսնին արեւելք դարձուցած, ուր երբեմն անանկ կը մնան տարիներով, թէ որ մահը չազատէ զանոնք իրենց տանգանքէն. և նոյն կապեալ վիճակին մէջ կ'ապրին բարեպաշտան անցործներէն, որոնք իրենց բոլորտիքը կը դիպուին քաջած ձգնութիւննին տեսնելու, և ծառայական յարգանք կը մատուցանեն անոնց՝ որ այնպիսի գերազանց և անարատ սրբութեան տէր սեպուած են : Ամանք ալ կան որ սրածայր գամերով բեւեռակապ մահճակալներու վրայ կը պառկին, և ամբողջ մարմիննին դամբուու ծայրերու վրայ կը հանգչի, թէպէտև մարմիննին չծակելու չափ դուր են բեւեռները : Այսպէս աս Պաքիթները ասանկ կերպ կերպ չարչարանքներով ան աստիճան կը տանջեն ինքզինքնին, որ անհաւատալի կը թուի շահանդին :

“Տեսած բաներուս մէկն ալ պատմեմ, և խօսքս ընցընեմ : Իրիկունք մեր կեցած տեղէն դարձած առննիս մարդու մը հանգիստեցանք՝ որ երևոյթին նայելով երեսունուհինգ տարեկանի մը չափ կար. ասիկայ հետուանց կու գար իր ճամբան մարմնովը չափելով. երկար բարակ գետինը կը պառկէր, և գլխուն կողմն նշան մը ընելով՝ ոտքը հոն կը դնէր ու նորէն առջի պէս կը պառկէր, ինտոր որ կանգունով գետին կը չափէր : Չրկրցինք հասկընալ թէ որչափ հետուէն եկեր էր աս կերպով. որովհետև չափազանց սրբութենէն անանկ արհամարհանքով կը նայէր մեր վրայ՝ որ մեր հետը չէր կրնար խօսիլ. և ետեւն եկող ապշեալ բազմութիւնն ալ անանկ բարձրածայն կ'աղաղակէին և խելացնոր կը դոխարանէին զինքը՝ որ ուրիշ պատասխան չկրցան տալ մեզի, բայց միայն աս՝ թէ ‘Կնքը շատ հեռու տեղէ կու գայ աս առաքինական կերպով, և անով շատ արգարութիւն ստացած է :”

Ը Ս Ց Գ Ա Ր Ա Գ Ա Շ Ի Ց Գ Ա Տ Ո Ղ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Հաս անգամ կը կարգանք և կը լսենք այնպիսի դատաստանական քննութիւններ ու դատակնիքներ որ տկար և անբաւական վկայութիւններուն մեծ արժէք տալով՝ անոնց վրայ կը հիմնեն դատաւորք իրենց վճիռք, ու այսպէս շատ անգամ անմեղը կը դատապարտեն, ու յանցաւորը անմեղ քրեանալով կամ յանցանքը բնաւ չտուգուելով արժանաւոր պատիժը չեն տար անոր :

Փորձը սորվեցուց կրթեալ ազգաց և արդարասէր ու զգուշաւոր դատաւորներուն որ այնպիսի անզօր վկայութեանց չապաւինին :

Այսպիսի դատաստանական քննութեանց մէկ օրինակը տալու համար և միանգամայն որ և իցէ դատաքննութեան մէջ ընթերցողաց զգուշութիւն տալու համար՝ զարմանալի գեպքի մը պատմութիւնը գնենք աս գրքիս մէջ, Արեւմտեան Աստուծոց Գրքի մէջ :

Աս երիտասարդը վարպետէն հրաման կ'առնէ ու Վնասնէն ճամբայ կ'ելլէ մտրը երթալու՝ որ քանի մը մղոն հեռի էր. բայց ճամբան յոգնելուն և թանջ (ֆորտի) ունենալուն համար՝ ան իրիկունը ճամբուն վրայ պանդոկ մը կ'երթայ, և վերակացուէն կը խնդրէ որ ան գիշերը զինքը ընդունի : Պանդոկապետը կ'ըսէ թէ ամէն անկողին ալ բռնուած է, բայց թէ որ կ'ուզես հրաման մէկ անկողին պառկէ իմ հօրեղբորս հետ՝ որ Հնդկաստանու նաւու մը մէջ պաշտօնատար մըն է, ու նոր եկաւ : Արախութեամբ կ'ընդունի երիտասարդը աս հրակերը. և իրիկունը երկու նոր բարեկամներ սիրով տեսութիւն ընելէն ետքը՝ կը մտնեն անկողին :

Այս գիշերուն՝ երիտասարդին փորուն ցաւը որ կը բռնէ, կ'արթնցընէ իր անկողնակիցը, և պարտէզն երթալու ճամբան կը հարցընէ : Ինկերն ալ կ'ըսէ որ խոհանոցէն անցնի երթայ, բայց գուար բանալը գժուար ըլլալուն համար՝ կ'ըսէ որ իր գրպանէն զմէլին առնէ, ու անով բանայ : Արիտասարդը

կ'առնէ զմեղին կ'երթայ կը բանայ դուռը, ու դուրսը կէս ժամ կենայէն ետքը կը դառնայ անկողինը. բայց շատ կը զարմանայ որ ընկերը հագուեր գացեր է: Ինքն ալ մայրը և քոյրերը տեսնելու փափաքէն՝ կանուխ ճամբայ կ'ելլէ կ'երթայ: Պանդոկապետը՝ երիտասարդը հետևեալ տաւառուն շտանալուն չգարմանար, քանզի առաջուց գիտէր որ կանուխ պիտի երթար. բայց հօրեղբայրը չերենալուն համար՝ կ'երթայ որ արթնցընէ: Իսկ երբոր կը տեսնէ որ հօրեղբայրը անկողինը չէ և անկողինն ալ արիւնտակ է, կը ստակայ և պարայ տեղը կը փնտռէ իր հօրեղբայրը: Այլ երբոր սենեակէն փողոց արիւն կը գտնեն, և տեղ տեղ ալ մինչև նաւամատուցին ծայրը, շուտով համբաւը ամէն կողմ՝ կը տարածի՝ և առանց տարահոյսի կատկածը իր քովը պակոզ կրիտասարդին վրայ կ'իյնայ. ամէնքն ալ կը մտածեն որ ան երիտասարդը զանիկայ սպաննած ու նաւամատուցին վրայէն մարմինը ծովը նետած է:

Մարդ կ'երթայ ետևէն, ու ան իրիկունը երիտասարդը մտորը տունը կը գտնեն. վրան կը զննեն ու արեան նշաններ կը տեսնեն շապիկին և վարտիքին վրայ, և դուրպայէն ալ զմեղին մը ու նշանաւոր արծաթ ստակ մը կը հանեն, որոնց երկօքին համար ալ պանդոկապետը երգամալը կը վկայէր և կը հաստատէր թէ իր հօրեղբորն են. և թէ երիտասարդը անոր քով կեցած իրիկունը զանոնք հօրեղբորը քով տեսած էր:

Աս զօրաւոր պարագայներուն նայելով՝ դժբաղդ երիտասարդը յանցաւոր դատեցին:

Երիտասարդը այլ և այլ կերպով կ'ուզէր ինքզինքը արգարացընել. բայց որովհետև իր վրայ գտնուած արեան նշանները չէր կրնար մեկնել, այլ միայն կ'ըտէր թէ պարտեղէն անկողին վերադարձած ատեն անկողնոյն մէջ եղած արիւնէն եղած ըլլայ, ոչ ալ արծաթ ստակը իր քովն ինչպէս գտնուելը կրնար լուծել, վասնորոյ իր պատմութիւնը ճշմարիտ չէր երևեր:

Պաշտօնատարին աներևոյթ ըլլալը, և մինչև նաւամատուցին ծայրը արեան նշաններ գտնուիլը այնքան զօրաւոր փաստեր և

վկայութիւններ երևցաւ ամենուն և դատարիւն ալ՝ որ հրամայեց իրեր օրէն սպաննել յանցաւորը :

Մահացու փայտին վրայ երիտասարդը իր անմեղութիւնը այնպէս ազդու և սրտառուչ խօսքերով կը պաշտպանէր, որ շատերուն գութը կը շարժէր, բայց ոչ մէկը կը տարակուսէր վճռոյն արդարութեանը վրայ :

Ընտանեանները այնքան վարպետութեամբ չէին կախեր, ոչ ալ հիմակուան չափ դիտողութիւն կ'ընէին : Երիտասարդը այնքան բարձրահասակ էր, որ ոտքը երբեմն գեանին կը դըրչէր, և կախազանին շուրջը կեցող բարեկամներն ալ հնարքով մարմինը վեր կը բռնէին երբոր կախ կը մնար : Այլ երբոր չուանը կտրեցին, բարեկամները մարմինը դադարի մէջ դրին ու շուտով տարին, և քանի մը ժամէն մարդուն կենդանութիւնը դարձաւ, և անմեղը ազատեցաւ : Երբոր բաւական զօրութիւն եկաւ վրան, բարեկամներուն յորդորանօքն ու ստիպումովը ձգեց հայրենիքն ու փախաւ գիշերանց փորձամաութ, ու հօն մտաւ պատերազմական նաւ մը՝ որ ձամբայ ելելու վրայ էր :

Երիտասարդը իր անունը և զգեստը փոխեց, և իր ով ըլլալը անյայտ մնաց :

Քանի մը տարուան մէջ իր բարի վարքովը և հանձարովը մեծապէս յառաջացաւ, ու երկրորդ նաւադես եղաւ, և արևմտեան անդկաստանու մէջ իր նաւը ձգեց ուրիշ քանի մը անձանց հետ, և ուրիշ նաւ մը կենալու դացին :

Երգեզք ինչպէս շարժեցան իր զգացումները. ինչպէս ապշեցաւ ու միանգամայն ուրախութեամբ և բերկրութեամբ լըցուեցաւ իր տխուր սիրտը, երբոր նաւուն մէջ առաջին տեսած մարդը նոյն պաշտօնատարն եղաւ՝ որուն համար ինք դատաստաններու քաշուեր և իրրև մարդասպան դատապարտուեր էր հինգ տարի առաջ : Պաշտօնատարն ալ իր զարմանքը չէր կրնար զսպել՝ երբոր անցած անցքերուն պատմութիւնը կը լսէր : Ընտանեան բոլոր գաղտնիքները յայտնուեցան, ու դժուարութիւնները լուծուեցան : Պաշտօնատարը ան օրը կուշտիցաւուն պատճառաւ արիւն առեր է եղեր՝ որ պանդոկապիտար

չգիտեր եղեր. և երբոր ան գիշերը երիտասարդը զինքը արթնցուցեր է, տեսեր է որ կապը քակուեր ու արիւնը փեր է. փախէն ելեր վարսալիբային (դէ-դէ) գացեր է, որ փողոցին միւս կողմը կը բնակի եղեր: Վրոզցն որ կ'ելլէ, խումբ մը մարդիկ՝ որոնց գործն է մարդ բռնել աէրուձեհան նաւերու մէջ ծառայելու՝ զինքը կը բռնեն ու շիտակ նաւամատուցը կը տանին և հոն սպասող մակոյկին մէջ կը դնեն կ'առնեն նաւը կ'երթան որ արևելեան Հնդկաստան նաւարկելու վրայ էր:

Վլխաւոր պարագայները այսպէս բացատրեցին. իսկ արծաթ ստակը երիտասարդին քով գտնուիլն ալ միայն կարծիքով գտան թէ՛ զմէլին պաշտօնատարին գրպանէն առած ստուեր ստակն ալ զմէլինին մէջ մտած ըլլալով մէկ տեղ եկած ըլլայ:

Պաշտօնատարը մինչև ան ժամանակ գրած չէր Մնգղիա իր յանկարծական աներեղթ ըլլալուն պատճառը. և երբոր դարձան Մնգղիա, աս զարմանալի դէպքը իմացուցին դատաւորներուն և ամէն գաղանիք լուծեցին: Մնմիջապէս ամէն կողմ տարածեցաւ աս ուրախառիթ լուրը, և ամենուն սիրտը հանգչեցաւ:

ՉՈՒՆԵՐԿԱԼԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳԻՊՈՒՆԸ ԸՆԵԿՆԿԱԼ

Քանի մը Հոլանտացի ճամբորդներ թափաքստան ճամբայ ընելով՝ գտան մեծ քարե գերեզման մը որուն վրայ գրած էր. Մեծ բաղդ կը գտնես՝ թէ որ աս քարը շրջես: Մեծ յուսով աշխատեցան քարը դարձուցին. բայց ինչպէս պաղեցան՝ երբոր քարին ան կողմն ալ գրած գտան, թէ Աս առջև անգամը չէ՝ որ յոյսդ պարսպ ելեր է:

ԱՄԷՆ ՄԱՐԻ ԲԱՆ ՀԱՍԿԸԾՈՂ ՄԻ ԿԱՐԾԵՐ

Մար ձգուած կամուրջի մը քով ճարտարապետները և փորձ մարդիկ խօսելու ատեն, կը տեսնեն որ մէկն ալ կամուրջին դուխը կեցած ասլլած կը նայի. կը կարծեն որ լաւ բանէ հասկըցող է և օգտակար խորհրդածութիւն մը կ'ընէ. կը հարցընեն իր կարծիքն ալ. «Շատ լաւ մտածեր էք», կ'ըսէ, «որ գետին դէպ 'ի լայնքը ձգեր էք կամուրջը. վասն զի դէպ 'ի երկայնքին որ ձգելու ըլլայիք, չէիք կրնար աս կերպով ծայրը բերել»:

ՍՏՆԻՍՏԻ ԱՆՈՒՆ ՀԱՆՆԸ ԳԷԾ ԲԱՆ Է

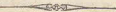
Մարդուն մէկուն անունը սաստիկ ստախօս ելած է եղեր. ասիկայ որ մը ընկերութեան մէջ մասնելուն պէս՝ դեռ բերանը չբացած որ խօսի՝ անդիէն զինքը ճանչցողներուն մէկը կը պոռայ թէ «Պուտ է, սուտ է»: — «Վեռ բերանս չեմ բացած», կ'ըսէ մարդը: Պատասխան կուտայ մէկալը թէ «Նշմ բանն է. խօսիլ սկսելուդ պէս՝ սուտ պիտի ըսես»:

ԾՆՏԵԼՈՍՈՒԹԻՒՆ

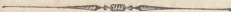
Մարդուն մէկը Վարդիացուց շենրիկոս Ղ. թագաւորին բարեմաղթութիւն մը կը սկսի ընել իր քաղաքակիցներուն կողմանէ. թագաւորը կը տեսնէ որ աս բարեմաղթութիւնը շատ երկայն քշեց ու ըմբնալիք չունի, մարդուն ձեռքէն կը բանէ ու լուրը ըսուած թագաւորական պալատը ցուցընելով՝ կ'ըսէ. «Վնչ կ'ըսես սա շէնքին. երբոր ըմբնայնէ՝ աղւոր բան պիտի չըլլայ»: — «Վնչ ըսել է, տէր արքայ»:

կ'ըտէ ճարտասանը : Պատասխան կու տայ թագաւորը թէ "Վ՛հա
քու ճառիդ համար ալ ասանկ հասկըցիր . բայց գիտնաս որ
բտածներդ ալ հասկըցայ ես , ու պէտք եղածը կատարելու
փոյթ կ'ունենամ" :

Ա Վ Ա Հ Ա Ի Թ Ի Ի Ն

Ազա՛հ մարդու մը ծառայները շապիկ չունին եղեր , ու
նեցածնին ալ պատառ պատառ . որ մը որ կը համարձակին
իրենց կարօտութիւնը յայտնելու . իրեն , կը կանչէ մէկէն իր
գործակալն ու կ'ապրտարէ որ երթայ իր գեղը կանկո ցանել
տայ : Ծառայները կը սկսին ծիծաղել . տէրը կը դառնայ ,
" Հայ անիրաււներ" կ'ըտէ , "շապիկ ունեցանք բտելով նայէ ին-
տոր կ'ուրախանան" :

Ա Թ Ա Կ

Մ Բ Ա Ի Ի Ն Ի Ն Գ Ա Ց Ա Ս Ց Ա Ն Ը

Մըջիւն մը կար բարակիկ ,
Մէջքը թելիկ՝ ոտքը կարճիկ ,
Չիյտեմ խելքին ինչ փըչեց ,
Խիտս բարձրէն քալել ուզեց .
Վ ազեց վազեց հնալէն
Ելաւ ինչուան մինարէն .
Վ երէն վար որ նայեցաւ ,
Ծօ անոնք ի՞նչ են ըսաւ .
Հա՛ հա՛ , ան ձին չէ՞ մի սա՛
Որ երէկ դաշար տեսայ .
Չըսես , ես կոյր եմ եղեր

Որ մեկ պահ առաջ խարուեր
 Ու ասանկ խեղճ ճըճիներն
 Մէյ մեկ հըսկայ եմ կարծեր :

Ես միջինին կը նմանիք
 Գուք ալ անխելք պատանիք,
 Որ քիչ մը բան սորվեր էք,
 Յնորած մեծ մեծ կը ջարդէք .
 Երդչափ բարձր մի ելլէք
 Որ գատուանիդ խանգարէք .
 Շ խտակ գիրքով նայեցէք
 Ինչ բլբլանիդ կը տեսնէք :

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՊԱՏՃԱՆՆԵՐ

Ուսման ընթացքը լմնցընող և կամ անկատար ուսումնառած պատանւոյ մը համար շատ հարկաւոր է որ ինքն ինքիքմէ վախնայ, ու փառք և պատիւ փնտռելու ետեւէ չկ'յնայ :

Իրաւ է որ շատ մեծ միտիժարութիւն է տեսնելը թէ ինչպէս ուսումնական մարդու մը՝ մեծն ու պղտիկը գրուխ կը ծոնն, ու արժանի եղած պատիւը կու տան . բայց վախնալուն ան է որ չըլլայ թէ մէկը ինքզինք պատուոյ արժան տեսնէ ու արդեամբք չըլլայ :

Հանձարաւոր մարդիկ քիչ երեցած են ու կ'երևնան աշխարհիս վրայ . բայց շատերը ինքզինքնին հանձարեղ ու խելացի մարդ կը կարծեն . և հպարտութեան պատով՝ իրենց վիճակէն ու յարմարութենէն վեր բաներու ձեռք կը զարնեն, ու «Ես փառք ու անուն պիտի վաստակիմ», արուեստներն ինծի համար չեն» բսելով՝ մեծամեծ բաներու ետեւէ կ'իջնան : Եւ չի քայլափոխին ամեն բան իրենց համար քաջալերական ու

յաջող կ'երևի. իսկ երկրորդին և երրորդին՝ կիսյան կը թուլ-
նան. անկէ կտրք ուրիշ բանի ձեռք զարնելու սիրտ չեն ը-
ներ ու դատարկութեամբ ու թշուառութեամբ իրենց օրերը
կ'անցընեն: Ընոր համար ընտանեաց տէր եղող խեղացի մար-
դիկ՝ ամէն ջանք պիտի ընեն իրենց վիճակին ու որդւոցը բը-
նաւորութեան յարմար արուեստ մը գտնելու:

Ը Թ Ը Կ

Ը Ն Կ Ո Ւ Ձ Ի Թ Ը Թ Է

Ընկուզի ծառին համար կը պատմն
Թե առաջուց շատ բարձրը չէր գետնէն,
Ընանկ որ ամէն ուղողն ալ կրնար
Ֆրցընել պտուղն ու անցնել Երթալ,
Ըս բանիս գրեթարըն գալով ծառին՝
Ըսկրսաւ գանգատ ընել Գիտին,
Խնդրեց որ հասակն ալ բարձրացընէ,
Գիտս ալ ուզեց որ կամբը ընէ:
Գեղացիք առաւուն ելլեն տեսնեն որ
Կարճուկ ընկուզին բարձր հասակաւոր
Ընտաններու մէջ մեծցած ծառի պես
Մայրերն է հասեր երկինքը կարծես.
Ու հրպարտացած դրլուխ շարժելով՝
Տերեւներն ալ է տուեր դէպ 'ի հով:
Բայց ուրախութիւնն երկայն չը քրշեց.
Գեղացին իր հին արհեստը յիշեց,
Ձեռք հասնելու Ծարն հատած տեսնելով
Ըսկրսաւ թափել քարով ու փայտով,
Եւ այնչափ վեր վար զարկաւ ու կտորեց

Ար պրտուղ, տերև, ճիւղ՝ գետին փրուեց :

Իսեղճ՝ ընկուզենին խիստ ուշ իմացաւ .

Ար շատ բարձրանալն իրեն գեշ եղաւ :

Չարերէն կ'ուզե՞ս որ ազատ մընաս . —

Շատ բարձրանալու ետևէ չըլլաս :

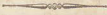

Մ Ը Ր Գ Օ Ւ Ս Բ Ը Խ Կ Ը

Մարդիկ ընդհանրապէս շատ վարպետ են իրենց թըշուառութիւնը աւելցնելու, քաշած նեղութիւննին երևակալութեամբ մեծցնելով և շատցնելով :

Ինքզինքնին այնպիսեաց հետ կը բաղդատեն՝ որ կը կարծեն թէ իրենցմէ առաւել երջանիկ են . և կը գանգատին թէ իրենց վրայ միայն ծանրացած է տրտմութեանց բեռը : Սակայն թէ որ աշխարհիս վրայ նային անկողմնասեր աչքով, իրենց շորս կողմը վշտացեալներով լեցուն պիտի տեսնեն, և պիտի գտնեն թէ անոնք ալ կը խմեն 'Ատխախնամութեան գաւաթէն' որ ամենուն համար պատրաստուած է :

Վրեւիւան իմաստունին մէկը ըստ իշխանի մը՝ որ իր սիրելի զակին կորստեանը վրայ կը վշտանար, թէ "Վու աղջիկդ կը կենդանացընեմ", միայն թէ անոր գերեզմանին վրայ արձանագրեն իրեք մարդոց անուններ՝ որոնք սուգի համառած չըլլան" : Իշխանը իրեք այնպիսի անձինք փնտռեց, բայց իր ջանքը պարսպն ելլելուն՝ լուռ կեցաւ :

Չ Ա Ր Ե Ը Ց Պ Ը Տ Ճ Ը Թ

Իւնդութիւնները, աղքատութիւնը, յուսահատութիւնն ու նախաափնքը շատ անգամ մարդու սխալ ընտրութենէն կը

ծնանին : Անժուժկայութիւնը հիւանդութիւն կը ծնանի, ծուլութիւնը ազգատութիւն յառաջ կը բերէ. հզարութիւնը յուսահատութիւններ կը ստեղծէ. և անհաստատութիւնը նախասինը կը պատճառէ : Մարդու անզուսպ կիրքերը զինքը հազարաւոր յիմարութիւններու կը մատնեն. յիմարութիւններն ալ մեղքերու կ'առաջնորդեն, և մեղքերն ալ թըշուառութիւն կը ծնանին :

ՅԱՆՅԱՆՈՒՄ ՄԻՏՔԸ ԸԳԵՐՋԱՆԻԿ Է

Վիտնեսիոս Սիկիլիայի բռնակալը, շատ հեռի էր երջանկութենէ, թէպէտև մեծ հարստութիւն ունէր, և հարստութեանն ու զօրութեանը պատրաստածին չափովն ալ հեշտութիւններ ու զուարճութիւններ : 'Վեմոկղէս' իր շողօրթմներուն մէկը աներեւոյթ երջանկութենէն խարուելով՝ զանիկայ տոբիթ բրունց Վիտնեսիոսին իշխանութեան ընդարձակութիւնը գանձերուն շատութիւնը և արբունական վեհափառութիւնը շնորհաւորելու. և ըսաւ թէ մէկ ինքնակալ մը եղած չէ՞ որ 'Վիտնեսիոսէն մեծ եղած ըլլայ և առաւել երջանիկ :

"Մ'վ 'Վեմոկղէս", ըսաւ թագաւորը, "կ'ուզե՞ս աս երջանկութեան համը առնուչ, և փորձով սորվիլ թէ քու այնչափ բարձր համարմունք ունեցած վայելմունքներդ ինչ են" : 'Վեմոկղէս ուրախութեամբ ընդունեց աս շնորհքը :

Թագաւորը հրաման ըրաւ որ արբունական ինչոյք մը պատրաստեն. և մեծածախ բանուածքով ու ոսկեզօծեալ նստարան մը պատրաստեն հրաւիրեալին համար. որահին մէջ դնեն սեղաններ՝ ոսկի և արծաթ սնակներով լեցուած. խիստ գեղեցիկ աղաք սպասաւորութիւն ընեն սեղանին, և հիւրին ամէն ուզածը խորին հնազանդութեամբ և զարմանալի արագութեամբ կատարեն : Անուշահոտ օձանելիքներ, և ծաղիկներ, և ալյնի. հոտաւետ նիւթեր պատրաստ գտնուին : Սեղանն ալ ամէն տեսակ քաղցրահամ կերակուրներով և ամէն տեսակ ախորժահամ ըմպելիքներով կ'առատանար :

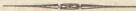
Վեմոկղէս՝ աս հեշտութիւններէն որպէս թէ գինովցած, ինքզինք գերագոյն եահներու մէջ երեւակայեց: Բայց բոլոր աս երջանկութիւններուն մէջ որ ինքզինք տուած էր զեղխութեան և զուարճութեան, տեսաւ որ առաստաղէն ծիշդ իր գրխուն վրայով շողշողուն թուր մը կախուած էր մազով մը:

Ըս վերահաս վաննդին երևոյթը յանկարծակի վախճան տուաւ իր ուրախութեանն ու խնդութեանը:

Շուրջն բոլոր շքեղութիւնը, սկեղէն և արծաթեղէն պնակներուն փայլունութիւնը, և համադամներուն քաղցրահամութիւնը մեկէն գաղթեցան հաճութիւն տալէն:

Ար ստեղար ձեռքը սեղանին երկընցընելու վարդերուն փունջերը մեկդի էր նետէ, և կ'արտորայ որ իր վանդաւոր անդէն ելլէ երթայ. կը խնդրէ թագաւորէն որ զինքը վերստին իր առջի խոնարհ վիճակին դարձընէ, քանզի ըսաւ, ալ ևս չեմ փափարիր այսպիսի սոսկալի և ահարկու երջանկութեան:

Ըս հնարքով Վիոնեսիոս հանկրցուց Վեմոկղէսին թէ ինք որքան ապերջանիկ է այնքան հարստութեանց և իր անբունահան վայելմունքներուն և պատիւներուն մէջ:

ՇՈՒՄԻՆՈՒԹԻՒՆԸ ՁԵՑ ԸՆԿԱՄ ԸՐՑԱՔԻՆ ՎԻՃԱԿԷ ԿԵԹՈՒՄ ՈՒՆԻ

Ե Ա

ՓՈՐՁՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԿԷ ՅՈՒԹԵՆԷ ԸՆՈՐ ՍՈՒՑ ԿԵՄ ԹՄԱՐԻՑ ԸԼԼԸԸ

Ի սրայէլի Յովրամ թագաւորին օրովը կար Աղիսէ մարգարէն, որ այնքան մեծ անուն առած էր, և համբաւը այնքան տարածած էր՝ որ Մարթաստանի Բենադադ թագաւորը մարդ իրկեց խորհուրդ հարցընելու թէ արդեօք իր ունեցած հիւանդութեանէն պիտի բժշկուի: Խրկուած պատգամմաւորն ալ Մղայէն էր, որ կ'երևի թէ Մարթաստանի արքունիքէն երևելի անձ մըն էր կամ թէ իշխանաւորներէն մեկն էր: Ըստ հրամանի թագաւորին՝ շատ և մեծամեծ ընծայներով ներկեցա-

ցաւ մարգարէին, և խօսեցաւ անոր Տեա մեծ յարգանք: Կենցաղաւարութեան ժամանակ Աշխէն ակնկառօց և շարունակ Ազգայէին երեսը կը նայէր, և մարգարեական հօգիտ անոր ընկերք բնաւորութեանն ու անգիտութեանը կանխատես ըլլալով, ալ ինքզինք չէր կրնար զսպել և սկսաւ լալ: Եւ երբ Ազգայէլ զարմանալով հարցուց աս անակնկալ օրտի շարժմունքին պատճառը, մարգարէն պարզապէս պատմեց բոլոր ան շարութիւններն ու բարբարոսութիւնները՝ որ պիտի գործէ: Ազգայէլի հօգին տակ ան անգիտութեան խորհուրդներն անդամ: Եւ զեռ փառասիրութեամբ և իշխանութեամբ ապականեալ ըլլալով, զայրացաւ որ իր վրայ այնպիսի կասկած մը ըլլայ, բարկութեամբ պատասխան տուաւ և բտաւ. «Ի՞նչ քու ծառայ շո՞ւն է՝ որ այսպիսի գործքեր պիտի ընէ»:

Աշխէն պատասխան չտուաւ, և իր վիճակին մէջ ըլլալիք երևելի փոփոխութիւնը ցուցնելու համար՝ ըստաւ, «Տէրք ինձի ցրցուց որ Աստուծանի վրայ թագաւոր պիտի ըլլաս»:

Ժամանակէ մը ետքը բոլոր մարգարեութիւնը կատարուեցաւ. Ազգայէլ ախոռն ելաւ և փառասիրութիւնը բռնեց սիրտը: Օտրկաւ Իսրայէլի զաւկները, և նեղեց զանոնք Աստուծաբաղին թագաւորութեան օրովը, և իր բոլոր ընթացքովը և գործքերովը ցրցուց թէ բնաւոր, անգութ, և արինասէղ անձ մը եղած էր, ինչպէս որ մարգարէն կանխատեսութեամբ ծանօցց անոր:

Ըստ համառօտ պատմութեան մէջ դիտելու արժան բան մը կայ: Հոս կր տեսնենք մարդ մը, որ կենացը մէկ վիճակին մէջ այսինչ մեղքերուն վրայ առանց զգուելու և սոսկալու չէր կրնար նայիլ. և ինքզինք այնքան քիչ ծանցած էր՝ որ կատարելապէս անկարելի կը սեպէր այնպիսի գործքեր ընել: Իսկ այն մարդը՝ վիճակը փոխուելով՝ իր բոլոր խորհուրդներն ու զգացումները Տեաը փոխուեցան, և որչափ որ մեծութեան մէջ բարձրացաւ՝ շարագործութեան մէջ ալ այնքան յառաջացաւ, մինչև որ լման կատարեց ան եղեռնագործութիւնները՝ որոնց վրայ երբեմն սոսկալով կը նայէր և կը խորշէր:

Չ Ր Պ Ա Ր Ց Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Պրպարտութիւնն է ուրիշներուն վրայ ամբաստանութիւն մը ընել կամ վնասակար խօսք մը հաստատել՝ որ ճշմարիտ չէ։ Ըստ պգալի տխոր մեր դժբաղդութենէն այնչափ շատ կը տեսնուի մարդոց մէջ՝ որ շատին աչքին ալ չերևնար ու տխտ չսեպուիր. և ամենէն աւելի տղաքը շուտով կը խարուին աս մտւթիւնէս ու կ'ապակհանին, վասն զի կը տեսնեն որ սոխորարար գիմացիներ կ'ախորժի զրպարտութիւն լսելով. չեն մտածեր որ ան ախորժը գարշելի նախանձու և չարատրտութեան պտուղն է։

Պրպարտութեան ինչ ցած մղութիւն ըլլալը ասկէց ալ կ'իմացուի որ ընդհանրապէս ան մարդիկը կը ջանան աս վատ արհեստով ուրիշներուն հաճոյանալ՝ որոնք որ ուրիշ ամէն տեսակ առաքինութենէ զուրկ են։ Չեն մտածեր ողորմելիները՝ թէ ան վնասն ու խայտառակութիւնը՝ որ ուրիշի կ'ուզէին ընել՝ իրենց կ'ընեն. և իրենց զրպարտութեան վարձքն ան կ'ըլլայ որ ամէն մարդ կը հասկընայ թէ ինչ վատ ու անպիտան բնաւորութեան տէր են անոնք. վասն զի թէ որ քանի մը հօգի գտնուին որ զրպարտութիւնը սիրեն, մէկ մարդ մըն ալ չկայ որ զրպարտիչը շատէ. և թէ որ ուրիշ ամէն ախտերն ալ դէթ երբեմն արդարացընող գտնուի, զրպարտիչը արդարացընող ոչ երբէք։

Տէրն մեր երանի տուաւ անոնց որ ուրիշներէն ան տեսակ սուտ ամբաստանութիւն, այսինքն զրպարտութիւն կը լսեն. աստով կ'իմացուի որ զրպարտողին ալ վայ կու տայ. և յիտաւի. վասն զի զրպարտութիւնը այնպիսի թոցն մըն է որ անով ինչ և իցէ գեղեցիկ առաքինութիւն կը տգեղնայ, կ'այլանդակի, կ'աւրուի ուրիշի առջևը, հրեշտակը սատանայ կը դառնայ, մարդը գազան կը կարծուի։ Վանի՛ քանի հին բարեկամութիւններ մէկ զրպարտութեամբ մը կը քակուին. քանի՛ քանի տուներ՝ որ խողազութեամբ և սիրով հանգիստ կ'ապրէին, մէկ զրպարտութեամբ մը խռովութեան և երկպառակութեան բոյն կը դառնան։ Վաստատանարանները միշտ զրպարտիչ-

ներու և զըպարտեալներու դատ կը տեսնուի, և ամեն ասին
հաղարաւոր անձինք զըպարտիչներու թաւալոր լեզուին շարա-
խօսութիւններէն բազմաթիւ տաղնապններու մէջ կ'իյնան կը
չարչարուին :

Բայց զըպարտութիւն լսողն ալ պէտք է արժան կենայ որ
աս օձ ու կարիճ տեսին լեզուէն շխարուի: 'Առաւելի թիա-
կը կանչեր է թէ ջուրէն դուրս հանէ զիս ու ան ասին կ'ի-
մանաս ծուռ կամ շիտակ ըլլալ: 'Ամենզ մարդն ալ նոյն
բանը կ'ըսէ: 'Օրպարտութեան դէմ' մէկ հատիկ վահան է
աղնուական կերպով արհամարհել անոր նկտերն ու ամենեկն
չհաւատալ անոնց :

Այնի պատանեակք, զգուելի և արհամարհելի ըլլան միշտ
ձեզի զըպարտութիւնն ալ զըպարտիչն ալ. և դուք աւելի
յանձն առէք մեռնիլ քան թէ ուրիշի վրայ զըպարտութիւն
մը ընել:

Յունաց քաջ պատկերհանը Ապեղէս ասենով՝ ասանկ նկա-
րեր է եղեր 'Օրպարտութիւնը: Պատկերին աջ կողմը կե-
ցած է եղեր 'Վիւրահաւանութիւնը երկայն ակալններով և
ձեռուրները բացած ընդ առաջ կ'ելլէ 'Օրպարտութեան :
'Վիւրահաւանութեան քօզը նկարուած է եղեր 'Տգիտութիւնը
կոյր կին մը ձեացած, անոր քովն ալ 'Կասկածը՝ տաղնապնալ
մարդու կերպարանքով, որ նոր դիւտ մը դաածի պէս ուրա-
խութիւն մը կը ցուցընէ: 'Օրպարտութիւնը պատկերին մէջ
տեղը կեցած է եղեր՝ գեղեցիկ կերպարանքով, բայց ահալի
ու կրակաւ աշուրներով, ձախ ձեռքը բորբոքած ջահ մը, ալ
ձեռքովն ալ 'Ամենզութեան մազերէն բռնած, անիկայ ալ
պզտիկ աղայ մը ձեացուցած՝ որ ձեռուրները դէպ 'ի երկինք
վերուցեր ու զ'Աստուած իրեն վկայ կը կանչէ: 'Ատխանձը
խոր աշուրներով ու դեղնած երեսով 'Օրպարտութեան առ-
ջեկն կ'երթայ եղեր, անոր ետեկն ալ 'Կարգախօսութիւնն ու
Շողորթթութիւնը: 'Հեռուանց կը տեսնուի եղեր 'Ղշմար-
տութիւնը որ կամայ կամաց 'Օրպարտութեան ետեկն կու գայ
ու հետք կը բերէ 'Օրջումը սուգի հազուստով, աշուրները
արցունքով, ու ամբընալէն երեսը ձեռքովը ծածկելով :

Աս պատկերը սպասորուի, աղնիս պատանիք, ձեր սրտին մէջ. ու անանկ ատելի ըլլայ ձեզի Օրպարտութիւնն որ դուք ըլլաք անոր անհաշտ թշնամին ու հալածէք զինքը ինչուան իր առջի տեղը, այսինքն ինչուան դժոխք:

“ԱՄՆՆՆԻԻՆ ԵՐԳՈՒՄ ՄԻ ԸՆԷՔ”

Լսեր էք որ բուռեցաւ առաջիններուն . Սուտ երգում մի՛ ընէր, հապա բրած երգումներդ վճարէ Տէրոջը : Բայց ես ձեզի կ'ըսեմ. Ամենեին երգում մի՛ ընէք. ո՛չ երկիրքի վրայ՝ որ Աստուծոյ ամենն է, եւ ո՛չ երկրի վրայ՝ որ անոր սուրբուն պատուանդանն է, ո՛չ ալ Երուսաղեմի վրայ՝ որ մեծ Թագաւորին քաղաքն է. եւ ո՛չ քու գլխուդ վրայ երգում ընես, ինչու որ չես կրնար մէկ մազ մը ձեր մշկցընել կամ սեւցընել : Հապա ձեր խօսքը ըլլայ այոն՝ այո՛, եւ ո՛չք՛ ո՛չ. ու ասկէ աւելին՝ չարէն առաջ կու գայ :

Մատթ. Ե . 33—37 :

Փրկչին մերոյ աս խօսքէն, “Ամենին երգում մի՛ ընէք” ոմանք սխալմամբ հետեցուցին՝ թէ անով կը խօսիանէ մինչև անգամ դատաստանատան մէջ դատաւորի կամ իշխանի առջև երգում ընելը : Բայց մեկնութեան հիմնական կանոնն ան է որ մէկ բնաբան մը զառ չառնենք, հապա իրմէն առաջ կամ ետքը եղած խօսքերուն հետ բաղդատելով մեկնենք : Այլ թէ որ վերը գրուած (Մատթ. Ե . 33—37) բոլոր խօսքերը քննելու ըլլանք՝ կը տեսնենք որ հոս տեղ Վրիստոս արգիլած է միայն ան պիղծ երգումները՝ որոնք հասարակ խօսակցութեան մէջ կը գործածուին. և ան չար սովորութիւնը որ մարդիկ ունին միշտ Աստուծոյ անունը առանց պատկառելու գործածելու, կամ փոխանակ Արարչին՝ իրենց սուրբ կարծած արարածներուն մէկուն վրայ երգում ընելու. և որ յայտնապէս Վրիստոսի նպատակը ան հին օրէնքը խօսիանել չէր՝ որն որ Աստուած հաստատեր էր դատաստանարանի մէջ երգումով վկայութիւն ընելու վրայ : Տե՛ս թատ. Ե . 49 : ԲՕրն. Զ . 43 : Լույ . Կե . 46 : Եբե՛ . ԺԲ . 46 :

«Սուս երգում ֆ' ընեք, հապա բրած երգումներդ զճարե Տէրօղբ» :
(Տուն 33.)

Ըսիկայ առնուած է ՂԼա. ԺԲ. 12 և Թուօց 1. 2, 3 տուներէն, և կը բացատրէ կրրորդ պատուիրանքը, որն որ՝ ինչպէս բոլոր պատմաբանեաց պատուիրանքը՝ իրրէ մշտնջենաւոր պարտաւորութիւն գրուած է մարդու վրայ : Ըրդ թէպէտև աս պատուիրանքը յայանի արդիլած էր ամէն տեսակ պիղծ երգումները, փարիսեցիները մէկ աւանդութիւն մը հընարեցին՝ թէ անով միայն սուս տեղը երգում ընելը և միայն երգմնագանցութիւնը արդիլուած է : Այնն որոյ կը հաստատէին որ Եթէ մարդիկ միայն Արուսաղեմի կամ ուրիշ բանի մը վրայ երգում ընեն, և ոչ Մատուց անուանը վրայ, աս պատուիրանքը եղծած չեն ըլլար : Բայց թէ սուս երգումը և թէ զուր տեղը յաճախ երգում ընելը ամէն ատեն հաւասար մեղք է Մատուց դէմ :

«Բայց ես ձեզի կ'ըսեմ» : (Տուն 34.)

Քրիստոսի աս խօսքէն չհասկըցուիր թէ ան հին օրէնքը խափանել կ'ուզէ, ինտոր որ 28 կրորդ տունին մէջն ալ աս նոյն խօսքը բնորոջ շնութեան դէմ եղած օրէնքը չվերցըներ : Ըն ալ հոս ալ իր նպատակն է աւելի բացայայտ և հաստատուն ու բնդարձակ կերպով հաստատել օրէնքը, որուն վրայ մարդիկ ծուռ մեկնութիւններ տուեր և զանիկայ խանգարեր էին :

«Ստենեին երգում ֆ' ընէք» : (Տուն 34.)

Իբր թէ բնէ կ'ուզէր. Դուր ս'լ փարիսեցիներ կը պընչէք՝ թէ հին օրէնքը միայն դասաստանարանի մէջ սուս երգում ընելու դէմ է : Բայց ես կ'ըսեմ ձեզի՝ որ ան պատուիրանքը չէ թէ միայն սուս երգումին դէմ է, այլ նաև առանց ակնածութեան Մատուց անուան գործածութեանը, և խօսակցութեան մէջ ինչ և իցէ արարածի վրայ երգում ընելու ալ դէմ է : Նաև կը ջանաք սորվեցընելու թէ՛ Եթէ

փոխանակ Մատուցոյ անուանը վրայ երգում ընկու, միայն
Նորուսազնմին կամ ձեր գլխոյն վրայ երգնուք ընդդէմ Մա-
տուցոյ պատեցոյ արժանի մեղք չէ. բայց եւ կ'ըսեմ ձեզի որ
ամէն ատանկ երգումները մեղք են, քանզի անսնցմով Մա-
տուցոյ անպատիւ կ'ընէք:

“Ոչ երկրի վրայ... ոչ ալ երուսազնմի վրայ... եւ ոչ քու գլխուդ
վրայ երգում ընես”: (Տուն 35, 36):

Մարդիկ երբեմն իրենց ընտանեկան խօսակցութեանը մէջ
կը վախնան Մատուցոյ անուանը վրայ երգում ընկու, բայց
չեն երկրնչի որ սուրբ Համարուած բաներու վրայ երգում ըն-
կեն: Սակայն առ ընթացքը բռնելն ալ Մատուցոյ ճշմարիտ
երկիւղը չունենալէն կը ծագի: Թե՛ որ ինչ և իցէ տեսակ
երգում բանի տեղ չընենք, առ երգման վրայ կըլած պատ-
ուիրանքը տարած կ'ըլլանք: Ստեղծուած բաներու վրայ եր-
գում ընողները կը սորվին ոչինչ Համարիլ Ստեղծողին անու-
նովը կըլած երգումներուն սրբութիւնը, և այսպէս ատանկ
մարդոց աւելի գիւրին կ'ըլլայ սուտ երգում ընել գառաւորի
ատջև:

“Ձեր խօսքը ըլլայ այն՝ այո՛, եւ ոչք՝ ոչ՛”: (Տուն 37):

Մտք՝ ստիկայ յայտ յանդիման կը ցուցնէ՝ թէ Վրբիտառ
կ'արդիկէ Մատուցոյ և արարածոց անունովը կըլած ան մտափ
երգումները որ շատ անգամ կը լսենք խօսակցութեան մէջ:
և չէ թէ ան երգումը՝ որ երբեմն կը Հարկաւորի երեւելի պա-
րագայներու մէջ՝ Մատուցոյ ահեղ վիպութիւնը կոչելու հա-
մար: Պողոս առաքեալն ալ այսպիսի երգումներ բրաւ, ինչ-
պէս որ կը տեսնենք իր թղթերուն մէջ, (Բ Վրբ. Բ. 23: Ե
ԹԻԻ. Բ. 5,) որ Մատուած վիպ կը կանչէ. այսպէս նաև
նահապետներն ու մարգարէները այլ և այլ առիթներով առ
նոյն սրբազան երգումը բրին: Բայց ատանք բողբոսովն սար-
բեր են ան մտափ երգումներէն՝ որ Վրբիտառ կ'արդիկէ:

Մտք՝ սիրելի ընթերցողք, մտքերնիդ պահեցէք սա մեկ

քանի խրատներս. նախ՝ ամենևին սուտ երդում մի՛ ընէք, երբոր մեր ստուգիւնը իրաւացընելու համար զՆստուած վկայ կը կոչենք, ասկէ աւելի մեծ նախատիւք չկրնար ըլլալ ճշմարտութեան Մտուծոյն դէմ: Վարձեալ՝ բնաւ Մտուծոյ ամենաբարձր անունը թեթեւ ու շնչին կերպով մի գործածէք ձեր հասարակ խօսուիցութեան մէջ, զոր օրինակ՝ «Ղոաջ Մտուած, Մտուծոյ յայտնի է, Մտուած վկայ, Մտուած գիտե՛ որ», և այլն: Վարձեալ՝ անէ՛ծք մի կարգաբ և մի հայհոյէք Մտուծոյ սուրբ անունովը, ինչպէս որ չարագործ հայհոյիչները կ'ընեն, ատանկ ստեղծի մեղք մը գործելով Մտուծոյ անթիւ շնորհքներէն և ողորմութենէն զուրկ կը մնար: Միտքերնիդ ըլլայ ևս՝ որ Մտուծոյ երկրպագութիւն մատուցած ասեննիդ անոր ահեղ անունը անհոգ ու անտարբեր կերպով բերաննիդ շառնէք, «Վրանցի Մտուած երկիրքն է, ու դուն երկրի վրայ ևս», անոր ոտքին պատուանդանին վրայ:

Վ՛մենևին երդում մի՛ ընէք՝: Յիշեցէք որ անտարբեր կերպով երդում ընելէն բնաւ օգուտ մը չէք քաղեր: Թե՛ որ երդում ընելով ամէն ըսածնիդ ուրիշի հաւատացընել կը խորհէք, ատոր հակադարձը վնաս պիտի կրէք: Վրանցի երբոր շնչին բաներու համար աս պատուէրը կը կտորէք, խօսքերնուդ ճշմարտութեանը վրայ մէկը վտահոթութիւն չկրնար ունենալ. ամէն մարդ մտքէն կը խորհի թե՛ աս մարդը կամ տղան որ երբորդ պատուիրանքին դէմ կը մեղանչէ համարձակ, հաւանական է որ իններորդ պատուիրանքէն ալ ակնածութիւն չունի, և ըսած խօսքերը բոլոր սուտ են:

Յիշեցէք ևս որ «Տէրը՝ իր անունը պարսպ տեղը բերան առնողը՝ անմեղ պիտի չսեպէ»: Ինքը՝ աս պատուէրին դէմ ամէն մեղանչողը կը տեսնէ, և ձեր բերնէն ելած ամէն երդում մը կը լսէ: Աղան անանկ հայհոյիչներ՝ որ տակաւին հայհոյութեան կէտը բերաննին՝ Մտուած յանկարծ պատժեց պանոնք, և խկոյն մեռան: Օր մը պիտի ըլլայ որ մեր բերնէն ելած ամէն դատարկ խօսքերուն համար հաշիւ պիտի տանք. և տն մեծաշուք ու ահեղ օրը շուտով մեր վրայ պիտի գայ հասնի:

ՍՈՒՑ ԵՐԿՄԱՆ ՊԱՏԻՓԸ

Մօտերս Լճնարայի մէջ Լճագիացի բեռնակիր մը՝ երբոր իր սուտ խօսելուն համար կը յանդիմանուէր, սաստկութեամբ երգում ընելով ըսաւ. եթէ ըսածս սուտ է, Լճառւած թող յանկարծակի զիս սպաննէ: Խօսքը զիս բերանն էր, իր ձախ կողմին վրայ կաթուած մը իջնելով՝ նոյն տեղը ինկաւ մեռաւ:

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱԲԱԾՆԵՐ

— Գիտութիւն ստանալը՝ պատանիներուն խիստ գովելի գործքերնուն մէկն է:

— Ինչ և իցէ ունեցած բաներնուս արժէքը կը չափուի գլխաւորապէս՝ կարօտութիւններնուս ժամանակը ըրած օգտէն:

— Այժմէ ցուցամօլութիւնն ու յառասիրութիւնը, այլ օգտակարութիւնն ու բարեսիրութիւնը առաջնորդէ ձեր քայլերուն:

— Լճ կենացս մէջ մեզի պատահած գլխաւոր չարիքները մեր ունեցած յիմարութիւններէն կամ մօլութիւններէն ծագած կը գտնուին շատ անգամ:

— Դուն իսկ մեր աչքին առջին իմաստուն ըլլալը, ուրիշներուն աչքին առջին իմաստուն ըլլալը, և Լճառւածոյ աչքին առջին իմաստուն ըլլալը իրարմէ շատ տարբեր բաներ են:

— Մարդս՝ իր գերատիճան երկրաւոր փառաց մէջ ալ՝ ժամանակին հասանքին վրայ սատանող եղէգ մըն է, և ստիպուած է հասանքին ամէն նորանոր ընթացքին հետեւելու:

—Այս կեանքիս արտաքին շարիքները, յուսահատութիւնները, ազքատութիւնն ու հիւանդութիւնը ոչինչ են՝ մեր յիմարութեամբը, կիրքերոյն ու յանցանքով պատճառած մարքին նեղութիւններուն հետ բազդաակալով:

—Առաքինութիւնը՝ ինչ որ է նե, օգտակար ըլլալու համար պէտք է յարածամ գործունեայ ըլլայ. ոչ թէ երբեմն երբեմն երևան ելլէ գիտաւոր աստղի վաղանցիկ լուսաւորութեամբը, բայց ցորեկուան լուսոյ նման կանոնաւոր և յարատև. ոչ ալ երբեմնակի փշոզ անուշահոտ հովե նման, որ կը զուարճացնէ զգայարանները առ ժամանակ մի, այլ հանապազօրեայ զեփիւտին նման, որ կը մտքրէ օդը, և ասողչարար կ'ընէ:

—Մարդու երջանկութիւնը իր մտքին վիճակէն կախուալ է առաւել՝ քան թէ որ և իցէ արտաքին պարագայներէն, ա՛յն՝ ոչ ալ բոլոր պարագայները մէկտեղ եկած:

—Արև իցէ կացութեան մէջ, որ և իցէ ժամանակ, ինքզինքնիս ազատ և ապահով չկարծենք ան վտանգներէն, որ մեր կիրքերէն կը ծնանին: Վանդի մեր կիրքերը մեզ կը պաշարեն ամէն հասակի մէջ և ամէն կացութեան մէջ երիտասարդէն մինչև արևորը, երկրագործէն մինչև իշխանը:

—Մարդս՝ միշտ յաջողութիւնով, ամբարտաւան և արհամարհոտ կ'ըլլայ. միշտ վշտանալով՝ տխուր և յուսահատ կ'ըլլայ. վտան որոյ յոյսն ու երկիւզոյ, ուրախութիւնն ու տրամութիւնը այնպէս իրար խառնուած են աս կեանքիս մէջ, որ և տեղի կու տան աշխարհային հետամտութիւններուն, և երբեմն երբեմն միտք կը բերեն խղճմտանքին ազգարարութիւնները:

—Աւժգին բարկութեան նման բան մըն ալ չկայ անձնիշխանութեան անհամաձայն: Վանդի անխիտ խելքին կը տիրէ, գաղափարները կը շփոթէ. կերպարանքը կ'աւրէ, ամէն առարկայներուն գշնը կը միմնջնէ: Արևսէն յա-

բուցած փոթորիկովք, դուրսը պատճառած չարիքներովք՝ կատ-
ղած և վրէժխնդիր մարդուն ընդհանրապէս աւելի մեծ թրշ-
ուառութիւն կը հասցընէ, քան թէ անիկայ կ'ուզէ ուրիշ-
ներուն հասցընել:

—Մարքինութեան պալատը ամէն դարու մէջ բլուրի վրայ
գրուած ջրջուցած են, որիկ վեր կըլլլու համար աշխատու-
թիւն պէտք է, և դժուարութիւններու յաղթել:

—Աթէ կ'ուզենք հասկընալ թէ մարդ մը իրական երջան-
կութիւն ունի՞ թէ չէ, պէտք չէ որ իր սուններուն, պալատ-
ներուն, կալուածներուն, ստացուածքին և ևկամուտին նայինք,
պէտք է անիկ անդին ալ նայինք, և մինչև որ չդիտենք թէ
ինչ ուրախութիւն կամ ինչ դառնութիւն կայ իր սրտին մէջ,
ան անձին համար բան մը չենք կրնար դասել:

—Մպաւնի երջանկութեան յոյսը մշտնջենաւոր ազդիւր մըն
է մթիթարութեան՝ բարի մարդոց: Աեղութեան ժամանակ
միտքը կը հանդարտեցընէ. փորձութեան մէջ առաքինութեան
ուժ կու տայ. և մահուան ժամանակ կը կարողացունէ բնել,
«Մըր է ով մահ» քաւ խայթոցդ, ուր է ով գերեզման՝ քու
յաղթութիւնդ»:

Ե Ր Գ

Պ Ե Ր Գ Ո Ւ Մ Ը Ն Ե Լ Ո Ւ Հ Ա Յ Հ Ո Յ Ե Լ Ո Ւ

և Ն

Ա Ս Տ Ո Ւ Ժ Ո Յ Ա Ն Ո Ւ Ն Ը Պ Ա Ր Ը Պ Տ Ե Ղ Ը Ե Ի Ծ Ե Լ Ո Ւ Գ Է Մ

Հրեշտակըք վերին՝ որոնք երկնային

Մնպատու՛մ փառաց մէջ կը բընակին,

Մնուանդ գերապանծ, մեծաղօր Մստուած,

Փառարանութիւն տալով կը բերկրին:

Նշնպէս գեւորը երկրիս ներքեր
 Վու ամենազօր հրամանիդ տակը
 Ե՛հօվ կ'երկրնուն միշտ կը սարսափին
 Հաւատնական գեհեանին մէջը :

Սահայն մե՛ծ զարմանք, որ շատ չար տղաք
 Ստատաններէն եւել համարձակ
 Արկրդագելի անունդ գովելի
 Բերանին կ'առնեն չը վայլած տեղուանք :

Իրենց ընկերին երրոր բարկանան
 Իսկոյն կը կատգին գաղան կը դառնան
 Եւ պատին մարդկանց իրենցմէ ձրգած
 Հայհոյանք, երգում, անէծք կը կարգան :

Ո՛հ ինչպէս մատչին քու առջիդ կայնին՝
 Առնք օրէնքիդ պսպէս փոյթ չունին .
 Ե՛նչուչա ան օրը անոնց բոլորը
 Պիտի մատնես դուն գեհեանի հօրին .

Հոն երբ կարօտին կաթիլ մը ջուրին
 Ե՛նչէջ հօրին մէջ պրած ատննին
 Պիղծ բերաններին չար լեզուներին
 Օսվացնող ձեռք մը չը կայ բընաւին :

Իսկ ես ըզքեզ Տէ՛ր կ'ուզեմ փառատել
 Եւ քու սուրբ անունդ օրհնել ու գովել
 Հոս աս կեանքիս մէջ և յաշխարհն անվերջ
 Վաւ սուրբերուդ հետ միշտ ըզքեզ պաշտել :

ՋՐԱԼԻԺ ԳԼԹՆԻԼԻ

Քեթսիկի

ջրվեժները, որ
Լճերիցայի Մի-
ացեալ Առհանգաց Ախու

Լճոքը անուանեալ Առհանգին մ.ջ են, աշխարհիս մ.ջ գրա-
նուած ջրվեժներուն թերևս ամենէն զեղեցիկն ու ամենէն
զմայրեցիկն են: Այս եմուխեան և շրջալսեան կողմանէ շնչ
համեմատիք Ախուկարայի ջրվեժին, բայց ասոնք առեյի պէս

պիտութիւն և սքանչելի աղօթութիւն մ'ունին : Իրենց բարրութիւնը գտնուած վայրի և վեհ լեռները՝ մշտադալար անտառներով ծածկած ու պսակած, գեղեցկատեսիլ խոռոջներն ու փայտարները, միայնիկ և անջատեալ ձորակները, վսեմաշուք և վերակախեալ ծառերը, և հապա գոտացող հեղեղը՝ որ բարձրաւանդակէ բարձրաւանդակ կը թափի՝ բազմաթիւ արծաթափայլ վտակներու բաժնուելով, մարդուս աչքը կը յափշտակեն : Ուղիներուն այնպիսի ահագին բարձրութիւններէ վար թափելէն առատարուղիս մէջ մը դէպ'ի վեր կ'ելլէ, և օդը բաց ատեն՝ դիտողը, եթէ պէտք եղած տեղը կայնած ըլլայ, զատ զատ ամէն մէկ միգազանգուած սիւներուն վրայ պայծառափայլ ծիածան մը կը տեսնէ : «Ո՛վ Տէր՝ սրչափ շատ են քու գործքերդ. անոնց բոլորը իմաստութիւնով ըրիր . երկիրը լցուած է քու ստեղծածներովդ» : Սալ. ԸԳ. 26 :

Կ Ն Ն Գ Ա Ն Ն Ա Ց Ց Ն Ղ Ը

Ան գիտութիւնը որ կենդանեաց վրայ կը ճառէ, կը կուսի կենդանաբանութիւն. և անոր գլխաւորապէս սորվեցուցած բաներն են երկրիս վրայ գտնուած կենդանեաց թիւերն ու անունները, իրենց կերպարանքին ստորագրութիւնը, բնութիւններն ու ապրելնուն եղանակները :

Ան գիտութիւնը շատ ճիւղեր ունի. բոլոր մենք հիմա միայն կենդանեաց թիւերուն վրայ պիտի խօսինք : Լաշիւ եղած է թէ ողնայար (ծնորդս + երէրէ) ունեցող քսան հազար տարբեր տեսակ կենդանիներ կան . վեց հազար տեսակ ալ թռչուններ, երկու հազար տեսակ սողուններ, ութ հազար տեսակ ձուկեր, տասնուհինգ հազար տեսակ խեցեմորթ կենդանիներ, ու խաղ կամ յօգուած ունեցող կենդանիներ՝ որ միջատ կ'ըսուին, հարիւր հազար տեսակ . ու կենդանեաց զատ զատ տեսակներուն կամ կարգերուն բոլոր թիւը երկու հարիւր յի-

սուն հազար հաշիւ եղած է: Արբոր խորհիւնք թէ աս տեսակներուն ամէն մէկուն մէջ կան անանկներ, ինչպէս ճանճի տեսակը, որոնք միջոնաւոր թիւերով են, գրեթէ տկար գաղափար մը կ'ունենանք երկրիս վրայ գտնուող կենդանիներուն անհամար բազմութեանը վրայ: Աս ալ ճշմարիտ է որ մենք տնտնց տակաւին մէկ փոքր մասը կը տեսնենք. թռչուններուն պինտ շատը անանկ անտառներու կամ ջուրերու վրայ են, ուր մարդ չէ գացած. մեծ անդունդին ձուկերը չենք կրնար տեսնել: Կենդանիներուն շատը, և կարելի է խիստ շատը անանկ մանր են, որ մենք չենք զօրեր տեսնելու, ինչպէս օդին ու ջուրին մէջ եղած անհամար որդերը՝ որ լոկ աչքով չեն տեսնուիր:

Մարդուս միտքը կը յոգնի երբոր կ'աշխատի ան անթիւ անհամար կենդանիներուն վրայ խորհելու, որոնցմով տիեզերքը լեցուն է: Ասոնց ամէն մէկը որչափ ալ որ մանր ու աննշան ըլլան, իրենց կենդանութիւնը Աստուծմէ առած են, ամէն որ Աստուծմէ կը պահպանուին, և յարածամ Անոր ամենակարող զօրութիւնն ու իմաստութիւնը կը յայտնեն:

Մ Ե Ղ Ո Ւ

Սեզուն քանի մը տեսակ է, որոնց ամէնն ալ կըրբ ու բարակ մազերով զլուխ մը ունին, բողբուկնին (դոյնառ) կարծ, բերաննին ալ պատիճի ձև են: Ատևի ոտքերնին բաճի ձև, ու ծաղիկներու փոշիները ժողվելու և իրենց բոցը տանելու շատ յարմար են: Ասոնք ծաղիկներէ ծծած մեղրով կ'ապրին, գրեթէ ամէնն ալ իրենց մազեր կը շինեն. ոմանք ծաղիկներէ քաղած հիւթերէն շինած մոմով, ոմանք ալ ուրիշ տեսակ նիւթով, ու մազերու բջիջները կամ գուբերը մեղրով կը լեցընեն, պով իրենց ձագերը կը կերակրեն. ու աս մեղրով լեցուն մազը Խորիսխ կամ Սեզախորիսխ կ'ըսուի:

Սեզազործ մեզուն բոլոր միջատներուն մէջ ամենէն սքան-

Այնն է իր կարգաւորեալ կառավարութեամբը և իր դարձա-
նալի աշխատասիրութեամբն ու գործքովը, և իր շինած քաղցր
մեղրովը և դարձեալ իր մտով, կամ մեղրամեմօնն ալ մարդ-
կային բնկերութեամբ շարժազանց հարկաւոր և օգտակար. ա-
նոր համար ալ երկրիս ամեն կողմը փեթակներու կամ մեղ-
ուանոցներու մէջ մեծ խնամքով կը պահպանեն կը նային :
Ս'եղուն՝ առանց մեղրաբոցծներու օգնութեան մնալով՝ փայ-
րենի փեճակի մէջ մեծ բազմութեամբ անտառներու մէջ կ'ապ-
րի, իր բնակարանը ծառերու խոռոչներու, զեանի վրայ ծա-
կերու մէջ կը շինէ, և իր սուր խայթոցովը շատ տեսակ կեն-
դանիներու դէմ, որոնք որ իր անուշ մեղրին ետեւէն կ'ըլլան
իւր բոցը կը սրաշտպանէ :

Ընեն մէկ փեթակի մէջ երեք տեսակ մեղու կայ, այսինքն
Ըրուներ, Լշգեր, Ըշխատաւորներ կամ Չեղորներ : Բայց
նոր ձագերու խումբ խումբ բաժնուերու ժամանակէն 'ի զատ
փեթակի մը մէջ միշտ մէկ էգ մը միայն կը գտնուի. ասիկայ
Թագուհի կը կոչուի, և միւս մեղուները զինքը կը յարդեն
կը սրատուն : Թագուհի մեղուն խիստ գիւրին է ճաննալը .
իւր մարմինը ուրիշներէն աւելի մեծ ու երկայն է, մանաւանդ
փորը թեւերէն երկայն, ու կէսէն աւելի անոնց ասակէն դեպ 'ի
դուրս երկնցած ու դեղին գունով է, ոտուրները շեկակարմիր,
և խայթոցը՝ որով գժուարու կը հանդիպի որ մէկը խայթէ,
քիչ մը ծուռ ձևով է :

Ըրուներէն փեթակներու մէջ շատ կը գտնուի. հասարա-
կորէն մէկ փեթակի մէջ հազար արուէն աւելի կայ : Երեւոյ
մարմինը՝ բայց մանաւանդ իրենց գլուխը, ուրիշ մեղուներէն
աւելի խոշոր ու հաստ, խիստ մազերով ու սև դունով է :
Ըսոնք առանց խայթոցի են, ու մէկ անգործ դատարկ կեանք
մը կ'անցընեն, փեթակէն ալ խիստ քիչ դուրս կ'ելլեն, ու
անոր համար աշնան վերջերք աշխատասիրները զսոնք կը
ստակեցընեն ու դուրս կը նետեն :

Ըշխատաւորները մեծ բազմութեամբ կ'ըլլան. շատ անգամ
մէկ փեթակի մէջ քսան հազար աշխատաւոր կը գտնուի : Ը-
սոնք արուններէն պզտիկ են, ետեւի ոտուրնին բաճի ձև են ,

ու շխտակ ու սուր խայթոց մը ունին, և խայթոցին հետ հազորդակցութիւն ունեցող փշտիկ մը՝ թունաւոր հիւթով լեցուն՝ որիկ, խայթած ատեննին, վերքին մէջ թոյն կը վազցունեն: Մեղու մը խայթելու ըլլայ նէ՝ հասարակօրէն խայթոցը վերքին մէջ կը մնայ, վերքը կ'ուռի ու ստատիկ ցաւ կը պատճառէ, երբեմն փնասակար ալ կ'ընայ ըլլալ. իսկ խայթող մեղուն՝ խայթոցը կորսնցընելով՝ ինքն ալ կը սատկի:

Ըս վերջինները՝ այսինքն աշխատաւորները խիստ զարմանալի են. բոլոր ընդհանուր հասարակութեան սիրոյն համար ամէն աշխատութիւն զրանին կ'առնեն, ու ան սքանչելի փեթակը իրենք կը կազմեն կը պահպանեն ու կը կառավարեն: Իրենց պատիճի ձև բերնովը ծաղիկներու անուշ հիւթերը կը ծծեն, ու ստամոքաներնուն մէջ մեղր շինելով, բոյներնին կ'երթան դուրս կը հանեն. իրենց ետեւի բաճի ձև ոտուընթիւրով ալ ծաղիկներու փոշիները կը ժողվեն փեթակնին կը տանին, ու բջիջներուն մէջ դնելով մեղրին հետ մէկ տեղ կը պահեն, որպէս զի ձմեռը թէ իրենք ուտելու և թէ իրենց ձագերը կերակրելու բաւական պաշար կարող ըլլան ունենալ. իսկ մեղրամոլը՝ ծաղիկներու փոշիները ուտելով՝ մտի ստամոքսը բուռածին մէջ կը շինեն կը կազմեն, ու ետքը փորկնուն ուղակներուն մէջ տեղի միջոցներէն քրտինքի նման դուրս կուտան:

Ինչ որ մեղուներուն փեթակը ապակիէ շինուի, իրենց ամէն բրած գործքերը կ'ընայ տեսնուիլ, ինչպէս շատ անգամ փորձուած է: Ըստնք իրենց շէնքը միշտ վերէն՝ այսինքն փեթակին առաստաղէն կը սկսին, ու իրարու քով խիստ առ խիստ բջիջներ շինելով, շխտակ մինչև վար կու գան ու մէկ մաղը լմննալէն ետև մէկալը կը սկսին, բոյց միշտ ամենն ալ միօրինակ կը շինեն, ու ամէն մէկ մաղին մէջ տեղը՝ երկու մեղու հանգիստ անցնելու լայնկեկ միջոց մը կը թողուն: Բջիջներուն ամենն ալ կատարելապէս միօրինակ վեցանկիւն են, ու մէկ փեթակին մէջ յիսուն հազար բջիջէն աւելի կ'ըլլայ. ասոնց մէկ մասին մէջ մեղր կը պահեն, մէկ մասն ալ նոր ելլելու ձագերու բնակարան կը պատրաստեն. իսկ իրենց խնայուելոյն

Համար ալ ուրիշ բջիջներէն աւելի մեծկակ՝ Հասարակօրէն տասնուհինգ բջիջ կը շինեն կը պատրաստեն :

Փետրուար ամիսէն ինչուան Լոկտեմբեր թիւացուհին հաւկիթ կ'ածէ, շատ հեղ վաթսուն հազարի չափ : Այս բջիջները կը քննէ կը նայի, ու ետքը ամէն մէկուն մէջ մէյ մէկ պզտիկ ու երկրնկէկ հաւկիթ կը դնէ. բայց թիւացուհիքն աւանկ գործքի վրայ եղած ասան՝ աշխատաւոր մեղունները իրեն կ'ընկերանան, ու երեսնին անոր դարձուցած՝ զինքը կը կերակրեն կը ճարբեն ու կը սիրեն : Աս հաւկիթներէն Հասարակօրէն երկրորդ կամ երրորդ օրը թրթուրներ (սեւեւեւեւեւ) կ'երևն, ու աշխատաւորներէն մեզոյ կը կերակրին. բայց տասը օրէն ետքը թրթուրները ուտելէն կը դադարին բժժի մէջ կը մաննն. աշխատաւորները ամէն բջիջներուն բերանը՝ որոնց մէջ որ թրթուրներ կան նէ, մտէ ծածկոցով մը կը գոցեն ու այնպէս կը թողուն : Վասնումէկ կամ քսանու շորս օր ասանկ կենալէն ետեւ, թրթուրները մեղուի կատարեալ կերպարանքը կը ստանան, ու բժժինն պատուելով՝ գրետոյն ալ բջիջներու մտէ ծածկոցներուն զարնելով՝ կը բանան դուրս կ'երևն. իսկ պարպուած բջիջները շուտ մը կը ճարբեն և ուրիշներու կը պատրաստեն : Բայց ասանկ միօրինակ նոր ձագեր ելելով ու խիստ շատնալով, մէկ փեթակն ալ այսչափ բազմութեան պզտիկ գալուն համար, խումբ խումբ կը բաժնուին, և ամէն մէկ խումբ իրենց մէյ մէկ պզտի թիւացուհիներ առաջնորդ ունենալով՝ ուրիշ տեղեր կը թռչին կ'երթան, նոր գաղթականութիւններու նման, և զատ զատ նորանոր տէրութիւններ կը կազմեն : Ամէն մեղու իրեն թիւացուհիքն կը հնազանդի ու անոր ետեւէն կ'երթայ. ուր որ թիւացուհին կենայ՝ ամէնն ալ հոն կը կենան. Հասարակօրէն ծառի ճիւղի մը վրայ կ'իջնան, ու հոն մէկը մէկալին ոտքէն բռնելով կ'ստուած կը կենան. ուստի մարդիկ կ'երթան գիւրութեամբ ուրիշ նոր փեթակի մը մէջ կ'առնեն ու մեղուանոց կը տանին : Ասանկ ամէն մէկ խումբի մէջ Հասարակօրէն քսանէն ինչուան երեսուն հազար մեղու կը գտնուի :

Այն, Սեպտեմբերին՝ երրորդ մեղունները խումբ խումբ կը

Հրեայք . բայց ամենն ալ նիւթական արարողութիւններ են .
 և ամենեկին հոգևոր պատրաստութիւն մը չունին . սակէ զառ
 շառ փուճուճուճ աւելորդապաշտական բաներ ալ իրենց Մա-
 բունիները աւելցուցած են , որոնք մէկիկ մէկիկ պատմելը եր-
 կար կ'ըլլայ :

Օ, աակէն քանի մը օր առաջ կը սկսին կանայք իրենց տա-
 ները լաւ մը սրբել մտքրել . բոլոր կերակուրի ամանները տաք
 ջուրով կը լուանան . և տանը մէջ որբան հաց և ուրիշ խմորուն
 բաներ որ գանուի' բոլորն ալ դուրս կը թափեն . երկրթէ կամ
 պղնձէ ամաններն ալ մէջ մը կրակէ կ'անցընեն , ու ամեն
 հնարք կ'ընեն՝ որպէս զի խմորին հոտն ալ շմայ . և թէ որ
 յանկարծ աս զգուշութիւններէն մէկը շննչու ըլլան , մեծ մեղք
 ըրած կը սեպուին :

Բաղարջի համար մանաւոր աղււր կամ ցորեն կը պատրաս-
 տեն առաջուց , և կը զգուշանան որ ցորենը աղալու ատեն
 շերջի կամ շաքրնայ , որպէս զի չըլլայ թէ խմորուն սեպ-
 ուի : Իսկ բաղարջը աս կերպով կը շինեն . տիւրը պարզ
 ջրով շաղուելէն ետքը , անկէ հացի ձևով բլիթներ կը շինեն
 ու կը ծակծրկեն որ չուռի , ու շուտ մը փուռ կը ձգեն որ ե-
 փի . ան է զատիկ ութ օրը կերածնին : Մէջը ոմանք հաւկիթ
 կամ շաքար ալ կը խառնեն հիւանդներու կամ փափկասուն
 անձանց համար :

Տունէն երկու օր առաջ տանը անկիւնները հացի կտորուանք
 կը գնեն : Ըն իրիկունը տանակրը ձեռքը ծրագ մը , սխաւա-
 ռակ մը ու գրիչ մը առած՝ կ'երթայ հաց կը փնտտէ . երբոր
 կը գտնէ կ'առնէ գրիչին ծայրով սխաւառակին մէջ կը գնէ ,
 զիտն ալ կը գոցէ ու կը պահէ ինչուան երկրորդ առաւօտը :
 Ըն օրը կ'երթան փողոցը կամ թէ տանը դաւիթը կ'ըլլեն , ու
 հոն խաւներու պղտիկ կրակ մը կը վառեն , ու ան հացի կը-
 տորուանքը անոր մէջ ձգելով կ'այրեն . ետքը Քաղղէացուց
 լեզուով աս խօսքերը կ'ըսեն . «Վ, մենայն խմոր գտեալ 'ի տան
 խնամ , զոր տեսի և զոր ոչն տեսի , զոր բարձի և զոր ոչն բար-
 ձի , եղիցի ոչինչ և իբրև գիտչի հողոյ » : Ըն ժամէն սկսեալ
 խմորուն հաց չեն ուտեր ինչուան օր զատիկը ըննայ : Ըն օ-

ըր որչափ որ անգրանիկ սղաք կան՝ ծով կը պահեն 'ի յիշատակ Աբրայեցւոց անգրանիկներուն ազատութեանը, երբոր հըրեշտակը Ազգիպտոցւոց առջիննիները սպաննեց : Ալէս օրէն վերջը աշխատանքէ կը գագրին . և կը սխսին իրիկուան սեղանին պատրաստութիւն տեսնել , որ է իրենց բուն ընթրիք կամ գատիկ ըսածը : Բոքը մանեկէն չորս ժամ առաջ բաղարջներ կը շինեն՝ հասարակ բաղարջներէն մանր՝ ասոնցմէ աղքատաց ալ կը բաժնեն՝ ասն գլուխ եօթնական հատ և ընթրիքին առանը աս բաղարջները կ'ուտեն : Իրիկուան դեմ կ'երթան իրենց ժողովարանը , և հոն միարան աղօթք կ'ընեն և ան երգերն ու Սաղմոսները կ'երգեն , որ իրենց Ազգիպտոսէն ելլելուն վրայ են : Ընկէ շեռակ տուներնին կ'երթան՝ որ գատիկ ընեն :

Իւրաքանչիւր տուն իրեն կարողութեանը յարմար սեղան կը զարդարեն . սեղանին չորս կողմը կահուղ նստարաններ և մատարսահիւս բարձեր կը դնեն , որպէս զի անոնց վրայ նստած՝ ուտեն ընթրիքը : Սեղանին մէջ տեղը կը դնեն մեծ ախտէ մը՝ վրան ծածկած , ու մէջը դրած գառան կամ ուլի միս , իւրեք հատ պղտիկ բաղարջ , ու կծու խտտեր , պոխնքն դառնիճ կամ եղէգ ըսուած խտոր , կարոս , և այլն . անոնց հետ պիտի ըլլայ նաև տեսակ մը ըմպելիք , որ իրենք խաբէ՛ն կ'ըսեն , անուշ գինիով եփած , ու զանազան անուշներով բաղարջրած . մէջը կը խառնեն մեղր , տանձի ջուր , թզի ջուր , նոյշ , ընկշոյղ և ուրիշ այսպիսի պտուղներ . գարձեալ նոյն ըմպելիքին մէջ կը ընցընեն քիչ մը ծեծած ազիւսի բարակ փոշի , 'ի յիշատակ իրենց նախնեացը ծառայութեանը՝ որ ծառայեցին Ազգիպտոս Փարաւոնի բնութեանը տակը : Իրենց իարուսիներուն հըրամանն է որ ան իրիկունը ամեն մարդ չորս չորս գաւաթ գինի պիտի խմէ . թէպէտև բնութեամբ գինի չտիրող ալ ըլլայ :

Արեւելորի որ կը նստին՝ առաջ սեղանը կ'օրհնեն , ու ետքը ամեն մարդ ձախ թեւովք բարձին վրայ կ'ընեն՝ իրեն առջևի ընցուն գաւաթը կը խմէ . և ասիկայ նշան է որ նոյն իրիկուն Ազգիպտոսի ծառայութենէն ազատեցան : — Օրհնութիւնը ըննալէն ու գինին խմելէն վերջը , ձեռքերնին կը լուս-

նան, քիչ մը կարոս կ'առնեն՝ գինիին մէջ կը ձգեն, ու տանը մեծը աս համառօտ աղօթքը կ'ընէ, «Օրհնեալ լիցիս դու Մատուած Մատուած մեր թագաւոր աշխարհի, որ ստեղծեր զպտուղ երկրի». աս ըսելով կ'ուտեն ան թրջած կարոսը նոյնպէս բարձին վրայ կոթընած: Ատքը կ'առնէ տանտէրը ան իրեք բաղարջները. մէջտեղինը երկու կտոր կ'ընէ, մէկ կտորը կը դնէ երկու մնացած ամբողջ բաղարջներուն մէջ տեղը, իսկ մէկայլը կը դնէ սեղանին փռոցին աակը:

Ընկէ կտքը կ'առնէ մնով ափսէն, ու երկու ձեռքովը վեր կը վերցընէ. ան տանն սեղանին շուրջը եղողները ամէնքն ալ աջ ձեռքերնին ափսէին տակը դրած կ'ըսեն Վաղդէարէն՝ բարձր ձայնով. «Պա է հացն չարչարանաց զոր կերին հարբն մեր յերկրին Ազիպտացոց: Ար քաղցեալ է՝ եկեսցէ և կերիցէ՝ ում պիտոյ է՝ եկեսցէ և արասցէ զլաաիկ, և կերիցէ զգառն յայսմ ամի աստ, և ՚ի դալ միւսոյ ամին յերկրին Խարայէլ: Հայսմ ամի աստ ծառայք եմք, իսկ ՚ի միւսում յերկրին Խարայէլ ազաօք եղեցօք»: Ատքը կը կարդան Աբրայեցեալէն Ալեք գրքէն քանի մը զլո ս և երրոր կարգացմունքը տասն հարուածոց պատմութեանը կը հասնի, կոնք մը կը բերեն մէջ տեղը, և դաւաթով մը գինի առած՝ պուտ պուտ կը լեցընեն կոնքին մէջ ըսելով. «Այս են տասն հարուածքն զորս առաքեաց Մատուած ՚ի վերայ Ազիպտացոցն, և էր արխուն». աս կ'ըսեն ու քիչ մը գինի կը կաթեցընեն. երկրորդ հարուածը յիշելով՝ քիչ մը գինի նորէն կը լեցընեն՝ ու այնպէս կ'ընեն իւրաքանչիւր տասը հարուածին ալ անունը տալու տանն: Աս միջոցիս գինիին երկրորդ դաւաթն ալ կը խմեն:

Նորէն ձեռքերնին կը լուանան, ու տանտէրը ան իրեք բաղարջներէն մէկ ամբողջը և մէջինին մէկ մասը կ'առնէ ու կ'ըսէ. «Օրհնեալ լիցիս դու Մատուած Մատուած մեր թագաւոր աշխարհի. որ հրաման ետուր մեզ ուսել զբաղարջ». ու երկուքը մէկէն կ'ուտէ, քովիններուն ալ կուտայ որ ուտեն. ետքը դառնիճէն տերև մը կ'առնէ ու կը թաթթուէ անուշ գինիին մէջ ու կ'ըսէ. «Օրհնեալ ես դու Մատուած Մատուած մեր՝

Թագաւոր աշխարհի, որ հրաման կտուր մեզ ուտել զխոս գա-
ռըն՝. անկէ ալ նախ ինք կ'ուտէ, ու կուտայ քովիններուն :
Ընկէ ետքը կ'առնէ երրորդ բաղարջը, կամարաձև կը կտրէ,
ու գառնիճով անկէ պատառ մը կ'ուտէ. մնացածը քովիննե-
րուն կը բաժնէ. ալ անկէ վերջը կը սկսին ընթրիքը ուտել :

Երրորդ ընթրիքը կը լմննայ, բաղարջին ան մէկ կտորը որ
առաջ փռոցին տակը պահէր էր՝ դուրս կը հանէ տանուտէրն
ու անկէ բրգուճ մը առնելէն ետքը, մնացածը ուրիշներուն
կը բաժնէ. ան պզտիկ կտոր բաղարջին ԸճԿԿԿԿ կ'ըսեն : Աե-
ղանէն վերջը շնորհակալութիւն կ'ընեն Լստուծոյ ու ան չորս
պարտաւորեալ գինիին երրորդն ալ կը խմեն : 'Աշխ աանն
տանտէրը ՀԸ Սաղմոսէն վեցերորդ տունը կ'ըսէ. "Հնդ զբար-
կութիւն քո ՚ի վերայ ազգաց որ զքեզ ոչ ճանաչեցին". ան
ժամանակը ընտանեաց մէկը կը վազէ շուտով մը կ'առնէ ան
կոնքը՝ որուն մէջ նզովքի գինին լեցուցին. ու պատուհանէն
փողոցը կը թափէ. մտքերնին ան է որ Լստուած ան Սաղմո-
սին խօսքովը անիծէ ան ազգերը՝ որ Երբայեցւոցմէ դուրս են
մանաւանդ քրիստոնեայնէրը :

Ընկէ ետքը քանի մը Սաղմոս ու երգ ըսելէն վերջը չոր-
րորդ գաւաթն ալ կը խմեն. նոյն բաները կ'ընեն նաև երկրորդ
օրը. և թէպէտ Հրէայք ութ օր կը տանեն զատիկը, բայց ա-
ւելի մեծ կը սեպեն առջի երկու օրն ու երկուք ալ վերջի օ-
րերը. մեկալ միջին օրերը կէս տօն կը սեպեն, ու ան չորս
օրուան մէջ առևտուր ալ կրնան ընել : Ընոր համար օրա-
ցուցին մէջ ալ երկրորդ՝ եօթներորդ և ութերորդ օրերը միայն
կը յիշուին :

Բ Ա Ր Ո Ց Ե Կ Ա Ն Պ Ա Ց Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ա. Սարգ չկրնար երևակայել թէ ո՞րչափ կոխներ, ո՞ր-
չափ վէճեր, որչափ խափութիւններ կը հանդիպին աշխարհիս
երեսը ամէն օր, որոնց պատճառը ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ

իրարու խօսքին մտիկ չընել, իրարու խօսքը ծուռ հասկընալ, իրարու միտքը ծուռ մեկնել: Այսպիսի թեթեւ պատճառէ մը շատ անգամ ահագին կոխ կ'ելլէ, կուտըտողները իրարու զըլուխ կը պատանն, իրարու աչքը կը հանեն. ետքը երբոր պատճառը կը հասկընան՝ իրենք ալ կը ծիծաղին. բայց ի՞նչ օգուտ. անուն է նե՛ աւրուեր է, գլուխ է նե՛ պատուեր է, աչք է նե՛ ելեր է: Հետագայ զիպուածն ալ աս բանիս խիստ ազէկ օրինակ է:

Ահկալ՝ ($\frac{1}{2} \frac{1}{2}$) մարդուն մէկը իր չգիտցած փողոցներուն մէկուն ճամբան կամ տեղը իմանալ ուղելով, ասոր անօր կը հարցընէ այլ և այլ տեղ. բայց իր բաղձէն՝ որը ան փողոցին տեղը չգիտցող կ'ելլէ, որն ալ իրեն պակասաւոր հնչմունքին պատճառաւը հասկընար թէ ի՞նչ անուն է տուածը: Մէյմին ալ ասոր գիմացը մօրդ մը կ'ելլէ որ ամենեկին իրեն պէս կահազ է եղեր. անիկայ ասոր կը սկսի ուղած տեղին ճամբան սորվեցընել: Հարցընողը կը տեսնէ որ ան ալ իրեն հնչածին պէս բառերը վանկ վանկ կ'որտաւելով կրկնելով տագնապելով կը հնչէ, միտքը կը գնէ թէ անիկայ ղինքը ծաղը բնելու համար գիմացը ելեր է, կը սկսի օտքնալ, ոտուրները գետին զարնել ու օրգողիլ վրան: Ար հասկընայ մէկալը, կը նայի որ ինքզինքը արգարացընէ. բայց կահազութիւնը աւելի կը սաստկանայ. աս կը կանչէ, ան կը կանչուրուտէ, կոխը կը մեծնայ, կը սկսին իրարու հետ ծեծկուիլ: Այսպէս կը հասնի մէկ ուրիշ մը, անիկայ ալ կահազ. ի՞նչ և իցէ ան երկուքը իրարմէ կը բաժնէ. բայց կոխին պատճառը հասկընալ ուղելով՝ երբոր անոնց հետ կը խօսի, ան երկուքը կարծեն թէ ասիկայ ալ զիրենք ծաղը բնելու եկեր է, երկուքը մէկէն ասոր վրայ կը փրթին, և անշուշտ վայն 'ի վրան կը բերեն եղեր՝ թէ որ ուրիշ մարդիկ վրայ չհասնէին ու չզատէին իրարմէ: Այլ երջագուս ուշ ատեն իրեք խեղճերն ալ կը հասկընան որ նոյն պակասութեան տէրն են. բարկութիւննին կ'անցնի, ու կը սկսին իրենք իրենց վրայ ծիծաղել թէ ի՞նչպէս խարուեր են:

Բ. Երբոր չարիք մը արգիլելը ձեռքդ չէ, նայէ որ ան-

կէ բարիք մը հանես կ'ըսեն խմատունները. վասն զի շատ անգամ գիպուածով այնպիսի յաջողութիւններ կը պատահին որ մարդուն մտքէն չեն անցած. ուրեմն ևս առաւել մարդս խելք բանեցընելով կրնայ չարէն բարիք հանել: Վիպուածի յաջողութիւններուն կողմանէ խիստ անուանի է հետագայ պատմութիւնը:

Վպեղէս անուճով երեւիլի պատկերահանը մէկ նոր պատերազմէ դարձած ձի մը նկարեց կ'ըսեն, զիցը անկած, աչուրները կրակոտ, քթէն մուխ հանելով, անանկ որ իրաւցընէ պատերազմէ նոր դարձած կ'երեւնար. կարծես թէ ամէն քայլափոխին դետինը կը թնդար ոտքին տակը, և ոտքերուն գետին դպչիլը հազիւ կը տեսնուէր, վրայի ձիաւորն ալ բոլոր ուժովը հազիւ անոր կատաղութիւնը կը զսպէր: Միայն մնաց ան արիւնով ներկուած բերին լորձուները կամ թուրք որ սովորաբար սանձին տրորելէն ու ձիուն կատաղութենէն կը դիզուի գունչին վրայ, և շունչ տանելու ատենը կ'ուռի, ու լուսոյ ճառագայթներէն զանազան գոյներ կ'առնէ: Հաս աշխատեցաւ Վպեղէս որ ան փրփուրը բնական կերպով մը նկարէ, բայց գրածին չհանելով՝ կ'արեւր ու նորէն կը գրէր: Արրոր տեսաւ որ յաջողելու պէս չէ, բարկութիւնը չկարենալով բռնել՝ բոլոր պատկերն ալ արել ուզեց. նետեց պատկերին վրան սպունգը, որ վրձինները մաքրելով՝ զանազան գոյներ առեր էր. մէյ մ' ալ ան սպունգը երթայ և իր ուզած տեղին այնպէս յարմար դպչի որ ան արիւնախառն փրփուրը շատ գեղեցիկ նկարուի վրան: Հաս ուրախացաւ Վպեղէս աս բանիս, ու մխիթարուեցաւ որ աշխատութեամբ չգտածը գիպուածով գտաւ:

Ը Բ Է Կ

ՋԱՆՔՈՎ ԱՅԻԱՅԷ, ՄԻ ԱՃԵՊԱՐԵՐ

Ատենով գրգում մը կար

Տանձի ծառին գրրացի .

Վանի մը ամուսն մէջ

Այնպէս շուտով կը բացուի

Կուռճանայ կը բարձրանայ ,

Որ ծառին ծայր կը հասնի :

Տանձենին առաւօտանց

Խորունկ քունէն արթնցաւ ,

Վրճմենին վերան ելած

Տեսնելով շատ զարմացաւ .

«Ո՞վ ես դուն , ըսաւ անոր ,

Իմ վերաս ուսկի՞ց եկար .

Ո՞ր էիր , կամ թէ ընտո՞ր

Այսպէս շուտ գըլուխս ելար» :

— «Իմ անունս կ'ըսուի գրգում .

Վաւ քովդ էի տընկըւած .

Դեռ իրեք ամիս չեկայ ,

Տես ինչուան ուր եմ հասած» :

Չառէ ըսաւ . « Էս հասնելու

Ես քսան տարի հոգներ եմ ,

Ինչ հովեր՝ ինչ ցրտերու

Վաջութեամբ դիմացեր եմ :

Իսկ գիտցիր , դուն որ շուտով

Ինչուան երկինք ես ելեր ,

Այնպէս շուտ ալ կը շորնաս ,

Ու չես տեսներ լաւ օրեր» :

ԱՐԵՎԵՐԻ ԳՐԱԳՐԱՆՆԵՐԻ

ՄԵԹԵՆԻ ՈՐՈՒՆԿԱՆՆԵՐԻ ՎՐԵՑ

Արեւելեան երկիրներու մէջ աղատ շուներ շատ ըլլալուն համար՝ ամենեին զարմանք չէ որ ասոնք անօթի եղած ասննին զիշերով երթան գերեզմաննոցները պարտին, կամ թէ փոսերուն մէջ մանեն ու ելլեն : Բայց ան շինծու առասպելն որ բերնէ բերան երթալով կը պատմուի թէ մեռած մարդոցմէ ոմանք դիշերը այլ և այլ կենդանեաց կերպարանք մտած և կամ թէ մարդու կերպարանքով՝ պատանքով պատած գերեզմանատանց մէջ կը պարտին, և թէ այնպիսի ձերմակ շուն կամ ոչխար կամ նապաստակ բռներ է աս կամ ան մարդը, և զիշերը տունը կամ ախոռը պահելէն ետքը՝ առաւօտանց տեսեր է որ ան կենդանոյն տեղ մարդու մեռել մը կայ, բոլորովին սուտ է : Թէ որ մեռել մը այդչափ կարողութիւն ունի որ ուզած կերպարանքը կ'առնէ, ինչո՞ւ համար առաւօտուն առջինին պէս մեռած գանուի : Առանց գերեզմանին քարը կամ հողը վրայէն վերցընելու իր մարմինը գերեզմանէն դուրս հանողը, ինչո՞ւ պիտի չկարենար ուզած ասննը ձգել փախչել մարմնովն ու աներևոյթ ըլլալ՝ առանց ամենեին ձեռք իյնալու : Ասանկ աւերորդապաշտական պատմութեանց հաւատացողը ոչ միայն իր խելքին դէմ կ'անիրաւի, այլ և Աստուծոյ դէմ կը մեղանչէ : Վասն զի թէպէտ Աստուած ամեն բանի կարող է, բայց առանց հարկաւոր պատճառի ոչ իր դրած բնական կարգը կը փոխէ, և ոչ իր հրամանը : Իսկ աս կերպ վարդապետութիւն մը, թէ մեռելոց ուրուականներ (հոշիւն) կ'ըլլան, ոչ քրիստոնէական կրօնքին մէջ կայ և ոչ հին օրինաց մէջ, այլ բնդհախառակն երկուքին մէջ ալ արգիլեալ է այսպիսի աւերորդապաշտութեանց հաւատալը :

Բայց մենք հոս բանի մը ստոյգ դիպուածներ դնենք օրինակի համար, որ անոնցմով կրնայ խմացուիլ թէ այսպիսի և-

բեղյժները իրօք ալ պատահելու ըլլան նէ՛ ինչ պատճառներէ կրնան յառաջ գալ :

Ա . Վանի մը տարի առաջ՝ Վաղղիայի գեղերէն մէկուն գերեզմանատանը մէջ նոր մեռել մը թաղուածին պէս՝ ան գիշերը ճիփ ճերմակ մարդ մը անոր գերեզմանին վրայ նստած կ'երևնայ եղեր : Խեղճ գեղացիները ամէնքն ալ կը դիտեն կը տեսնեն ան ստեղծ երեւոյթը, ու վախերնէն ինչ ընելիքնին չեն գիտնար . քանի որ քովը մօտենան՝ կ'երկրննայ կը բարձրանայ . երբոր հեռանան՝ նորէն կը կարծրնայ : Դողովորդապետը աս բանս թելով, մէկ գիշեր մը գեղացիներուն կտրիճները հետը կ'առնէ, գերեզմանատան չորս դին կը տանի կը կեցընէ, և ինքը շիտակ ան ուրուականին վրայ կ'երթայ : Ուրուականը առջի բերան կը սկսի երկրննալ, բայց տեսնելով որ վրան եկողը սրտոտ մարդ է՝ մէկէն կը կարծրնայ . ան բաւական չէ, կը վազէ քահանային ոտքը կ'իյնայ ու կ'աղաչէ որ ներէ ըրած չարութիւնը, և գեղացիներուն ձեռքը չմտնէ զինքը : Արկրագործի մը աղայ է եղեր աս անողամիջ քովի գեղերէն, և իրեն զուարճութիւն ըրեր է աս կերպով խեղճ գեղացիներն անհանգիստ ընելը :

Բ . Արբոր 1796ին Վաղղիացիք պատերազմ ունէին Պրուշներուն հետ, Վաղղիացուց Սառսոյ անունով զորավարը Վոպլենց քաղքին քովը զարնուեցաւ մեռաւ . մէյ մըն ալ ձայն ելաւ բոլոր քաղաքն ու քովի գեղերը թէ ամէն գիշեր աս զորավարին ուրուականը Հաննոս գետին քովերը վեր վար կը քայլէ : Վոպլենց քաղաքին բերդակալ Վաղղիացին փափաքելով որ մէյ մըն ալ տեսնէ իր սիրելի զորապետը, մէկ իրիկուն մը դունդ մը զինուոր կ'առնէ հետը՝ ուրուականին վրայ կ'երթայ : Շատ չերթար՝ կը հասնի ետեէն ու կը բռնէ . տեսնէ որ ուրուական ըստածը Պրուշ նաւափար մըն է եղեր : Ետիկայ ի՞նչ հնարք ընէ որ Վաղղիացուցմէ պաշարուած բերդի մը պաշար հասցընէ . — Սառսոյ զորավարին կերպարանքը մտած՝ ամէն գիշեր գետին եղերքը վեր վար կը քայլէ եղեր որ ուրիշները վախնան ու չմտենան իրեն . և ան միջոցին իր նաւակները պաշարով լեցուած՝ կ'անցնին գետէն ու բերդին տակը կու գան եղեր :

Գ . Մարտիկա քաղքին մէջ հարուստ վաճառական մը կը մտնի 1776 ին : Վանի որ դեռ մեռելը տունն է եղեր որ երկրորդ օրը պիտի վերջընեն ; աղախիններէն մէկը՝ մտած տիրոջը սենեկին զանգակին ձայնը կ'առնէ : Անտարակոյս , կ'ըսէ յօրէն , խաթունս նորէն երկանը վրայ լայլու գացեր է , ու հիմա զիս կը կանչէ . կը վաղէ կ'երթայ , ներս կը մտնէ , մեռելէն զատ մարդ չկայ , ուրեմն անկըճիս ձայն եկեր է կ'ըսէ ու տեղը կը դառնայ : Վիչ մը կ'անցնի , զանգակը մէյ մըն ալ կը զարնուի . ան միջոցին ծառաներէն մէկը կը վաղէ՝ ձայն կու տայ աղախինին , կը հարցընէ թէ ինչ զանգակ է ան : Աղախինը առ լսածին պէս կը սահմըակի ու պաղ քրտինք մը կ'իջնայ վրան . և ինքզինքը հաղիւ բռնելով կ'ըսէ ծառային թէ « Չեմ գիտեր մեռելին քովը ո՞վ պահապան կեցեր է որ անիկայ զանգակը զարկած տիտի ըլլայ . դուն գնա նայէ » : Շատան կ'երթայ կը նայի՝ մարդ չկայ . կը դառնայ աղախինին , ու մեռելին քովը պահապան չկայ ըսելուն շնորհ , մէյ մըն ալ կը զարնուի զանգակը՝ առջի անգամներէն ալ ուժով : Խեղճ մարդիկը առ բանէս անանկ ահադողի մէջ կ'իյնան որ վախերնէն չեն գիտեր թէ ո՞ր երթան՝ ինչ ընեն . անշուշտ մեռելին ուրուականն է ըսելով պաղած՝ գողըրդալով կը կենան : Աղէկ որ լուսանալու վրայ է եղեր , ասոնց վախ ալ քիչ մը կ'անցնի . սիրտ կ'ընեն՝ մեռելին սենեակը կը մտնեն . կը նային՝ ամենեկին մարդ չկայ , ալ տարակոյս չեն ունենար թէ մեռելին ուրուականն էր ան զանգակ զարնողը . կը վաղեն երկուքը մէկէն իրենց խաթունին կը պատմեն իրենց գլխուն եկածը : Խաթունը խելացի , ասոնց խօսքերէն շփոթելու տեղը՝ շուտ մը սանդուխէն վեր կ'ելլէ , ու մեռելին սենեակը մըտնելէն առաջ ինքն ալ կ'առնէ զանգակին ձայնը . ներս կը մտնէ՝ տեսնէ որ զանգակին շուանը սաստիկ կը շարժի : Աղախինն ու ծառան կը սկսին մէկէն հաստատել իրենց կարծիքը . բայց խաթունը կ'աղբայրէ որ կենան իրեն քովը , ու մէկ տեղ սպասն ինչուան որ նորէն զարնուի զանգակը . բայց շատ սպասելու ալ հարկ չըլլար : Այսան զի զանգակին զարնողը ո՞վ ըլլայ աղէկ է : Պզտի կատու մըն է եղեր որ մեռել-

լին անկողնին մէջ պահուած՝ պահը մէյ մը կը ցատրէ, զանգակին շուանովը կը խաղայ, ու մէկը ներս մտածին պէս՝ կերթայ նորէն կը պահուածի եղեր:

Ըս կերպ պատմութիւնները մեզի իրատ ըլլալու են որ մէկ դիպուածի մը ինչպէս պատահելը չհասկըցած՝ անկէ այնպիսի մակարերութիւններ չհանենք, որոնք վերջապէս մէյ մէկ սնտի աւելորդապաշտութեանց փոխուին:

ՄԵՐԳՈՒՆ ՃԾՄԵՐԻՑ ՊԱՏԻԻԸ

Սարգուս պատիւը շճագիր շքեղ և վեճ գործքերէ և կարողութիւններէ՝ որ միայն զարմանքնիս կը շարժեն:

Վաղութիւնն ու ձևներեցութիւնը, զինուորական զորութիւնն ու յաղթութիւնները կրնան մարդ մը համբաւաւոր ընել, բայց զինքը ճշմարտապէս յարգելի չեն կրնար ընել:

Չարմանքով կը նայինք շատ քաջ և հզօր մարդոց վրայ, և պատմութեան մէջ հռչակեալ մեծագործ անձանց վրայ. իրենց մեծագործութիւնները կը պատմուին, իրենց գոլասանքներ կ'երգուին և միւս մարդոցմէ ալ խիստ բարձր կը կանգնին. սակայն իրենց բարձրութեանը՝ իրենց մեծութեանը առջև ներքին յարգանքը և մեծարանքը զուխ չենք ծուր: Ըս վախճանին համար ուրիշ բան մը պէտք է՝ յաղթող բազուկէն և աներկիւղ մտքէն զատ: Այդթականին դարնի պսակը կրնայ միշտ արիւնով ներկուիլ, ու որբերուն և որբաւորիններուն արցունքովը թրջիլ, բայց եթէ ան պսակը հարստահարութեամբ և ամբարշտութեամբ արատաւորուած է, եթէ անարդ ազահութիւնով իր բնութիւնը նուաստացուցած է, կամ նուաստ և խայտառակ մարմնապաշտութեամբ իր կեանքը եղծած է, ան մեծ դիւցազնը շուտով նուաստ մարդու մը կը փոխուի:

Շատ բանի վրայ որ հեռուէն նայելով կամ վեր 'ի վերջ աւանդով կը զարմանանք, թէ որ մտան և զգուշութեամբ նայինք՝ նուաստ և շատ անգամ ալ զղուելի կ'երևին: 'Աման

անարուեստ վիժխորի արձանի մը որ հետուէն իր մեծութեանը վրայ նայողին սիրտը զարմանքով կը բռնուի, բայց երբոր մտակն նայիս՝ տձև և կոշտ կ'երևի: 'Այն գիտողութիւնները պէտք է ընել ամէն տեսակ համբաւի վրայ՝ թէ քաղաքական գործառնութիւններէ բլլայ, թէ բարակ քաղաքավարութեանէ բլլայ և թէ հանձարէ ու գրականութեանէ բլլայ: Ըստնք պէտք է որ չափով մը մարդոց մէջ զանազանութիւն գնեն, և մէկը միւսէն աւելի բարձր, երևելի, համբաւատր երեցընեն, մանաւանդ երբոր մարդկային ազգին օգտին համար գործածուած են. սակայն պէտք է համբաւին և պատիւին կամ յարգութեան մէջ որոշումն բլլայ:

Վաղարագէտը, ճարտասանը կամ բանաստեղծը համբաւատր կրնայ բլլալ, ու պատուց և յարգութեան արժանի բլլալէն շատ հետի մնայ: Ար նախանձինք իր տաղանդին, իր գիտութեանը, իր խնաստութեանը, իր քաջութեանը, իր մեծագործութեանը, և այլն. և կ'ուզենք ալ որ զանաք մննք ալ ունենայինք. սակայն չենք ուզեր զանաք ունեցողին հետ դատուիլ. և աս օրինակ բաներ շատ կան թէ հին և թէ նոր պատմութեանց մէջ:

Աւստի՝ որպէս զի տեսնենք թէ ո՛ւր կը կենայ մարդու ճշմարիտ պատիւը՝ պէտք է նայիլ՝ ոչ բազդին դիպուածոց պարագայներուն, ոչ եղակի ու շքեղ յատկութեան մը, այլ ան բանին նայիլ պէտք է, որ մարդս մարդ կ'ընէ, ան բանին՝ որ մարդուս իրաւունք կու տայ իբրև մարդ իր տեսակին մէջ բարձրագոյն տեղը բռնելու, մէկ խօսքով՝ պէտք է նայիլ մտքին և հոգիին: — Միտք մը՝ որ անյաղթ է երկիւղէ, անձնասիրութեան և ապականութեանէ. միտք մը՝ որ կը կառավարուի ուղղութեան և արդարութեան սկզբունքով. միտք մը՝ որ նոյն է յաջողութեան և ձախարհութեան մէջ՝ որ ոչ կաշառքէն կը թելադրուի, ոչ հարստահարութեան կը ստեղծայ, ոչ վայելքը զենքը կը թուլցընէ, և ոչ նեղութիւնը զենքը կը թըշուաւացընէ. այսպիսի միտքն է որ մարդուս վտմութիւն և գերազանցութիւն կու տայ: Ըն որ կենաց որ և իցէ վեճակին մէջ իր պարտերը կատարելու ոչ կը վախնայ և ոչ կ'ամօնայ:

այլ իրեն ինկածը հաստատութեամբ և շարունակութեամբ կ'ընէ . հաւատարիմ է երկրպագութիւն մատուցած Մատուցոյն , և հաւատարիմ է իր խոստովանած հաւատքին . առ ընկերս սիրով լեցուն է , հաւատարիմ է իր բարեկամներուն . ներողամիտ է իր թշնամիներուն . ջերմ կարեկցութիւն ունի դժբաղդներուն և կարօտներուն . ուրացող է անձնական օգուտներն և հաճութիւնները , և նախանձաւոր է հասարակաց բարեխառութեանն ու երջանկութեանը : Ա սեմամիտ է՝ առանց հպարտութեան . խոնարհ է՝ առանց նաւաստութեան . արդար է՝ առանց խստութեան . պարզ է վարմունքով , ազնիւ է զգացումներով , ըստ ամենայնի վստահանալի է . իր կերպարանքը բնաւ չխարեր . և իր բարեսիրութիւնները սրտէն կը բլլի : Ա երջապէս՝ այնպիսի մէկն է՝ որ գերազոյն քան զմեզ կրնանք սեպել . իրիւ բարեկամ իրեն կրնանք վստահիլ և իրիւ եղբայր կրնանք սիրել : Ըս է ան մարդը՝ որ սրտանց կը պատուենք և պէտք է պատուել աւելի քան զայլս :

ՄԵՐ ԿԵՐՊՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՎԱՅԵԼՈՒՉ ԳՈՐԹԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆՑՑԵՒԼՆՔԸ

Երջանիկ է ան մարդը որ զբաղմունքներէ և հոգերէ չուարելով՝ իր անձին , ժամանակին և հարստութեանը իշխան ըլլալով՝ իր ժամանակը ինքզինք իմատուռն ընելու կ'անցընէ . և իր հարստութիւնով ուրիշները՝ (և վասն որոյ ինքզինք) երջանիկ ընելու : Ըն մարդը՝ որ ինքզինք կատարեալ չսեպեր՝ մինչև իր իմացականութիւնը չգեղեցկանանայ զիտութեան զարգերովը , և իր կամքը չհարստանայ առարխութիւնով . քանզի կամքն ու իմացականութիւնը հոգիին երկու ազնիւ կարողութիւններն են : Ըն մարդը՝ որ կարողացած է առանձնութիւնը քաղցրացընելու և կենցաղավարութիւնը զուարճալի ընելու յարմարութիւնը ստանալ . ան մարդը՝ որ ծանր է՝ առանց

տխրութեան, զուարթ է՝ առանց յիմարութեան: Արուն սիրելի է մեծութեան և զերազանցութեան բազմանքը՝ զանիկայ իր խմատութեան և բարութեան անզրազարձ լուսափայլութիւնը սեպելով:

Տէրութեան ամենէն մեծ պաշտօնատարը անկէ աւելի գործք չկրնար գտնել, ոչ ալ Հասարակ մարդ մը իր առանձնական կենացը մէջ: Իր առանձնակի շրջադայութեանց ժամանակն ալ ամէն տեսանելի բաներուն մէջ Անտեսանելի Աշակ մը ներկայ կը տեսնէ:

Ընական գիտութեան օգնականութեամբը ամէն բանի մէջ Աստուածութեան տեսանելի նշանները կը դիտէ, ամէն ծառի մէջ զանիկայ կը տեսնէ՝ ինչպէս Մոսէս բացախա մտնելիին մէջ, բայց ոչ այնքան լուսաւոր երևութեամբ. և երբ զՄոսէսիկայ կը տեսնէ, կը երկիրպագէ անոր անհուն խմատութեանը՝ երախտագէտ և շնորհապարտ սրտով:

Ը Ղ Յ Թ Ք Ի Պ Ա Տ Ը Ս Թ Ա Ն

Տիկինին մէկը առաւօտուն նախաճաշիկի նստած տակն՝ իրեն անանկ եկեր է որ՝ կէս ժամ հեռի իրճիթի մը մէջ բնակող աղքատիկ ծերունիին նկանակ մը հաց տանի շուտով:

Սեղանը կը թողու կ'առնու հացը արտորնօք կ'երթայ խրճիթը, և երբ կը մօտենայ՝ ձայն մը կը լսէ, սկանջ կը դնէ կը նայի որ ծերունին աղօթք կ'ընէր ու կ'ըսէր. « Ա՛յ Տէր, օգնէ ինձի. Տէր, գիտե՛մ որ կ'օգնես, քու խոտամունքը չսկաբանար. թեպէտև աս առաւու ուտելու հաց չունիմք, սակայն գիտե՛մ որ դուն մեր կարօտութիւնը կը լեցընես՝ թէ և երկինքէն մասնանց խրիկով ալ ըլլայ»: Տիկինը աս միջոցիս որ դուրս գրան քով կը սպասէր, ալ չկրնար չհամբերել, դուռը բացու, ներս մտաւ և բտաւ. «Ա՛յ, Տէրը ձեզի կ'օգնէ. և ահա ձեզի նկանակ մը հաց. սիրտ առէք և ձեր հօգը ձգեցէք Անոր վրայ՝ որ կը հօգայ զձեզ և զմեզ. և այսուհետև երբոր հացի կարօտութիւն ունենար եկէք իմ տուն»:

ԱՆՀՈԳ ԸՆՏԱՆԻՔ

Փորրիկ աղեկ մը որուն հայրը կրօնասէր չէր ու բնասանկան աղօթքի սովորութիւն չունէր, ժամանակ մը բարեպաշտ բնասանկաց մէջ գտնուեցաւ, ու Սուրբ Գրոց պարզ ճշմարտութեանց մէջ կը կրթուէր: (Օր մը երբ Լստուծոյ մեծութեանը ու բարութեանը վրայ խօսք կ'ըլլար, տղան պատասխան տուաւ «Դ՛մ հօրս տունը մենք Լստուած չունինք»:

ՊՅՏԱՅԻՆՆԵՐ ՄԱՐԻ

Նարեկաւոր է որ Սուրբ Հոգիէն խնդրենք որ մեզի սորվեցնէ թէ ինչպէս աղօթք բնել պէտք է:

Հաս բաներ որ մեզի աղեկ կ'երևին ու կը խնդրենք, կրնայ ըլլալ որ ունենանք նէ մեզի փնասակար ըլլան:

Ուրբէլ նախանձէն ըսաւ իր ամուսնոյն Հակոբին, «Դնծի զաւակներ տուր, եթէ ոչ կը մեռնիմ»: Իր փափաքանացը հասաւ, և նոյն ճամբուն մէջ մեռաւ, Բենիամինը ծնած առնէր:

Արտուի թէ երբոր անգամ մը երէց մը հոգեվարք տղի մը վրայ կ'աղօթէր՝ ըսաւ. «Տէ՛ր եթէ քու կամբդ է, աս տղին խնայէ»: Ա շտացելալ մօրը սիրտը իր սիրուն զաւկին այնքան յարած էր որ մէկէն աղաղակեց՝ «Պէտք է որ կամենայ իմ զաւակս ինծի շնորհելու. ի՞նչ պիտի ըլլայ «եթէ կը կամիս» ըսելը»:

Քարոզիչը կանկ տաւ. և կիսամեռ աղէկն ալ կենդանացաւ ՚ի զարմացումն բազմաց. և յարախտութիւն մօրը: Լս մայրը իր աղօթքին պատասխան բնդունած տղին ձեռքէն շտանկութիւն քաշելէն ետքը, տղան դեռ քսանուերկու տարեկան չեղած՝ տեսաւ կախազանէն կախուած, ան որ չուզեց տեսնել հանգստութեան անկողինին վրայ:

Ո՛րքան բարի է ըսել «Ոչ թէ իմ կամքս այլ քու կամքդ ըլլայ ով Աստուած» :

ԵՐԿՈՒ ՎԱՐԳ

Անգամ մը բարեկամի մը հետ պարտեղ մը մտանք , և մէյմէկ վարդ քաղցցիւք : Բարեկամս իր վարդը զգուշու-
թեամբ բռնեց ու միայն երբեմն երբեմն խնայելով կը հոտո-
տէր : Իսկ ես իմն միշտ կամ քթիս տակ բռնեցի և ստէպ
ստէպ հոտոտեցի կամ ձեռքիս մէջ սխմեցի , ու այսպէս քիչ
ատենէն իմ վարդս զոյնը ու անուշահոտութիւնը կորսնցուց ,
բայց բարեկամինս անանկ անուշահոտ և թարմ կեցած էր որ
կարծես թէ դեռ ծառին վրայ կը կենար : Աս վարդերը աշ-
խարհիս ամենաքաղցր և ամենալաւ վայելմունքներուն ճշմարիտ
օրինակն են՝ ըսի բարեկամիս . որոնք չափով և զգուշութեամբ
գործածուելով և վայելելով՝ երկար ատեն կրնան քաղցրու-
թիւն շնորհել զիրենք ստացողին : Բայց թէ որ անգամ մը
մեր յօժարութիւններն ու բաղձանքները չարաչար անոնց ե-
տևէն ըլլան , և սնդութեամբ սխմեն , խկոյն մեր ձեռքերուն
մէջ կը թռուսին և իրենց ընծայած օգուտներն ու հանգստու-
թիւնները կը կորսնցընենք : Չարաւորութիւնը՝ սակեղէն ե-
րասանակը , սրտերնուս յօժարութիւններուն վրայ պահելը գո-
վելի իմաստութիւն մըն է :

ՊԱՏԱՐԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԲԱՐԵՊԱՅՈՒԹԻՒՆ

Բժուարութիւններ կան , բայց շատ պատանիներ անոնց
յաղթեցին : Մովսէս ձեզի նման կիրքի ակը պատանի մըն
էր , բայց տեսէք ինչ գրուած է անոր համար Սուրբ Կրօնք մէջ .
«Շաւարթով Մովսէս երբոր մեծցաւ , չընդունեց Փարաւոնի

աղջկանը որդի ըսուիլը : քանզի աւելի աղէկ սեպեց Մտուծոյ ժողովուրդին հետ շարչարուիլ, քան թէ մեզաց ժամանակաւոր զուարճութիւնը վայելիլ. և աւելի մեծ հարստութիւն սեպեց Վրիստոսի նախափնիքը, քան թէ Ազիպտոսի դանձերը . ինչու որ գիտելով կը սպասէր վարձքի հասուցմանը" : (Աբբ. ԺԱ. 26—28.)

Դանիէլ պատանի մըն էր, երբոր Մտուծոյ կը ծառայէր Բարբոլոնի մէջ : Ընկն տեսակ փորձութիւններով շրջապատած էր : Իրեն կողմնակից քիչ կար, բայց իրեն դէմ հակառակորդ շատ : Սակայն Դանիէլին վարքը այնքան անմեղադրելի և անանկ անյողդողդ էր՝ որ մինչև անգամ իր թշնամիները վրան յանցանք մը չէին կրնար գտնել, "Բայց եթէ անոր դէմ" աւնոր Մտուծոյն օրէնքին կողմանէ" : (Գաւ. 2. 5.)

Աւաստիք միայն մէկ քանի կելլութիւններ չեն : Ընթիւ ուրիշ գէպերը կան՝ ըսած ճշմարտութիւններ հաստատելու համար, որոնցմէ շատ օրինակներ կրնայինք յառաջ բերել. բայց անզերնիս չբաւեր որ Խաահակ պատանիին, Յոսփոփ պատանիին, Հէսու պատանիին, Սամուէլ պատանիին, Գաւիթ պատանիին, Սողոմոն պատանիին, Ըրիա պատանիին, Յոսփոս պատանիին, Տիմոթէոս պատանիին և ուրիշ շատերուն պատանեկութեան վարքը պատմելիք : Ըստից հրեշտակ չէին, այլ մարդ էին, և բնականապէս ձեր սրտին նման սրտի տէր : Ըստից ալ դէմ գնելու արգելքներ ունէին, զսպելու կիրքեր, համբերելու փորձութիւններ, և ձեզի պէս ալ դժուարին պարտականութիւններ ունէին կատարելու : Սակայն որչափ ալ որ պատանի էին, սակայն ամենն ալ տեսան թէ հրեշտակն է իրենց Մտուծոյ ծառայել :

Ը Ղ Ց Թ Ք Ի Մ Է Ջ Ս Ի Ա Մ Ո Ւ Ն Զ

Բարեպաշտ մարդ մը հինգ վեց տարեկան տղայ մը ունէր : Ըս տղան ամենին չէր սիրէր ազօթք ընել. և թէպէտև հայրը շատ կը երատէր զինքը, բայց բնաւ մտիկ չէր ընէր :

Օր մը հայրը քովն առաւ աս տղան, և ծունկի վրայ նըստեցուց ու սկսաւ աղօթել. տղան ալ սկսաւ հօրը ըսածները կրկնել: Հայրը կարծեց թէ աս ճամբով տղին ցուրտ սիրտը պիտի տաքնայ, բայց անոր կարծր սիրտը աս ճամբով ալ չկակուղցաւ: Վիչ ատենէն ետքը հայրն ու մայրը ըսկրսան նորէն խրատել զինքը, և իմացընել թէ Մստուած մեղքերուն թողութիւն պիտի չտայ, և զինքը երկինք պիտի չտանի, թէ որ աղօթք չընէ, և նաև բնաւ պետք եղած օրհնութիւններն ու բարիքները պիտի չպարգևէ՝ թէ որ աղօթքը չսիրէ: Մտապիտի խօսքերով տղին միտքը համոզեցին, և տղան ալ խօսք տուաւ ալ այնուհետև իրիկուն առաւ աղօթք ընելու. և ժամանակ մըն ալ այնպէս բքաւ:

Մտու մը երբ մայրը կար կը կարէր, եկաւ քովն ու ըսաւ մօրը, թէ «Ար զպսմանամ որ Մստուած աղօթքիս փոխարէն չտուաւ. ինչու որ ան օրէն հետէ՝ որ գուք ինծի ըսիք թէ Մստուած աղօթքդ կը լսէ և պատասխան կու տայ, առաւ իրիկուն աղօթք ըրի որ Մստուած զիս երկինք տանի, բայց մինչև հիմա չտարաւ»:

Մտիկայ մեծ սխալմունք է: Մտղան կարծեց թէ Մստուած աղօթքը լսածին պէս փոխարէն կ'ընէ. կամ թէ ինչ որ խնդրէ նէ՝ մեկէն կը կատարուի:

Վիտնաք՝ սիրելիք, որ ասիկայ մեծ սխալմունք մըն է: Մտղօթք ընողը պետք է շատ անգամ իր Արկնաւոր Հօրը առջին իշնայ, մինչև որ կատարուի իր խնդրուածքը:

Արրոր խնդիրքդ չկատարուիր, յուսահատ մ՝ ըլլար. յիշէ որ մեր Արկնաւոր Հայրը մեզմէ շատ իմաստուն է, և գիտէ աղօթքի պատասխան տալու յարմար ժամանակը: Մենք պարտական ենք առանց ձանձրանալու աղօթել. և իր բրած պարգևներուն համար շնորհակալ ըլլալով, միշտ անոր յուսալ և անոր ապաւինիլ:

Վուցէ պիտի ըսես թէ «Մտղան ժամանակ աղօթք ըրի որ Մստուած ինծի բարի սիրտ մը տայ, ու տակաւին սիրտս բարի չէ»: Արեմն սիրելիս քեզ կը խրատեմ որ առաւել ջերմեռանդութիւնով աղօթք ընես՝ մինչև որ Մստուած ընգունէ

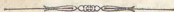
քու աղօթքդ . քանզի Մատուած այդպէս բարի խնդրուածք մը անտես չառնէր :

Բայց շատ աղօթք կան որ չեն գիտեր աղօթք ընել , և չեն գիտեր թէ ինչ խնդրելու են . անոր համար ալ Մատուած շնորհունիր իրենց աղօթքը , ինչպէս վերը յիշած աղին աղօթքը : Ընկից ուղեց որ Մատուած զինքը երկինքը տանի , չէորհելով թէ հոն մանելու արժանի՞ է թէ չէ , ու զարմանք չէ որ իր խնդրուածքը չկատարուեցաւ :

Թերևս գուն ալ կը խնդրես մեծ ու հարուստ ըլլալ , և կը զարմանաս թէ Մատուած ինչո՞ւ չկատարէ խնդիրքդ . բայց չես գիտեր որ ատիկայ աղէկ չէ քեզի համար :

Կարելի է հիւանդ ես ու անողութիւն կը խնդրես , և կը կարծես թէ Մատուած շքեր աղօթքդ . բայց այդպէս չէ . ամէն բան գիտէ Մատուած , և ամէն բան կը լսէ և կը տեսնէ , ու յարմար ժամանակին իր կամքին պէս կը կատարէ :

Միշտ յիշէ որ “Տէրը արդար է իր բոլոր ծամբաներուն մէջ , ու ողբմած է իր բոլոր գործքերուն մէջ” :

ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԵԱՆ ՓԸՍՏԵՐ

Անհաւատութենէ քրիստոնէութեան դարձող մը հետեւեալ պատճառները կը ցուցնէ իր անհաւատութենէ դարձի գալուն և քրիստոնէութիւնը ընդունելուն :

Ա . Ինձա չէի ծանօնար մարդ մը որ անհաւատութիւն ընդունելովք բարեկարգութեան տակ մանէր :

Ա . Հարիւրաւոր հաղարուոր մարդիկ ծանօցայ , որոնք քրիստոնէութիւնը ընդունելով բարեկարգեցան :

Բ . Առաքինի ու պարկեշտ մարդիկ կը ծանօնամ , որոնք՝ անհաւատութեան

Բ . Ի՛րանի մը անհաւատ և կրօնից անարդողներ գիտեմ , որոնք Աւետարանը ընդունելով՝

դառնալով շատ շար մար-
դիկ եղան :

Գ . Անհաւատութիւնը
բարոյականը կը խափանէ ,
համոզելով զմարդիկ թէ ոչ
գարու աշխարհ կայ , և ոչ
մեղքի փոխարէն պատիժ :

Դ . Անհաւատներուն
բոլոր գրութիւններուն մէջ
չգտնուիր օրէնք մը՝ շարու-
թիւնը խափանելու և առա-
քինութիւն գործելու խրա-
խոյս տալու , առջինին պատիժ
սպաննալով և երկրորդին
վարձը խոստանալով :

Ե . Վանի մը անհա-
ւատներ կը ճանչնամ , և
շատերու համար ալ լած
եմ , որ իրենց մահուան
կէտին ստեղծելու յուսահա-
տութեան մէջ ինկան , և
սաստեղծուած կը շատմբոյցին
ինքզինքնին որ իրենց կենաց
ընթացքին մէջ անհազու-
թիւն բեր են Աստուծոյ
նին հրամայած խօսքերուն :

իրենց շար սոխրութիւններն
չուտով և բողբոջին ևս դարձան
ու առաքինութեան հետեւցան :

Գ . Արքայականութեան քր-
քիստոնէութիւնը բուն աս վար-
դապետութիւններով լաւագոյն
և զօրաւոր շարժանքներ կ'ըն-
ծայէ մարդոց սրտին՝ բարոյա-
կանութեան համար :

Դ . Սուրբ Վերքը ամէն տե-
սակ յանցանքները կ'արդիւն պա-
տիժ սպաննալով , և կը պա-
տիք ամէն տեսակ առաքինու-
թիւն գործել՝ յախանական
վարձը խոստանալով :

Ե . Բնաւ լուած չէ որ
քրիստոնեայ մը անհաւատու-
թիւնը մերժելուն համար՝ իր
մահուան ժամուն՝ Աստուծոյ ու
գործութեան յուսահատի կամ
Սուրբ Վերքը բնագունելուն զղջայ
ու արամութեամբ մեռնի :

ԲԵՐՈՇԵԿՆ ԸՌԸԹՔ.

ՍՊԸՆԵՇՅՈՑ ԸՌԸԹՆԵՐ

Պէշ կեանք անցընողը՝ կեանքը վախով կ'անցընէ :
Բարիք կ'ուզես նե՛ փնտռէ, բայց շարիք կրելու ալ պատ-
րաստ եղիր :

Ըսերախտ շեղող մարդուն՝ ուզելէն առաջ սուր :

Լաւ է կտր ըլլալ քան թէ աղէկը գէշ տեսնալ :

Ըն մարդն է հարուստ՝ որ աղէկ բարեկամներ ունի :

Հիտակ ճամբէն քալէ, շես իյնար. իյնաս ալ նե՛ շուս
կ'ելլես :

Ըտղար վաստակն ալ կրնայ կորսուիլ. բայց անիրաւ վաս-
տակը՝ ինքն ալ կը կորսուի, զինքը պահողն ալ կը կորսըն-
ցունէ :

Պէշ խօսքին բացած վէրքը աւելի խորունկ է, քան թէ սուր
դանակինը :

ՊԵՐՍՎԸԿՆ ԸՌԸԿՆԵՐ

Չարին դէմ բարիք հատուցանողը, ծառի մը կը նմանի՝
որ իրեն քար նետողները անգամ իր հովանիին տակը կ'առ-
նէ և իր պտուղը անոր կ'ընծայէ :

Վիտունի մը տեղ կ'անցնի ան մարդը՝ որ իմաստութիւն
փնտռելու ետեւ է. բայց երբ որ կարծէ թէ գտած է, յի-
մար է ինքը :

Ղըբանցի մէջ ինկած անգամանդը՝ բնաւ իր արժէքը չը-
կորսընցընէր. և սաստիկ հովերուն բռնութեամբը մինչև եր-
կինքն 'ի վեր ալ ելած փողին՝ տակաւին նոյնպէս շնչին բան
մըն է :

Իր բեռը վերցընող էջը, մարդիկները փառասող առիւծէն
աւելի արժէք ունի :

Համբերութիւնը անանկ ծառ մըն է՝ որուն արմատը թէ-

պէտ ընդի է, բայց պտուղը շատ քաղցր է :

Տասը աղքատ մարդ կրնան հանգստութեամբ մէկ խտրի վրայ քնանալ, բայց երկու թագաւոր՝ թէ և աշխարհիս մէկ քաւորդ տեղին մէջն ալ բնակին, տակաւին խաղաղութեան մէջ շեն կրնար մնալ :

Ե Ր Կ

Ա Ղ Օ Թ Ք Ա Թ Ս ՈՒ Ր Ր Հ Ա Կ Ի Ն

Ո՛վ Սուրբ Հոգի՛ լոյս երկնային,
Ղուն իմ՝ Հոգիս լուսաւորէ .
Հրուէ՛ խաւարն գիշերային,
Աւ տուռնջեան լոյս յիս ծագէ :

Ո՛վ Սուրբ Հոգի՛ հղօր Աստուած,
Վու զօրութեամբդ իմ սիրտս սրբէ .
Օ՛խ ներսիդիս ժողովն մեղաց
Իշխանութեամբ միշտ կը տիրէ :

Ո՛վ Սուրբ Հոգի՛ Արխիթարիչ,
Խոսովեալ հոգիս մբխիթարէ .
Արտիս բոլոր վիշան խոցոտիչ
Վու ցնծութեամբդ շուտ փարատէ :

Ո՛վ Սուրբ Հոգի՛ ամենազօր,
Իմ սիրտս իջիր հօն բնակէ .
Թ՛նջէ անկէ կուռքերն բոլոր,
Աւ յաւիտեան իմ վրաս իշխէ :

ՊԵՆՔՈՒԻՍ ԿԱՐԳ

Մտա-
կերը արդի պատ-
մութեան ամենն Տետա-

քորրտահան և երևելի անցքերէն մեկը ևս չկար
կը ներկայացնէ: Պանդուխտ Հարանց ցամաք երկին է, եր-
բոր Մեղրիայէն դաղմնելով հասան Մեքիզայի Սիացեալ Աս-
հանգաց Սասաչուսեզո՝ Ասհանդին փրայմութ ըսուած անդը:

Մեկայ հանդիպեցաւ 1620, Վեկանմբեր 11ին ըստ հին
Տամարի, և Վեկանմբեր 23ին՝ ըստ նորոյն: Մեկը 101
հոգի են, երկի մարդ կնիկ մարդ և տղաք: Չմեռուան մեջ
անցնէ և կանանկը. դեռտնը բոլորովին ձիւնով ծածկուած, ո-
ղորմելի ճանապարհորդները չունին պատասպարուելու անդ մը

բայ 'ի անաստի ծաներու հովանիէն . և նաւերնուն մէջ իրենց բերած պաշարը գրեթէ հասած լինցած է :

Մի են աս մարդիկը . և ինչ՞ . պայտիտի տաժանական և վտանգաւոր ճամբորդութեան մը ձեռնամուխ եղեր են . ու անձերնին տառապանաց և խտուժեանց ենթակայացուցեր են :
— Ընթերցացիք զասանք կ'անուանեն "Պանդուխտ Հարք", վասն զի անոնք ելան գացին աս նոր՝ վայրի և անձանօթ աշխարհը, չգիտնալով թէ ուր տեղ բնակարան պիտի գտնեն պատարուելու , և հոն հիմնարկեցին գաղթականութիւն մը՝ որ ետքէն հօր աղգ մը եղաւ : Չուղներուն ամէնքն ալ Մեղրիացի էին , և ջերմեանոց Բողոքական Քրիստոնեայեցիներ : Ընոնք ձգեցին փախան Մեղրիայէն՝ իրենց սիրելի հայրենական երկրէն , Ըստարանին համար եղած հարածանաց ձեռքէն ազատելու համար , և եկան աս հետաւոր՝ անձակ և վայրենաբնակ երկիրը ոչ մէկ ուրիշ նպատակաւ մը , այլ միայն կրօնական ազատութիւն վայելելու և Ըստուծոյ իր Սուրբ Խօսքին համեմատ երկրպագութիւն և ծառայութիւն մատուցանելու համար :

Իրենց կրած նեղութիւնները խիտ շատ եղան : 1821 , Յունուարին սկսան ծառերը կտրել ու իրենց խրճիթներ շինել : Չիւնք խորունկ նստած էր և ցօքաք սաստիկ . և ծանր հարբուղիներէ ու երկարատե ակնդերե շտերը անկարող եղան աշխատելու : Ընտրեալ տարուան մէջ իրենց կառավարը կամ իշխանը , որ ընտրելու էին դեռ ցամաք չելած , մեռաւ . նաեւ գաղթականաց ալ կիսով չափը մեռան , այնպէս որ տասներկու ամիսէն միայն յիսուն հոգի մնացին ապրած : Ըստն մը եղաւ որ միայն եօթը չափահաս անձինք մնացին հիւանդ չզգտնած , ու բոլոր մնացածները անկողին ինկած էին իրենց կրած դառն աշխատութիւններուն պատճառաւ , և աս եօթը հոգի ուրեք բաւական կ'ըլլային հիւանդները դարմանելու և մեռեալները թաղելու : 1821ին վերջերք իրենց կրած դժուարութիւնները փոխանակ նստաղելու՝ խիտ աւելի շատցան : Այլ մնացողներուն առողջութիւնը տեղն եկած էր , բայց մէկ նոր ընկերութիւն մը իրենց հարածալ կորսցաներէն :

Եղան եկան Մնգղիայէն, առանց հետեւնին ուտելիք բերելու: Ուտաի հետեւեալ ձմեռը սարսափելի նեղութիւն քաշեցին աւօթութենէ: «Ղս տեսայ», կը գրէ անոնցմէ մէկը, «ուժեղ մարդիկ, որ անօթութենէ մարելով՝ շիտակ չէին կրնար քալել ու կը դանդաղէին»:

Արորդ տարին ալ խել մը նոր մարդիկ չուեցին Մնգղիայէն, առնք ալ հետեւնին պաշար չբերելով: Վաղձականներուն ան տարուան հանած բերքը հազիւ հազ կը բաւականանար իրենց ապրուստին: Իրենց պէտք եղած անակները շինելը, խիտ առ խիտ բուսած մեծամեծ անտառի ծառերը կտրելը և գետինը ցորեն ցանելու պատրաստելը, ծանրաբայլ և բազմաշխատ գործ մըն էր հղկելի պանդուխտներուն. և առաջին երեք տարուան մէջ հունձքերնին խիտ նուազ եղաւ: Մնգամ մը միայն մէկ լիպրա մը կամ 140 տրամ ցորեն մնացեր էր բոլոր գաղթականութեան մէջ, որն որ խորովեցին ու ամենուն բաժնեցին, և մարդ գլուխ հինգ հատիկ ինկաւ:

Աւ սակայն Մստուժոյ վրայ ունեցած քաջալերական վտաւհութիւննին բնաւ չթողուց զիրենք: Իրենց ամենասաստիկ տառապանքներուն մէջ կամ ծովէն ձուկ որսալով և կամ անտառներէն որս ձեռք բերելով ազատ մնացին իրական սովամահէ:

Մնոնք չէին եկած Մմերիգայի վայրի անտառները՝ հարրստութիւն կամ անուն ստանալու համար. այլ Վրիստոսի Մլետարանը ազատ և անարգել վայելելու համար եկած էին հոն, ուր հալածիչ ինքնակալ մը կամ եկեղեցական մը չէր կրնար իրենց ձեռք գալցունել:

Մնոնք աս գործին ձեռնամուխ եղան աղօթքով և ծոմապահութեամբ, և Մստուած իրենց յոյսն ու զօրութիւնն էր: Վանի քանի տարիներ իրենց համրանքէն կիսով չափ մեռան, և սակայն քաջալերութիւննին չկորսընցուցին, և աս մեծամեծ կոտորածները չկայնեցուցին հոն չուողներուն հասանքը, որ տարուէ տարի կ'աճէր:

Մնոնք կենդանի հաւատքով ընդունած էին Մստուածի խոստումը իրրե իրենց առաջնորդ:

Իրենց պատուական Լշրէցը, բաղմահմուտ և աստուածավախ Պ. Բօպինսըն առաջին պանդուխտներուն հետեւեալ պատուերը աւանդեց :

«Ար պատուիրեմ՝ ձեզի Լստուծոյ և իր երանելի հրեշտակաց առջև՝ որ միայն այնչափ հետեւիք ինձի, որչափ որ տեսաք զես որ կը հեռեիմ՝ Վրիստոս Հիսուսի : Տէրը գեռ աւելի ճշմարտութիւններ ունի ձեզի համար իր Սուրբ Խօսքէն դուրս բղիկեցնելու : Ի ստեր և Ապօլին յիտաւի մեծամեծ և լուսասիրիւն ջահեր եղան իրենց ատենին, սակայն անոնք Լստուծոյ բոլոր խորհուրդին չկրցան վերահասու ըլլալ : Ա՛րազեմ ձեզի, մի մտնաք ասիկայ. — յիշեցէք որ ձեր եկեղեցոյ ուխտագրութեան մէկ յոգուածն է աս՝ թէ պարաստ պիտի ըլլաք ընդունելու ինչ ճշմարտութիւն որ Լստուծոյ Խօսքէն ձեզի ծանուցուի», և այլն, և այլն, և այլն :

Ըն ժամանակէն մինչև հիմա երկու հարիւր տարիէն աւելի եղաւ, և ահա «փոքրիկ մանուկը հզօր ազգ մը դարձաւ» : — Միացեալ Ասհանգները գրեթէ երեսուն միլիօն բնակիչ ունին : Իրենց առևտրական բնուանց նաւերուն թիւը Ընդդիացոց նաւերէն աւելի է : Ընոնք հիմա 1858ին, աւելի երկաթուղի ունին և աւելի հեռագրական թեւ, քան թէ բոլոր աշխարհիս երեսը գանուած ուրիշ երկաթուղիները և հեռագրական թեւերը՝ միատեղ գրուած : Մեկ երեւելի դէպքով մը գեռ նոր աս օրերս Ընդդիայի և Մերիլանդի ան երկու մեծ Բողոքական երկիրները իրարու հետ միացան կարի մերձաւորութեամբ : Հեռագրական մալուխը զեռեղեցաւ Ըալանդեան Ովկիանոսին յատակը երկու հազար մշոն տեղ. և հիմա Մայրն Ընդդիան և Վուստըն Ըմերիլան կը խօսակցին իրարու հետ, գլխովին անհոգ ըլլալով ալևոր Ըալանդիկէն մրրիկներուն ու փոթորիկներուն վրայ :

քը մեր մարմնոյն բարձր տեղն ըլլալով՝ ամէն բան առանց արգելքի համարձակ կը տեսնէ, կը դիտէ ու կը զննէ, ինքը անշարժ անփոփոխ մնալով . նոյնպէս մեր մարմինն ու մեկալ զգայարանքները աչքով կը կառավարենք: Աչքին տեսութեամբը դիմացինին երեսը նայելով կ'իմանանք անոր սրտին ու բախտեմիտներ, ցաւն ու կիրքը: զարձեալ շատ անգամ աչքը լսելու գործարանին տեղը կը գործածուի. օրինակի համար՝ ան անուանի ազգերը, ան երեւելի ու քաջ մարդիկները, ան փառաւոր մայրաբաղարներն ու ան մեծամեծ շէնքերն որ այլ և այլ պատճառներու համար անձամբ շէնք կրնար տեսնել, անոնց պատկերները նկարուած ու տպուած կը տեսնենք, ու պատմութիւննին գրքերու մէջ կը կարգանք. որով տեսածի ու լսածի պէս կ'ըլլանք, ու խելք սորվելու և միտք պահելու բաները աչքով աւելի դիւրութեամբ ու աւելի տեղն 'ի տեղը մտուրնիս կը պահենք՝ քան թէ նոյն բաները միայն լսելով դիտնայինք: Ա՛յ երջանպէս աչքը մարդուս մեկալ ամէն զգայարանքներէն աւելի հարկաւորն է, ու աչքը ամէն բան մարդուս հոգւոյն փոյ պաւելի պայծառ կը տպուորէ՝ քան թէ մեկալ զգայարանքները. փասն զի որ և իցէ առարկայներէ ցոլացած լուսոյ շաւիղները առանց իրարու հետ շփոթելու իրենց ձեռքը՝ գոյնովն ու մեծութեամբը, թէ հետու ըլլան՝ թէ մտ, թէ մեծ և թէ պզտիկ, աչքին մէջ կ'ամփոփուին: Աս ամենահարկաւոր ու սրանչելի զգայարանքը շատ փափուկ ու դիւրամասնելի է քան թէ մեկալ զգայարանքները. անոր համար Աստուած ասոր պահպանութեանը համար արտեւանուէրը, կոպի ու յօնքը տուեր է: Աւտի թէ որ յանկարծական փորձանք մը չհանդիպի նէ, ստիտարար մարդուս աչքը տարիքը առաջ երթալէն ետեւ կը սկսի տկարանալ. և որովհետեւ ինչպէս որ ըսինք՝ աչքը մարդուս աւելի հոգւոյ ու մտաց գործարանը կը սեպուի քան թէ մարմնոյ, անոր համար մարմնոյն փնտս մը շնոր իր տկարանալովը. թող որ աս տկարանալուն ալ մարդիկ ճարը գտան՝ ակնոց գործածելով, որով ոչ միայն ծերութիւնը, հասկա նաև ան երիտասարդներն որ տկար տեսութիւն ունին՝ ակնոց գործածելով ամէն բան յտակ կը տեսնեն:

Ի Կարեւորան կրիմայներուն տակը եղած մարդկանց աշուր-
ներուն գոյնը ընդհանրապէս նարնջի գունով ու երկնագոյն կա-
պոյտ կ'ըլլայ . սե աշուրները զօրաւոր ու աշխոյժ կ'ըլլան , ու
կրակի պէս կը փայլիլին . ընդհակառակն երկնագոյն աշուր-
ները աւելի տկար կ'ըլլան :

Աչքին երկրորդական կտորներն են հոյ , ոչոսանսնս , ու
նոնս , ոչոսոսոսոս , և յնս :

Յօնքը (Գալ) մարդու աշուրներուն վրայ կեցած՝ աչքին
մէջի գոյններն ու ձեւերը դուրս կը ցատեցընեն . յօնքին գոյ-
նովն ու շարժմունքներովն մարդու գէմքին աշտուժութիւնն
ու գեղեցկութիւնը , և իր մասնաւոր յատկութիւնները կ'ի-
մացուին . ու քանի որ ճակատն մկանունքները մարդս վեր կը
բարձրացընէ կամ վար կ'իջեցընէ՝ յօնքին ալ կ'ամփոփուին
ու կը սարդին , և մարդուս կիրքերը կը յայտնեն :

Ատեանունքները (Ինչի) աչքին պահպանութիւն կ'ընեն՝
որ աշուրներուն մէջ մանր փոշիներ չկարենան մանել . ար-
տեանունքները երկուք են՝ վերի ու վարի . վերինը շարժուն
է , կը բարձրանայ ու կը ցածնայ , իսկ վարինը գրեթէ ան-
շարժ :

Կոյրը քթին երկու կողմը կանոնաձև ոսկրէ փոս մըն է . ա-
տոր մէջը մեծ ծակ մը կայ՝ որ դազաթին հետ հարորդակցու-
թիւն ունի , ու աչքին տեսողական ջրերը աս ծակէն կ'անց-
նին :

Արցունքի անօթը այլ և այլ կտորներ ունի . զլիաւորն է
նշի չափ միտ մը որ աշուրներուն վրայի կողմը կ'իյնայ , և ա-
սիկայ է արցունքին տգելիքը . ասիկ արցունքը բարակ երակ-
ներով արտեանունքին տակը կը վազէ , անկէ ալ աչքին ծայ-
րի պղտիկ ծակէն քթին մէջ կ'անցնի , իսկ աւելին երեսէն
վար կը վազէ :

Սարդուս քիթը թէպէտ գէմքին վրայ դուրս ցցուած բան
մը կ'երևնայ , սակայն ամենեին տգեղութիւն չտար մարդուն
երեսին , քայց եթէ երբոր բնական մեծութենէն կամ ձեւէն
դուրս ըլլայ : Վիթը խիստ քիչ շարժում ունի , և հասա-
նութեան գործարանը քթին ծակերն են՝ որ նաև ունեն

կ'ըսուին. ասոնց մէջ կակուղ ու զգայուն մաշկ մը կայ, և հոս զգացողը աս մաշկին ջղերն են՝ որ իրենց եկած հոտը բղջղին կը հաղորդեն: Ընոր համար կենդանեաց քթին ծակերը որչափ մեծ ու երկայն ըլլան, այնչափ աւելի հոտառութիւննին ալ սաստիկ ու սուր կ'ըլլայ. որովհետեւ մարդու ոնդունքը շատ կենդանեաց քթերուն ծակէն աւելի պզտիկ ու նեղ է, ըզրդն ալ աւելի խոնաւ, անոր համար մարդու հոտառութիւնն ալ տկար կ'ըլլայ: Թող որ մարդկանց հոտառութեան քիչ ըլլայ՝ միայն 'ի բնութենէ չէ, հապա նաև մարդկանց կենաց եղանակէն և ուրիշ պատճառներէ՝ որ մարդիկ ալ իրարմէ աւելի կամ պակաս հոտառութիւն կ'ունենան. ինչպէս պզտիկուց խոտեղէնով ու պտուղներով՝ առանց ուրիշ հոտաւէտ կերակուրներու մեծցած մարդուն հոտառութիւնը աւելի սաստիկ է, քան թէ տեսակ տեսակ հոտաւէտ ու խառնակ կերակուրներով մեծցած մարդունը: Գնդունքը հոտառութենէ զատ՝ շունչ առնելու տարու համար ալ խիստ հարկաւոր գործարան է:

Շատիկէ՛ք՝ կ'ըսուի ան զգայարանքը՝ որով ուտելու խմելու բաներուն համը կ'իմանանք: Մարդու ճաշակելիքը աւելի սուր ու փափուկ է քան թէ կենդանեացը. ճաշակելեաց բուն գործարանը բերանն է, իսկ համ առնողը լեզուին եզերքն ու քիւմն է: Մարդու լեզուն ալ թէպէտ շատ բարակ ջղեր ունի, բայց փափուկ ու մոտ է, և վրան կրր կրր բշտիկներ ունի, որ կենդանեաց լեզուին վրայ եղած բուշտերուն պէս կարծր չեն: Լեզուով մարդու հագադէն ելած ձայնը կերպ կերպ եղանակներ կը ձևանայ, ու անոնցմով մարդու հոգւոյն կամբը ու սրտին որ և իցէ զգացմունքը կ'իմացուի. լեզուով է որ մարդիկ իրարու հետ կը խօսին, իրարու խօսքը կը հասկընան ու կը հասկըցընեն. լեզուով մարդս բան կը սորվի, կը սորվեցընէ. լեզուով մարդ կը զուարճանայ, կը զուարճացընէ. և որ մեծն է՝ լեզուով Բստուծոյ փառք կու տանք որ մեզի աս պզտիկ ու ամենարուեստ գործարանը պարգևեր է: Մարդու միայն վարի ծամելիքը կը շարժի, երբեմն նաև ակամայ. զոր օրինակ երբոր ձանձրութիւնը վրան տիրած ըլլայ, որ երկայն

կամ կարճ շուտ կամ ուշ յորանջելէն կ'իմացուի. և աս յօրանջը տկարութենէ, զառարկութենէ և ուրիշ ասոնց նման բաներէ առաջ կու գայ:

Մարդուս հարկաւոր գործարաններէն մէկն ալ լեւելիք ըսուած զգայարանքն է, որ խիստ շատ կտորներով ու կրոր պրտայտներով կը ձևանայ. և աս կտորներուն գլխաւորներէն մէկն է ականջին իֆօ--իլ՝ որ է գոգաւոր, առածգտկան ու օդով լեցուած մաշկ մը: Իսկ մարդուս բուն լսելու գործարանը տկանջին ներսի կողմը ֆօ--իլ ըսուած մասն ու ցուր ըսուած անցքն է. աս անցքը ջրային հեղուկով մը լեցուն է, և աս հեղուկին մէջն են լսողական ջղերուն ծայրերը, որ ինչ ձայն որ զգան՝ մէկէն 'ի մէկ ըղելին կը հաղորդեն. այսինքն երբոր ձայն հանելով՝ օդին շարժմունքը թմբուկին առածգտկան մաշկին կը զարնուի, անով ներսի օդն ալ կը շարժի, ան շարժմունքով ձայնը ինչուան լսողական ջղերուն ծայրը կը հասնի ու զանոնք կը ցնցէ. և որովհետև աս ջղերը ըղելին հետ կապակցութիւն ունին, իրենց ընդունած ձայնը մէկէն նաև ըղելին կը հասցընեն: Ասելեաց զգայարանքը՝ այսինքն ականջը երկուք է, որ եթէ յանկարծ ասոնցմէ մէկը մնասուիւն՝ մարդս մեկաբով կը լսէ. մարդուս ականջներուն ծանրանայը դիօզուածական պատճառներէ չըլլայ նէ՝ սօփորարար տարիքը առնելէն ետև կը սկսի, և ոմանցը ինչուան բոլորովին կը խլնայ: Աս խլութիւնը թէ որ ներքին գործարանին մաշկին կարծրանալէն առաջ եկած է՝ անբժշկելի կ'ըլլայ. իսկ թէ որ ուրիշ պատճառաւ քիչ մը լսելեաց գործարանը խանգարուած է, ան տան լեւելիք գործածելու է, որ եղելեաձև գործիք մըն է՝ ծանր ականջ ունեցողներուն համար շինուած: Ասելափողին նեղ ծայրը խուր ականջին մէջ կը խոթէ. իսկ լայն կողմը մարդը իր բերանը կը դնէ ու անով խուլին հետ կը խօսի. ժամն զի ձայնը լուսոյ շառափողներուն պէս կը ծաւալի ու կ'ամփոփուի. և ինչպէս որ ոսպնածե ակնոցները լուսոյ շառափողները հաւարելով՝ առարկայները տկար աչուրներուն պայծառ կը ցուցընեն, նոյնպէս ալ աս գոգաւոր լսելափողը՝ ձայնին ծաւալումը ամփոփելով՝ խլին ականջին մէջ կը սաստկացընէ նոյն ձայ-

նը, որով առանց զժառարութեան խուլը կը լսէ զիմացինին խօսքը : Ահանջին վարի ծայրը որ Բլէւի կ'ըսենք՝ հիմա ընդհանրապէս միայն կանայք կը ծակեն, ու զարդի համար անկէ ող կը կախեն. բայց դեռ անանկ ազգեր կը գտնուին՝ որ ահանջին թէ կը ծակեն և թէ կ'երկընցընեն ուզածնուն շափ, սմանք ալ ողին տեղը մտանի կամ ազնիւ քարեր կը կախեն ահանջներուն բլթակէն :

Շքալէլէ կ'ըսուին մարդու ձեռուքներն ու ոտուքները : Ոտուքները բոլորովին տարբեր են անասուններուն սաքերէն, նաև կապիկներէն ալ որոնց թաթերը աւելի ձեռքի կը նմանին. մատուքին ալ շատ կարճ են, ու գրեթէ խաղուն չեն : Առաի միայն մարդն է ուրիշ կենդանեաց մէջ որ ամենէն կատարեալ ձեռք ու սաք ունի, և ամէն գործարաններն ալ անոնց համեմատ աւելի կատարեալ են, և ամենարարակ ճարտարութեանց յարմար :

Յ Ե Ի Ն

Ահնդանեաց մէջ ամենէն աւելի մարդու ընտանին ու հաւատարիմը շունն է. և թեպէտ քառասունէն աւելի տեսակ ունենալուն՝ ամենուն ձեն ու մեծութիւնն ալ իրարմէ տարբեր են, բայց ընդհանրապէս բնասօրութիւնին նոյն է : Շան ստօրական կերակուրը միս է. և ստանդոր այնչափ տաք է՝ որ ոսկոր ալ կը մարսէ : Տարին երկու անգամ կը ջընկնի՝ ինչուան ասանիթք լակոտ : Արչափ ալ վաղէ, տաքնայ ու փրփրի, ամենեկն չքրանիր, հապա միայն լեզուն դուրս կը ձգէ որ գոխանայ : Կնեթե հիւանդութիւն ունեցած աւանը կ'երթայ շանխաղող ըսուած բոցը կ'ուտէ որ սիրտը ետ գայ, անով կ'առողջանայ : Շունը կրնայ այնչափ կրթութիւն առնել, որ մեկ քանի ծառայութիւններ ալ սովորելով՝ հաւատարմութեամբ իր սրտաբը կը կատարէ : Աս կենդանւոյս բուն գեղեցիկ կատարելութիւնը իր սիրովը վրայ ունեցած

սէրը, հաւատարմութիւնը, արթնութիւնը, ճարտարութիւնն ու խելացութիւնն է: Անոր համար հոս մէկ քանի ստոյգ ու զուարճալի դիպումներ դնենք՝ որ աս կատարելութիւնները աղէկ իմացութիւն:

Հովութիւն մէկը որ մը իր շունը ու իրեք տարեկան տղան մէկտեղ դաշար տարեր է եղեր. ինքը դիմացի լեռան վրայ կէլ լել ուզելով՝ կը տեսնէ որ տղան չկրնար քայլել, կը թողու անիկայ հոն դաշտին մէջ, ու կ'աղբսպրէ որ տեղէն չչարժի: Հովիւը ուզած տեղը կը հասնի հասնիք, մէյմին ալ յանկարծակի օդը կը պղտորի, լեռը մշուշ կը պատէ, ցորեկը գիշեր կը դառնայ: Խեղճ գեղացին շուտ մը լեռնէն վար կ'իջնայ դէպ 'ի իր տղուն կեցած տեղը: բայց մութը սաստիկ ըլլալուն՝ ճամբան կը կորսնցընէ. վերջապէս յոյսը կորած՝ լալով ողբալով այրի մը մէջ կը մտնէ, ու ան դիշերը հոն կ'անցընէ: Լուսուն կանուխ կ'ելլէ անիկէ կը վազէ դաշար, տղան չկայ. ուրիշ գեղացիներու հետ ալ կը փնտռէ՝ չգտնէր, կը դառնայ իր տունը: Հոն իմանայ որ առջի օրը շունը եկեր կտոր մը հաց առեր փախեր է: Կ'ելլէ նորէն կը փնտռէ տղան օրերով, և ամէն իրիկուն տուն դարձած ատենը կը լսէ թէ շունը եկեր հացին կտորը առեր փախեր է: Օր մըն ալ հովիւը տունը կը սպասէ, և շունը եկածին պէս՝ անոր ետեւէն կ'իջնայ որ իմանայ թէ ուր կը տանի հացին կտորը: Հունը հացը բերանը կ'առնէ, կը վազէ կ'երթայ բարձր ժայռերէն շիւի շիտակ վար կ'իջնայ, կը մտնէ այրի մը մէջ, մարդն ալ ետեւէն: Մէյմին ալ տեսնէ հովիւն որ իր զաւակը լալով նստեր է՝ շունը բերած հացին կտորը կ'առէ. շունն ալ քովը նստեր՝ տղուն վրան կը նայի խղճալու պէս: Կ'երևնայ թէ աս տղան ճամբան չգիտնալով՝ մոլորեր գացեր է ինչուան ժայռերուն վրայ. հոն տեղէն ալ սահեր է ինչուան այրին բերանն ու հոն մնացեր է եղեր:

Ընուշեղէն ծախողին մէկը, որ պզտիկ զանգակ մը դարնելով կը ստորտէր քաղքի մը մէջ, որ մը գեղաճախի մը շանը կտոր մը անուշեղէն կը նետէ: Հետեւեալ օրն ալ շունը ան զանգակին ձայնը լսածին պէս՝ մէկէն կ'երթայ ան մարդուն հա-

դուստէն կը խածնէ, թող չափ անկէ անցնելու, որ նորէն բան տայ իրեն : Ըն ասներ մարդը ասոր քանի մը ստակ կը ցուցրնէ, ու ձեռքովն ալ կը ցուցրնէ անոր տերը՝ որ խանութին դուռը կեցած էր : Ըստ անհետն պէս շունը կը վազէ տիրոջը քով, կը սկսի քծնիլ ուղաչել. տերն ալ մէկ քանի բտակ կու տայ իրեն. շունը բերանը կ'առնէ ան ստակը, կը տանի ծախողին, ու կը գնէ անուշեղէնը՝ կ'ուտէ : Ըստ ստուտուրը օրերով քշեր է կ'ըսեն :

Ս անքի մը մէջ ամէն օր քսան աղքատի կերակուր կը տրուի եղեր կէս օրուան ատենները. հն շուն մըն ալ կայ եղեր որ անոնցմէ աւելցած բաներէն կ'ապրի, բայց շատ անգամ անօթի կը մնայ եղեր : Արբոր զանգակը կը զարնուի որ աղքատները ժողովուն, ան ատեն ուտելու բաները կ'որ դարանով (Կ : Կ) մը ներս կու տան. ասիկայ առանցքի (Կ : Կ) վրայ առած ըլլալով՝ մարդը դրէն առանց տեսնուելու ան դարանին մէջ կը գնէ կերակուրներն ու կը դարձրնէ որ ներսէն առնեն : (Օ) ր մը աս շունը անօթի մնացած ըլլալով, կը սպասէ որ աղքատները երթան, ու զանգակին շունը բերանը կ'առնէ՝ կը սկսի բոլոր ուժովը քաշել : Ներսէն կարծելով թէ աղքատի մը պակաս եկեր է կերակուրը, դարանին մէջ ուտելը կը դնեն ու կը դարձրնեն. շունը կ'ուտէ կը կշտանայ : Արկու իրեք օր աս վարպետութիւնը ընելէն ետքը կ'իմացուի բանը. բայց անոր ճարտարութեանը փոխարէն՝ վանքիցը անկէ ետքը ամէն օր մէկ մէկ կտոր միս աւելի կու տան եղեր իրեն :

Ը շունը շատ անգամ կոյր մարդկանց ճամբայ կը ցուցրնէ. ինչպէս որ աս դարմանալի պատմութենէն ալ կ'իմացուի : Այլ մտաբացիանին մէկը շուն մը ունի եղեր իրեն առաջնորդ, որ զինքը չէ թէ միայն վտանգներէ կ'ազատէր, հազա աներու խանութներու անջն ալ կը տանէր՝ որ ողորմութիւն տան տիրոջը : Արբոր աղքատը կը սկսէր աղօթք ընել՝ ողորմութիւն ուղեւ, շունը զետինը երկրնցած կը պառկէր. թէ որ պատուհաններէն ստակ նետէին նէ, կ'երթար կ'առնէր բերնովն ու աղքատին գլխարկին մէջ կը գնէր. հայ ալ նետէին նէ

չէր ուտեր, հասար տիրոջը կը տանէր, ու անոր առածը կ'ուտեր :

Նաւաւարին մէկը իր նաւակին մէջ կը քնանայ եղեր որ մը . մէյ մ' ալ յանկարծ փոթորիկ կ'ելլէ, նաւակին կայր կը քակուի, ու ցամաքէն շատ մը կը հեռանայ, քիչ կը մնայ որ մեծ նաւու մը պիտի երթնայ զարնուի եղեր : Եւ շի շունը կը տեսնէ որ իր տիրոջը բանը գէշ է . կ'երթնայ քովը, թաթովը անոր երեսին կը զարնէ, շապկէն կը քաշէ, այնչափ կը հաջէ, որ մարդը կ'արթննայ, կը խալտի ան վտանգէն :

Մարդուն մէկը ձեացրնելով թէ Հնդկաստանէն Անգղիա եկած վաճառական է, կ'երթայ մէկ իջևան մը կը բռնէ իրեն համար, և կ'ըսէ թէ աս իրիկուն իմ սնտուկս կը խրկեմ, առտուն կանուխ ալ ես կու գամ : Իրիկուան դեմ իրացրնէ երկու հոգի սնտուկը շարկած կը բերն կը հանն վեր, ան մարդուն բռնած խուցը կը դնեն : Արբոր ամեն մարդ իր տեղը քաշուեր էր, մէյ մըն ալ ան իջևանին մէջի շնիկը յանկարծ կը ցատքէ իր տեղէն, կ'երթայ ան սնտուկը դրուած սենեակին դրանը առջև կը սկսի բոլոր ուժովը հաջել : Ար բանան դուռը . շունը մէկէն կը վազէ սնտուկին վրայ, մէյ մը սնտուկը կը ճանկրտակէ, մէյ մը գէպ 'ի տերերուն կը վազէ հաջելով : Անոնք ալ կը բռնեն սնտուկը մէկդի կը քաշեն, կ'ինանան որ մէջը շարժուն բան մը կայ . մէյ մըն ալ բանլիքը կտարեն՝ բանան տեսնեն որ ան սուտ վաճառականը մէջը ողջ պատկեր է . և միտքը ան է եղեր որ զիշերը ելլէ գողութիւն ընէ :

Ա՛ յաճառական մը առնելիքի համար ուրիշ քաղաք գացեր է եղեր ձիով, իր շունն ալ մէկտեղ : Արբոր կ'առնէ ու ետ դարձեր կու գայ, քանի մը մղոն տեղ քալելէն ետքը կ'իջնայ ձիէն, ծառի մը տակ կը նստի, քսակով ստակն ալ քովը կը դնէ : Քիչ մը հանգչելէն ետքը կը մտնայ ստակն առնելու, ձին կը հեծնի, կը սկսի վազելով երթալ : Շունը իմացեր է թէ տերը հարկաւոր բանը մտցաւ, կը փորձէ կը նայի որ ծանր է, չկրնար վերցրնել . վազելով կ'երթայ տիրոջը քովը կանչուրտակելով, հաջելով, ոռնալով կը ջանայ միտ-

քը ձգել: Աշրոր կը տեսնէ թէ տէրը շինանար, կը սկսի ոտքը խածնել: Ա՛ ճառասկանը ուրիշ մտածմունքներու մէջ դրաղած՝ կարծէ թէ շունը կատգեր է. քիչ մը կանկ կ'առնէ կը կենայ, կը սկսի ցաւելոյ՛ տարակուսիլ թէ ինչ ընէ. և վախնալոյ՛ որ չըլլայ թէ յանկարծ շունը խածնէ զինքը, ու շանը սիրուն համար իր կեանքը կորսուի, կը հանէ մէջքէն աարձանակը (Հ՛Է՛Է՛Է), երեսը մէկդի դարձուցած՝ կը պարպէ շանը վրայ. խեղճ շունը մէկէն կ'իյնայ, ու կը սկսի զեանէն քաշկրտաուելոյ՛ արիւնդուայ իր տիրոջը մտանալ: Ա՛նոր սիրար չգիմանար, կը զարնէ ձին՝ կը վազէ կ'երթայ, մտքէն արտասալոյ՛ որ սիրուն շնիկս ալ աղէկ էր ինձի քան թէ աս ըստակը: Աս ըսելոյ՛ ձեռքը կ'երկրնցընէ քսակը նայելու, տեսնէ որ տեղը չէ. մէկէն միտքը կու գայ բրած անխելքութիւնը. կ'իմանայ իր շանը ողիկ ողիկ գալուն պատճառը, կը դարձընէ ձիուն գլուխը, վազելոյ՛ շխալ կ'երթայ քսակը նայելու: Մէյ մըն ալ տեսնէ որ շունը անանկ արիւնդուայ կիսամեռ քրտկրտաուելոյ՛ գնացեր է ինչուան ան ստրկին քովը պահպանութիւն կ'ընէ եզեր. ուստի իր տէրը տեսածին պէս՝ կը սկսի պոչը շարժել, ու աշխատիլ անոր քովը երթալ: Տէրը դուրգուրալոյ՛ կը շոյէ իր հաւատարիմ՝ շնիկը, բոյց մէկ քանի վայրկեանէն խեղճ շանը հեքը կը կտրի, ու աչուրները կը գոցէ:

Ը Յ Լ Ե Ի Ը Յ Լ Ը Զ Կ Ը Յ Ի Ը Բ Ե Ի Ե Լ Ը Ի

Ս Ա Վ Ա Ր Ա Ի Թ Ե Ը Ն Ծ Ը Վ Բ Ը Յ

Ա՛նքան մարդոց բազմութեան մէջ որ ճամբան գէմերնիս կ'երևն կամ մէկ ընկերութեան մը մէջ և կամ որ և իցէ ուրիշ տեղ կը տեսնենք, քանի մը հոգի միայն կը գանուի՛ որ հեանքնին ծանօթութիւն կամ բարեկամութիւն ունենանք, կամ յարգելու և մեծարելու պարտականութեան տակ ըլլանք:

ուրիշներուն ամենուն հետ ալ մեր կցորդութիւնը մէկ լոկ բնկե-
րական կապի մը կցորդութիւն է : Ա՛նկուն քոյ՞ք մտանալու
կամ անկեղ հեռանալու ատեննիս՝ մեր սրտին կիրքը՝ այսինքն
սէրը կամ բարեկամութիւնը կամ մեծարանքը կամ շնորհա-
կալութիւնը յայտնելու համար բրած խօսքերնիս կամ գործ-
քերնիս բարեւել կ'ըսուի . և ասիկայ այլ և այլ ազգաց մէջ
կերպ կերպ է :

Ճափա կողմին բնակիչները իրարու հաւատարմութիւն չու-
նենալով՝ ո՛վ տեսնեն նէ ձեռքերնին մէյմը զանակին կը տա-
նին : Աեղծաւոր և խեղճագած Չինացիները մէկը տեսնելու
բլլան նէ՛ հազար կերպ խոնարհութիւններով առջեր ծունկ կը
չօրեն, անանկ կը բարեկն : Ասոնք երկուքը ծայր են . ասոնց
մէջ տեղը շատ կերպ բարեկու . եղանակներ կան՝ որ ոմանք
Ճափացոց և ոմանք Չինացոց բարեկներուն քիչ շատ կը
մտանան :

Մտկեղքը ոսկոյ բուռած երկիրը՝ որ Ափրիկէի արեւմտեան
կողմերը կ'ի՛նայ, կնիկ մարգիկ իրենց մազերուն մէջ երկու
մատով սանար մը կ'անցընեն, քովերնին մէկը երթալու բլլայ
նէ՛ զանիկայ բարեկու մտօք ձախ ձեռքոյնին ան սանարը ի-
րենց գլխէն կը հանեն :

Ճափոնացի մէկ մը իրեն մէկ բարեկամը կամ ճանչւորը
տեսնէ նէ՛ բարեկու մտօք ոտքին ամաններուն մէկը ոտքէն կը
հանէ :

Ննդկաստանցիք իրարու մօրուք բռնելով իրար կը բարեկն :
Բաթրանացիք (Ննդկաստանի մէջ թագաւորութիւն մըն
էր, որ հիմա Մնգղիացոց ձեռքն է) երկու ձեռքերնին իրար
կը կապեն՝ զխոնուռ գագաթին վրայ կը տանին և բոլոր ան-
ձերնին կը ծոկն . բարեկնին աս է :

Վիլիպեան կղզիներուն բնակիչները մէկ կամ երկու ձեռ-
քերնին մէկէն երեսներուն վրայ կը դնեն . մէկ ծունկերնին
ծոկելով՝ ոտքերնին վեր կը վերցընեն, և մէջքերնին ալ շաա-
կեկ ծոկելով՝ անանկ բարե կու տան :

Ա՛նձ Ովկիանոսի կղզիներուն բնակիչներուն շատ և հի-
սիսային բեկոխ մտօքը բնակող ազգերը քիթ քիթի քսե-

լով բարե կու տան : Միայն թանկա կղղին մէկ տարբերութիւն մը կայ՝ որ բարե տուող մարդը քիթը բարեած մարդուն ճակատը կը գպցունէ : Ըսանկ քիթ քիթի քսելով բարեելու սովորութիւնը կը սկսի Սանտիէ կղղներէն և կու գայ մինչև 'Ար Օլեանտա : Ըսանիս ըսուած ազգը բարե տուած մարդուն սկանչը կը փշէ, և անոր ձեռքը բռնելով՝ կամացուկ մը իրեն սրտին վրան կը շփէ :

Միքիկէի Սքոթորա կղղին մարդիկը իրարու ու Տամարելով կը բարեկն : Հոն կղղներն ալ՝ փորերնուն վրայ գետինը կը փռուին կը պատկին :

Վիլիոյեան կղղներուն մօտ Լամուէք կղղին բնակիչները և Մալասացիք պատուել ուղած մարդուն ձեռքը կամ սորքը կը բռնեն և իրենց երեսին կը քսեն :

Սեամորթ ազգերուն շատը՝ բարեելու մարդուն մէկ մտար կամ ամէն մատուրներն ալ կը բռնեն կը քաշկրտան կը շփուցնեն :

Չինացիք այնպէս սովորութիւն ունին՝ որ երիկ մարդիկինն երկու ձեռքերնին մէկ տեղ բերելով կուրծքերնուն վրայ կը տանին, և վայելուչ կերպով մը կը շարժեն. քիչ մըն ալ գլուխնին կը ծակեն 'Կղին Կղին' ըսելով : Պատուաւոր մարդ մը տեսնեն նէ՝ երկու ձեռքերնին իրար կը կապեն վեր կը վերցունեն, և իրենք մինչև գետինը կը ծռին : Թե որ երկու բարեկամ շատ տանէ՝ ի վեր իրար տեսած չորալով իրարու Տանդիպին նէ՝ երկուքն ալ ծունկի վրայ կու գան գլուխնին մինչև գետինը կը ծռեն. և սա արարողութիւնս երկու կամ իրեք անգամ կը կրկնեն :

'Ար () Օլեանտ կղղին բնակիչները իրենց ազգին գլխաւորին առջևն ելլեն նէ՝ բարեելու տեղ շան պէս կ'ոռնան : Ընկէց ևտքը թագաւորին բնակած Տիւղին ներսիցին կը մտանեն՝ ոչ ալ կողմերնին նայելով և ոչ ձախերնին, ան տեղ երկրորդ անգամ կը բարեկն թեկերնին գլխընուն վրայ վերցնելով և իրեք անգամ ալ ոռնալով : Թագաւորը Տաւաչելու պէս կամաց ձայն մը կը հանէ՝ անոր նստէ ըսելու նշան. և թագաւորին ամէն մէկ բան հարցնելուն՝ Տպատակը պա-

աստիան տալէն առաջ հարկ է որ անգամ մը ունայ. դուրս ելած ասունն ալ ներս մտած ասունին պէս պիտի ընէ :

Հնգհաստանի մէջ բարե տուողը բարեամբ մարդէն որքան հեռու կայնի նէ՛ այնքան եւել յարգութեան նշան է : Արբոր Պրահմին մը անցնի, որ իրենց քուրմերնին է, կամ ինքքը կը պոսայ հեռուէն կամ ուրիշի մը պոսալ կու տայ որ թէ որ ճամբուն վրայ անմարտը ցեղէ մէկ մը կայ նէ՛ ճամբէն դուրս ելլէ և պէտք եղածին չափ հեռու կենայ : Ամէն մեկուն հեռու կենալուն չափը հաստատուն որոշուած է, և ցեղին աստիճանին մեծութեանը կամ ցածութեանը համեմատ քիչ կամ շատ հեռու պիտի ըլլայ : Չեկօ կամ Վիէր ըսուած ցեղէն մէկը Յէ քայլաչափ հեռու կենալու է. անոնցմէ վար ցեղերը, ինչպէս են Վուլպա հիւսողները և Ռարիա և Ռուլիա ըսուած ցեղերը 128 քայլաչափ :

Արտպացին մէկը գործով պատուել և յարգել ուղելով՝ գլուխը կը բանայ. Արեւելիները գոց կը պահեն : Արտպացիք եւելիկ սեր մը ցուցնելու համար՝ գլուխնին և բոլոր անձերնին քիչ մը կը ծռեն. Արեւելիք մինչև գետին կը ծռեն առանց գլուխ բանալու :

Արտպացիք իրար կը բարեկեն մէկ մէկու աջ ձեռք բռնելով և ունար թեթեւ կերպով մը ու ունար սաստիկ շարժելով : Տաճկաստանի մէջ և քանի մը ուրիշ տեղեր ալ իրար կը բարեկեն աջ ձեռքերնին դէպ ՚ի սրտերնուն կամ գլուխնին տանելով, և կամ երկու տեղն ալ միանգամայն. աս շարժմունքով թերեւ բարեազը դիմացնին ըսել կ'ուզէ թէ սրտիս անկեզճ սերը քու վրագ է, կամ ձեռքը ճակատը տանելով ըսել կ'ուզէ թէ քու յիշատակդ միշտ մտքիս մէջն է կամ քու յարգանքդ գլխուս վրայ է : Մեկը իր մեծէն հրաման մը ընդունած ասունը ձեռքը գլուխը կը տանի կամ առաջ բերանը և ետքը գլուխը. ըսել ուղելով՝ թէ կը համբուրեմ հրամանդ և գլխուս վրայ կը կրեմ :

Ա Ռ Ա Կ

Մ Ե Ղ Ո Ւ, Ճ Պ Ո Ւ Թ Ն Ե Ճ Ա Ն Ճ

Մեղու մը կանուխ ելած առաուանց
 Կ'երթար ժողվելով բերքն անուշ ծաղկանց .
 Ճըպուն ալ ու ճանճն հան հանգիսելով
 Բ'սկսան քննել մեղրը սուր խելքով .
 Ճըպունը կ'ըսէր . «Իրաւ ո՛վ մեղու
 Վ'ու մեղրըդ կ'աժէ շատ զարմանալու .
 Բայց քիթ պէտք է որ հոտուն դիմանայ ,
 Ա'արդէն նանէէն գրուխ կը դառնայ .
 Թէ որ մէջը քիչ մը զըզում մանար
 Վ'իչ մ' ալ ըսպանախ , գին չէր ունենար” :
 Ճ'անճն ալ վրայ բերաւ . «Ի՞նչ լսենք մամուն .
 Իրաւ որ վարպետ շինող է մեղուն .
 Բայց ես ալ աղուոր մամ մը տեսեր եմ
 Որ ճրագու (") կ'ըսեն , ի՞նչպէս բացատրեմ .
 Հոտ ու համ սեպէ թէ բուն մանանայ՝
 Վ'ուկդ պնդէս շինէ , աես ի՞նչ կը դառնայ” :
 Ըս ու պսպիսի բարակ դատմունքով
 Մեր երկու գիտունքն եկած քովէ քով՝
 Մեղրին ու մամուն վրայ կը խօսէին .
 Մեղուն կը նայէր լուսթեամբ իր բանին ,
 Թէ որ աս ճանճիս պէս են ու ճպոան
 Մեր գործոց դատողքն և սուր քննարան ,
 Հոգ չընենք թող տանք անոնց անարքատմ
 Իրենց սիրական ճրագուն ու զըզում :

Տ Ը Գ Ո Ւ Ս Տ Ի Վ Բ Ը Յ Ո Վ Խ Բ Ը Ց Ն Ե Ր

Նազուսար՝ տար պահելու, պարկեշտութեան, և հանդուստութեան համար եղած է. ո՛չ թէ պերճ ցոյցք մը ընելու համար, ո՛չ թէ սնտախառնութիւն և հոգարտութիւն զրգռելու համար: Օգոյ՛ջ եղիք ուրեմն՝ որ ձեր առողջութեանը, պարկեշտութեանը կամ հանդուստութեանը բնաւ փնաս մը չհասցընէք՝ զարդարանքի սեր ձգելով:

Չեր ժամանակին՝ ստակին կամ մտածմունքներուն միայն մէկ փոքր մասը հանդերձի տուէք. ասոնցմէ շատ աւելի կարևոր բաներ կան՝ որ մեծագոյն մասը անոնք կը պահանջեն:

Չեղ ուրիշներուն համէլի ընծայելու համար՝ մարմիննիդ ծածկող հագուստեն աւելի աղէկ բան մը նայեցէք որ ունենար միշտ: Թէ որ միայն անոնք են ձեզ համէլի ընծայելու գլխաւոր բանը, յայտնի կը ցուցընէք թէ անոնք ձեր սրտին մէջ առաջին տեղը զբաւած են. կամ ուրիշ խօսքով, թէ դուք ունայնասեր և թեթեամիտ էք:

Նանգերձի սեր ունենալու դէմ զգուշութիւն ըրէք, չըլլայ որ ինքզինքնիդ չողորթութեամբ՝ չափալանց ծախք ընելու՝ ստակներնիդ վատնելու և սնանկանալու վիճակին հասցընէք: Միտքերնիդ բերէք՝ որ ոչ գեղեցիկ հագուստները, ոչ ալ անձնական գեղեցիկութիւններնիդ երկար ատեն դիմանալու բաներ են: Ըստան շատը՝ քանի մը տարիներէն ետեւ ուրիշ հագնելիք բան մը պիտի չունենար, այլ միայն մարմիննուդ փոսկին պատանք մը՝ և դուրսէն սնտուկ մը, և փոխանակ հիանալի երևնալու՝ զգուշի տեսք մը պիտի ունենար:

Մէկ հանգերձ մը կայ՝ որ բնաւ չմաշիք ու չհիմնար, որ է Վրէ՛տոսի ուրբո՛ւնիւն հանքեղջը:

«Ո՛չ կը մաշի, ո՛չ կը հիմնայ»

Ու ո՛չ ցեցէն խակ կը վախնայ.

Ըզտ չըրաներ, միշտ կը վառի,

Վրանի հագնիս, ալ կը փայլի»:

Ամեն բանն զեր՝ ան հանդերձովը հագուիլ, ու Սուրբ Հոգին շնորհքներովը զարդարուիլ նայէ. ասոնք մեզն յարմարութիւն պիտի տան երկնային աշխարհին մէջ բնակելու, ուր որ հրեշտակներուն հագած հագուստները պիտի հագնինք :

Միւս կողմանէ ալ՝ չափազանց պարզութեան, և սովորականն գուրս եզական ցոյց մը ունենալու ծայրը մի վաղեր: Հագուստի կողմանէ յարմար միջակ աստիճանը կրնանք աս բաներով ազէկ բացատրել. դուրս, Լայելու և յոգնիւն :

Քու. հագուստը թող ըլլայ մաքուր, պարկեշտ, յարմար ամեն ժամանակի և եղանակի. և որչափ որ վերջոյրեալ խրատներուն համաձայն կու գայ, քու ընկերակցութիւն ըրած անձինքներուդ ալ հաճելի ըլլայ :

Աս նիւթին վրայ հետեւեալ պատմութիւնը կ'աւելցընենք՝ որ աշխարհիս մէջ եկած երեւելի ինքնակալի մը հագուստին վրայ գեղեցիկ օրինակ մըն է : Շարլոման կայսրը պարզ հանդերձ մը կը հագնէր, բայց 'ի հրապարակական առիթներէ՝ որ ատեն արքունական սովորութիւնը կը հարկադրէր զինքը աւելի փառաւոր և շքեղ երեւթ մը ունենալ : Իր պարզ բրդեղէն զգեստովը՝ և կապուտ գետիովն ու ջրշունի կաշիէ վերարկուովը՝ իր ստորին կարգի հոյատակներէն հազիւ թէ կ'որոշուէր : Իր պաշտասականները թէպէտ՝ շատ պճնազարգ և արտաքոյ կարգի շապլ էին իրենց հագուստին կողմանէ. ուստի ինքը հաստատ միտքը դրաւ որ աս բանին վրայ անոնց անանկ դաս մը տայ՝ որ երկար ատեն մարերնին մնայ :

Առտու մը՝ երբ որ իրենց սովորական յարգանաց օղջոյնը տալու եկան, տեսնելով որ շատ սուղ և նուրբ հանդերձներով հագուած են, նոյն կէտին առաջարկեց որ որսի ելլեն իրեն հետ անմիջապէս : Թագաւորի մը հրաւերը մերժել չըլլար՝ ուստի պարտաւորեցան իրենց վրայի հագուած հանդերձներովը երթալ :

Թագաւորը իր սովորական կաշիէ կրկնոցը վրան առած էր՝ որով կրնար սաստիկ ձիւնէն ինքզինք աղէկ մը պաշտպանել, և որ իր դիտաւորութեանը շատ յարմար եկաւ իրենց աս որսորդութիւն ըրած միջոցին : Բայց ան բարակ և շքնաղ վե-

բարկուները՝ որ իրեն պաշտասկանները վրանին առած էին, պատառ պատառ եղան փշտա թուփերէն. և ձիւնին թացն ալ մինչև մարմիննին անցաւ :

Պաշտը դարձած ասուննին՝ ինքնակալը գանձեր հրամցուց որ իրեն օրինակին հետեւին, և լաթերնին չորցրնեն ան մեծ կրակին քովը՝ որ աս բանիս համար հրաման բրած էր վառելու : Արակը հագուստներուն անկարգութիւնը աւելցուց. մտաբութ զգեստներուն գոյնը նեակց և կոքնձնոցան, անանկ որ հագնեողները խայտառակ տեսարան մը եղան :

Այսորը՝ իրենց արտառոց վարմունքին վրայ զիրենք ծաղրելն ետև, ըսաւ. «Վառք հիմա կը տեսնէք ձեր զեղխութեանն ու իմ պարզութեանս մէջ տեղի տարբերութիւնը : Իմ հագուստս զիս կը պահպանէ և կը ծածկէ, ու գիւրաւ ալ չըմնասուիր կամ աւրուիր. և թէ որ աւրուի կամ հիննայ ալ կորուսար շնչին բան մին է : բայց գանք որ ձեր շքեղ զգեստները քիչ օգուտ ունին, շուտ մը կը մնասուին մէկ փոքրիկ գիպուածով մը, և ծախքին չափազանցութեանը կողմանէ ալ բաւական մեծ բան են» :

Եղէկ կ'ըլլար թէ որ հարուստներն ու մեծամեծները Շարժմանին օրինակին հետեւելով՝ հանդերձի կողմանէ միշտ անզարդութեան և պարզութեան օրինակ մը ըլլային. բայց քանի որ անոնք անանկ շին ըններ, աղէկ է որ սա հետեւեալ խորատը տանք. Հագուստի կողմանէ ընաւ հարուստ մեծամեծները քեղի հետեւելու օրինակ մի՛ բռներ :

Ըս յօգուածս կը վերջացրնենք երևելի մատենագրի մը ըսածը յառաջ բերելով. Ըն անձինքը քիչ վառնդի մէջ են իրենց ժամանակին և ուշադրութեանը մեծ մասը հանգերձնուն համար ծախելու՝ որոնց որ սիրտը բարձրագոյն և լուսագոյն բաներու սիրովը լցուած է :

ԼՈՒՑՅԻՐ

Անշահատիրութիւնը Առտերին սեպտեմբերի մէկ յատու-
թիւնն էր : Աշխարհիս պատիւն ու շահերը ձգած էր անոնց
որ զանոնք կը սիրէին : Հետեւեալ հասուածը որ առնուած
է իր մահուանէ քանի մը տարի առաջ ըրած կտակէ մը , կը
ցուցնէ թէ Առտեր որքան ուշիւ կը սեպէր հարստութիւնը
որն որ ձեռք ձգելու համար հազարաւորները զոհ կ'ընեն ա-
կենաց ամեն վայելքներն ու գաղթը աշխարհին ալ երջանկու-
թեան յոյսը :

Բարեկարգիչին խօսքերն ասոնք են , «Տէր Աստուած , շը-
նորհակալ եմ որ կամեցար որ ես երկրիս վրայ աղքատ ըլ-
լամ և մութացիկ : Այ տուն ունիմ , ոչ երկիր , ոչ սասկ և
ոչ ալ ինչ և իցէ ստացուածք , որ իմ մեռնելէս ետքը ձգեմ :
Գուն ինձի կին մը տուիր և զակրներ . զանոնք քեզի կը
յանձնեմ , մեծցուր անոնք , կերակրէ , սորվեցուր և պաշտ-
պանէ զանոնք , ինչդէս մինչև հիմա զիս պահեցիր՝ ո՛վ որեւ-
րուն հայրը , և որբւարիներուն գաստուորը» :

Աս երեւելի անձին աղքատութիւնը՝ հարստութիւն ձեռք
ձգելու միջոցներ չունենալէն չէր , քանզի քիչերը այնպիսի
պատահութիւն և միջոց ունէին : Արքանիայի կայսրնտիրը
Շնկերկի մէջ բովք մը ընծայեց Առտերին , բայց անիկայ
վնասանութեամբը հրաժարեցաւ ըսելով՝ «Չըլլայ որ սատա-
նան փորձեմ՝ զիս փորձելու , որ տէր է աս ստորեկրեւայ բոլոր
զանձերուն» :

Առտերի թշնամիքն ալ անդէտ չեն թէ Առտեր կ'արհա-
մարհէր ոսկին : Պապերէն մէկը հարցուց կարտինայի մը թէ
ինչու ան մարդուն բերանը արծաթով և ոսկիով չեն գոցեր .
կարտինայը պատասխան տուաւ թէ «Ան Գերմանացի գազանը
ստակը բանի տեղ չ'ըներ» :

Գիւրաւ կը հասկըցուի թէ այսպիսի մարդու մը առատա-
ձեռնութիւնը իր կարողութեան չափը կ'անցնի : Անգամ մը
խեղճ ուսանող մը իր աղքատութիւնը երբ պատմեց Առտե-

րին, Առաքել խնդրեց կնոջն որ քիչ մը ստակ տայ ան աղքատին, և երբոր կինը խնայուց թէ ստակ չունին, Առաքելը հոն գանուած մեծագին գաւաթ մը դիպուածով տեսաւ, շուտով առաւ ու տուաւ ան աղքատին ու ըսաւ. «Ա՛յ ստգաւթը ու ծախէ և կարօտութիւնդ լեցուր»։ Առաքել իր նամակներուն մէկուն մէջ կ'ըսէ. «Հազար դահեկանի չափ ստակ բնդունեցայ թաղպերիմէն. և հինգ հարիւրի չափ ալ Սրբութեան. անանկ որ սկայ վախնայ որ չըլլայ թէ Աստուած աս աշխարհիս մէջ վարձաարէ զիս։ Բայց ես կ'ըսեմ՝ որ անով գո՛հ չեմ կրնար ըլլալ։ Ի՞նչ պիտի բնեմ այնքան ստակը. կեսը տուի Բ. Բ. ին և զանիկայ ուրախացուցի»։

ՊԱՐՏԱՐ ԿԻՆ ՄԸ

Քանի մը հոգի որ պառաւ կնկան մը տուն հիւր էին գացեր, կը հարցունեն անոր թէ «Աստուածաշունչ ունի՞ս խաթուն»։ Կինը առանց աս կերպ հարցմունք բնելուն կը բարկանայ, և «Պուք զիս հեթանոս կարծեցիք՝ որ այդպիսի հարցմունք կ'ընէք» ըսելով՝ կը կանչէ պղտիկ աղջիկ մը, և կը հրամայէ որ երթայ Աստուածաշունչը բերէ գզրոցէն։ Այլ թէպէտև մարդիկը կը խնդրեն որ ձանձրութիւն չընէ և հանգիստ մնայ, սակայն կինը պնդելով թէ պիտի բերել տայ՝ որ տեսնեն թէ ինքը հեթանոս չէ, արտորոց աղջիկն որ իր հրամանը կատարէ։ Բարեկազմ և մարտըր Աստուածաշունչ մը եկաւ. ծերը ձեռքն առաւ ու երբոր բացաւ՝ սխաւ կոչել զորմանքով մը և ըսել. «Արքան ուրախ եմ Պարաննը՝ որ Աստուածաշունչս բերել տուի. ահա իմ ակնոցս հաս է կզեր. երբ տարի է կը փնտռէի ու չէի գտներ»։

Բնթերցո՛ղ՝ հեթանոս կոչուելու արժանի չե՞ս աս պառաւը։

Օ Ր Տ Է Ր ՈՒ Ն Ե Կ Ե Ն

Ի սաղալ ու գործել,
 Ըստուած արգիլեց.
 Ըստ Եր Երբ պահել,
 Սեզի պատուիրեց:

Յախորն ու Մինասը՝ երկու եղբայրներ, և քրիստոնեայ ծնողաց ալ զաւաններ, սովորութիւն ունեին Արեւիկի օրերը Արեւիկանուր գայրոց երթալ:

Ըստ տղաքը փոխանակ շուտով և շիտակ գայրոց երթալու, երբեմն ճամբուն վրայ կը անտընային և քիչ մըն ալ կը խաղային դէշ տղոց հետ:

Ըստ չար ընկերները կը ջանային համոզել զանոնք որ բնաւ գայրոց չերթան ու իրենց հետ խաղան, ու իրիկունը երբոր տուն երթան՝ խարեն իրենց ծնողքը թէ գայրատունէն կու գան. և այսպէս՝ ոչ միայն Երբ ()ըր կտարելու, այլ և չարաչար սուտ ալ խօսելու կը խրատէին:

Եղանակն ամստ էր, և օրն ալ պայծառ. և բոլոր բնութիւնն ալ գիտես թէ զուարթացած էր: Ըստ Երբ ()ըր ան տղաքը նորէն իրենց չար ընկերներուն պատահեցան: Երբոր աս չար տղաքը կը ջանային համոզել զիրենք՝ երթալու գետեղերը խաղալու, անոնք փոխանակ վճռաբար «Չէ» ըսելու, կը մկրտեցին, տարակուսեցան և վերջապէս փորձութենէն յաղթուեցան, և սկսան երթալ դէպ ՚ի գետեղերը անհանգարտ խղճմտանքով: Սրտերնէն կը զգային որ ըրածնին դէշ բան է, և Ըստուած կը տեսնէ զիրենք, և պիտի պատժէ զիրենք, թէպէտև ծնողքնին չեն տեսներ. և այսպէս անհանգիստ սրտով յառաջ կ'երթային: Չար բանէ մը երջանկութիւն չենք կրնար զգալ կամ ունենալ:

Սկսան ջուրին քով խաղալ. և Յախորը յանդգնելով այնքան մտակցաւ եզերքին՝ որ ալ հաւասարակչութիւնը կորսնցընելով՝ կը ցախիմ ըսելու, ջուրը ինկաւ. և ջուրը խորունկ էր և հասանքը արագ: Իր ընկերներէն մէկն ալ չհամարձակե-

ըվ իրեն օգնելու, ջուրերը առին զինքը տարին ու խղզուեցաւ :

Ո՛վ կրնայ պատմել Մինասին երկիւզն ու խղճին խայթը՝ երբոր իրենց անհնազանդութեան պտուղը տեսաւ, և ո՛վ կրնայ ստորագրել անոնց խանդակած ծնողքին վիշտն ու կսկիծը՝ երբոր իրենց որդւոյն անկենդան մարմինը իրենց աչքին առջին երեցաւ : Ըստիկայ ցաւալի օրինակ մըն է և զգուշութիւն մը Ըստուծոյ պատուիրանքը չկտրելու և ծնողաց անհնազանդ չըլլալու :

ԸՍՏՈՒԸԹԱՅՈՒՆՆԶ ԳԻՐՔ

Ըստուածաշունչ Գիրքը յարդութեամբ կարգա՛ւ. անոր ամէն մէկ տողը որ կը կարգաս՝ մասձէ թէ Ըստուած կը խօսի հետզ : Ըջմտութեամբ կարգաւ. կեանքն ու մահը քեզի ներկայացընող Գիրք մըն է ան, և դուն վերջը անոր խօսքերովը պիտի դատուիս : Խղճմտանքն ու Սուրբ Գիրքը երկու վկայներ են, և Ըստուած անոնց վկայութիւնովը քեզ պիտի դատէ : Սիրով կարդա Ըստուծոյ Իանը. քու սիրագ թող կենդանանայ և ջերմանայ անով, «Չէ՛ որ սիրտերնիս մեր ներսիդին կը բորբոքէր, երբոր ինքը մեր հետը կը խօսէր», ըսին աշակերտները : Ըստուծոյ Իանը ոչ միայն քեզի առաջնորդելու ճրագ, այլ նաև զքեզ ջերմացընելու կրակ ըրէ : Սուրբ Գիրքը կարդա ոչ իրբև մէկ պատմութիւն մը, այլ իբրև Ըստուծա՛մ քեզի իրկուած նամակ մը, սրտիդ ազգելու համար քու ձեռքդ արուած : Ըղօթք ըրէ որ զանիկայ գրող նոյն Սուրբ Հոգին օգնէ քեզի կարգացած առեմնդ՝ որ իր օրէնքին զարմանալիքները յայտնի և յստակ աչքիդ երևնան :

ԸՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆ ՀՈԳԻՈՑ

Օր մը պարտեզին մէջ առանձին պարսած տոննա միտքս խորին մտածութեան մէջ ինկաւ աս երեւելի նիւթին վրայ, որ հիմն է բարոյականութեան և աղբիւր ամէն պատուական յոյսերու և ուրախութեան . և սկսայ ձեռնարկութիւններ ընել աս կերպով՝ թէ նախ հոգիին բնութիւնը և մասնաւորապէս աննիւթականութիւնը, որ թէպէտև բացարձակապէս հարկաւոր չէ յաւիտեանս ապրելուն, սակայն այսու ամենայնիւ զօրաւոր ապացոյց մը կրնայ սեպուիլ : Այլ երկրորդ՝ հոգւոյն կիրքերը և բաղձանքները և գլխաւորապէս ապրելու համար ունեցած սերը, ոչնչանալու վրայ ունեցած սոսկումը, և անմահութեան վրայ ունեցած յոյսը, առաքինութենէն զգացած ներքին հաճութիւնը, և մոլութենէն յառաջ եկած անհանգրստութիւնը կը ցուցնեն թէ հոգին աս կեանքէն անդին կեանքի մը կը սպասէ : Իսկ երրորդ՝ Աստուծոյ՝ գերագոյն Աշակին բնութիւնը՝ իր արդարութիւնը, բարութիւնը, իմաստութիւնը և ճշմարտախօսութիւնը աս նիւթին հաստատութեանը մեծապէս օժանդակութիւն կ'ընեն :

Ի այց բոլոր աս և ասոնց նման փաստաբանութիւններուն մէջ ինծի նոր և աւելի զօրաւոր փաստ մը երեցաւ հոգւոյն շնորհակալութեամբ : Մարդ մը ի՞նչպէս կրնայ խորհիլ թէ ան որ տարապայման կատարելութեանց ընդունակ է և մինչև ցյաւիտեանս նորանոր յառաջադիմութիւններ կ'ընէ, ի՞նչպէս կրնայ խորհիլ, կ'ըստ՝, մէկ մարդ մը թէ այսպիսի էակ մը ծնածին պէս ոչնչութեան մէջ ընկզմի : Այսպիսի կարողութիւնները առանց վախճանի՞ կըլած են :

Անասուն մը կը հասնի իր կատարելութեանը՝ որ անկէ անդին չկրնար անցնիլ . քանի մը տարիին մէջ ընդունակ կըլած

յառաջադիմութեանը կը հասնի և այնուհետև նոյն վիճակին մէջ կը մնայ՝ առանց զարգանալու : Աթէ մարդու հոգին ալ հասնէր իր կատարելութեանը, եթէ իր կարողութիւնները կատարելագոյն բացուէին և ալ ևս յառաջադիմութիւն ընելու ընդունակ չըլլար, ան ասեմ կրնայի երեւակայել թէ հոգին անզգայանայ և ոչնչանայ : Բայց կրնա՞նք հաւատալ թէ մէկ խոհուն էակ մը՝ որ մշտնջենաւոր յառաջադիմութեան մէջ է, և կատարելութենէ ՚ի կատարելութիւն կ'անցնի, կրնա՞նք հաւատալ թէ այնպիսի էակ մը իւր Արարչին գործքերուն զեռնոր նայիլ սկսած, և անոր անհուն բարութեան, իմաստութեան, և կարողութեան զեռ քանի մը սքանչելիքը չտեսած պիտի կորնչի իր ճամբորդութեան և հետամտութեան սկիզբը :

Մարդու ներկայ վիճակը գիտելու ըլլանք նե անանկ կերևի որ միայն իր տեսակը շարունակելու համար եկած է աշխարհ : Իրեն յաջորդ մը կը պատրաստէ . և անմիջապէս իր տեղը անոր կը թողու կ'երթայ : Կեանք վայելելու ծնած չերևիր, այլ ուրիշներուն կենաց յաջորդութիւն տալու համար :

Ուրիշ կենդանեաց վրայ աս բանը զարմանալի չէ, որոնք մեր գործածութեանը համար եղած են, և իրենց գործքը քիչ ժամանակի մէջ կրնայ լմըննալ : Ըրամը իր պաշտօնը լըմընցընելէն ետքը հակիթը կ'ածէ և կը մեռնի : Բայց մարդը՝ իր ընդունակութեան չափովը գիտութեան չհասնիր, իր կիրքերուն յաղթելու ժամանակ չունի, ոչ ալ իր հոգին առարխնութեան մէջ հաստատելու՝ արտօնութեան կեանքը ձգելէն առաջ : Ընհուն իմաստութեան տէր Ըտուած մը ասանկ փառաւոր արարած մը այսպիսի շնչի՞ն վախճանի մը համար պիտի ստեղծեր : Ի՞նչ զուարճութիւն կրնար ունենալ այնպիսի կորուստական և վաղամեռիկ բանական էակներէ : Պիտի տա՞ր մեզի տաղանդներ՝ որ անգործ մնային . և պիտի զարգարէ՞ր զմեզ այնպիսի ընդունակութիւնով որ անկատար մնար : Ի՞նչպէս կը-

նանք գտնել ան իմաստութիւնը՝ որ կը փայլի մարդու արարչութեան մէջ, թէ որ աս աշխարհը գալիքին մէկ պատրաստակցին կամ նախագուռն շտեպներ. թէ որ չհաւատանք թէ ան բանական էակները, որ խումբ խումբի ետեւ կ'ելլեն և շուտով աներևոյթ կ'ըլլան, աս աշխարհիս մէջ իրենց կենացը սերմը կ'ընդունին միայն, և ետքը լուսազոյն կլիմայի մը փոփոտելով հոն պիտի ծաղկին և ընդարձակին մինչև ցյախտեան: Ըստ իմ կարծեացս կրօնքի մէջ չկայ աւելի հաճոյական և համոզական խորհրդածութիւն մը, քան մշտնջենաւոր յաւատազգիմութեան խորհրդածութիւնը:

Երեւկայէ որ հոգիդ 'ի զօրութենէ 'ի զօրութիւն պիտի անցնի. խորհէ անգամ մը որ հոգիդ յախտեանս նորանոր փառքով պիտի փայլի, և մինչև ցյախտեանս պիտի պայծառանայ, և առաքինութեան վրայ առաքինութիւն և գիտութեան վրայ գիտութիւն պիտի աւելցընէ, և տես թէ ո՞րքան զարմանալի յարմարութիւն կը գտնես՝ մարդու մտքին բնական եղած փառաց և զարգանալու սիրոյն նկատմամբ: Մինչև անգամ Մատուոյ ալ զուարձալի է տեսնել արարած մը յախտեանս իր աչքին առջև գեղեցկացած. և երթալով իրեն նմանացած:

Ինծի կը թուի թէ աս խորհրդածութիւնը՝ թէ հունաւոր էակ մը կատարելութեան պիտի երթայ, բաւական է ստորին էակներուն մէջ նախանձութեան ոգին և գերազոյն էակներուն մէջէն արհամարհութեան ոգին բնաջինջ ընելու:

Քերթուէն՝ որ հիմա իբրև Մատուած մը կ'երևի մարդու, անտարակցս ժամանակ պիտի գայ, որ մարդու հոգին ալ անոր հիմակուան ունեցած կատարելութեանը պիտի հասնի, նաև մինչև ժամանակ պիտի գայ որ ան հիմակուան սքանչելի սեպած կատարելութեան վրայ պիտի դառնայ նայի իբրև անկատարութիւն: Շշմարիտ է որ գերազոյն բնութիւնը՝ ալ

աւելի յառաջագիմութիւն կ'ընէ և այնպէս իր գերազանցութիւնը կը պահէ, սակայն գիտէ որ իր ներկայ վիճակը որքան բարձրագոյն և գերազոյն ալ ըլլայ, ժամանակ պիտի դաջ որ ստորին բնութիւնը անոր ալ պիտի հասնի, և պիտի փայլենոյն փառքովը :

Ի՞նչ զարմացմամբ և յարգանքոք նայելու ենք մեր հոգիներուն վրայ, ուր ծածկուած է աւաքինութեան և գիտութեան այսպիսի գանձերը, և կատարելութեան անսպառ աղբիւրները : Սենք չենք գիտեր հիմակուրնէ թէ ի՞նչ պիտի ըլլանք, ոչ ալ մարդու միտքը կրնայ ըմբռնել ան փառքը՝ որուն ժառանգ պիտի ըլլայ :

Հոգին՝ նկատմամբ իր Լոբարչին, մաթեմատիգական ան գծերուն մէկուն նման է որ կը մտնենայ ուրիշի մը մինչև ջրախտանս առանց անոր դպչելու կարող ըլլալու : Ո՛հ ապէ ասելէ աւելի հաճոյական և զմայլեցուցիչ խորհուրդ մըն ալ կայ՝ թէ մենք յաւիտեանս կը մտնենանք անոր՝ որ է օրինակ ոչ միայն կատարելութեան այլ և երջանկութեան :

Բ Ը Ր Ո Յ Ը Կ Ը Ն Ը Բ Ը Թ Ք

Սեր ապականացու մարմինը մէկ անհաստատ տուն մըն է. սրտին ամէն մէկ բաղնու մը տանը դուռը չալել մըն է՝ մեր վտանգը մեզի զրուցելու համար :

Կուզե՞ս ճանչնալ ան մարդը՝ որուն խիստ շատ կարօտ ես քու վերակացուդ ըլլալու : — Հայելիին մըջ նայէ, և հոն իսկ և իսկ ան անձը կը տեսնես :

Եթէ յառաջ երթանք կամ եթէ ետ, եթէ աջ կողմն երթանք կամ եթէ ձախ, ամէն մէկ քայլերնիս դեպ ՚ի գերեզման կը տանի զմեզ :

Ճշմարիտ իմաստութիւնը՝ գիտնալու արժան բանը գիտնալ
և ընելու արժան բանը ընելն է :

Թե որ անհաւաստ մը զքեզ համոզելու ըլլայ որ Մտուածաշունչ չկարգաս, բսե անոր թէ իր խօսքը կը կատարես՝ երբոր ինքը լաւագոյն գիրք մը բերէ քեզի :

Տրտմաւ անձը մտիթարութիւն գտնելու համար միշտ վեր նայելու է դէպ ՚ի երկինք. քանզի թէ որ մեր գլխուն վրայ ի երկինքը մութ ըլլայ, անշուշտ մեր ոտքին տակի երկիրը աւելի մութ պիտի ըլլայ :

Ըն բարեկամն որ թեթեւ շողօրթութիւն մը կ'ընէ քեզի, քու թշնամիդ է. իսկ ան թշնամին որ արդարապէս կը յանդիմանէ քեզ, բարեկամ է :

Ինչպէս որ արտուտը արշալոյսին կ'երգէ՝ և սոխակը իրիկունը, ասանկ մենք ալ առտուանց Մտուածոյ մարդասիրութիւնը հռչակելու ենք, և իրիկուան իր հաւատարմութիւնը :

Ըն որ Մտուածոյաշութիւնը զանց կ'ընէ՝ իրեն համար կը պատրաստէ դառնահամ ջուր մը և օշինդրէ շինուած կերակուր մը, փուշէ հիւսուած գլխարկ մը և տատակալից անկողին մը, վշտալից կեանք մը և դառնակակիծ մահ մը :

Հոգարտութիւնը քրիստոնէական հանգամանք մը չէ, և սակայն շատ մարդիկ՝ որ ինքզինքնին քրիստոնեայ կ'անուանեն՝ հոգարտ են : Խոնարհութիւնը քրիստոնէական շնորհք մըն է, և սակայն քիչերը որ ինքզինքնին քրիստոնեայ կ'անուանեն՝ ճշմարտապէս խոնարհ են :

Թե որ աշխարհ իմ սրտէս անցածները գիտնար, ՚նչ պիտի խորհէր իմ վրաս. ես իմ սրտէս անցածները գիտեմ, ուրեմն ես ՚նչ կը խորհիմ իմ վրաս :

Ըմենէն աւելի անիրաւը, ամենէն աւելի ապերախօր, և ամէն բանէ աւելի խաբէբա նմարգուս սիրտն է :

ԲԱՐՈՅՆԿԱՆ

“ՊԻՐ ԵՍ, ՄԱՆԿԱՆԻԹԻՆՆ”

Մի ամսուն տարեկան ծերուն մեկը 1797ին կաղանդին գիշերը պատահանին մէջ արտուժ տխուր կեցած, աշուքները դէպ ՚ի երկինք վերցուց, ու կապուտ երկնքին վառվռուն աստղերը մէյ մը աչքէ անցրնելէն ետև՝ դարձաւ երկրիս վրայ նայեցաւ, ու անանկ երեցաւ իրեն թէ աշխարհքիս երեսը իր մէ անհանգիստ՝ իրմէ թշուառ մարդ չկայ. վասն զի իր գերեզմանը ոտքին տակը հասած տեսաւ, վախտուն սոր իջեր էր ինչուան գերեզմանին տակը, և հետը իր մանկութեան դեղեցիկ ժամանակէն ուրիշ պաշար չէր բերած՝ բայց և թէ յանցանք ու խղճմտանքի ծանրութիւն. առողջութիւնը կորսուած, սիրտը հալած մաշած, միտքը յոգնած տարարգնած, ծերութիւնը տեսակ տեսակ նեղութիւններով լցուած : Մանկութեան օրերը նորէն աչքին առջևն եկան. տեսաւ ան երեւելի վայրկեանը որ իր հայրը զինքը երկու տեսակ ճամբու գլուխ կեցուցեր էր որ ինքն ընտրէ իր ուղածը. մեկուն ծայրը խաղաղ ու երջանիկ երկիր մըն էր՝ ամէն բարիքներով լեցուն ու ամէն ժամանակ լուստոր. մեկային ծայրը խաւարային անդունդ մը, աննէ լարիւրինժոս մը, օձերով վիշապներով լեցուն վեճ մըն էր : Ատ՛ղճ մարդը, կարծես թէ ան վայրկեանէն սկսաւ ան օձերուն թոյնը զգալ, ան վայրկեանէն ալ վիշապները սկսան իրեն սիրտը կրծել : “Աորէն վեր վերցուց աշուքները. “Վ՛Տ մանկութիւն, ո՛ւր ես”, ըսաւ. “ա՛հ, հայր իմ, նորէն դիր դեռ կենաց ճամբուն գլուխը որ ուրիշ ընտրութիւն ընե՞մ” : Բայց մե՛ղք որ ոչ մանկութիւնը կար և ոչ իր հայրը : Տեսաւ որ ընտրուն վրայէն շրջուղիկ կրակներ երեցան ու անցան. “Վ՛հա ասոնք են իմ խնկմութեանս օրերը” ըսաւ :

Հատաշերտով : Տեսաւ որ ասուպ մը երկնքին մէկ ծայրէն ելաւ , ու գողգողալով սահեցաւ անցաւ . «Մհա աս է իմ որինակս», կանչեց որբալով . և զղջման խայթոցները աւելի խորունկ մթտան խրեցան իր վհատած սիրաբը : Մն ատեն աչքին առջեր բերաւ բոլոր իր հասակակից մարդիկը , որ ատենով իրեն պէս սողայ էին , և հիմա ասդիս անդին ցրուած՝ բարեպաշտ , առաքինի , արգար ու բարերար մարդիկ եղեր են , և աս կազանդին զիշերը ուրախ զուարթ կ'անցընեն : Մն միջոցին կեկզեցւոյն զանգակատան վրայէն սկսան կէս զիշերուան զանգակը զարնել . ան ձայնէն մէկէն միտքը կեան իր ծնողքն ու ազգականները , որ կազանդին օրը իրեն ի՛նչ բարեմաղթութիւններ կ'ընէին , և ի՛նչ խրատներ կու տային . և ինքը ան բարեմաղթութիւններուն տեղը հիմա ի՛նչ խեղճութեան մէջ ինկեր է . ան խրատներուն տեղը ինչուան ան վայրկեանը ի՛նչ ճամբայ բռներ է : Մտին ցաւէն ու երեսին ամսթէն՝ ալ չկրցաւ նայիլ երկնք , որ իր հայրը հոն էր . վար առաւ աչուրները , և մէկէն լեղի արցունքները վաղեցին աչքէն ու ձիւնով ծածկուած գետինը թափեցան . ա՛խ ըրաւ նորէն բոլոր սրտանց , տեսաւ որ մէկը չկայ զինքը մտիթարող . «Մհ մանկութիւն», կանչեց նորէն . «Օ՛ր ես . դարձիք եկուք ինծի նորէն» : Մէյ մ՝ ալ տեսնէ որ մանկութիւնը դարձաւ եկաւ . վասն զի բոլոր աս բաներս երազ են եղեր որ կազանդին զիշերը տեսեր էր : Ինքը դեռ մանկութեանը մէջ էր . միայն յանցանքները երազ չէին : Փառք տուաւ Մստուծոյ որ իր մանկութիւնը դեռ չէ անցած . փառք տուաւ որ դեռ ինքը կրնայ մղութեան ճամբէն ետ կենալ ու առաքինութեան ճամբան մտնել , որպէս զի բարերար ու երջանիկ երկիրը հասնի :

Դարձէք դուք ալ իրեն հետ , սիրելի որդեակք , թէ որ իրեն պէս մոլորեր էք . աս սոսկալի երազը ձեր դատաւորն ըլլայ ասկէ ետքը : Չըլլայ թէ օր մը հարկադրիք կանչելու թէ

“Կարծիր եկուր մանկութիւն” . և առ գեղեցիկ մանկութիւնը
մէյ մըն ալ չդառնայ :

Ե Ր Գ

ՍՈՒՐԻ ԳՐՈՑ ՊԵՏՈՒԷԿԵՆՈՒԹԻՒՆԸ

Արանի՛ անոնց՝ որոնց ոտքերուն

Ճըրագ է քոյին խօսքըդ երկնային .

Թող ցնծան անոնք որ շաւիղներնուն

Լջոս ունին քուկին բանդ աստուածային :

Վու խօսքովդ է՝ Տէ՛ր , որ մենք կ'ունենանք

Հաւատք՝ յոյս՝ սէր՝ կեանք և անմահութիւն .

Յայտնութեամբ քոյին բանիցդ երկնառար

Հանձար կը գտնանք և իմաստութիւն :

Ճշմարիտ է որ քու մեծութիւնըդ

Ըմէն գործքերուդ մէջ ալ կը տեսնանք .

Իսկ ողորմութիւնդ ու մեծ շնորհքըդ

Վու Սուրբ Գրքիդ մէջ միայն կը կարդանք :

Ըրե և լուսին և անթիւ աստղերն՝

Չեռքիդ գործքերը՝ մեզ շատ կը կրթեն .

ԸՄ Սուրբ Գրքերուդ հեղեղահեղ խօսքերն

Արկինքը հասնել մեզ կ'առաջնորդեն :

Վաշտերը մեզն կերակուր կու տան

Ու քու բարութիւնըդ կը քարոզեն .

Իպց կենաց պրտուղ յախտնական

Կը քաղենք միայն Ըստուածաշունչէն :

Ահա հոն է մեր պատուական գանձը,
 Ան է մեր հոգւոյն յուսոյ խարխուր.
 Ան կսփոփէ մեր տառապեալ անձը.
 Անկէց կը լեցուի սրտերնուս իղձը :

Տէր՝ յայտնէ ինձի քու օրէնքներդ,
 Ու Սուրբ Հոգւովդ ինձ առաջնորդէ —
 Ուղիդ հասկընալ Աւետարանդ
 Աւ իմ փրկութիւնըս սորովիլ անկէ :

ԱՂՕԹՔ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԹԱԳԱՆՈՐՈՒԹԵԱՆԸ ՀԱՄԱՐ

Օարթիւր զարթիւր աջ տիրական,
 Հարժէ ուժովդ զաղցըս մարդկան.
 Որ զօրութիւնդ աշխարհ տեսնէ,
 Աւ յաղթութիւնդ գովարանէ :
 Աս եմ Ահաւայ Տէր Աստուած
 Գոչէ թող ձայնդ հեթանոսաց.
 Չայնեդ մեհեանք թող կործանին,
 Աւ պիղծ սեղանք թող տապալին :

Մարդու արիւն ալ չը թափուի,
 Ունայն զոհեր չը մատուցուի.
 Որդիք մարդկան ապաւինին
 Մեղաւորաց միակ իրիչին :
 Ենց զօրութիւնդ աջ տիրական
 Որ շարութիւնք բնաջինջ բլլան.
 Ճշմարտութեանդ լոյսը իջնայ
 Որ ստութիւնն անհեա բլլայ :

Ի ներ Միովնին յաշող ժամբ .

Ետղէ հօտիդ ցրուածներբ .

Շ նորհէ տեսներբ ըրբանչացած
Համայն աշխարհ մէկ հօտ եղած .

Մանակալ բարի Աստուած ,

Խրիկէ շնորհքդ բոլոր մարդկանց

Որ ան յաղծէ դիմամարտից ,

Տիրէ Վրիստոս Տէրն ամենից :

Ը Ս Տ Ո Ւ Ը Թ Մ Ե Ր Հ Ը Ը Ը Ը

Ո՛վ տէր Աստուած կր զիջանիս՝
Եւ իբրև Հայր զես կ'ընդունիս՝
Վեզի որդեակ արկար՝ տրդէա ,
Գուն որ մեծ ես Համենագէա :

Իբրև իմ Հայրս կրնան լսել
Ու ազօլժբիս պատասխանել ,
Վանցի շնչին տրդայ մըն եմ՝ ,
Ու ամէն օր կը մեղանչեմ՝

Գուն Հայրբս ես . ինծի օգնէ
Ու հեղ խոնարհ սիրտ մը շնորհէ ,
Որ միշտ ջանամ պարտքս ընել ,
Խօսքով գործքով քեզ ծառայել :

Գուն Հայրբս ես . պիտի յուսամ՝ ,
Ինչ նեղութեան մէջ որ ըլլամ ,
Թե պէտք եղած շնորհքն առնեմ
Ու միշտ զքեզ փառաբանեմ :

Գուն Հայրբս ես . քեզ կ'աղաչեմ
Որ երբ օրերս լմնցընեմ
Վու մեծ սիրովդ ես վեր ելլամ
Ու միշտ բարի զաւակդ ըլլամ :

Ե Բ Կ Ն Ե Ի Թ Ի Բ Ը Շ Թ Ը Բ Գ

Օրհնեալ Աշխարհ մը կայ
 Երկրէս Տեառ,
 Ար Տէրը պիտի ապ
 Ընարեալներու .
 Ար որ պիտի կենան
 Ար Տէրը պէս ըլլան,
 Փառքի ու գոհութեան
 Երգն երգելու :

Ամն դէմք կը փայլի
 Փառքով պատած,
 Արն պիտի չը պակսի
 Քրիզէն ծագած .
 Ա՛հ ան փառքին վաղներ
 Ար պրտակը ժառանգներ,
 Լոյսի պէս հոն փայլներ
 Միշտ աղատած :

Ան սուրբ Աշխարհն թռչներ
 Մեծ փափաքով,
 Ինչու ալ երկնային
 Չըհաւատարով .
 Երանելի կըլլանք
 Երբ մեղքէն ազատ մանք
 Տէրը քովն երթանք
 Միշտ ապահով :

Մեր Լօրը ամը մը
 Խաւար չեկայ,
 Ար փայլի լոյս անշէջ
 Ընոր վերայ .
 Աւտի շուտով երկնք,
 Եր դէպ ՚ի երկնք վաղներ,
 Ար երթարով երգներ
 Ալեւուհա :

Ե Ր Կ Ի Ն Ջ Ի Ա Ի Ր Ը Խ Թ Ի Թ Ի Ի Ն Ը

Զնծումով, ցնծումով միշտ մենք վազենք,
 Սուրբերուն փառաւոր տեղը ելլենք,
 Յիսուսի ձայնը լսենք ու ցնծանք,
 Զնծումով, ցնծումով իր քովն երթանք:
 Կարճ է ճամբան, պիտի շուտ վերջանայ,
 Տուներնիս միշտ Բառուձոյ քովն ըլլայ,
 Տեր Յիսուսով փրկութեան՝ ս՛հ հասնինք,
 Զնծումով, ցնծումով միշտ հոն հանգչինք:

Մեզմէ առաջ գացողներ շատ եղան,
 Եւ մեզ ալ հոն տեսնելու կը ցանկան,
 Որ Գառնուկին քաղցրը երգեր երգենք,
 Զնծումով, ցնծումով միշտ սն օրհներգ:
 Քաղցրը ձայներ ականջնիս կը հասնին,
 Օրհնեալներուն քրնարներն կը լսուին,
 Սուրբ հրեշտակաց երգերնին կը լսենք,
 Զնծումով, ցնծումով հոն, վեր վազենք:

Մահը շուտով թեև մեզ հոն տանի,
 Չբախտնարով վեր ելլենք Յիսուսի,
 Գերեզմանին մէջ Մնոր պէս պատկինք,
 Զնծումով, ցնծումով Մնով ննջենք:
 Սուրբ յարութեանն առաւօտըն ելլենք,
 Մահը յաղթած խափանած ալ տեսնենք,
 Երկնային սուրբ քաղաքին մէջ շրջենք,
 Զնծումով, ցնծումով հոն բնակինք:

ՍՈՒՐԲ ԳՐՈՑ ՊԵՏՈՒԵԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ի՞նչ բան է որ զիս կը տանի
 Օրհնեալ ճամբան սուրբ երկիրի,
 Ու յաւիտենական կեանքի. —
 Իմ պատուական Սուրբ Գիրքս է:

Ի՞նչ բան է որ կը պատուիրէ
 Օլջատուած սիրել որ շայրբս է,
 Ու միշտ հոգիս կը պաշտպանէ. —
 Իմ պատուական Սուրբ Գիրքս է:

Ի՞նչ բան է որ ինձ խնայ կու տայ
 Թե՛ հոգիս հոս միշտ շրջաբար,
 Իայց շուտ մը գատաստան կ'երթայ. —
 Իմ պատուական Սուրբ Գիրքս է:

Ի՞նչ բան է որ ինձի կ'ըռէ
 Թե՛ Տէրն սիրել իմ պարտքս է,
 Ու ամէն օր վախնալ անկէ. —
 Իմ պատուական Սուրբ Գիրքս է:

Ո՛հ երանի՛ թէ աս ըլլար
 Իմ մեծ գանձըս երկրիս վերայ.
 Ու զանքս միշտ սորվիլ ըլլար
 Իմ պատուական Սուրբ Գիրքս:

Պ Ձ Տ Ի Կ Տ Ղ Ա Յ Ի Մ Ը Փ Ը Փ Ը Բ Ը

Հրեշտակ մ'ըլլայ կուզեմ ես,
 Արկինքը բընակիլ:
 Թագ մ'ունենալ գրխուս վրայ,
 Ա սուրբ քընար զարնել:
 Ըն տեղ փրկչիս առջև,
 Յարժայական երգեր
 Պիտի անուշ լեզուով մը
 Արգեմ ցորեկ գիշեր:

Ըն երջանիկ երկինքը,
 Ողբի մը ձայն չըլար:
 Ա շարութիւն գործողը,
 Ըն տեղ բընաւ շերթար:
 Բայց օրհնութիւնն ու փառքը,
 Ասքուր և սուրբ սրտով
 Պիտի ամա՛ն ես Տէրոջ
 Ընթիւ հրեշտակաց քով:

Աս յանցաւոր աղայ եմ,
 Բայց Տէրը կը ներե:
 Ա կը ձրբի շնորհքովը
 Հոգիս պիտի փրկե:
 Ո՛վ սիրելի փրկիչս,
 Արբ մեռնելու ըլլամ
 Հրեշտակներուն խումբովը
 Ե՛րեսի քու քովդէ գամ:

Ո՛Տ ան օրհնեալ ասունն՝ ես
 Հրեշտակ պիտի ըլլամ:
 Արբայ հետ միասին՝ ես
 Փրկչիս առջին էյնամ:
 Փառք՝ օրհնութիւն՝ պատիւ միշտ
 Ընոր մատուցանեմ,
 Ընթիւ օրեր իր քովը
 Գիշեր ցորեկ երգեմ:

9560

2013

